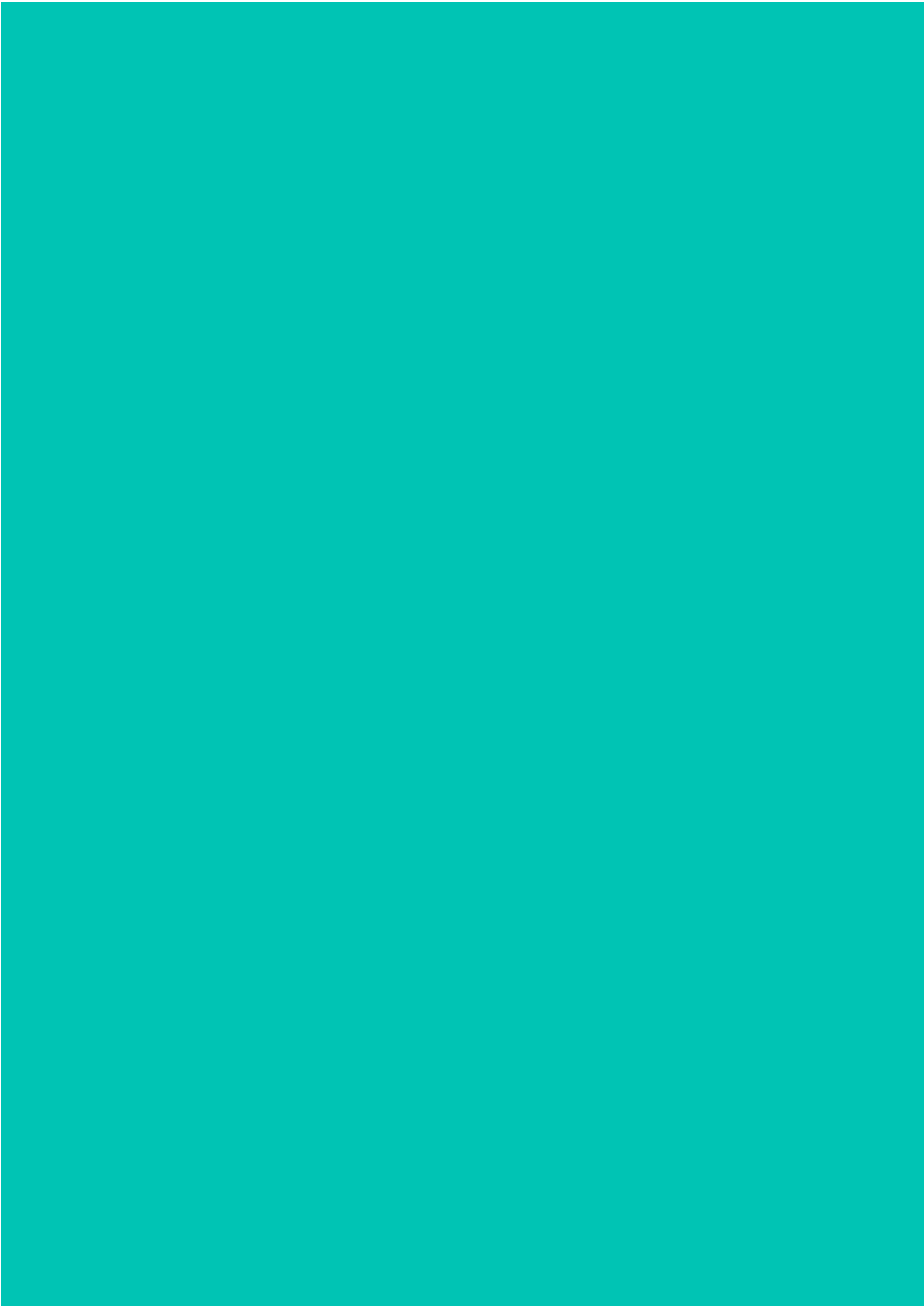

Økonomisk Redegørelse

Maj 2017

Økonomisk Redegørelse

Maj 2017

Økonomisk Redegørelse

Maj 2017

I tabeller kan afrunding medføre,
at tallene ikke summer til totalen.

Henvendelse om publikationen
kan ske til:
Økonomi- og Indenrigsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K
T 72 28 24 00

Omslag: whitecloud.dk
Tryk: Rosendahls
Oplag: 1.000 stk.
Pris: 150 kr. inkl. moms
ISBN: 978-87-999601-8-7

Elektronisk Publikation:
ISBN: 978-87-999601-9-4

Publikationen kan hentes på
Økonomi- og Indenrigsministeriets hjemmeside:
www.oim.dk

Forord

Denne *Økonomisk Redegørelse* tegner et positivt billede af udsigterne for dansk økonomi. Vi er inde i ottende år i træk med fremgang. Mange er i job, flere kommer ind på arbejdsmarkedet, og ledigheden er lav. Samtidig vokser forbruget, og virksomhederne investerer mere. Selv eksporten, som var nede i en bakkedal sidste år, har genvundet pusten. Prognosen peger på en pæn vækst og beskæftigelsesfremgang i 2017 og 2018.

Vi er et af verdens rigeste lande. Vi har et på mange måder velfungerende velfærdssamfund. Det er værd at glæde sig over. Men er det godt nok? De gode resultater er ikke kommet af sig selv, de bygger oven på en lang tradition for at reformere og justere det danske samfund. Vi kan få endnu flere muligheder, hvis vi fortsætter ad det spor.

Vi skal gennemføre reformer, der får endnu flere i arbejde, og samtidigt styrker rammevilkårene for, at der kan skabes højproduktive arbejdspladser. På den måde vil danske familier opleve, at de får flere muligheder, og flere kan få fast tilknytning til arbejdsmarkedet – også dem der ikke har fået chancen indtil nu. Gennem reformer kan vi skabe grundlaget for endnu større velstand og endnu flere valgmuligheder for den enkelte.

I dag offentliggør regeringen også en ny 2025-plan. Med den og *Økonomisk Redegørelse* i hånden vil vi fremlægge en række udspil. For der er heldigvis stadig en række håndtag at skrue på. Blandt andet kan vi styrke incitamentet til at yde en ekstra indsats, og vi kan få flere ind på arbejdsmarkedet. Vi kan trimme og modernisere den offentlige sektor, så der bliver bedre rum til den private sektor. Vi kan og skal gøre det nemmere og mere attraktivt at drive virksomhed i Danmark. Det vil bringe os fremad.

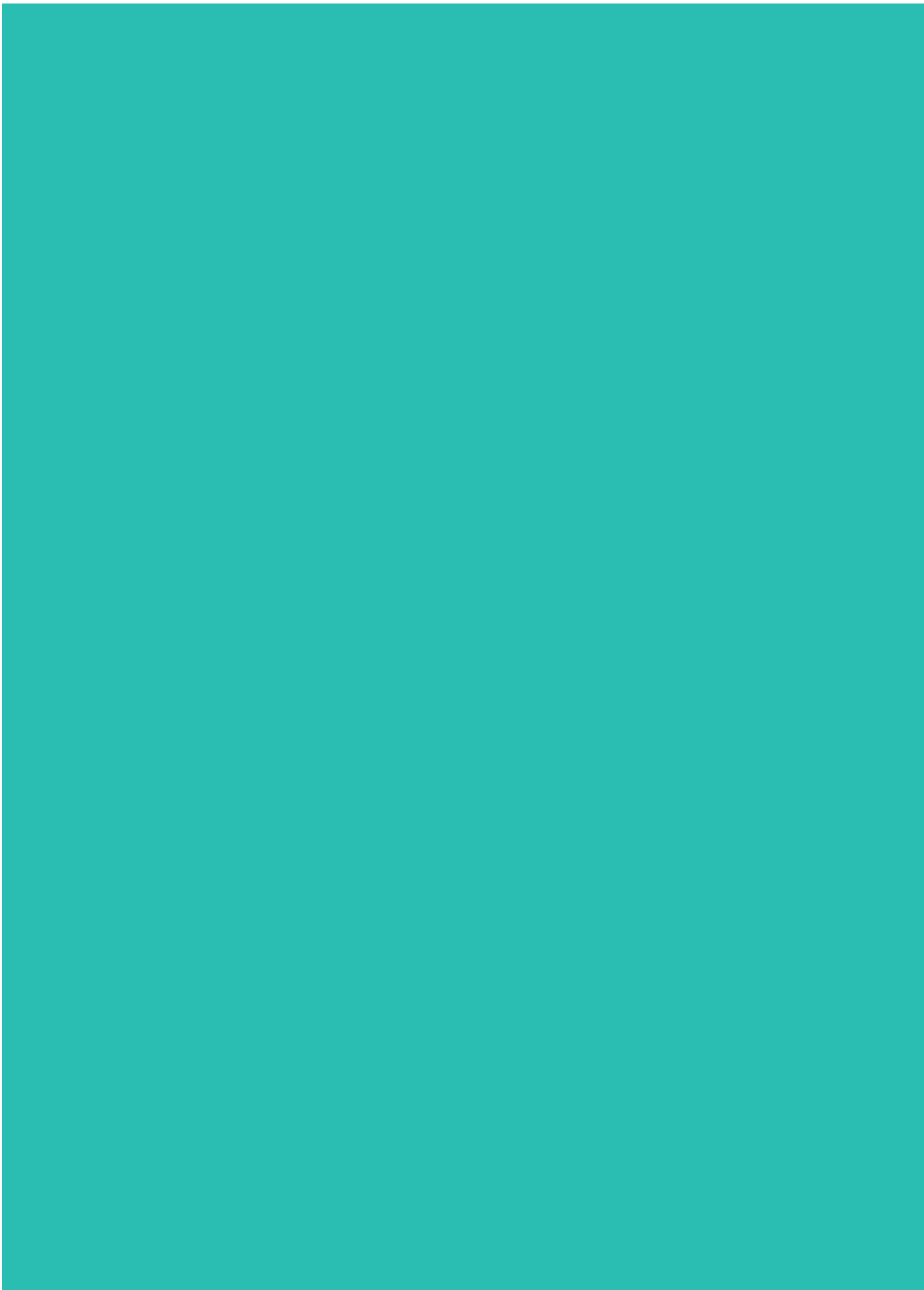
Simon Emil Ammitzbøll
Økonomi- og indenrigsminister

Indhold

1. Sammenfatning.....	7
1.1 Det aktuelle konjunkturbillede	7
1.2 Finanspolitikken og de offentlige finanser.....	16
1.3 Arbejdstid i Danmark.....	20
1.4 Bilagstabel.....	29
2. International økonomi og finansielle markeder.....	33
3. Dansk økonomi.....	51
3.1 Husholdningernes økonomi og boligmarkedet.....	51
3.2 Erhvervsinvesteringer.....	62
3.3 Eksport	66
3.4 Produktion, import og betalingsbalance.....	75
3.5 Arbejdsmarkedet, løn og priser.....	83
4. Offentlige finanser og finanspolitik.....	103
4.1 Finanspolitik afstemt med konjunktursituationen	103
4.2 Den faktiske offentlige saldo	103
4.3 Den strukturelle offentlige saldo.....	106
4.4 Udgiftslofter for stat, kommuner og regioner.....	111
4.5 Offentligt forbrug, beskæftigelse og investeringer	113
4.6 Finanspolitikken aktivitetens virkning	118
4.7 Offentlig gæld og statens nettofinansieringsbehov.....	121
Bilag 4.1 De offentlige udgifter og indtægter	125
Bilag 4.2 Engangsforhold i 2013-2018	131
Bilagstabeller.....	137

Redaktionen er afsluttet den 23. maj 2017.

1. Sammenfatning

1.1 Det aktuelle konjunkturbillede

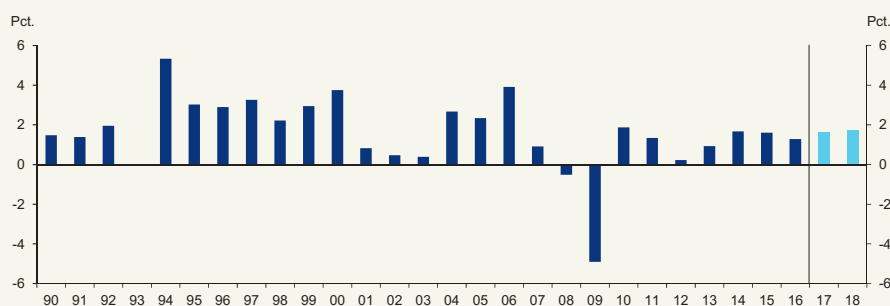
Dansk økonomi er inde i en periode med stabil vækst og stigende beskæftigelse. Der er samtidig et solidt fundament for fortsat fremgang med øget indenlandsk efterspørgsel – i form af privat forbrug og investeringer – og styrket eksport.

BNP ventes at vokse med 1,7 pct. i både 2017 og 2018, *jf. figur 1.1*. I samme periode skønnes beskæftigelsen at vokse med godt 60.000 personer i alt efter en fremgang på knap 50.000 personer sidste år alene. Det indebærer en forventning om BNP-vækst omtrent på niveau med de seneste år, mens tempoet i jobvæksten skønnes at aftage lidt.

Med de seneste års fremgang er økonomien efterhånden i en situation med neutral kapacitetsudnyttelse, og udsigterne er generelt gode. Det skal ses i lyset af en række reformer, der vil løfte arbejdsudbuddet. Nye reformer vil yderligere gavne opsvinget. Det er positivt, at efterspørgslen efter arbejdskraft er stigende, og at flere kan komme i beskæftigelse, også dem med en mere marginal tilknytning til arbejdsmarkedet. Samtidig vil øget erhvervsfrekvens, arbejdstid mv. øge velstanden. Hvis udbuddet af arbejdskraft ikke kan følge med efterspørgslen, er der imidlertid risiko for øget pres på arbejdsmarkedet i de kommende år.

Den ventede vækst i 2017 og 2018 er pæn, men ikke høj set i et historisk perspektiv, da fremgangen holdes tilbage af en svag produktivitetsvækst. Der er sket en afmatning af produktivitetsvæksten i de senere år både i Danmark og internationalt. Sidste år faldt produktiviteten i den private sektor endda. Nye reformer, der kan øge produktionspotentialet gennem et større arbejdsudbud eller øget produktivitet, vil derfor kunne styrke og forlænge opsvinget.

Figur 1.1
Vækst i BNP

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Bredt funderet vækst

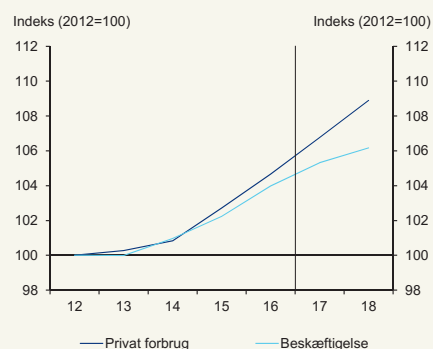
Fundamentet for fortsat fremgang er solidt. Det skal blandt andet ses i sammenhæng med de seneste års reformer, samt at en række ubalancer i dansk økonomi i store træk er afviklet.

Husholdningerne har konsolideret sig år for år siden 2008. Der er indført ny finansiel regulering og skærpede lånekrav, som gør den finansielle sektor og husholdningernes økonomi mere robust. Endelig er lønkonkurrenceevnen forbedret, især som følge af en mere afdæmpet lønudvikling i Danmark end i udlandet.

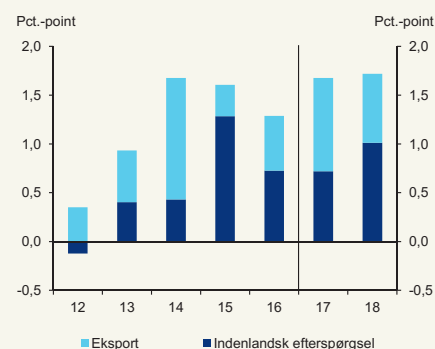
Det er den private indenlandske efterspørgsel og eksporten, der giver de væsentligste vækstbidrag i 2017 og 2018. En afdæmpet vækst i den offentlige efterspørgsel bidrager derimod isoleret set til at holde igen på væksten i den samlede efterspørgsel i prognoseperioden.

Det private forbrug er vokset i takt med stigende beskæftigelse i de senere år, og der er udsigt til, at beskæftigelsen vil stige yderligere og øge indkomsterne og forbruget i de kommende år, jf. figur 1.2. Det private forbrug ventes dermed fortsat at være en væsentlig drivkraft for væksten. Det er forventningen, at det private forbrug vil vokse med omkring 2 pct. i år og næste år og dermed lidt mere end den generelle vækst i økonomien.

Figur 1.2
Privat forbrug og beskæftigelse

Figur 1.3
Bidrag til vækst i BNP

Anm.: I figur 1.3 er bidrag til vækst i BNP korrigeret for indholdet i henholdsvis den indenlandske efterspørgsel og eksporten.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Investeringerne ventes også at stige. I takt med de senere års fremgang er kapacitetsudnyttelsen taget til, hvilket indebærer et behov for nye erhvervsinvesteringer, som efter at have været underdrejet nogle år igen er på vej op. Boliginvesteringerne er også steget betragteligt, blandt andet drevet af stigende boligpriser, og fremgangen i boliginvesteringerne skønnes at kunne fortsætte i 2017 og 2018.

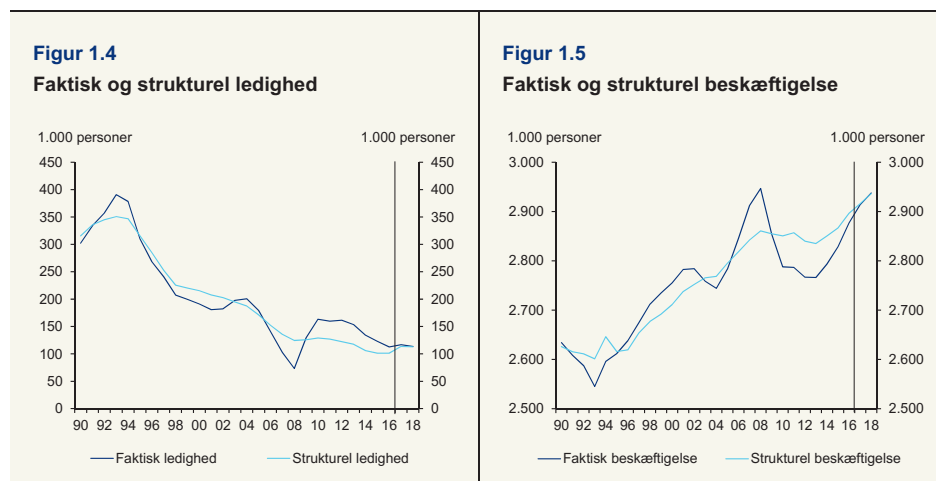
Der er i løbet af 2016 kommet mere momentum i den globale økonomiske udvikling, hvilket også er kommet dansk eksport til gode. Opsvinget i den internationale økonomi ventes at

fortsætte i de kommende år, og den forventede vækst i eksporten vil bidrage til et bredt fundet opsving i dansk økonomi, jf. figur 1.3.

Reformer förstærker og forlænger opsvinget

Efter en lang periode med ledige ressourcer er dansk økonomi ved at være tilbage i en neutral konjunktursituation. Det vil sige, at økonomien er kendetegnet ved et produktionsniveau, som er foreneligt med en stabil pris- og lønudvikling, og hvor der hverken er for mange eller for få ressourcer, herunder arbejdskraft, der kan indgå i produktionen.

På arbejdsmarkedet er ledigheden faldet til et meget lavt niveau i et historisk perspektiv, og ledigheden skønnes at ligge tæt på det strukturelle niveau på omkring 100.000 personer, jf. figur 1.4.

Anm.: Udviklingen i ledigheden i figur 1.4 er påvirket af, at der siden efteråret 2016 har været en markant stigning i antallet af personer på integrationsydelse, der indgår i bruttoledigheden. Det har medvirket til, at antallet af bruttoledige er steget. Stigningen indgår også i den strukturelle ledighed. Beskæftigelsen i figur 1.5 er opgjort inkl. orlov.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

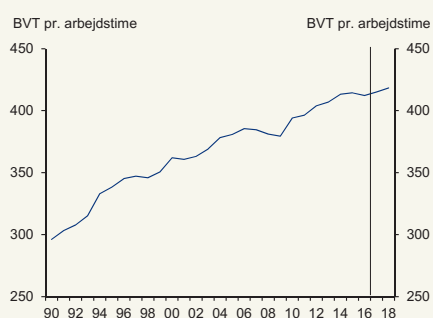
Samtidig er beskæftigelsen vokset, så den nu ligger tæt på den strukturelle beskæftigelse. Der er plads til, at beskæftigelsen også kan stige i de kommende år, uden at der opstår ubalancer. Det skyldes blandt andet effekterne af tilbagetrækningsaftalen fra 2011, der vil øge arbejdsudbuddet og niveauet for den strukturelle beskæftigelse, jf. figur 1.5. Aktuelt stiger beskæftigelsen imidlertid endnu hurtigere end den strukturelle beskæftigelse. Alene i 2016 fik 50.000 flere et job. Hvis der besluttet nye initiativer, som øger arbejdsudbuddet i de kommende år, kan beskæftigelsen stige yderligere, uden at der opstår pres på arbejdsmarkedet.

Det er lagt til grund for prognosen, at det høje tempo i jobskabelsen vil bøje af i de kommende år. Fortsætter de senere års beskæftigelsesfremgang uden yderligere reformer, der udvider kapaciteten i økonomien, vil der til trods for allerede vedtagne reformer være risiko for udbredt pres på arbejdsmarkedet. Det vil umiddelbart afdæmpe vækstmulighederne, fx fordi virksomhederne må sige nej til ordrer, men vil også kunne føre til en egentlig situation med

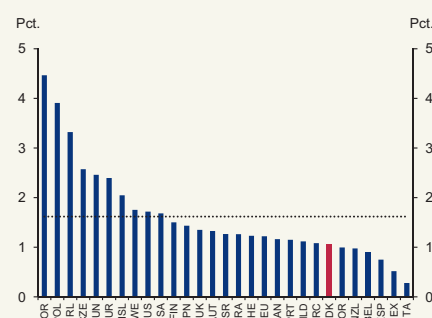
overophedning, som vil betyde, at økonomien skal igennem en genopretning med svag vækst. Reforme, som øger arbejdsudbuddet, kan bidrage til at modvirke kapacitetspresset og forlænge opsvinget i dansk økonomi.

Produktionspotentialet afhænger også af produktiviteten, idet en højere produktivitet indebærer, at samme produktion kan opnås ved brug af færre ressourcer. Væksten i produktiviteten har været svag i en årrække. I 2016 faldt timeproduktiviteten (målt som BVT pr. arbejdstime) ligefrem, *jf. figur 1.6*. Faldet vurderes dog at være af midlertidig karakter og afspejler, at produktionsfremgangen sidste år var skabt af, at flere kom i beskæftigelse. Produktivitetsudviklingen er på længere sigt den primære drivkraft bag vækst og velstand, og en styrket produktivitetsudvikling vil både øge vækstpotentialet og velstandsudviklingen på længere sigt.

Figur 1.6
Timeproduktivitet i alt

Figur 1.7
Produktivtetsvækst i udvalgte lande, 1995-2015

Anm.: Figur 1.7 viser vækst i BNP pr. arbejdstime i udvalgte lande. Den beregnede produktivtetsvækst skal tolkes med forbehold, da datagrundlaget for arbejdstimer varierer på tværs af lande. Den stiplede linje angiver OECD-gennemsnit.

Kilde: Danmarks Statistik, OECD og egne beregninger.

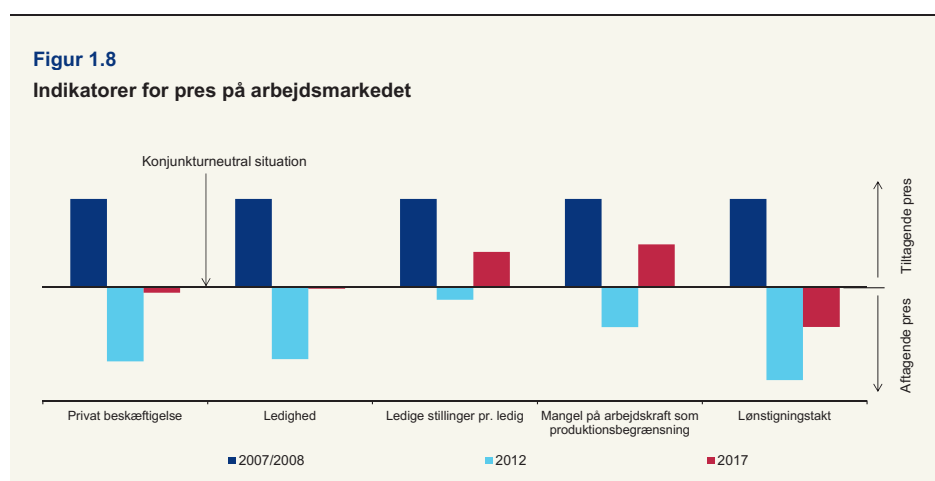
Produktivtetsudfordringen kommer også til udtryk ved, at produktivtetsudviklingen i et historisk perspektiv har været svag i forhold til en række andre lande, *jf. figur 1.7*. Produktivteten ventes i 2017 og 2018 at tage til, men væksten vil i fortsættelse af den historiske udvikling fortsat være forholdsvis lav.

Nye reforme, der styrker produktivteten eller øger arbejdsudbuddet, vil understøtte, at fremgangen i dansk økonomi kan fortsætte. Samtidig bidrager nye reforme til varigt at øge velstanden.

Status for kapacitetspres

Der er tegn på, at der er begyndende kapacitetsbegrænsninger. Stigende beskæftigelse i en situation med allerede lav ledighed øger risikoen for et uholdbart pres på arbejdsmarkedet. Omfanget af kapacitetspresset i økonomien kan være svært at observere direkte, især fordi visse indikatorer, fx tiltagende lønstigningstakter, først viser sig med en vis forsinkelse.

Et stigende antal virksomheder melder om mangel på arbejdskraft som en produktionsbegrænsning, og antallet af opslåede stillinger pr. ledig er steget, *jf. figur 1.8*. Derimod er lønstigningstakten fortsat moderat. De aftalte overenskomster på det private arbejdsmarked i foråret 2017 tyder heller ikke på nogen større acceleration i lønstigningstakten i de kommende år.

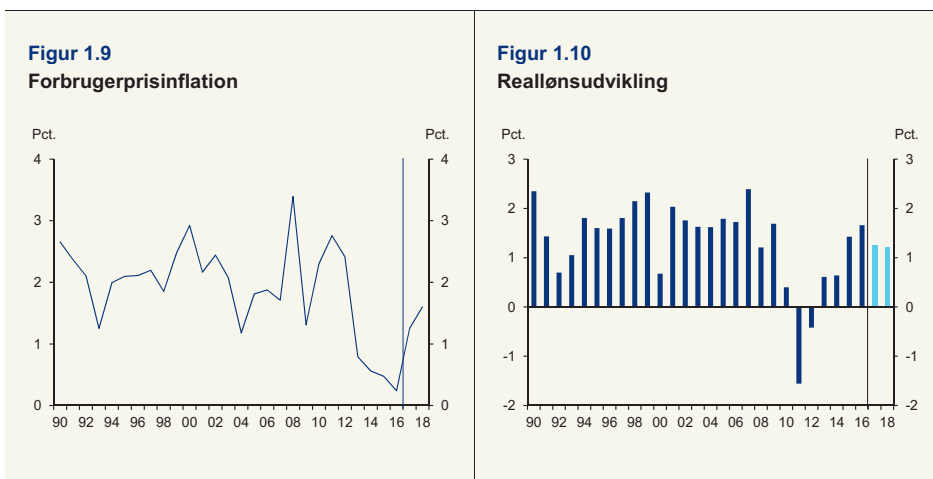

Anm.: For privat beskæftigelse og ledighed svarer et lukket beskæftigelses- og ledighedsgab til en konjunkturalneutral situation. For ledige stillinger pr. ledig samt mangel på arbejdskraft som produktionsbegrænsning er der beregnet et indeks i forhold til et gennemsnit for 2005, som betragtes som et konjunktural neutralt år. Der ses alene på industri og byggeri. Ledige er opgjort ekskl. jobparate og åbenlyst uddannelsesparate integrationsydelsesmodtagere. Lønnen vurderes i forhold til et historisk gennemsnit for den nominelle lønstigningstakt for perioden 2000-2016. Mangel på arbejdskraft som produktionsbegrænsning er opgjort for 2007, mens de øvrige indikatorer er opgjort for 2008. Indikatorerne er normeret således, at 2007/2008 har samme niveau på tværs af indikatorerne. Det gør det muligt at sammenligne den relative ændring på tværs af indikatorerne, men ikke deres niveauer.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Normaliseringen af konjunktursituationen kommer også til udtryk ved, at prisstigningstakten er på vej op igen, *jf. figur 1.9*. I 2018 skønnes inflationen at være på godt 1½ pct. og dermed kun lidt under, hvad inflationen forventes at være på mellemlangt sigt.

Stigende inflation vil dæmpe reallønsudviklingen – og stigningen i det private forbrug – en smule, *jf. figur 1.10*. Prisstigningstakten er også på vej til at blive normaliseret i euroområdet, hvilket betyder, at perioden med ekstraordinært lave renter efterhånden vil slutte. Det forventes imidlertid først at ske efter indeværende prognoseperiode.

Anm.: I figur 1.10 er udviklingen i reallønnen forskellen mellem stigningstakten i de nominelle lønninger målt ved Dansk Arbejdsgiverforenings årlige StrukturStatistik (timefortjeneste ekskl. genetillæg) fratrukket årsstigningstakten i forbrugerpriserne.

Kilde: Dansk Arbejdsgiverforenings StrukturStatistik, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Pris- og lønstigninger vil efterhånden være med til at dæmpe væksten i dansk økonomi, som det sker i et normalt konjunkturforløb. Risikoen for en hård landing efter et opsving øges, hvis økonomien overophedes, og der opstår væsentlige ubalancer, som det skete i sidste årti, *jf. boks 1.1.*

Boks 1.1**Hvad kendetegner en overophedning?**

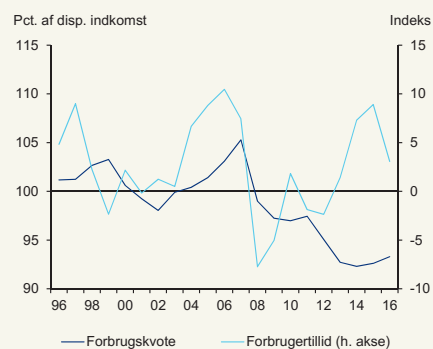
Overophedning betegner en konjunktursituation, hvor efterspørgslen stiger til et niveau, som sætter centrale økonomiske balancer under pres, primært i forhold til pris- og lønpresset i økonomien. Presset kan opstå på forskellige måder, som kan virke gensidigt forstærkende og dermed forværre ubalancerne.

Udviklingen i centrale økonomiske størrelser som produktion, beskæftigelse og ledighed vil i et normalt konjunkturforløb fluktuere omkring det normale/strukturelle niveau. Hvis ressourceudnyttelsen kommer højt op over de strukturelle niveauer, vil det afføde et pres på priser og lønninger, der før eller siden vil føre til en afdæmpning af væksten gennem en blød eller hård landing. Risikoen for en hård landing øges i forbindelse med en overophedning, hvis den økonomiske udvikling samtidig er ude af trit med de fundamentale forhold.

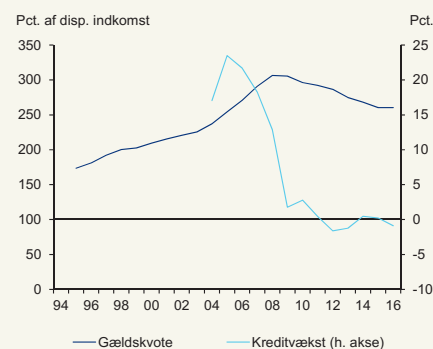
Sådanne forhold kan være gensidigt forstærkende, hvilket var tilfældet sidst dansk økonomi blev overophedet i årene 2006-2007. Optimistiske forventninger drev forbrugskvoten op, husholdningerne optog gæld til forbrug og boliginvesteringer, der opstod flaskehalse på arbejdsmarkedet, lønkonkurrenceevnen blev forværret af store lønstigninger, og boligpriserne steg til dels på baggrund af selvopfyldende forventninger. Overophedningen skete forholdsvis hurtigt, da 2004-2005 var konjunkturmæssige neutrale år. I denne boks sammenlignes den aktuelle udvikling i forbrug, gældsætning og udlån, boligpriser og lønstigningstakt med udviklingen under overophedningen i sidste årti.

Under overophedningen i sidste årti steg forbrugertilliden og forbrugskvoten betragteligt, *jf. figur a*. Aktuelt ligger forbrugskvoten på et lavt niveau, mens forbrugertilliden generelt har været stigende og kun ligger lidt under højdepunktet i 2006. Selvom husholdningerne generelt er optimistiske med hensyn til egen og landets økonomi, er optimismen altså ikke blevet omsat til en høj forbrugskvot.

Figur a
Forbrugertillid og forbrugskvot

Figur b
Husholdningernes gæld og vækst i udlån fra pengeinstitutter til husholdninger

Boks 1.1 (fortsat)**Hvad kendetegner en overophedning?**

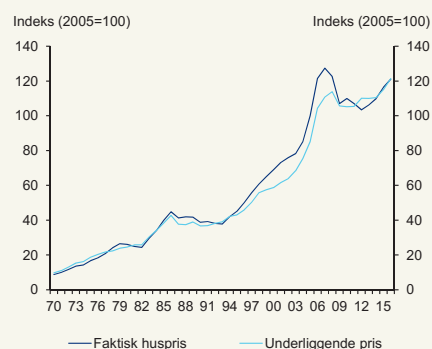
Normalt stiger lånebehovet også i løbet af et konjunkturopsving, blandt andet i takt med at boligpriserne stiger, og der kan være et ønske om at belåne friværdi for at omsætte den til forbrug og investeringer. Det er ikke tilfældet aktuelt. Den samlede kreditgivning udvikler sig fortsat afdæmpet. Udlånet til husholdningerne fra pengeinstitutterne har nærmest ligget på et uændret niveau siden 2010, og husholdningerne har konsolideret sig de seneste år og nedbragt deres gæld, *jf. figur b*. Gældsætning er ikke i sig selv et problem, hvis det afspejler realistiske forventninger til fremtidig forbrug, indkomst og formue. Hvis udlånet stiger mere, vil det give mulighed for en stærkere udvikling i forbruget.

Under overophedningen i sidste årti opstod en uholdbar boligprisboble. Ved udgangen af 2005 lå boligpriserne skønsmæssigt på niveau med underliggende økonomiske faktorer. Men i løbet af de følgende to år steg boligpriserne med næsten 30 pct. til et niveau, der lå markant over, hvad udviklingen i indkomst, rente mv. kunne forklare, *jf. figur c*. Det skal blandt andet ses i sammenhæng med et element af selvopfyldende forventninger til fremtidige boligprisstigninger, som i en periode holdt boligpriserne oppe.

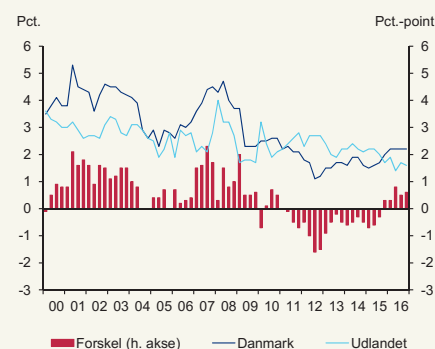
Der har i de seneste år på ny været en vis vækst i boligpriserne og realkreditudlånet. Udlånsaktiviteten er størst i de større byer, hvor boligprisstigningerne også er steget mest. Udviklingen på boligmarkedet afspejler grundlæggende, at dansk økonomi er i fremgang, og at indkomsterne stiger. Hertil kommer virkningen af det lave renteniveau og en stigende befolkning, navnlig i de større byer. Samlet set er der ikke tegn på, at prisstigningerne for landet som helhed er ved at stikke af fra underliggende forhold.

Den opadgående tendens i lønstigningstakten siden slutningen af 2015 har ført til, at lønstigningstakten i Danmark nu overstiger den udenlandske, *jf. figur d*. Det trækker i retning af en forværring af lønkonkurrenceevnen, der ellers er blevet forbedret betydeligt siden 2008. I årene 2006-2008 forværredes lønkonkurrenceevnen som følge af en acceleration i lønstigningstakten. Erfaringen fra tidligere perioder med overophedning er, at tiltagende lønstigningstakter typisk opstår med en vis forsinkelse, når arbejdsmarkedet strammer til, og at det kan tage lang tid at genvinde det tab af lønkonkurrenceevne, som kan opstå som konsekvens heraf.

Figur c
Faktisk og underliggende boligpris

Figur d
Lønu udvikling i Danmark og udlandet inden for fremstillingsvirksomhed

Anm.: Den underliggende boligpris i figur c er estimeret ved hjælp af ADAM's boligprisrelation.

Kilde: Danmarks Statistik, DA og egne beregninger.

Risici i både opadgående og nedadgående retning

Fundamentet for vækst i dansk økonomi vurderes generelt at være solidt, og opsvinget ventes at fortsætte. Vækstbilledet er imidlertid fortsat behæftet med usikkerhed, der går både i opadgående og nedadgående retning, og som både er knyttet til udviklingen herhjemme og til udviklingen i den globale økonomi.

Udviklingen i efterspørgslen efter arbejdskraft kan i de kommende år vise sig kraftigere end det, som stigningen i arbejdsudbuddet holdbart kan understøtte. Det kan føre til øget lønpres, som kan bremse opsvinget. De allerede gennemførte reformer er ikke en garanti mod et øget pres på arbejdsmarkedet.

Der er fortsat betydelige usikkerhedsmomenter knyttet til det internationale vækstbillede, blandt andet afledt af usikkerhed om Storbritanniens exit fra EU samt til den økonomiske politik i USA, herunder i forhold til frihandelsaftaler. Nøgletal for den økonomiske udvikling har imidlertid generelt været positive, og der er i mange lande udsigt til fortsat fremgang på arbejdsmarkedene og stabil vækst. Stærkere fremgang hos danske samhandelspartnere vil smitte af på dansk økonomi og kan indebære et potentiale for højere vækst end lagt til grund for prognosen.

Pengepolitikken i euroområdet ventes i noget tid endnu at være særdeles lempelig. Danmark er lidt foran konjunkturcyklen i forhold til euroområdet, og renteniveauet kan være for lavt i forhold til dansk økonomis behov. De lave renter understøtter bolig- og erhvervsinvesteringer. Det rummer imidlertid også en risiko for, at boligpriserne kan komme til at stige forholdsvis meget som følge af lave renteudgifter, og at der afledt heraf kan opstå et vist spekulativt element i prisudviklingen. Boligpriserne i og omkring de store byer vil derved kunne fortsætte op i et relativt højt tempo noget tid endnu – navnlig fordi udviklingen på boligmarkedet også ventes at blive understøttet af stigende beskæftigelse og realindkomster.

Boks 1.2

Prognosegrundlaget og ændringer siden sidst

Prognosen er baseret på nationalregnskabstal, der foreligger frem til 4. kvartal 2016, samt en række indikatorer for den økonomiske udvikling, der rækker ind i 2017. Talarbejdet for prognosen er afsluttet den 10. maj 2017. Efter afslutningen af talarbejdet har Danmarks Statistik den 15. maj 2017 offentliggjort BNP-indikatoren for 1. kvartal 2017. Indikatoren viser en sæsonkorrigeret realvækst på 0,3 pct. i 1. kvartal. De underliggende antagelser i prognosen er i overensstemmelse med udviklingen i BNP-indikatoren.

Vækstskønnet for BNP er på 1,7 pct. i både 2017 og 2018. For 2017 er der tale om en opjustering på 0,2 pct.-point sammenholdt med decembervurderingen, mens skønnet for 2018 er på linje med skønnet i december. Opjusteringen i 2017 skal fortrinsvist ses i lyset af den stærke udvikling i sidste halvdel af 2016, foreløbige indikatorer for væksten i 2017 og en forudsætning om lidt bedre vækstudsigter i udlandet, som alle peger i retning af fortsat fremgang i prognoseperioden.

Skønnet for beskæftigelsesfremgangen er ligeledes opjusteret i 2017, så der nu ventes en stigning på 37.000 personer mod 29.000 personer i december. Den større stigning i beskæftigelsen betyder, at beskæftigelsesgabets indsnævres i et hurtigere tempo end forventet i december.

1.2 Finanspolitikken og de offentlige finanser

Med udsigt til fortsat økonomisk fremgang og en stærk udvikling på arbejdsmarkedet er dansk økonomi efterhånden tæt på en situation med normal kapacitetsudnyttelse, *jf. tabel 1.1*. Både outputgab og beskæftigelsesgab forventes nu at være lukket i 2018.

Tabel 1.1
Centrale skøn vedrørende tilrettelæggelsen af finanspolitikken

	2015	2016	2017	2018
Strukturel saldo, pct. af strukturelt BNP	-0,5	-0,1	-0,5	-0,3
Faktisk saldo, pct. af BNP	-1,3	-0,9	-1,5	-0,7
ØMU-gæld, pct. af BNP	39,6	37,8	36,8	35,6
Offentlig forbrugsvækst, pct.	0,6	-0,1	0,7	1,0 ¹⁾
Flerårig finanseffekt, pct. af BNP ²⁾	-0,1	-0,2	-0,1	-0,1
Outputgab, pct. ³⁾	-1,0	-1,0	-0,4	0,0
Beskæftigelsesgab, 1.000 personer ³⁾	-40	-22	-5	-1

1) Forudsætningerne om den offentlige forbrugsvækst i 2018 er rent beregningstekniske og afspejler ikke regeringens prioriteringer, *jf. boks 1.3*

2) Beregnet mål for, hvordan ændringer i finanspolitikken påvirker efterspørgsels- og BNP-væksten.

3) Beregnet mål for, hvor langt produktion og beskæftigelse er fra deres strukturelle niveauer.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Finanspolitikken for 2017 blev med finanslovsaftalen og økonomiaftalerne med kommunerne og regionerne tilrettelagt med et skønnet strukturelt underskud på 0,4 pct. af BNP. Siden er der kommet nye oplysninger om blandt andet pensionsind- og udbetalinger samt større forventede af- og nedskrivninger af skatterestancer, og det strukturelle underskud i 2017 skønnes på linje med decembervurderingen nu til 0,5 pct. af BNP.

I 2018 skønnes et strukturelt underskud på 0,3 pct. af BNP. Heri indgår beregningsteknisk en mindredisponering på 1 mia. kr. i 2018 under delloftet for drift, som forudsat i regeringens 2025-plan. Forbedringen fra 2017 til 2018 skyldes den gradvise konsolidering af finanspolitikken, hvor blandt andet de offentlige investeringer gradvist aftager fra et højt niveau. Samtidig indebærer navnlig tilbagetrækningsreformen en strukturel forbedring af de offentlige finanser i de kommende år.

Finanspolitikken for 2018 fastlægges med blandt andet finansloven for 2018 og aftalerne om kommunernes og regionernes økonomi for 2018, *jf. boks 1.3*. Det bemærkes i den forbindelse, at forudsætningerne om det offentlige forbrug i 2018 er beregningstekniske og ikke udtryk for regeringens prioriteter.

Boks 1.3**Beregningstekniske forudsætninger om finanspolitikken i 2018**

Regeringen fremsætter sit forslag til økonomisk-politiske prioriteringer i finansloven for 2018 til august. I denne redegørelse er antagelserne om finanspolitikken i 2018 baseret på beregningstekniske forudsætninger. De beregningstekniske forudsætninger tager i overensstemmelse med EU-retningslinjer om retvisende fremskrivning blandt andet udgangspunkt i gældende skatteregler og gældende regler for overførsler mv. Det indebærer blandt andet, at råderummet i finanspolitikken i 2018 på linje med vanlig praksis rent teknisk er regnet ind som realvækst i det offentlige forbrug. Realvæksten i det offentlige forbrug i 2018 på 1,0 pct. afspejler således ikke regeringens prioriteringer.

I regeringsgrundlaget *For et friere, rigere og mere trygt Danmark* opstilles et mål om en årlig basis realvækst i det offentlige forbrug på 0,3 pct. om året. Hertil kommer udgifter muliggjort af reformer, fx SU, samt øgede investeringer i danskernes sikkerhed. Regeringen ønsker således en basisrealvækst på 0,3 pct., og at de resterende 0,7 pct.point af den beregningstekniske vækst i 2018 reserveres til andre prioriteringer, herunder lavere skat, jf. også *regeringens 2025-plan*.

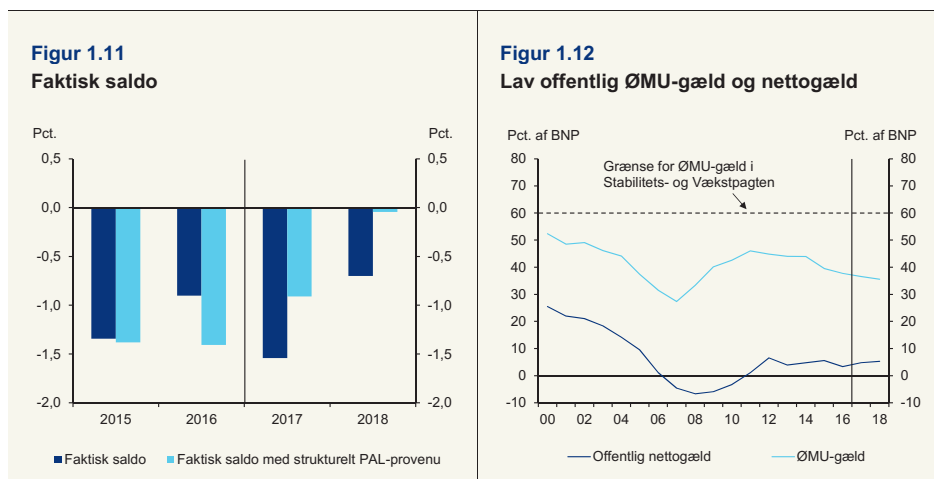
De konkrete prioriteringer vil blive fastlagt i løbet af 2017 i forbindelse med blandt andet økonomaftalerne med kommuner og regioner samt finansloven for 2018.

Underskuddet på de offentlige finanser reduceres i 2018

Ifølge foreløbige regnskabstal fra Danmark Statistik udgjorde underskuddet på den faktiske offentlige saldo 0,9 pct. af BNP i 2016. I 2017 og 2018 skønnes det offentlige underskud at udgøre henholdsvis 1½ pct. af BNP og ¾ pct. af BNP.

Når saldoen svækkes fra 2016 til 2017, afspejler det, at de volatile indtægter fra pensionsafkastskatten skønnes at aftage med godt 1 pct. af BNP fra 2016 til 2017. Den forudsatte normalisering af renterne medvirker til lavere indtægter fra pensionsafkastskatten i prognoseperioden. I 2017 og 2018 skønnes provenuet fra pensionsafkastskatten således kun at udgøre ca. 10 mia. kr. (ca. ½ pct. af BNP). Korrigeres den faktiske saldo for udsvingene i provenuet fra pensionsafkastskatten, er der derimod en forbedring af den offentlige saldo, som blandt andet afspejler den ventede konjunkturfremgang, jf. *figur 1.11*.

Med de forudsatte offentlige underskud skønnes den offentlige nettogæld fortsat at holde sig på et lavt niveau, svarende i 2018 til ca. 8 pct. af BNP, jf. *figur 1.12*. Den offentlige ØMU-gæld skønnes at udgøre knap 40 pct. af BNP i hele prognoseperioden og holder dermed en bred sikkerhedsmargin til grænsen på 60 pct. af BNP i Stabilitets- og Vækstpagten.

Anm.: I figur 1.11 korrigeres der for, hvor meget de volatile indtægter fra pensionsafkastskatten skønnes at afvige fra det strukturelle niveau, der indgår i beregningen af den strukturelle saldo.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Finanspolitikken bidrager til balanceret fremgang

I den nuværende situation, hvor dansk økonomi er inde i et opsving, er det hensigtsmæssigt, at finanspolitikken gradvist gøres mindre lempelig med sigte på at fastholde en balanceret fremgang i dansk økonomi. Det bidrager til, at underskuddene på den strukturelle saldo gradvist mindskes i de kommende år. Aktuelt skønnes underskuddet på den strukturelle saldo til 0,5 pct. af BNP i 2017 og 0,3 pct. af BNP i 2018, jf. figur 1.13.

Med den gradvise konsolidering af de offentlige finanser har finanspolitikken samlet set en dæmpende virkning på efterspørgselsfremgangen set i forhold til det lempelige udgangspunkt i 2014, jf. tabel 1.2 og kapitel 4. Med de beregningstekniske forudsætninger bidrager den forudsatte finanspolitik siden 2014 samlet til at dæmpe BNP-niveauet med ca. 0,5 pct. i 2018 og dermed til det skønnede outputgab på ca. nul.

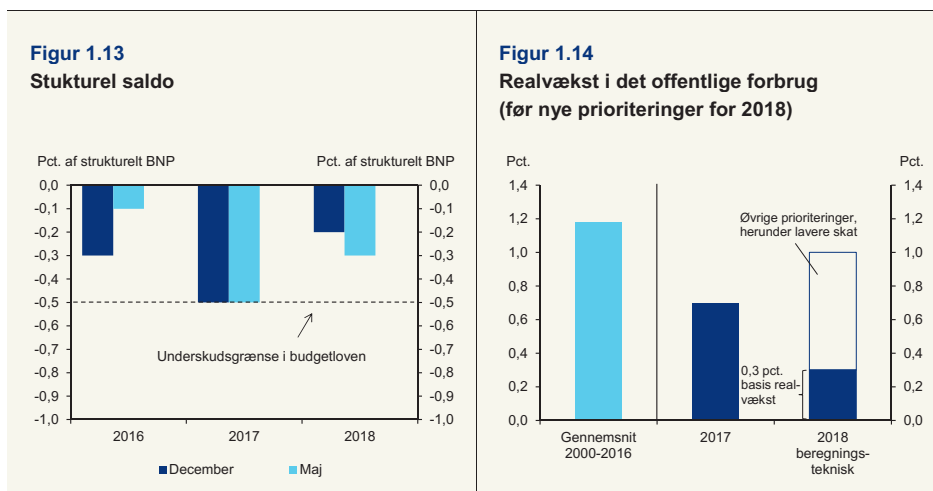
Tabel 1.2
Finanspolitikens aktivetsvirkning på BNP frem mod 2018

	2015	2016	2017	2018
Pct. af BNP				
Bidrag til BNP-niveau (inkl. flerårig virkning)	-0,1	-0,3	-0,4	-0,5

Anm.: I tabel 1.2 er aktivetsvirkningen af finanspolitikken på BNP-niveauet opgjort ved den flerårige finanseffekt. Den flerårige finanseffekt måler aktivetsvirkning af finanspolitiske ændringer i både det pågældende og de forudgående år siden udgangspunktet i 2014.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Skønnet for den strukturelle saldo i 2017 er uændret i forhold til decemberredegørelsen. Skønnet for 2018 er isoleret set opjusteret med ca. 0,05 pct. af BNP siden vurderingen i december, idet der er forudsat en mindredisponering under delloftet for drift på 1 mia. kr. mod 2 mia. kr. i december, *jf. kapitel 4*. Ændringen skal ses i lyset af regeringens 2025-plan, som blandt andet peger på en forbedring af de langsigtede offentlige finanser samt regeringens ambition om at gennemføre reformer, som øger arbejdsudbuddet og derved bidrager til, at kapacitetspresset ikke øges. Sådanne reformer vil bidrage til at forlænge opsvinget i dansk økonomi.

Ann.: Figur 1.14 viser realvæksten i det offentlige forbrug opgjort ved inputmetoden.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Det offentlige forbrug vurderes, på linje med decembervurderingen, at vokse med 0,7 pct. i 2017. Den beregningstekniske vækst i det offentlige forbrug i 2018 udgør 1,0 pct., *jf. figur 1.14*. Der er alene tale om en teknisk forudsætning, hvor råderummet i finanspolitikken efter sædvanlig praksis indregnes som offentligt forbrug, *jf. også boks 1.3*.

Det er regeringens ønske, at der skal være en basis realvækst i det offentlige forbrug på 0,3 pct. Det resterende råderum vil regeringen reservere til andre prioriteringer, herunder lavere skat. Når der omprioriteres fra offentligt forbrug til lavere skat, vil det isoleret set dæmpe kapacitetspresset på kort sigt. Hvis det derfor indenfor råderummet prioriteres at lette skatten på arbejde, og arbejdsudbuddet derved øges, vil kapacitetspresset afdæmpes og risikoen for overophedning mindskes. De konkrete prioriteringer for 2018 vil blive fastlagt i løbet af 2017 i forbindelse med finansloven for 2018 og økonomiaftalerne med kommunerne og regionerne. Opgørelsen af realvæksten i 2017 og 2018 vil endvidere kunne ændre sig som følge af nye oplysninger frem mod finanslovsforslaget for 2018.

1.3 Arbejdstid i Danmark

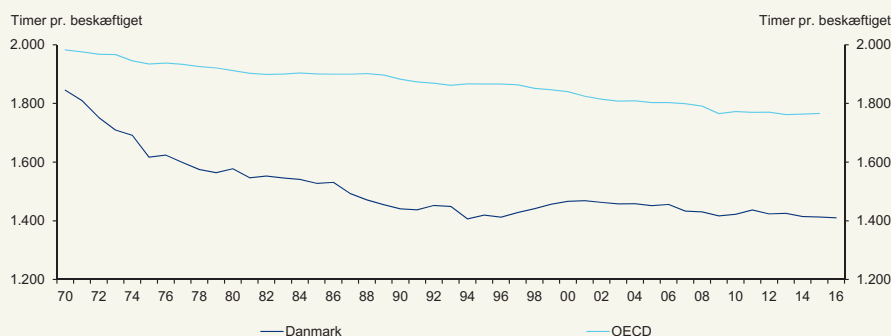
Det samlede arbejdsudbud afhænger af, hvor mange personer der står til rådighed for arbejdsmarkedet (erhvervsfrekvensen), og hvor mange timer den enkelte er villig til at arbejde.

Sammenlignet med de fleste andre lande har Danmark en høj erhvervsfrekvens og dermed en relativt stor arbejdsstyrke. Omvendt er den gennemsnitlige arbejdstid relativt lav, så det samlede arbejdsudbud målt i timer ligger omkring midterfeltet i en international sammenligning. Dette afsnit sætter fokus på, hvordan arbejdstiden har udviklet sig, og hvilke bagvedliggende forklaringer udviklingen afspejler.

Den danske arbejdstid faldt gennem 1970'erne og 1980'erne, men har siden været omtrent uændret. Hvor en beskæftiget i gennemsnit arbejdede ca. 1.845 timer om året i 1970, blev der i 2016 arbejdet ca. 1.410 timer pr. beskæftiget. Det svarer til et fald på knap 25 pct. siden 1970, mens arbejdstiden pr. beskæftiget til sammenligning er faldet godt 10 pct. i OECD-landene under ét, *jf. figur 1.15*.

Figur 1.15

Den gennemsnitlige arbejdstid pr. beskæftiget i Danmark og OECD

Anm.: Danmark er baseret på præsterede timer og beskæftigede fra nationalregnskabet. Internationale sammenligninger af niveauet for timer pr. beskæftiget skal fortolkes med varsomhed. Den relative udvikling er derimod sammenlignelig.

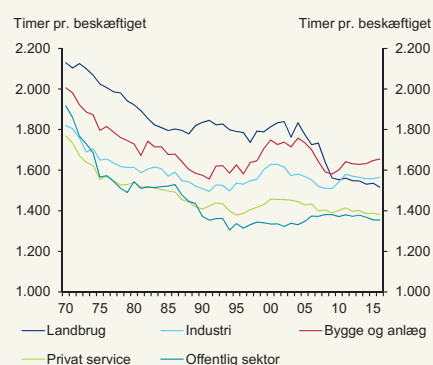
Kilde: Danmarks Statistik, OECD og egne beregninger.

Arbejdstiden opgøres forskelligt på tværs af lande, og derfor skal internationale sammenligninger tolkes med varsomhed. I OECD's database, som anvendes her, indgår de præsterede timer fra landenes nationalregnskaber. I Danmark opgøres arbejdstiden i nationalregnskabet på baggrund af registerdata, mens den i mange andre lande opgøres på baggrund af spørgeskemaundersøgelser, hvor usikkerheden er væsentligt højere.¹

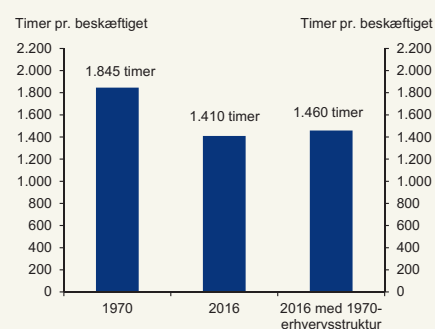
Der kan være mange årsager til, at arbejdstiden faldt gennem 1970'erne og 1980'erne. En af forklaringerne kan være brancheforskydninger. Eksempelvis har arbejdstiden i landbruget generelt været høj, ligesom en større del af arbejdsstyrken historisk har været beskæftiget i landbruget.

På tværs af alle brancher er arbejdstiden faldet siden 1970'erne. Arbejdstiden i den offentlige sektor og de private serviceerhverv har været lavest gennem stort set hele perioden og omtrent uændret siden den økonomiske krise, jf. figur 1.16. I de mere konjunkturfølsomme erhverv som industrien og byggeriet er arbejdstiden derimod steget siden krisen.

Figur 1.16
Den gennemsnitlige arbejdstid pr. beskæftiget på tværs af brancher

Figur 1.17
Betydning af brancheforskydninger for den gennemsnitlige arbejdstid pr. beskæftiget

Anm.: I figur 1.17 er "2016 med 1970-erhvervsstruktur" udregnet ved at vægte den gennemsnitlige arbejdstid på brancher i 2016 med brancheandele (opgjort ved beskæftigede) for 1970.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

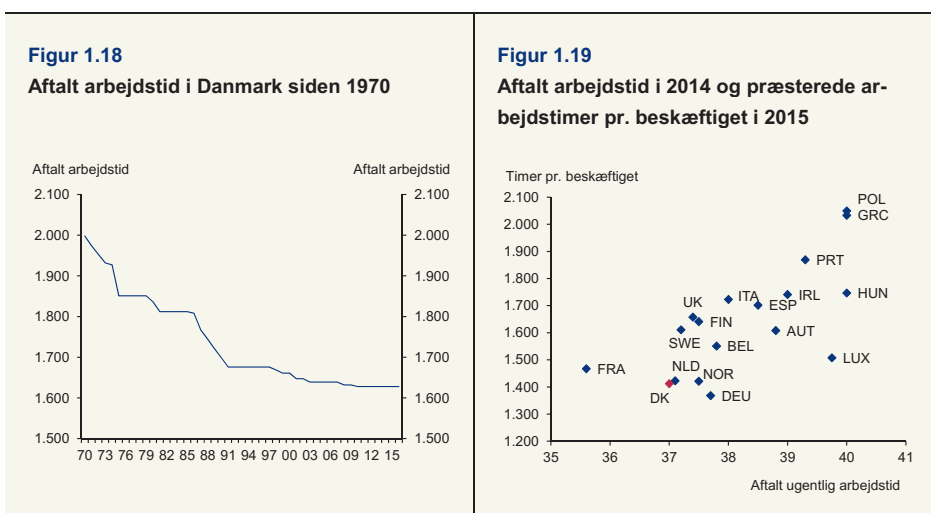
Hvis det beregningsteknisk forudsættes, at erhvervsstrukturen fra 1970 gjaldt i dag, ville arbejdstiden i 2016 samlet set være ca. 50 timer højere pr. beskæftiget om året, jf. figur 1.17. Brancheforskydninger kan dermed kun forklare en relativt lille del af faldet i arbejdstiden.

¹Anvendes Produktivitetskommissionens alternative metode til opgørelsen af arbejdstid, ændres der imidlertid ikke ved, at Danmark ligger blandt de lande med den laveste arbejdstid pr. beskæftiget, jf. blandt andet *Økonomisk Analyse: Arbejdsudbud i Danmark i et internationalt perspektiv af Finansministeriet, maj 2017*. Den alternative metode anvender data fra Eurostats Labour Force Survey (LFS) til at beregne en gennemsnitlig ugentlig arbejdstid pr. beskæftiget på tværs af EU-lande og i USA i 2002. Den gennemsnitlige arbejdstid fremskrives herefter med væksten i de samlede præsterede timer pr. beskæftiget fra de enkelte landes nationalregnskaber. Denne metode blev foreslået af Produktivitetskommissionen i efteråret 2012.

Til gengæld er der et stort sammenfald mellem udviklingen i den *aftalte* og præsterede arbejdstid. Den aftalte arbejdstid fastsættes for overenskomstansatte lønmodtagere af arbejdsmarkedets parter i forbindelse med overenskomstforhandlingerne. For andre på arbejdsmarkedet, fx selvstændige, er arbejdstiden op til den enkelte.

Den aftalte arbejdstid faldt betydeligt gennem 1970'erne og 1980'erne og har siden været omtrent konstant, *jf. figur 1.18*. Sammenhængen mellem aftalt arbejdstid og præsterede timer pr. beskæftiget genfindes også i en international sammenligning, *jf. figur 1.19*.

Der er ikke en én-til-én sammenhæng mellem aftalt og præsteret arbejdstid. Det skal ses i lyset af, at den præsterede arbejdstid også påvirkes af andre forhold, herunder overarbejde, deltidsbeskæftigelse, selvstændige og antallet af overenskomstaftalte hellig- og feriedage. Danmark er et af de lande, der har flest hellig- og feriedage. I 2014 var der 39 nationale helligdage og overenskomstaftalte feriedage i gennemsnit pr. beskæftiget i Danmark, mens der til sammenligning i EU i gennemsnit blev afholdt 34 dage.²

Anm.: I figur 1.18 er den aftalte årlige arbejdstid udregnet som den mindst mulige arbejdstid i et normalår – dvs. et år, hvor alle helligdage, der har mulighed for det, falder på en hverdag. Faldet i 1980'erne skyldes, at den ugentlige arbejdstid gradvist sænkes fra 40 timer i 1981 til 37 timer i 1991. Faldet siden 2000 skyldes blandt andet, at juleaftensdag fra 2008 udgør en betalt fridag, mens grundlovsdag i 2010 ændrede status fra halv til hel betalt fridag.

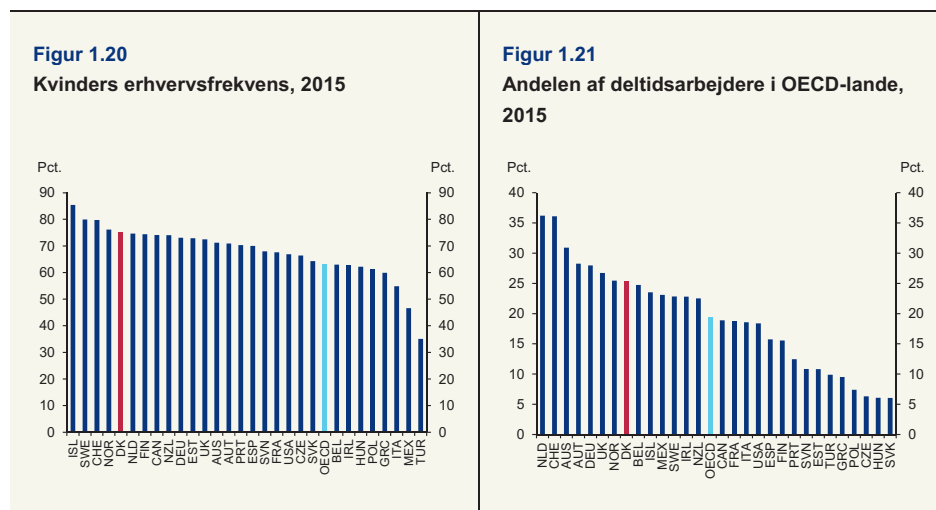
Kilde: Eurofound, Danmarks Statistik og egne beregninger.

En af drivkræfterne bag lavere aftalt arbejdstid er formentlig, at kvinders erhvervsdeltagelse er øget markant siden starten af 1970'erne. Når begge voksne i langt de fleste familier deltager aktivt på arbejdsmarkedet, er det naturligt, at familierne ønsker lavere arbejdstid pr. beskæftiget. Det er der navnlig to grunde til. Dels varetages opgaverne i hjemmet ikke længere af en hjemmegående, hvilket øger behovet for lavere aftalt arbejdstid (og mere tid til arbejde i hjemmet). Dels oplever familierne en stor indkomstfremgang, når der kommer en ekstra

² Undersøgelsen *Developments in collectively agreed working time 2014* af Eurofound.

forsørger. Indkomstfremgangen giver mulighed for et større privat forbrug, men kan også have et afledt ønske om mere fritid.

Set i en international sammenligning placerer danske kvinder sig blandt de OECD-lande med den højeste erhvervsfrekvens i 2015, *jf. figur 1.20*.

Anm.: Figur 1.20 og figur 1.21 er baseret på data fra Arbejdskraftundersøgelsen (AKU) for Danmark, svarende til Eurostats Labour Force Survey i de øvrige lande. Undersøgelsen bliver foretaget ved kvartalsvise interview for en stikprøve af befolkningen i alderen 15-74 år. I figur 1.21 er "OECD" beregnet som et simpelt gennemsnit.

Kilde: Danmarks Statistik, OECD og egne beregninger.

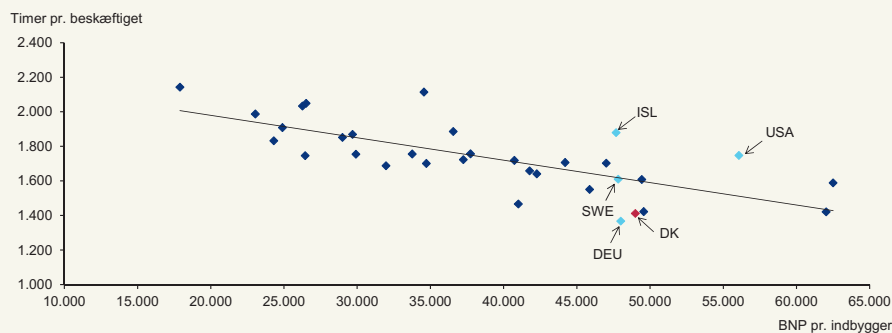
Kvinders indtræden på arbejdsmarkedet kan også have påvirket den præsterede arbejdstid mere direkte, eftersom de har en højere tendens til deltidsbeskæftigelse end mænd. Med ca. 25 pct. af de beskæftigede på deltid i 2015 er Danmark et af de lande, der internationalt set har flest deltidsbeskæftigede, *jf. figur 1.21*.

Familierne kan også have ønsket lavere arbejdstid som følge af den generelle velstandsfremgang. På tværs af lande er der en sammenhæng mellem velstandsniveauet og arbejdstiden, *jf. figur 1.22*.

Sammenhængen mellem velstand og lav arbejdstid er dog langt fra entydig. Fx har Island omtrent det samme velstandsniveau som Danmark, men en markant højere arbejdstid, mens USA har både højere arbejdstid og velstandsniveau.³

³ Dette gælder endvidere, hvis arbejdstiden pr. beskæftiget opgøres ved Produktivitetskommissionens alternative metode.

Figur 1.22
Sammenhæng mellem velstand og arbejdstid i 2015

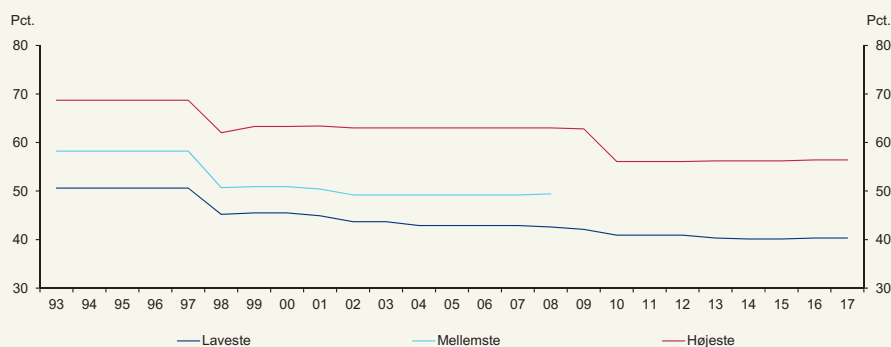

Anm.: BNP pr. indbygger er opgjort i USD løbende priser, løbende PPP-vægte. Luxembourg og Irland er udeladt af figuren, da deres BNP er påvirket betydeligt af multinationale selskabers tilstedeværelse i landet.

Kilde: OECD og egne beregninger.

Endvidere er velstanden (målt ved BNP pr. indbygger) i Danmark steget med ca. 1,2 pct. om året siden 1990, uden at arbejdstiden er faldet. Det peger i retning af, at der har været tiltag, som har modvirket tendensen til omveksling af arbejdstid til fritid. Det kan fx være marginalskatten, som er nedbragt i markant omfang siden starten af 1990'erne, hvilket har gjort det mere attraktivt at yde en ekstra indsats på arbejdsmarkedet, *jf. figur 1.23*.

Figur 1.23
Marginalskattesatser

Anm.: De marginale skatteprocenter er opgjort for indkomst belagt med arbejdsmarkedsbidrag. Laveste, mellemste og højeste procent angiver marginalskatten for personer, der betaler kommuneskat, sundhedsbidrag og bundskat, henholdsvis kommuneskat, sundhedsbidrag, bund- og mellemskat samt kommuneskat, sundhedsbidrag og bund-, mellem- og topskat. Mellemskatten er ophævet fra 2010. Marginalskatteprocenterne er beregnet på basis af den gennemsnitlige kommunale skatteprocent inkl. kirkeskat.

Kilde: Skatteministeriet og egne beregninger.

Fokus på arbejdstiden siden 2008

I dette afsnit ses der nærmere på, hvordan den danske arbejdstid har udviklet sig siden 2008 ved hjælp af detaljerede registerdata for beskæftigede lønmodtagere. De detaljerede data gør det blandt andet muligt at se på udviklingen i arbejdstiden på tværs af alder, uddannelse og indkomst.

Arbejdstiden – opgjort ved den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid pr. lønmodtager i registeret for beskæftigede lønmodtagere – har overordnet set været omtrent uændret på ca. 28 timer om ugen siden 2008. Dette svarer til udviklingen, der ses i de samlede præsterede timer pr. beskæftiget i nationalregnskabet, *jf. tidligere*. For de beskæftigede set under ét er der ikke tegn på, at konjunkturerne har haft stor effekt på den gennemsnitlige arbejdstid. Det skal i høj grad ses i sammenhæng med, at den normale arbejdsuge er overenskomstbestemt og ikke er blevet ændret siden 1990.

Arbejdstidsoplysningerne stammer fra SKATs elndkomst og afspejler de timer, der betales løn for. Det vil fx for fastlønnede betyde, at overarbejde ikke registreres, *jf. boks 1.4*.

Boks 1.4

Registerdata for beskæftigede lønmodtagere (BFL)

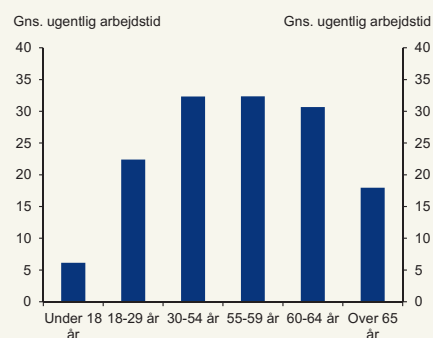
Registeret for beskæftigede lønmodtagere (BFL) opgør lønmodtageres beskæftigelse på kvartalsbasis begyndende i 1. kvartal 2008. Statistikken omfatter lønmodtagerjob i danske virksomheder, hvor lønnen indberettes til SKATs elndkomst af arbejdsgiveren. For fastlønnede, som fx funktionærer, indberettes der 37 timer ugentligt uafhængigt af den faktiske arbejdstid (medmindre medarbejderen er ansat på deltid).

Den relativt lave gennemsnitlige ugentlige arbejdstid omkring 28 timer skyldes, dels at arbejdstiden for fastlønnede, som overstiger 37 timer om ugen ikke registreres, dels at deltidsbeskæftigede trækker gennemsnittet ned. I statistikken udgør personer med en arbejdstid i intervallet 35-40 timer 43 pct., mens der kun er 5 pct. med en registreret arbejdstid højere end det. At BFL-statistikken ikke reflekterer de egentlige præsterede timer for fastlønnede, betyder også, at det ikke er muligt at observere ændringer i de fastlønnedes arbejdstid.

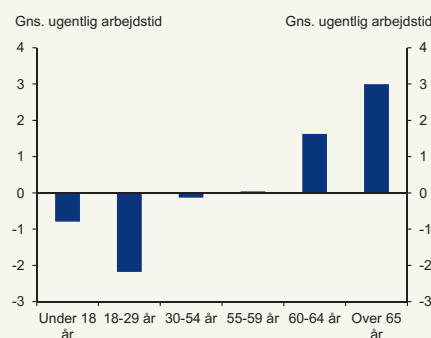
Kilde: Danmarks Statistik.

Den omtrent uændrede gennemsnitlige arbejdstid siden 2008 dækker imidlertid over forskelle på tværs af alder, uddannelse og løn. Blandt de forskellige aldersgrupper er det især beskæftigede i alderen 30-64 år, som arbejder flest timer om ugen (knap 32 timer), mens unge i alderen 18-29 år og ældre over 65 år arbejder omkring 20 timer i gennemsnit om ugen, *jf. figur 1.24*.

Figur 1.24
Gennemsnitlig ugentlig arbejdstid på tværs af aldersgrupper i 2016

Figur 1.25
Ændring i gennemsnitlig ugentlig arbejdstid på tværs af alder siden 2008

Anm.: Figur 1.24 viser den ugentlige antal timer arbejdet i 3. kvartal 2016 fordelt på den beskæftigedes alder pr. 30. september 2016. Der er ikke korrigeret for ferie eller sygefravær (den arbejdsgiverbetalte del). Det drejer sig om beskæftigedes sygdomsforløb, der er under 30 dage. I figur 1.25 er der ikke renset for underliggende forskydninger i befolknings sammensætningen (fx køn, alder og herkomst). Data er baseret på registeret for beskæftigede lønmodtagere, *jf. også boks 1.4*.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

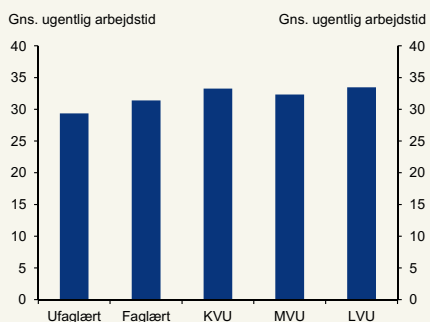
Siden 2008 er den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid for personer under 30 år faldet, *jf. figur 1.25*. Denne udvikling skal blandt andet ses i sammenhæng med en øget uddannelses-tilbøjelighed, som medvirker til, at flere unge arbejder deltid. Fremadrettet i denne analyse ses der bort fra personer under 30 år, så den øgede uddannelses-tilbøjelighed ikke giver støj i opgørelserne.

Beskæftigede over 60 år har øget deres gennemsnitlige ugentlige arbejdstid med ca. 2½ timer om ugen siden 2008. Det kan blandt andet afspejle forbedret sundhedstilstand, *jf. Økonomisk Analyse: Stigende beskæftigelse og arbejdstid for seniorer – både blandt lavt- og højtuddannede* af Finansministeriet, maj 2017.

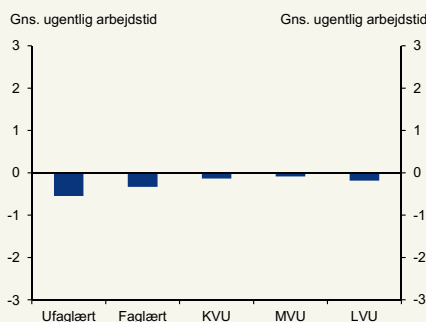
Den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid er omtrent 3 timer højere for beskæftigede lønmodtagere med videregående uddannelse end for ufaglærte og faglærte, *jf. figur 1.26*. Siden 2008 har alle uddannelsesgrupper dog sænket deres gennemsnitlige ugentlige arbejdstid en smule, hvor den største nedgang navnlig har fundet sted blandt de ufaglærte og faglærte, *jf. figur 1.27*.

Siden 2008 er andelen af personer med en videregående uddannelse steget. De arbejder flere timer end ufaglærte og faglærte, og denne udvikling trækker isoleret set i retning af en højere gennemsnitlig ugentlig arbejdstid. Det medvirker til at forklare, at den samlede gennemsnitlige ugentlige arbejdstid har været uændret, mens samtlige uddannelsesgrupper har haft et lille fald siden 2008.

Figur 1.26
Gennemsnitlig ugentlig arbejdstid på tværs af uddannelse i 2016

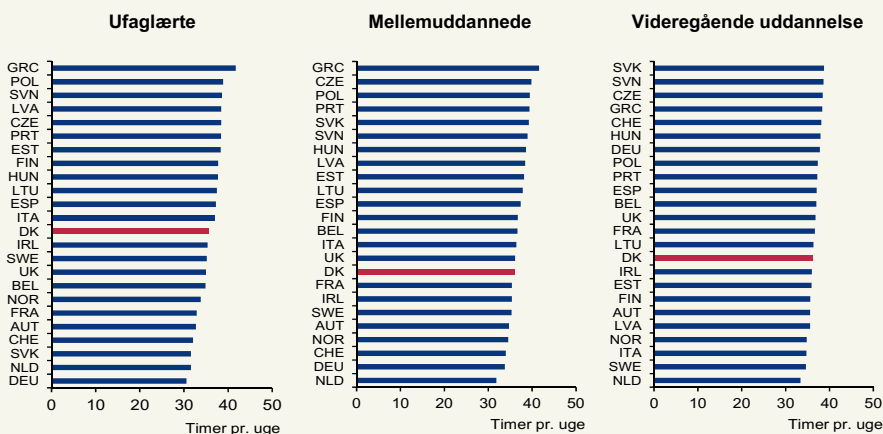
Figur 1.27
Ændring i gennemsnitlig ugentlig arbejdstid på tværs af uddannelse siden 2008

Anm.: Figur 1.26 er for personer på 30 år eller derover i 3. kvartal 2016. Tilsvarende er figur 1.27 for personer på 30 år eller derover. Figuren viser ændringen fra 3. kvartal 2008 til 3. kvartal 2016. Data er baseret på registeret for beskæftigede lønmodtagere, jf. også boks 1.4.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Figur 1.28
Gennemsnitlig ugentlig arbejdstid på tværs af uddannelse i 2015, 30-59 årige

Anm.: Faktisk ugentlig arbejdstid i hoved- og bibeskæftigelsen for fuld- og deltidsbeskæftigede 30-59-årige i referenceugen. Den ugentlige arbejdstid på tværs af hoved- og bibeskæftigelse samt fuld- og deltidsbeskæftigede er vægtet med populationens størrelse. Mellemuddannede er personer med en erhvervsfaglig eller gymnasial uddannelse, højtuddannede er personer med en videregående uddannelse.

Kilde: Særudtræk fra Eurostats Labour Force Survey (interviewbaseret undersøgelse i alle lande).

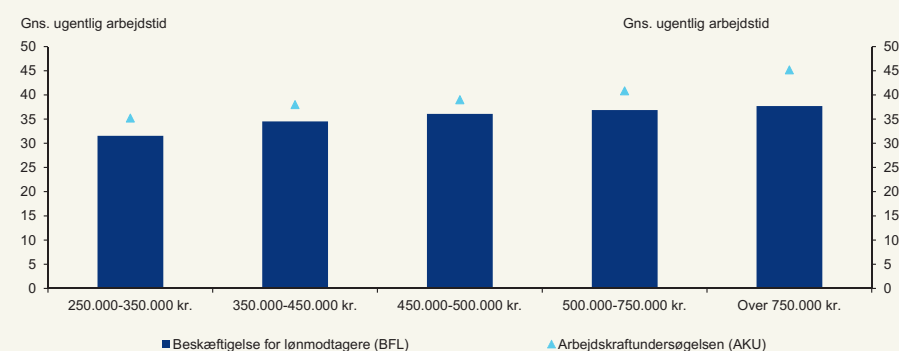
På trods af at ufaglærte i Danmark arbejder mindre om ugen end de øvrige uddannelsesgrupper, svarer deres ugentlige arbejdstid omtrent til gennemsnittet i EU-landene, *jf. figur 1.28*. Danske beskæftigede med en erhvervsfaglig eller gymnasial uddannelse (mellemuddannede) eller videregående uddannelse har en ugentlig arbejdstid, der er lavere end gennemsnittet blandt de øvrige EU-lande.

Lønmodtagere med en indkomst over 500.000 kr. arbejder i gennemsnit over 37 timer, hvilket er omtrent 5 timer mere end personer med en indkomst mellem 250.000 kr. og 350.000 kr., *jf. figur 1.29*.

Opgørelsen medtager ikke overarbejde for funktionærer. Betragtes i stedet den selvrapporterede ugentlige arbejdstid opgjort ved arbejdskraftundersøgelsen (AKU), ses der en endnu stærkere sammenhæng mellem arbejdstid og indkomst, hvor de personer med indkomster over 750.000 kr. arbejder næsten 10 timer mere om ugen end personer med en indkomst mellem 250.000 kr. og 350.000 kr.

Figur 1.29

Gennemsnitlig ugentlig arbejdstid på tværs af lønindkomstgrupper i 2015

Anm.: Årsindkomsten i 2015 er opgjort på baggrund af SKAT's årsopgørelse og er 2017-pris- og lønkorrigeret. Den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid for AKU er opgjort som den faktiske arbejdstid i referenceugen i 3. kvartal 2015 for personer med lønnet arbejde. For BFL er den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid opgjort for 3. kvartal 2015. Både for AKU og BFL ses der på personer på 30 år eller derover.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

1.4 Bilagstabel

Tabel 1.3

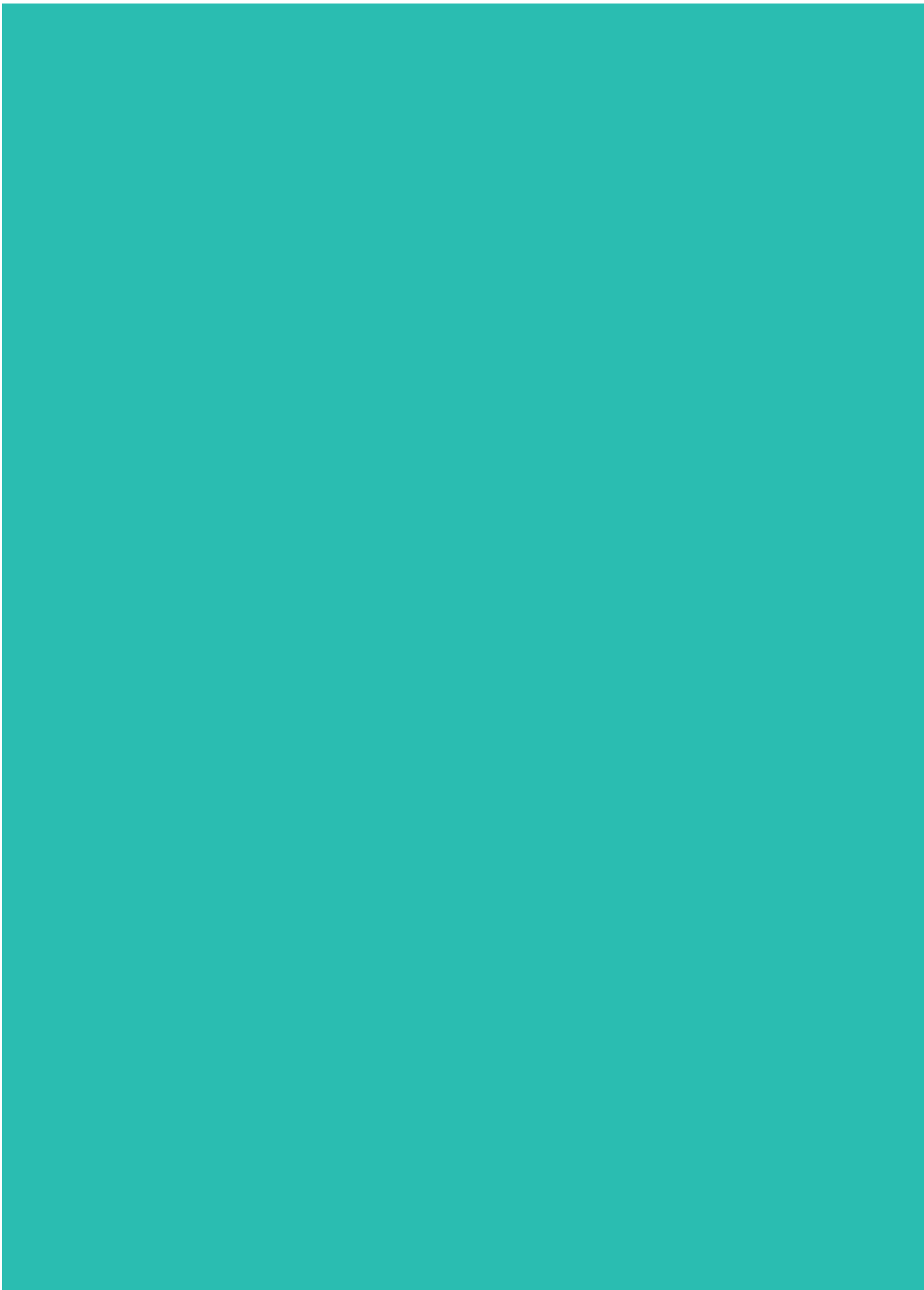
Nøgletal fra vurderingen i maj og sammenligning med skøn fra december

	2016	2017		2018	
		Dec.	Maj	Dec.	Maj
Realvækst, pct.					
Privat forbrug	1,9	1,8	2,0	2,0	2,0
Samlet offentlig efterspørgsel	0,2	0,7	0,5	0,4	0,5
- heraf offentligt forbrug	-0,1	0,7	0,7	0,8 ¹⁾	1,0 ¹⁾
- heraf offentlige investeringer	2,2	0,6	-0,6	-2,5	-2,9
Boliginvesteringer	11,0	6,0	7,0	8,0	8,0
Faste erhvervsinvesteringer	4,0	3,8	3,6	3,9	3,9
I alt endelig indenlandsk efterspørgsel	2,0	1,8	1,8	2,0	2,1
Lagerændringer (vækstbidrag)	-0,4	0,0	0,0	0,0	0,0
I alt indenlandsk efterspørgsel	1,6	1,7	1,8	2,0	2,1
Eksport	1,7	2,4	2,9	2,7	2,8
- heraf industrieksport	4,2	2,8	3,9	2,9	3,4
Samlet efterspørgsel	1,7	2,0	2,2	2,3	2,3
Import	2,4	3,0	3,4	3,4	3,7
- heraf vareimport	1,9	2,9	3,5	3,3	3,7
BNP	1,3	1,5	1,7	1,7	1,7
BNP efter outputmetoden (beregningsteknisk) ²⁾	1,3	1,6	1,8	1,8	1,8
Bruttoværditilvækst	1,0	1,5	1,9	1,8	1,6
- heraf i private byerhverv	1,9	2,1	2,5	2,4	2,0
Ændring i 1.000 personer					
Arbejdsstyrke, i alt	39	26	42	23	21
Beskæftigelse, i alt	48	29	37	25	23
- heraf i den private sektor	54	28	36	23	21
- heraf i offentlig forvaltning og service	-6	1	1	2	2
Bruttoledighed	-10	-3	4	-2	-3
Konjunkturgab, pct.					
Outputgab	-1,0	-0,2	-0,4	0,0	0,0
Beskæftigelsesgab	-0,8	-0,4	-0,2	-0,1	0,0
Ledighedsgab	0,4	0,1	0,0	0,0	0,0

Tabel 1.3 (fortsat)**Nøgletal fra vurderingen i maj og sammenligning med skøn fra december**

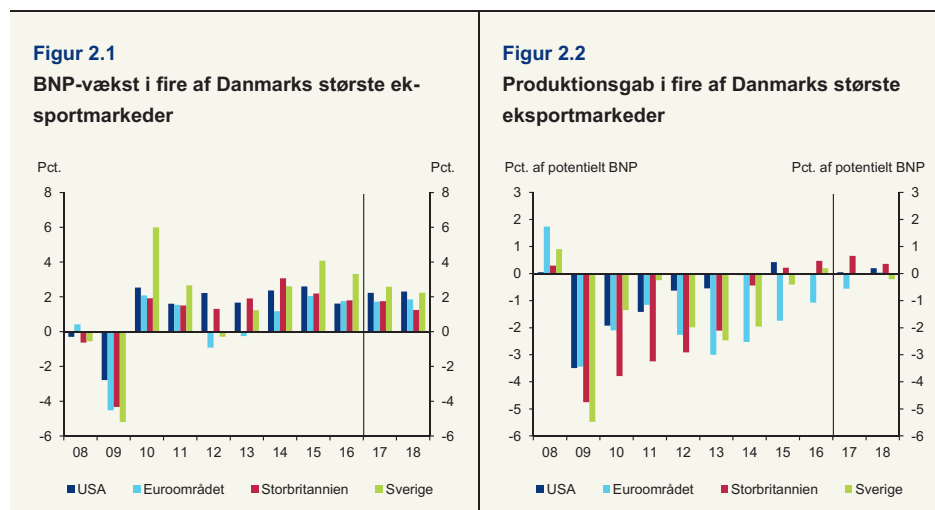
	2016	2017		2018	
		Dec.	Maj	Dec.	Maj
Stigning, pct.					
Huspriser (enfamiliehuse)	3,9	4,0	3,0	4,0	4,0
Forbrugerprisindeks	0,2	1,2	1,3	1,5	1,6
Timeløn i privat sektor (DA's StrukturStatistik)	2,2	2,5	2,5	2,7	2,8
Real disponibel indkomst, husholdninger	1,6	1,2	1,2	1,3	1,2
Timeproduktiviteten i private byerhverv	-0,6	0,6	0,7	1,1	0,9
Pct. p.a.					
Rente, 1-årigt flekslån	-0,3	-0,2	-0,5	0,0	-0,1
Rente, 10-årig statsobligation	0,0	0,7	0,6	1,0	1,0
Rente, 30-årig realkreditobligation	0,0	2,9	2,5	3,1	3,0
Offentlige finanser					
Faktisk offentlig saldo (mia. kr.)	-18,6	-32,6	-32,8	-20,5	-15,5
Faktisk offentlig saldo (pct. af BNP)	-0,9	-1,6	-1,5	-0,9	-0,7
Strukturel offentlig saldo (pct. af BNP)	-0,1	-0,5	-0,5	-0,2	-0,3
ØMU-gæld (pct. af BNP)	37,8	37,6	36,8	36,7	35,6
Arbejdsmarked					
Arbejdsstyrke, i alt	2.983	3.002	3.025	3.025	3.045
Beskæftigelse (inkl. orlov), i alt	2.877	2.901	2.914	2.926	2.937
Bruttoledighed (årsgns., 1.000 personer)	113	108	117	106	114
Bruttoledighed (pct. af arbejdsstyrken)	3,8	3,6	3,9	3,5	3,7
Eksterne forudsætninger					
Handelsvægtet BNP-vækst i udlandet, pct.	2,1	2,0	2,3	2,1	2,2
Eksportmarkedsvækst (industrivarer), pct.	3,0	3,4	3,8	3,9	4,1
Dollarkurs, kr. pr. dollar	6,7	6,9	6,9	6,9	6,9
Oliepris, dollar pr. tønde	43,5	50,8	53,9	58,7	59,4
Betalingsbalance					
Betalingsbalancesaldo (pct. af BNP)	8,1	7,5	8,1	7,5	7,9

- 1) Forudsætningerne om det offentlige forbrug i 2018 er rent beregningstekniske, jf. også boks 1.3. Det indebærer blandt andet, at råderummet i finanspolitikken i 2018 er regnet ind som realvækst i det offentlige forbrug. Realvæksten i det offentlige forbrug i 2018 afspejler således ikke regeringens prioriteter.
- 2) Korrigeret for det historiske merbidrag til BNP-væksten ved at opgøre det offentlige forbrug ved outputmetoden frem for ved inputmetoden.

2. International økonomi og finansielle markeder

Den økonomiske udvikling siden efteråret 2016 har generelt været positiv på tværs af lande, og der ventes fortsat vækst i den internationale økonomi i de kommende år, *jf. figur 2.1*. Opsvinget er efterhånden temmelig fremskredent, *jf. figur 2.2*. Den samlede produktion ventes at være tæt på det potentielle niveau i de avancerede økonomier, som Danmark handler mest med. Dermed vil det fremover i højere grad være udviklingen i produktionspotentialet, der skal drive fremgangen.

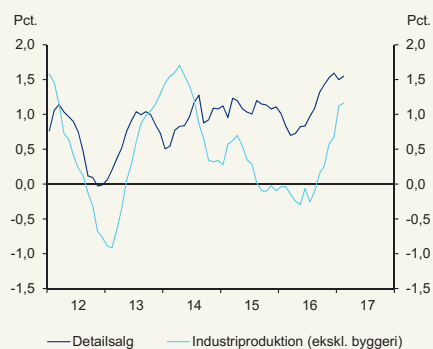
Kilde: Europa-Kommissionens forårsprognose, maj 2017.

Tegn på stærkere momentum i den globale økonomi

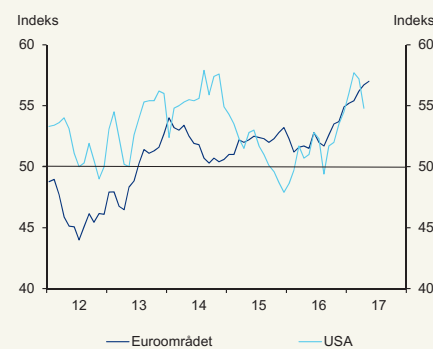
Der er tegn på lidt stærkere momentum i den globale økonomi i den seneste tid, navnlig i form af fremgang i industriproduktionen, *jf. figur 2.3*. Efter en længere periode med vigende vækst er udviklingen gradvist begyndt at vende siden starten af 2016. Udviklingen i detailsalg, som er en indikator for det private forbrug, har været mere stabil, men er også styrket i forhold til midten af 2016.

Samtidig er erhvervstilliden i fremstillingssektoren også generelt øget på tværs af lande. I euroområdet og USA er den på det højeste niveau i flere år, *jf. figur 2.4*.

Figur 2.3
Vækst i detailsalg og industriproduktion i OECD-landene

Figur 2.4
Erhvervstillid i fremstillingssektoren i euroområdet og USA

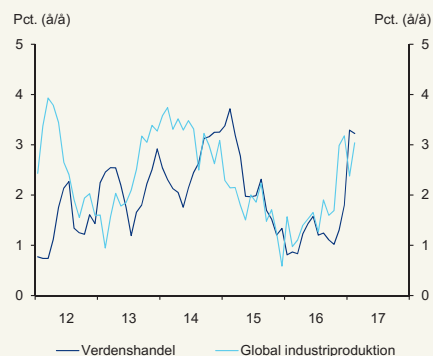

Anm.: Figur 2.3 viser halvårsvæksten i detailsalg og industriproduktion. Erhvervstilliden er opgjort ved det såkaldte PMI-indeks. En indekssværdi over 50 indikerer fremgang.

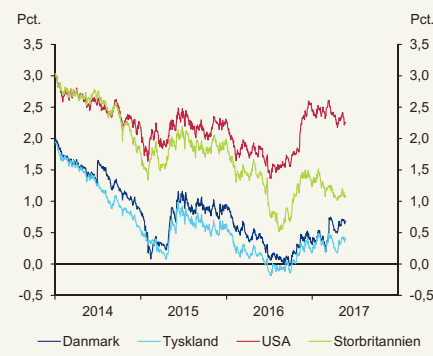
Kilde: OECD og Thomson Reuters Datastream.

Fremgangen i den globale industriproduktion har skubbet på verdenshandlen, der har gendundet pusten efter en afmatning i 2015 og starten af 2016, *jf. figur 2.5*. Det er blandt andet vækst i investeringerne, der er med til at drive handlen og industriproduktionen op. Fremgangen i investeringerne hænger sammen med gradvist mindre ledig kapacitet på tværs af lande og en styrket tro på den fremtidige efterspørgsel.

Figur 2.5
Vækst i verdenshandel og global industriproduktion

Figur 2.6
Rente på 10-årige statsobligationer for udvalgte lande.

Anm.: Figur 2.5 viser år-til-år væksten i de tre-måneders glidende gennemsnit af verdenshandlen og den globale industriproduktion.

Kilde: CPB Netherlands og Thomson Reuters Datastream.

I takt med bedringen i den globale økonomi og med udsigt til gradvist tiltagende inflation er de lange renter generelt steget siden efteråret, *jf. figur 2.6*. Renteniveauet er dog stadig meget lavt i et historisk perspektiv. Det er også tilfældet i USA, hvor centralbanken har genoptaget normaliseringen af de pengepolitiske renter, *jf. nedenfor*. De lave renter er med til at understøtte fremgangen i den internationale og danske økonomi, blandt andet i kraft af lave renteudgifter for husholdningerne og virksomhederne samt stigende boligpriser.

Vægtet i forhold til Danmarks eksport er der udsigt til jævn vækst på de danske eksportmarkeder på godt 2,2 pct. i 2017 og 2018, *jf. tabel 2.1*.

Tabel 2.1
Vækstskøn for udlandet og dansk eksportmarkedsvækst

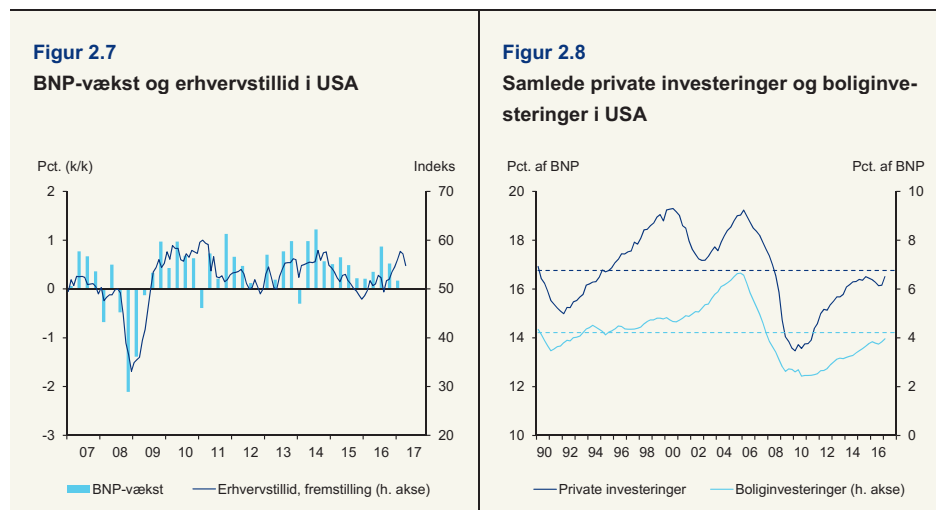
	2016	2017	2018
Realvækst, pct.			
Eksportmarkedsvækst	3,0	3,8	4,1
Handelsvægtet BNP	2,1	2,3	2,2
USA	1,6	2,2	2,3
EU28	1,9	1,9	1,9
Euroområdet	1,8	1,7	1,8
Tyskland	1,9	1,6	1,9
Frankrig	1,2	1,4	1,7
Italien	0,9	0,9	1,1
Spanien	3,2	2,8	2,4
Nederlandene	2,2	2,1	1,8
Storbritannien	1,8	1,8	1,3
Polen	2,7	3,5	3,2
Sverige	3,3	2,6	2,2
Norge	1,0	1,4	1,6
Japan	1,0	1,2	0,6
Indien	7,1	7,2	7,5
Kina	6,7	6,6	6,3
Rusland	-0,2	1,2	1,4
Brasilien	-3,6	0,5	1,8

Anm: Handelsvægtet BNP er opgjort ved at sammeneje BNP i Danmarks 29 vigtigste samhandelspartnere ud fra disse landes andel af Danmarks vareeksport. Eksportmarkedsvæksten er opgjort som et vægtet gennemsnit af importvæksten hos Danmarks handelspartnere, hvor vægtene afspejler landets betydning for dansk industrieksport, *jf. boks 3.6*.

Kilde: EU-Kommissionens forårsprognose, maj 2017, IMF *World Economic Outlook*, april 2017 samt egne beregninger.

Fortsat moderat vækst i den amerikanske økonomi

BNP-væksten i den amerikanske økonomi ser ud til at fortsætte. Erhvervstilliden i fremstillingssektoren steg støt i løbet af 2016 og er fortsat på et højt niveau, *jf. figur 2.7*. Samtidig er tilliden i servicesektoren stadig på et niveau, der tyder på robust fremgang, blandt andet drevet af solid vækst i det private forbrug som følge af en positiv udvikling på arbejdsmarkedet og på boligmarkedet.

Anm.: Erhvervstilliden er opgjort ved det såkaldte PMI-indeks. En indeksværdi over 50 indikerer fremgang. De stiplede linjer i figur 2.8 angiver gennemsnittet siden 1990.
Kilde: Thomson Reuters Datastream.

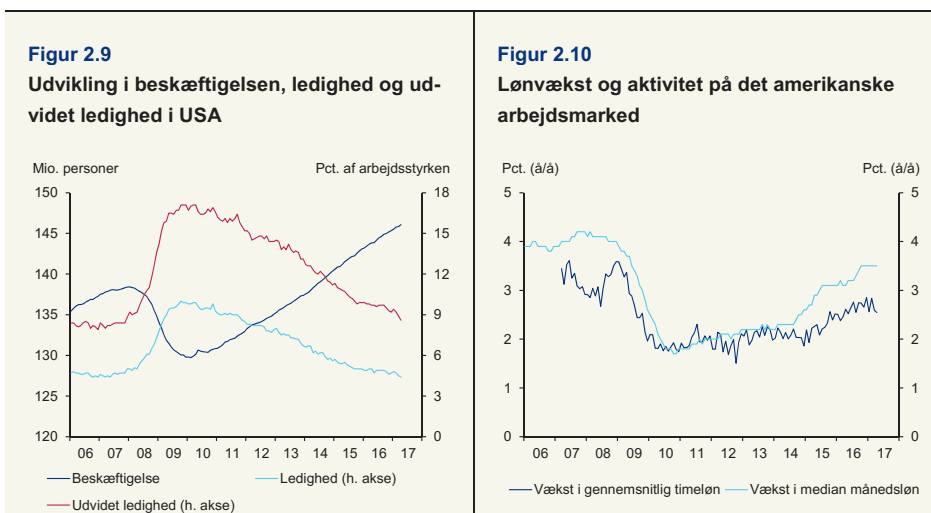
BNP-væksten i 1. kvartal var blot 0,2 pct. Den lave vækstrate skyldes svag fremgang i det private forbrug, blandt som følge af lavere energiforbrug på grund af varmt vintervej, samt fald i lagerinvesteringerne. Der er samtidig indikationer på, at den svage vækst også kan henføres til problemer med sæsonkorrektionen, hvorfor 1. kvartalstallet bør fortolkes med særlig forsigtighed.

I lyset af de positive tillidsindikatorer og generel fremgang i de økonomiske nøgletal er det forventningen, at BNP-væksten vil tage til i 2017, og at væksten i amerikansk økonomi vil fortsætte med en vækst på 2¼-2½ pct. i 2017 og 2018.

Det understøttes blandt andet af en positiv udvikling på boligmarkedet. Boligpriserne har været støt stigende i de seneste år. Det understøtter boliginvesteringerne sammen med fortsat lave finansieringsomkostninger og fremgang i boligefterspørgslen. De private investeringer og boliginvesteringer er nu omtrent på det langsigtede gennemsnit, men fortsat væsentligt under niveauer set under tidligere opsvingsperioder, *jf. figur 2.8*.

Samtidig er beskæftigelsen steget markant siden 2009, og arbejdsløsheden er nu på blot 4,4 pct. af arbejdsstyrken, *jf. figur 2.9*. Ledigheden er dermed omtrent på niveau med flere institutioners skøn for det strukturelle niveau. Kongressens uafhængige budgetkontor (CBO) vurde-

rede i januar, at den strukturelle ledighed ligger på omkring 4,7 pct. af arbejdsstyrken i 2. kvartal 2017.

Anm.: Udvidet ledighed omfatter personer, der arbejder på deltid, men ønsker at arbejde fuldtid, samt personer, der ikke arbejder eller aktuelt søger arbejde, men indikerer, at de ønsker at arbejde og er til rådighed for arbejdsmarkedet samt har søgt arbejde inden for de seneste 12 måneder.

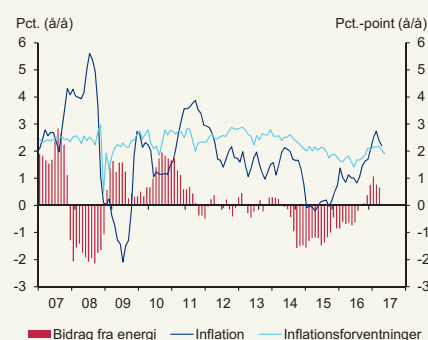
Kilde: Thomson Reuters Datastream samt Federal Reserve Bank of Atlanta.

Den lave ledighed peger dermed på, at der snart ikke er mere ledig kapacitet på arbejdsmarkedet. Det understøttes af udviklingen i det såkaldte udvidede ledighedsbegreb, som er omtrent på niveauet fra lige før finanskrisen, hvor der var fuld beskæftigelse. Det udvidede ledighedsbegreb omfatter, ud over de almindelige ledige, også personer, der ufrivilligt arbejder færre timer end ønsket, samt personer, der ikke er registreret som ledige, men som tilkendegiver, at de ønsker at arbejde.

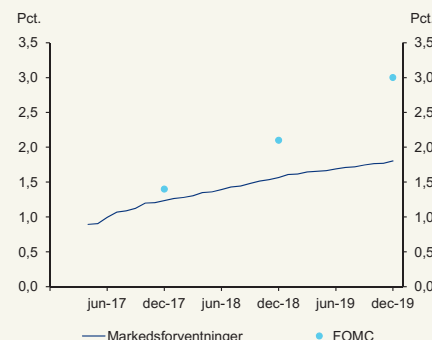
Fremgangen på arbejdsmarkedet har givet sig udslag i tiltagende lønfremgang, om end udviklingen er stagneret lidt de seneste måneder, *jf. figur 2.10*.

Inflationen har været tiltagende og har de seneste måneder været over 2 pct., *jf. figur 2.11*. Det er navnlig en følge af, at det negative bidrag fra fald i energipriserne er bortfaldet. Kerneinflationen, målt på forbrugerprisdeflatoren ekskl. påvirkningen fra ændringer i energi- og fødevarerpriser, har dog også udvist en stigende tendens, men stadig under den amerikanske centralbanks (Federal Reserve) målsætning på 2 pct. Markedets inflationsforventninger på mellemlangt sigt er overordnet set også steget i takt med den stigende faktiske inflation og fremgangen i de økonomiske nøgletal.

Figur 2.11
Inflation, bidrag fra energi og inflationsforventninger i USA

Figur 2.12
Federal Reserve og markedets forventninger til Fed Funds Target Rate

Anm.: Inflationsforventningerne i figur 2.12 er den implicite gennemsnitlige inflationsrate fra fem til ti års sigt, der vil give samme afkast mellem henholdsvis inflationsindekseerede og uindekseerede renteswapkontrakter. Federal Reserves forventninger til den pengepolitiske rente, Fed Funds target rate, er medianforventningen blandt medlemmerne af den pengepolitiske komite (FOMC) i den seneste prognose.

Kilde: Thomson Reuters Datastream og St. Louis Federal Reserve, Fred Database.

I lyset af den økonomiske fremgang og den relativt lave ledighed samt forventninger om fortsat økonomisk fremgang og gradvist tiltagende løn- og inflationspres ventes Federal Reserve at fortsætte normaliseringen af de pengepolitiske renter. Den pengepolitiske komite, FOMC, besluttede at hæve renten med 0,25 pct.-point i december og marts og har tilkendegivet, at de venter at fortsætte normaliseringen med yderligere to renteforhøjelser i 2017 og tre renteforhøjelser i 2018. Det er en lidt stejlere rentestigning end de generelle markedsforsventninger. Markedet venter en rente på godt 1,6 pct. ved udgangen af 2018 mod FOMC's forventning om en rente på 2,1 pct., jf. figur 2.12.

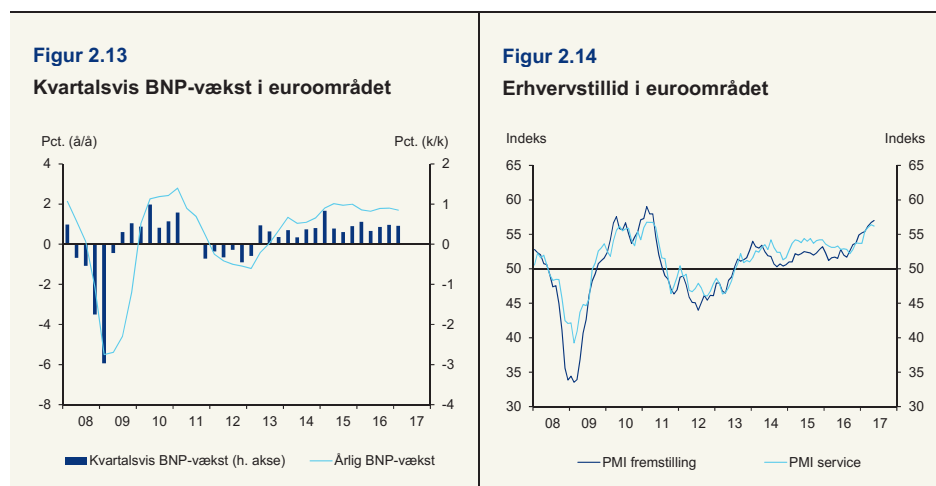
Federal Reserve har indtil videre geninvesteret den beholdning af stats- og realkreditobligationer, som den anskaffede sig i forbindelse med opkøbsprogrammer i perioden 2008-2014. FOMC udtalte i 2014, at man på sigt vil nedbringe balancen, men har ikke siden udtalt sig nærmere herom. Der er dog stigende tegn på, at denne normalisering snart kan begynde. Ifølge referatet af FOMC-mødet i marts venter et flertal af medlemmerne, at det senere på året vil være passende gradvist at ophøre med at geninvestere hovedstolen af obligationer, som udløber. Eftersom Federal Reserves obligationsopkøb vurderes at have reduceret renterne i en periode, ventes en normalisering af balancen tilsvarende at kunne føre til lidt højere obligationsrenter. Der er betydelig usikkerhed om størrelsen af denne effekt.

Det er lagt til grund for prognosen, at de amerikanske renter gradvist øges, jf. tabel 2.2 nedenfor. Som konsekvens heraf antages de korte pengemarkedsrenter at stige tilsvarende, mens de længere obligationsrenter antages at blive forøget mere gradvist, da disse i højere grad steg i andet halvår 2016, jf. figur 2.6 ovenfor.

Fortsat fremgang i euroområdet

Euroområdet kom stærkt ud af 2016, *jf. figur 2.13*. For året som helhed steg BNP med 1,8 pct., hovedsageligt drevet af fremgang i det private forbrug. Der var navnlig pæn aktivitetsfremgang i Tyskland, Nederlandene og Spanien, mens væksten var svagere i Frankrig og Italien.

Ifølge de foreløbige oplysninger voksede BNP med 0,5 pct. fra 4. kvartal 2016 til 1. kvartal 2017. Endvidere tyder erhvervstillidsindikatorerne for euroområdet på fortsat økonomisk fremgang i første halvår 2017, *jf. figur 2.14*. For både fremstillingsindustrien og servicesektoren har erhvervstilliden udviklet sig positivt i slutningen af 2016 og starten af 2017, og den ligger aktuelt på et højt niveau.

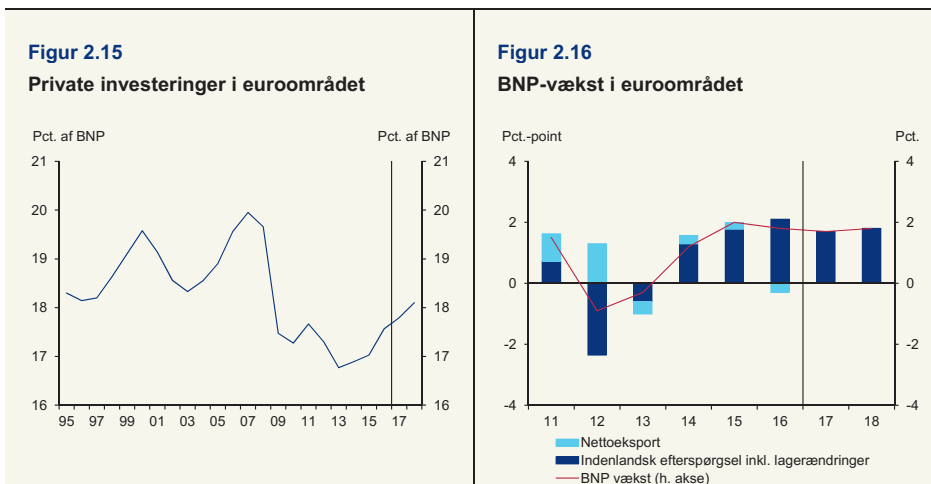

Kilde: Thomson Reuters Datastream og egne beregninger.

I de kommende år ventes det private forbrug fortsat at stige, men væksttempoet ventes at gå lidt ned, da tiltagende inflation dæmper fremgangen i husholdningernes reale indkomster. Lønstigningstakterne er relativt lave, mens fortsat lempelig pengepolitik omvendt vil bidrage til at understøtte forbruget.

Siden 2013 har der været en jævn stigning i de private investeringer, og investeringskvoten (opgjort som de private investeringer i pct. af BNP) ligger nu knap 1 pct.-point højere, end den gjorde ved lavpunktet i 2013, *jf. figur 2.15*. Stigende kapacitetsudnyttelse og lempelig pengepolitik understøtter fortsatte stigninger i investeringerne i 2017 og 2018.

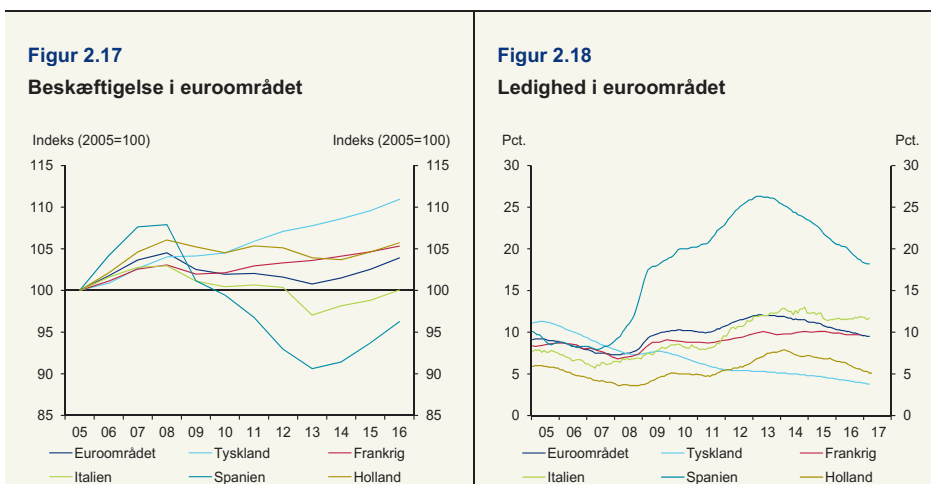
Udsigten til fortsat økonomisk fremgang i resten af verden vil også understøtte opsvinget i euroområdet med en positiv indvirkning på eksporten. Samtidig ventes importen at stige hurtigere, som følge af større indenlandsk efterspørgsel, så nettoeksporten er omtrent neutral for BNP-væksten, der skønnes til omtrent 1¼ pct. i 2017 og 2018, *jf. figur 2.16*.

Kilde: EU-Kommissionens forårsprognose, forår 2017.

Beskæftigelsen i euroområdet er steget gennem flere år og er nu tæt på niveauet fra før krisen, *jf. figur 2.17*. Ledigheden er fortsat med at falde i et flertal af eurolandene og udgjorde i euroområdet som helhed 9,5 pct. af arbejdsstyrken i marts 2017, *jf. figur 2.18*. Det er det laveste niveau siden maj 2009.

Der er stadig store forskelle i udviklingen på arbejdsmarkedet på tværs af landene. I Tyskland nærmer beskæftigelsen sig sit strukturelle niveau, mens ledigheden har været relativt stabil i den seneste tid og var uændret i marts på det laveste niveau siden 1980. Ledigheden i Frankrig og Italien er fortsat forholdsvis træg og stadig forhøjet i forhold til før krisen, mens der har været fremgang på arbejdsmarkedene i Nederlandene og Spanien. Ledigheden i Spanien er imidlertid på 18 pct. af arbejdsstyrken på trods af et faldt på 8 pct.-point i forhold til niveauet i 2013.

Kilde: Eurostat, Thomson Reuters Datastream og egne beregninger.

Efter flere års stramninger frem til 2014 og en omtrent neutral finanspolitik i de seneste år, ventes finanspolitikken at blive lempet lidt i euroområdet i de kommende år målt ved struktur-saldoen. Det sker samtidig med, at outputgabets størrelse gradvist indsnævres. Udviklingen i euroområdet som helhed dækker over betydelige forskelle mellem landene imellem med udsigt til lempelser i Tyskland og Italien i 2017, mens der er planlagt stramninger i blandt andet Frankrig og Nederlandene.

For euroområdet som helhed udgjorde det faktiske offentlige underskud 1,5 pct. af BNP i 2016, hvilket er 0,6 pct.-point mindre end i 2015. Under antagelse om uændret politik skønnes det offentlige underskud at falde til 1,3 pct. af BNP i 2018 og ØMU-gælden at blive reduceret til 89 pct. af BNP – fortsat betydeligt over EU's 60 pct.-grænse. Den ventede reduktion i det offentlige underskud kan blandt andet henføres til lavere forventede renteudgifter og konjunkturmæssig medvind. En række lande er desuden stadig et stykke vej fra deres mellemfristede mål for den strukturelle saldo (MTO), ligesom nogle lande fortsat har henstillinger om nedbringelse af de faktiske underskud. Der er således i mange lande stadig behov for at forbedre de offentlige finanser.

Svagere vækst i Storbritannien og jævn vækst i de nordiske økonomier

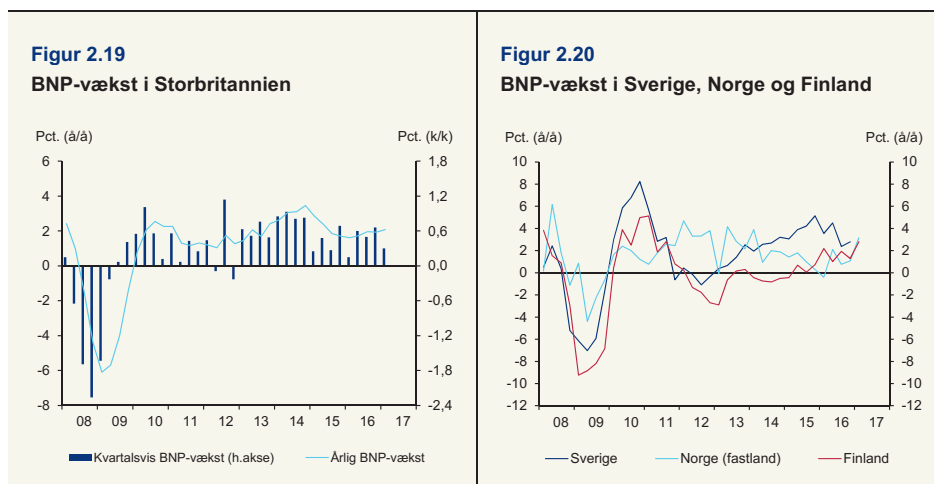
Væksten i Storbritannien var robust i andet halvår 2016 på trods af øget usikkerhed i kølvandet på Brexit-afstemningen, *jf. figur 2.19*. Det kan blandt andet henføres til et relativt kraftigt momentum i økonomien før afstemningen, stærkere fremgang i den internationale økonomi og pengepolitisk stimulus.

Det er det private forbrug, der har udgjort den primære vækstmotor i den britiske økonomi, hvilket blandt andet skal ses i lyset af fortsat fremgang på arbejdsmarkedet og stigende lønninger. Husholdningerne har imidlertid også reduceret opsparingskvoten fra knap 8 pct. til godt 4 pct. i løbet af 2016 for at fastholde fremgangen i det private forbrug.

Væksten i den britiske økonomi var svagere i 1. kvartal 2017. Det skyldes især lavere fremgang i servicesektoren, herunder tilbagegang i detailsalget, og væksten i Storbritannien ventes at aftage i løbet af 2017 og ind i 2018. Det kan blandt andet tilskrives en ventet opbremsning i investeringerne på grund af øget usikkerhed om den fremtidige relation, herunder handelsvilkår, med EU samt lavere vækst i det private forbrug, fordi højere inflation udhuler fremgangen i de disponible indkomster.

I de nordiske lande ser konjunkturudviklingen ud til at være stabiliseret. Efter flere år med kraftig fremgang er væksten i den svenske økonomi stilnet lidt af, *jf. figur 2.20*. Det skal ses på baggrund af, at produktions- og ledighedsgabet efterhånden er lukket. Arbejdsstyrken ventes dog fortsat at stige i de kommende år, hvilket bidrager til yderligere fremgang.

Væksten i den norske økonomi er taget til oven på en midlertidig nedgang under påvirkning af lavere oliepriser. Det er blandt andet finanspolitisk stimulus samt lave renter og en svækkelse af den norske krone, som har skubbet på. Fremadrettet ventes gradvist tiltagende vækst drevet af fremgang i det private forbrug og investeringer. Finanspolitikken ventes at være neutral, hvilket blandt andet skal ses i lyset af et nyt og strammere operativt mål for det offentlige underskud på 3 pct. af værdien af den norske oliefond (mod tidligere 4 pct.).

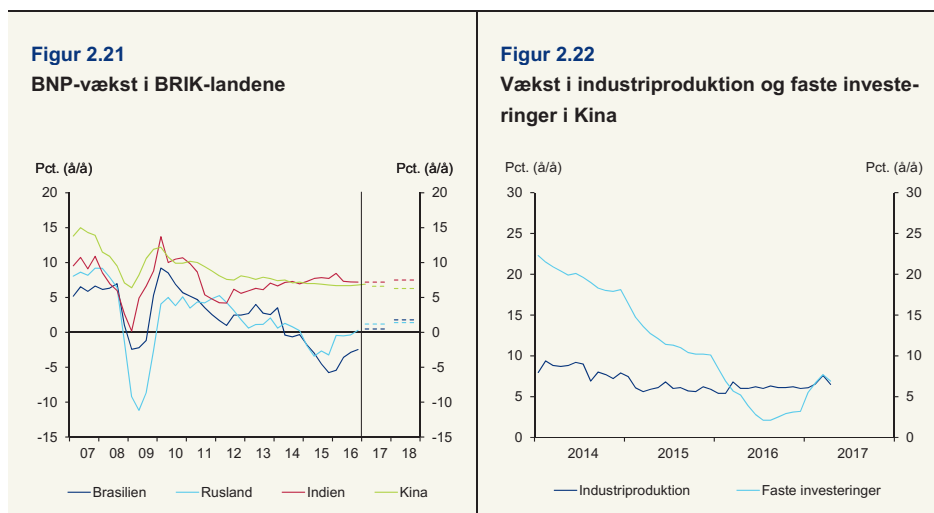
Anm.: BNP-væksten for Finland i 1. kvartal 2017 er baseret på Statistics Finlands BNP-indikator.
Kilde: Thomson Reuters Datastream og Statistics Finland.

Den økonomiske aktivitet i Finland har ligeledes været tiltagende. Fremgang på arbejdsmarkedet og stigende forbrugertillid løftede privatforbruget i 2016. De private investeringer er også øget, blandt andet i lyset af en række store industriprojekter samt stigende boliginvesteringer, der understøttes af fortsat lave renter og stigende boligpriser i de store byer. Væksten i privatforbruget ventes at aftage i lyset af udsigterne til svag reallønsfremgang, hvorimod eksportvæksten ventes at tiltage på grund af fremgang på eksportmarkederne og en gradvis forbedring af lønkonkurrenceevnen som følge af moderate lønstigninger.

Tiltagende fremgang i de nye vækstøkonomier

For de nye vækstøkonomier under ét er den økonomiske fremgang tiltaget, *jf. figur 2.21*. Det dækker over vidt forskellige udviklinger, hvor recession er ved at vende til fremgang på ny i Rusland og Brasilien, en vis vækstafdæmpning i Kina, mens fremgangen i Indien foreløbigt ser ud til at fortsætte med uformindsket styrke.

I Kina har der været tiltagende fremgang i industriproduktion og faste investeringer i slutningen af 2016 og starten af 2017, *jf. figur 2.22*. Det skal ses på baggrund af en række økonomisk-politiske tiltag, der blandt andet omfatter offentlige investeringer i infrastruktur og boliginvesteringer drevet af finanspolitisk stimulus, herunder i form af kreditstøtte fra statsbankerne. Der ventes fortsat høj vækst i 2017 og 2018, men i et svagt aftagende tempo.

Kilde: EU-Kommissionens forårsprognose, maj 2017, Thomson Reuters Datastream og egne beregninger.

Mærkbare og langvarige fald i olieprisen og andre råvarepriser gennem andet halvår 2014 og 2015 bidrog til at skubbe en række olieproducerende lande i recession. Blandt de hårdest ramte var Brasilien og Rusland, der har været i dybe recessioner i 2015 og 2016. Udviklingen i Rusland var desuden påvirket af sanktioner og modsanktioner i forbindelse med situationen på Krimhalvøen.

Væksten i Brasilien og Rusland understøttes aktuelt af genopretning på råvaremarkederne, jf. boks 2.1, lavere inflation (og dertilhørende lempeligere pengepolitik) samt fremgang i forbruger- og erhvervstilliden. Begge lande ventes at vende tilbage til positiv, men langsom, vækst i 2017.

Der er fortsat fremgang i Indien, og vækstraten er nu højere end den kinesiske. Den indiske økonomi drager fordel af en række gennemførte reformer blandt andet på arbejdsmarkedet og af færre restriktioner på indgående direkte investeringer. En pengeombytning, som blev igangsat med henblik på at modgå falskmøntneri og skatteunddragelse, har virket afdæmpende på væksten, men effekten heraf ventes at aftage i 2017 og 2018, hvor der skønnes en vækst på 7¼-7½ pct. om året. Den indiske økonomi er imidlertid fortsat relativt lille – BNP udgør ca. en femtedel af Kinas – og har derfor mindre betydning for den globale vækst.

Boks 2.1**Forudsætninger om udviklingen i oliepris og valutakurser**

Over det seneste knap halvandet år er olieprisen steget fra et historisk lavpunkt på ca. 30 dollar pr. tønde i starten af 2016 til et stabilt niveau på lidt over 50 dollar pr. tønde i den forløbne del af 2017. Efterspørgslen efter olie er den seneste tid blevet styrket som følge af øget momentum i den globale økonomi. På udbudssiden har det givet et opadgående pres på olieprisen, at OPEC-landene i november 2016 indgik en aftale om at reducere olieproduktionen til 32,5 mio. tønder om dagen.

Skønnet for olieprisen er fastsat efter den metode, der har været anvendt fra og med *Danmarks Konvergensprogram 2015*. For de første 4-5 måneder anvendes alene futurespriserne. Herefter anvendes frem til 2020 en metode, der giver lige vægt til futurespriserne og en sti, hvor olieprisen gradvist tilpasses til 2020-skønnet fra Det Internationale Energiagentur (IEA) i det centrale 'New Policies Scenario'. Det indebærer en gradvist stigende oliepris fra knap 44 dollar pr. tønde i 2016 til godt 59 dollar pr. tønde i 2018, *jf. tabel a*.

Valutaskønnet er dannet på baggrund af en teknisk fremskrivning, hvor valutaerne antages at ligge fladt på gennemsnittet af spotpriserne de seneste ti handelsdage. En højere dollarkurs trækker i retning af en højere oliepris målt i kroner. Dette skal dog ses i lyset af, at den generelle styrkelse af dollaren siden slutningen af 2014 i sig selv har været en medvirkende årsag til, at olieprisen – der handles og opgøres i dollar – er blevet svækket.

Tabel a**Oliepris- og valutakursforudsætninger**

	2016	2017	2018
Oliepris pr. tønde			
Dollar	43,5	53,9	59,4
Kr.	293,1	372,8	409,7
Valutakurser			
Kr. pr. 100 dollar	673,0	692,1	689,5
Kr. pr. 100 euro	744,5	743,8	743,8
Effektiv kronekurs (indeks 1980 = 100)	100,8	100,7	100,8

Anm.: Skønnene i tabel a er baseret på observationer frem til og med 28. april 2017.

Kilde: Det Internationale Energiagentur, *World Energy Outlook 2016*, november 2016, Thomson Reuters Datastream og egne beregninger.

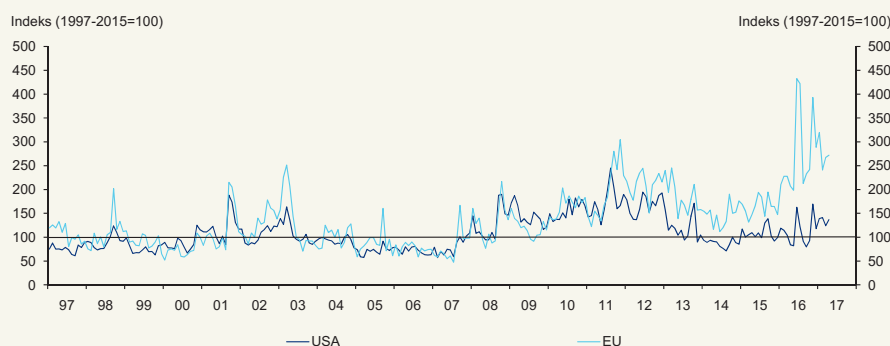
Ubalancer og risici for den globale økonomi

Der er fortsat betydelige opadgående og nedadgående usikkerhedsmomenter knyttet til de internationale vækstudsigter. På kort sigt er de relativt balancerede.

I opadgående retning giver den generelt positive tendens i væksten og på arbejds- og boligmarkederne i mange lande mulighed for større fremgang i 2017 og 2018. For eksempel kan stigende optimisme hos forbrugere og virksomheder føre til højere privat forbrug og investeringer.

Omvendt er der fortsat også en række risici, som kan føre til lavere vækst. Det knytter sig blandt andet til økonomisk-politiske forhold, hvilket er afspejlet i en stigning i de såkaldte usikkerhedsindeks, jf. figur 2.23.

Figur 2.23
Indeks for økonomisk-politisk usikkerhed i USA og EU

Anm.: Det politiske usikkerhedsindeks er baseret på artikler i førende aviser og er lavet ud fra, hvor mange artikler der nævner økonomisk-politiske risici.

Kilde: Thomson Reuters Datastream.

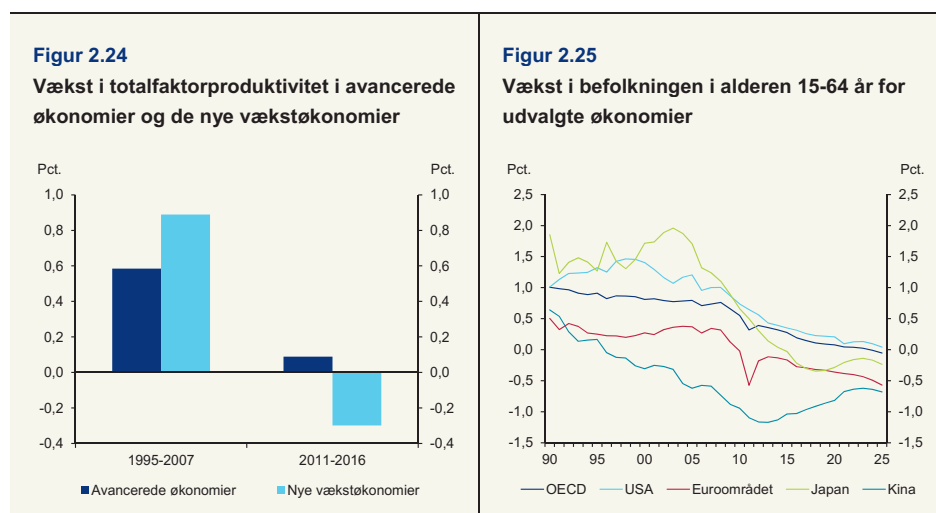
Blandt de væsentligste økonomisk-politiske risici kan nævnes usikkerhed knyttet til Storbritanniens exit fra EU samt til den økonomiske politik i USA, herunder i forhold til frihandelsaftaler. Der er også risiko for, at svagheder i banksektoren i euroområdet kan virke som en hæmsko på væksten. I nogle lande er bankernes indtjening fortsat relativt lav, og det kan, set i lyset af øgede kapitalkrav i de kommende år, medvirke til at lægge en dæmper på udlånsvæksten og dermed investeringerne.

Væksten i den kinesiske økonomi er præget af et meget højt investeringsniveau, en udlånsvækst på knap 25 pct. og en meget høj gældskvote. Det indebærer en risiko for, at den finansielle stabilitet kan blive udfordret. En brat opbremsning i udlånsvæksten kan medføre en større nedgang i investeringerne og dermed den samlede BNP-vækst, navnlig set i lyset af, at omstillingen til en mere forbrugsdrevet vækststi foregår meget gradvist og kan kræve yderligere reformer. De kinesiske myndigheder har dog fortsat et betydeligt økonomisk-politisk råderum til at forhindre en brat opbremsning i væksten på kort sigt.

Kina er vokset til at udgøre omtrent 17 pct. af verdensøkonomien, dermed kan en vækstnedgang have væsentlige afsmittende effekter på resten af verden. Det var fx tilfældet i andet halvår 2015 og starten af 2016, hvor global uro på de finansielle markeder havde sit udspring i usikkerhed angående den kinesiske økonomi.

Endeligt tynger strukturelle modvinde også vækstudsigterne både i forhold til produktiviteten og arbejdsudbuddet. Det rejser spørgsmål om, hvor hurtigt den globale økonomi kan forventes at vokse i de kommende år.

I de fleste lande er produktivitetsvæksten aftaget, *jf. også boks 2.1 i Økonomisk Redegørelse, december 2016*. Det gælder både i avancerede økonomier og i nye vækstøkonomier, *jf. figur 2.24*. Der er betydelig usikkerhed om årsagerne til denne udvikling, men det reducerer alt andet lige vækstpotentialet i de kommende år.

Anm.: Totalfaktorproduktiviteten er den del af udviklingen i produktiviteten, som ikke kan forklares ved stigende anvendelse af arbejdskraft eller kapital.

Kilde: Conference Board, Total Economy Database, maj 2017 og Verdensbanken.

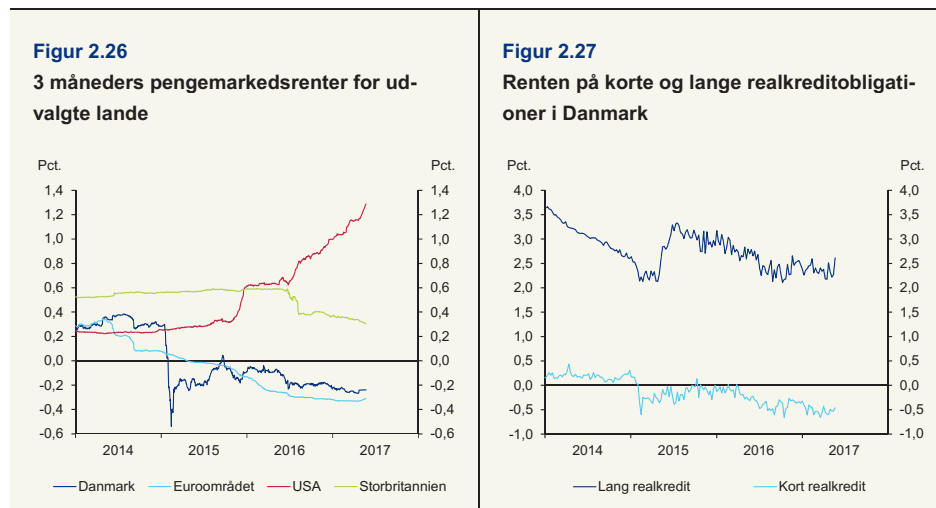
Samtidig påvirker den demografiske udvikling også udviklingen i arbejdsstyrken negativt i de større økonomier, *jf. figur 2.26*. Der er altså ikke udsigt til et bidrag til væksten fra et større arbejdsudbud.

Det understreger behovet for at gennemføre reformer i en række større lande, herunder Italien, hvor BNP pr. capita aktuelt er lavere end ved starten af dette århundrede. Ud over at forbedre vækstmulighederne og dermed øge levestandarden er reformer også nødvendige i mange lande for at sikre den langsigtede holdbarhed af de offentlige finanser, ikke mindst i USA og Japan. Ikke desto mindre påpeger en række internationale organisationer, fx OECD og IMF, at reformtempoet er aftaget de seneste år.

Lempelig pengepolitik internationalt indebærer fortsat lave renter i Danmark

Globalt set er pengepolitikken stadig meget lempelig. Det er navnlig tilfældet i Europa, hvor Den Europæiske Centralbank (ECB), Bank of England samt Sveriges Riksbank har fortsat obligationsopkøbene. I USA er en gradvis normalisering begyndt, men renterne er fortsat meget lave set i et historisk perspektiv.

ECB annoncerede i december en justering af sit opkøbsprogram, som indebærer en reduktion af de månedlige opkøb fra 80 til 60 milliarder euro med virkning fra april 2017. ECB annoncerede samtidig, at det var hensigten at fortsætte opkøbene indtil udgangen af december 2017 eller om nødvendigt endnu længere. Samtidig blev nogle af opkøbsprogrammets parametre justeret for at gøre det lettere at fortsætte opkøbene, blandt andet ved at tillade opkøb med en effektiv rente under indlånsrenten på -0,4 pct. Fortsættelsen af opkøbsprogrammet har medført, at pengemarkedsrenterne er faldet en anelse til et niveau tæt på ECB's indlånsrente, *jf. figur 2.26*. Tilsvarende er de danske pengemarkedsrenter faldet.

Anm.: Renterne på korte og lange realkreditobligationer opgøres ugentligt af FinansDanmark.
Kilde: Thomson Reuters Datastream.

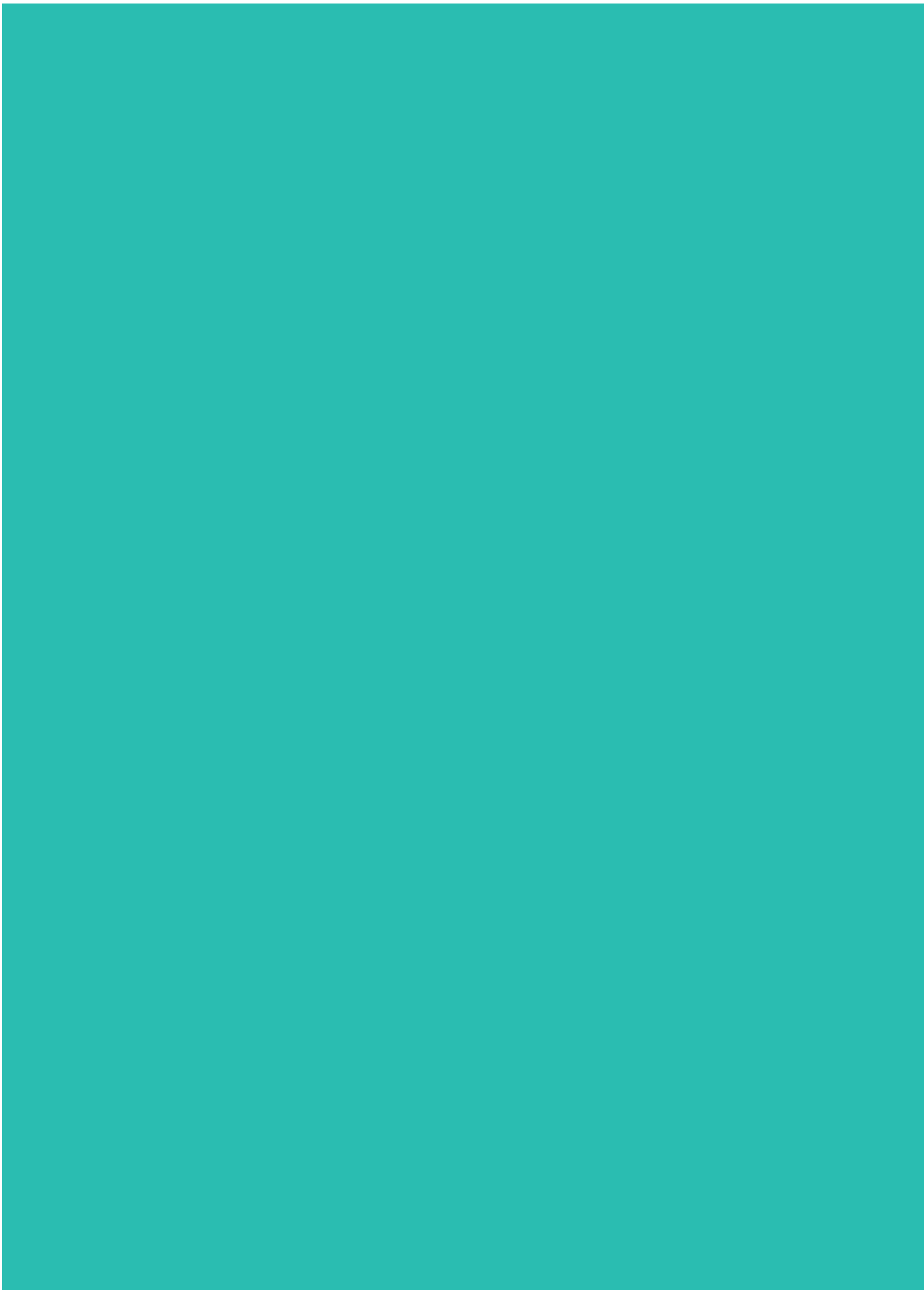
Den meget lempelige pengepolitik indebærer også meget lave renter i Danmark. Således er renten på både korte og lange realkreditobligationer fortsat tæt på historisk lave niveauer, *jf. figur 2.27*. Det er med til at understøtte væksten i dansk økonomi, navnlig fremgangen på boligmarkedet, *jf. afsnit 3.1*.

Selvom der i de kommende år er udsigt til en begyndende normalisering af renterne, ventes pengepolitikken fortsat at være meget lempelig, *jf. tabel 2.2*. I prognosen er det lagt til grund, at ECB's udlånsrente og Nationalbankens diskonto fastholdes på nul i 2018, men det er antaget, at ECB's indlånsrente og Nationalbankens indskudsbevisrente hæves lidt i andet halvår 2018.

Tabel 2.2
Renteskøn for USA, euroområdet og Danmark

		2016	2017	2018
Pct.				
USA	Federal funds target rate	0,5	1,1	1,9
	3-mdrs. pengemarkedsrente	0,7	1,4	2,2
	10-årig statsobligation	1,8	2,4	2,7
Euroområdet	ECB's refinansieringsrente	0,0	0,0	0,0
	3-mdrs. pengemarkedsrente	-0,3	-0,3	-0,2
	10-årig statsobligation	0,1	0,4	0,7
Danmark	Indskudsbevisrente	-0,7	-0,7	-0,6
	3-mdrs. pengemarkedsrente	-0,1	-0,2	-0,1
	1-årig realkreditobligation	-0,3	-0,5	-0,1
	10-årig statsobligation	0,4	0,6	1,0
	30-årig realkreditobligation	2,6	2,5	3,0
	Gennemsnitsrente	0,8	0,8	1,1
	Bankernes udlånsrente	3,0	2,9	2,9
Bankernes indlånsrente	0,2	0,2	0,2	

Anm.: Skønnene er baseret på data til og med 28. april 2017. Årsgennemsnit er egne beregninger.
 Kilde: Bloomberg, Thomson Reuters Datastream og egne beregninger.

3. Dansk økonomi

3.1 Husholdningernes økonomi og boligmarkedet

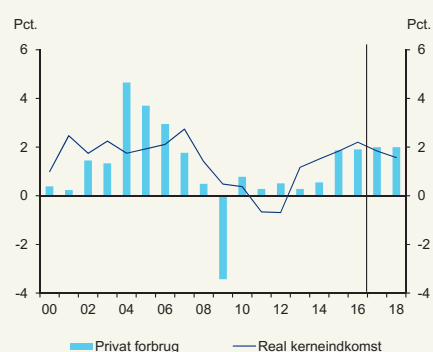
Større indkomster har styrket grundlaget for forbrug og boliginvesteringer markant. Det private forbrug er vokset forholdsvis meget de seneste par år, og den stærke udvikling forventes at fortsætte. Boligbyggeriet er også kommet godt i gang, især i hovedstadsområdet, og ventes fortsat at vokse betydeligt i årene 2017-2018, blandt andet drevet af fortsat lave renter og stigende boligpriser. Især i København har prisstigningerne på lejligheder været relativt høje.

Privatforbruget er steget i takt med indkomstfremgang

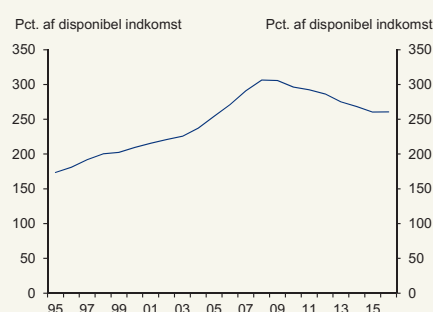
Det private forbrug har været en væsentlig drivkraft bag væksten i dansk økonomi i de seneste par år. Grundlaget for stigningen i det private forbrug er, at større beskæftigelse har øget indkomsterne betydeligt. Samtidig har den afdæmpede inflation øget reallønnen. Stigningen i den reale kerneindkomst i 2016 på 2,2 pct. var den højeste siden 2007, jf. figur 3.1.

Hele indkomstfremgangen er ikke blevet omsat til øget forbrug. Faktisk har forbrugerne anvendt en historisk lav andel af deres indkomst på forbrug de senere år. Husholdningerne har generelt været tilbageholdende efter det høje forbrugsniveau i 2004-2006, hvilket skal ses i lyset af det efterfølgende behov for konsolidering. Samtidig kan usikre udsigter have fået husholdningerne til at holde igen. Endvidere har husholdningerne måske ikke brugt de lave renteudgifter som anledning til at øge forbruget ud fra en forventning om, at renterne vil stige på et senere tidspunkt.

Figur 3.1
Vækst i privat forbrug og kerneindkomst

Figur 3.2
Husholdningernes gældskvote

Anm.: Kerneindkomst i figur 3.1 er lønindkomst og overførselsindkomst. Indkomsten er deflateret med den implicitte deflator for forbruget i nationalregnskabet. I figur 3.2 er gældskvoten opgjort som rentebærende bruttopassiver i forhold til den disponible indkomst korrigeret for særlige forhold.

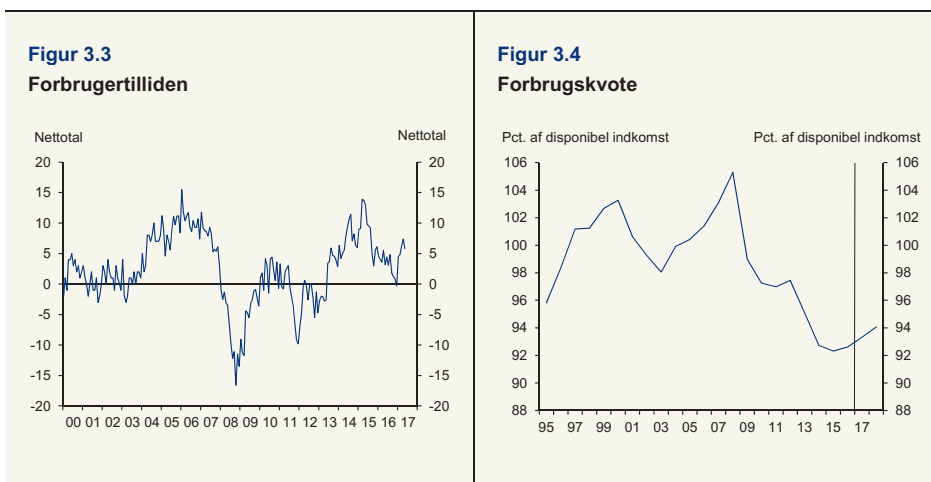
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tilbageholdenheden kommer til udtryk ved, at husholdningerne har nedbragt deres gæld, *jf. figur 3.2*. Bruttogælden er således faldet til omkring 250 pct. af den disponible indkomst mod 300 pct. af den disponible indkomst i 2008. Samtidig er husholdningernes formue steget, blandt andet som følge af de stigende boligpriser de seneste år.

Det indebærer, at husholdningerne er i en god position til at øge deres forbrug i de kommende år – også uden, at det bliver uholdbart.

Indikatorer peger på, at den positive udvikling er fortsat ind i 2017, så det private forbrug fortsat vil udgøre en væsentlig drivkraft for væksten. Forbrugertilliden er steget betydeligt i de første måneder af 2017, *jf. figur 3.3*. Forbrugerne vurderer, at familiens økonomiske situation i dag er bedre end for et år siden. De forventer også, at familiens situation om et år vil være bedre end i dag. Tilsvarende vurderer de, at Danmarks økonomiske situation er bedre end for et år siden, og at den vil være bedre om et år. En vis tilbageholdenhed kan dog spores i, at forbrugere fortsat vurderer, at det ikke er fordelagtigt at anskaffe større forbrugsgoder i øjeblikket.

Lidt større inflation i de kommende år vil dæmpe reallønsfremgangen lidt, men den vil fortsat være positiv og sammen med fortsat fremgang i beskæftigelsen bidrage til en pæn stigning i den reale kerneindkomst.

Anm.: Forbrugskvoten i figur 3.4 er det private forbrug i forhold til den disponible indkomst korrigeret for særlige forhold.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Forbruget skønnes at vokse lidt mere end indkomsterne i prognoseårene. Muligheden herfor skal ses i sammenhæng med, at forbrugskvoten fortsat er meget lav, og at der er plads til at øge forbruget, *jf. figur 3.4*. Det er således forventningen, at det private forbrug vil vokse lidt hurtigere end BNP i de kommende år. En stærkere forbrugsvækst understøttes også af stigende reale boligpriser, som øger formuen hos husholdningerne.

Forbrugsfremgangen afspejles især i bilkøbet, der er konjunkturfølsomt. Tilgangen af nye biler er endvidere påvirket af en lavere registreringsafgift som følge af finanslovsaftalen for 2017 samt aftalen om elbiler. Bilkøbet ventes fortsat at vokse forholdsvis meget i prognoseperioden, *jf. tabel 3.1.*

Tabel 3.1
Nøgletal for det private forbrug

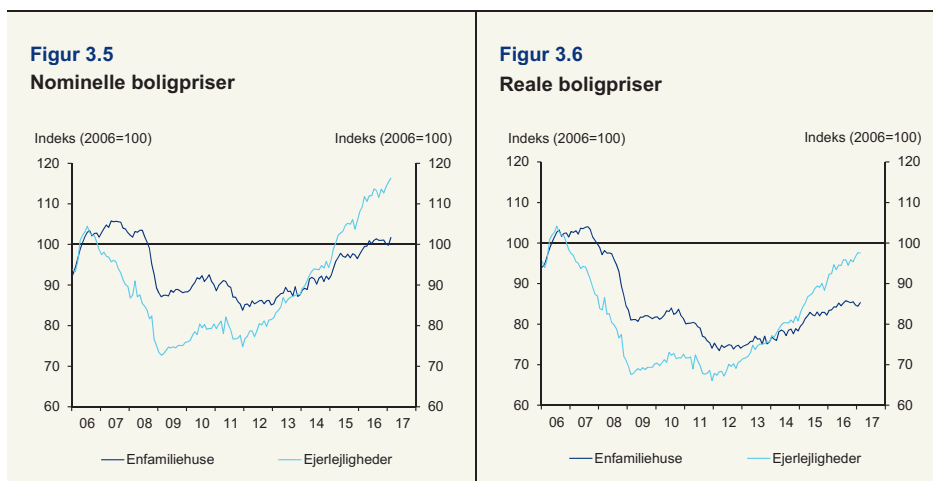
	2016	1995-2016	2015	2016	2017	2018
	Andel	Gns. årlig realvækst	Realvækst i pct.			
Detailomsætning	30,7	1,3	0,4	2,1	1,7	2,5
- Fødevarer og nydelsesmidler	14,5	0,4	-0,1	1,5	1,3	2,0
- Øvrige varer	16,2	2,3	0,9	2,7	2,1	2,9
Bilkøb	3,7	1,1	6,7	4,5	5,4	4,0
Energi	8,0	0,1	6,8	-1,0	2,6	-0,4
- Brændsel	5,6	0,0	9,6	-1,2	3,8	-1,0
- Benzin og lign.	2,4	0,5	1,3	-0,6	-0,2	1,0
Boligbenyttelse	22,4	0,9	0,3	0,8	1,2	1,4
Øvrig service	35,7	1,7	3,1	2,7	2,5	2,5
Forbrug i alt	100,0	1,3	1,9	1,9	2,0	2,0
Forbrug i alt ekskl. brændsel mv.	94,4	1,9	1,4	2,1	1,9	2,2
Turistindtægter	-4,9	2,4	4,4	2,9	3,3	3,5
Turistudgifter	4,3	3,0	-0,5	4,3	1,0	2,0
Andel						
Forbrugskvote, pct. ¹⁾		98,8	92,3	92,6	93,3	94,1
Forbrugskvote (kerneindkomst), pct.		70,3	68,7	68,5	68,6	68,9

1) Forbrugskvoten er det private forbrug som andel af den korrigerede disponible indkomst.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Boligpriserne fortsætter opturen

Der er fremgang i boligpriserne understøttet af et fortsat lavt renteniveau kombineret med stigende beskæftigelse og reallønsfremgang. Den demografiske udvikling trækker desuden i retning af højere efterspørgsel på boliger de kommende år, i takt med at der kommer flere nye potentielle boligkøbere ind på boligmarkedet. Der ventes boligprisstigninger på enfamiliehuse på 3 pct. i 2017 og 4 pct. i 2018.

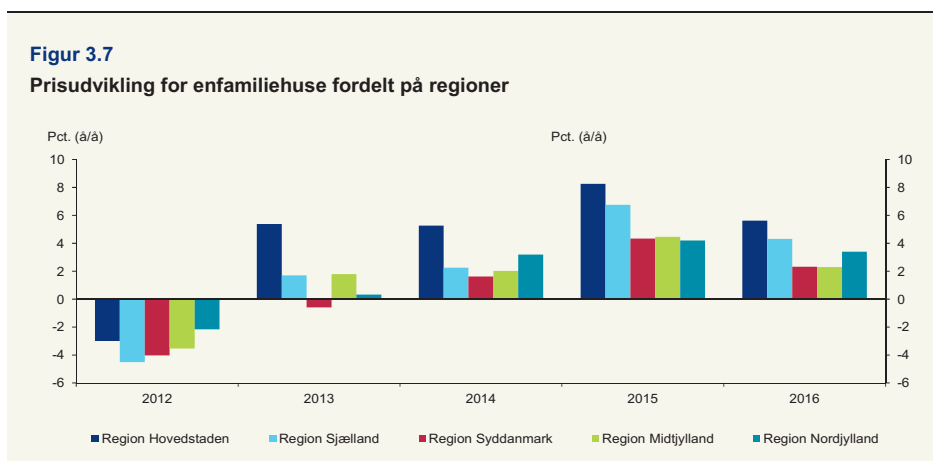
Priserne på boliger har været stigende gennem en årrække, *jf. figur 3.5.* Specielt er priserne på ejerlejligheder steget over de senere år. Priserne på enfamiliehuse har ligeledes været stigende og ligger nu på samme niveau som i perioden op til krisen målt i løbende priser.

Anm.: Figur 3.6 viser prisindeks for boligpriserne deflateret med forbrugerprisindekset.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

De højere boligpriser skal ses i sammenhæng med, at både priserne og lønningerne er steget de seneste ti år. Korrigeret for udviklingen i forbrugerpriserne er boligpriserne ikke helt oppe på niveauet lige op til krisen, om end ejerlejlighederne dog ikke er langt fra, *jf. figur 3.6*.

Der er normalt en tendens til, at boligprisstigninger begynder i de store byer for dernæst at sprede sig ud over landet. I starten af opsvinget steg huspriserne væsentligt mere i Region Hovedstaden end i de øvrige regioner. Efterhånden er der kommet mere fart over de andre regioner, således at boligpriserne i Region Sjælland i 2015 steg stort set lige så meget som i hovedstadsområdet, *jf. figur 3.7*.

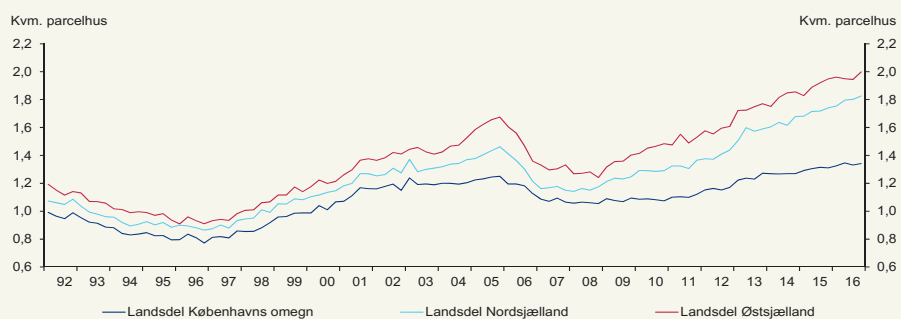

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Prisudviklingen i København har medført, at kvadratmeterprisen i København by nu ligger væsentligt over de omkringliggende landsdele.

Hvor man i 2007/2008 kunne få ca. 1,2-1,5 gange så mange kvadratmeter for pengene ved at købe en bolig i Øst- og Nordsjælland i forhold til København, er forholdet nu steget til næsten det dobbelte, *jf. figur 3.8*. Set i forhold til det seneste toppunkt i 2005 ligger forholdet markant over for så vidt angår Øst- og Nordsjælland og omtrent på niveau i Københavns omegn. Det kan understøtte en forventning om fortsat stigende boligpriser på tværs af landet.

Figur 3.8
"Bytteforholdet" for ejerlejlighedsejere i København by

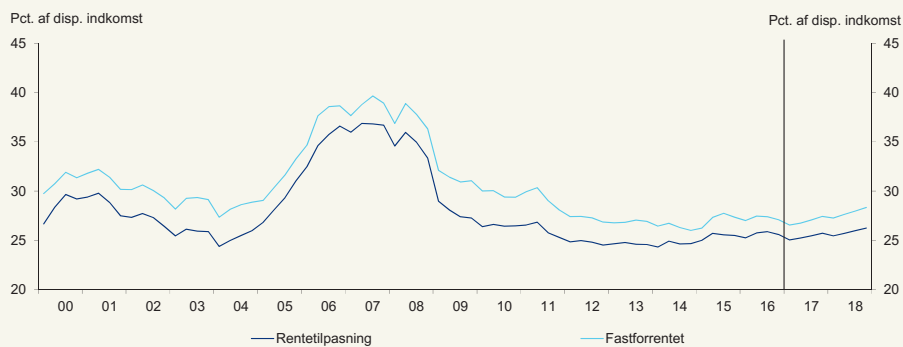

Anm.: Bytteforholdet viser forholdet mellem den gennemsnitlige kvadratmeterpris for en ejerlejlighed i København by relativt til den gennemsnitlige kvadratmeterpris for et parcel-/rækkehus i omkringliggende områder.

Kilde: Realkreditrådet og egne beregninger.

Samtidig er omkostningerne ved at eje en bolig fortsat historisk lave, hvilket blandt andet skal ses i lyset af det lave renteniveau. Boligbyrden, der viser førsteårsydelsen som andel af den disponible indkomst, har således gennem en årrække ligget lavt, *jf. figur 3.9*. Det lave renteniveau ventes at vare ved i prognoseperioden, hvilket afspejles i den ventede boligbyrde.

Figur 3.9
Boligbyrden

Anm.: Boligbyrden er opgjort som førsteårsydelsen (med afdrag) ved huskøb som andel af den disponible indkomst for en familie bestående af et LO-par med to børn og knap 730.000 kr. i lønindkomst i 2018. Se anmærkningen til figur 4.19 i *Økonomisk Redegørelse*, maj 2013 for nærmere detaljer.

Kilde: Danmarks Statistik, Realkreditrådet og egne beregninger.

Der er indgået aftale om den fremtidige boligbeskatning, *jf. boks 3.1*. Aftalen om boligbeskatningen kommer i kølvandet på den brede politiske aftale, der blev indgået i efteråret 2016, som sikrer retvisende ejendomsvurderinger i fremtiden. Overgangen til de nye regler ventes at betyde en lidt lavere gennemsnitlig boligskat for enfamiliehuse over landet som helhed.

I løbet af prognoseperioden ventes boligpriserne at stige i et lidt højere tempo end indkomsterne.

Tabel 3.2
Boliginvesteringer og boligpriser

	2014	2015	2016	2017	2018
Boliginvesteringer (realvækst, pct.)	8,6	3,8	11,0	7,0	8,0
Boligpriser på enfamiliehuse (løbende priser, pct.)	3,4	6,0	3,9	3,0	4,0

Kilde: Danmarks Statistik.

Boks 3.1**Ny aftale om boligbeskatning**

Regeringen har den 2. maj 2017 sammen med Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti og Radikale Venstre indgået en aftale om ny boligbeskatning. Det nye boligbeskatningssystem indføres med virkning fra 2021 og afløser det nuværende boligskattestop fra 2001. Nedenfor gennemgås hovedtræk af aftalen om ny boligbeskatning og aftalen fra efteråret 2016 om nye ejendomsvurderinger.

Ejendomsvurderinger

Det nuværende ejendomsvurderingssystem har i mange tilfælde ikke været retvisende, hvorfor et bredt politisk flertal i december 2016 indgik et forlig om et nyt ejendomsvurderingssystem, som skal sikre retvisende vurderinger i fremtiden. Det nye system skal anvendes til vurdering af ejerboliger for første gang i 2018.

I forlængelse af de nye ejendomsvurderinger oprettes en automatisk tilbagebetalingsordning til de boligejere, der har betalt skat af en for høj vurdering siden 2011. Ved fastsættelse af grundlaget for tilbagebetalingen indgår, som følge af et forsigtighedsprincip, den nye vurdering fratrukket 20 pct.

Tilbagebetalingen sker i forlængelse af 2018-vurderingen, så udbetalingen finder sted i 2019. Aktuelt skønnes tilbagebetalingerne til ejerboligejerne at ville udgøre omkring 9 mia. kr. og komme til at omfatte ca. 730.000 ejerboliger.

Indefrysning

Mange boligejere har med de nuværende regler udsigt til en årrække med stigninger i grundskylden. Den nye aftale betyder blandt andet, at årlige nominelle stigninger i grundskylden frem til 2021 automatisk bliver indefrosset – og at dette vil ske uden forrentning.

Der indføres desuden en generel indefrysningsordning for stigninger i boligskatte efter 2021. Nominelle stigninger i de samlede ejendomsskatter vil således automatisk blive indefrosset. Det indefrosne beløb forrentes med den gennemsnitlige rente for alle udestående realkreditobligationer (svarende til den nuværende ordning for pensionister). Indefrysningen efter 2021 kan fravælges løbende, mens indefrysningen indtil 2021 som udgangspunkt ikke kan fravælges. De indefrosne beløb skal først betales, når boligen sælges.

Nye ejendomsvurderinger uden skattestigninger

Forligspartierne er enige om at sikre, at de samlede boligskatte ikke stiger ved overgangen til det nye beskatningssystem. Med forliget reduceres ejendomsværdiskattesatserne og den gennemsnitlige grundskyldspromille i 2021, så de nye vurderinger ikke øger indtægterne fra boligskatte.

Således fastsættes den almindelige ejendomsværdiskattesats med de nye regler til forventet ca. 0,55 pct. af beskatningsgrundlaget (som er ejendomsvurderingen fratrukket 20 pct.). Den progressive ejendomsværdiskattesats sættes til 1,4 pct. Progressionsgrænsen (beskatningsgrundlaget) fastsættes endeligt i 2020, så den samme andel af ejerboligerne betaler progressiv ejendomsværdiskat efter de nye regler som de eksisterende.

Den gennemsnitlige grundskyldspromille forventes at falde fra 26 til knap 16 promille. Samtidig reduceres loftet over grundskyldspromillen fra 34 til 30 promille, mens undergrænsen på 16 promille afskaffes. Promillerne fastsættes i hver kommune, så provenuet i 2021 ikke stiger ved overgangen til de nye regler.

Skatterabat

Der indføres desuden en skatterabat, som betyder, at ingen boligejere skal betale højere samlet boligskat ved overgangen til de nye regler, end de ellers ville have gjort. Boligejere, som oplever et fald i de samlede boligskatte ved overgangen til de nye regler i 2021, vil få den fulde besparelse fra 2021.

Boks 3.1 (fortsat)**Ny aftale om boligbeskatning**

De nye og mere retvisende vurderinger ventes generelt at være højere end de nuværende. Dette gælder især for grundværdierne, herunder særligt i de store byer. De lavere skattesatser betyder imidlertid, at boligskatterne ved overgangen i 2021 forventes reduceret for godt 6 ud af 10 boligejere, hvilket fortrinsvist vil være gældende for boligejere uden for de store byer. De resterende boligejere får en skatterabat, således at ingen boligejere bliver værre stillet ved overgangen til de nye regler end med de nuværende.

Det vil fortrinsvist være i og omkring de store byer (særligt København), at boligejere vil få en skatterabat ved overgangen til de nye regler. Skatterabatten er en umiddelbar gevinst for boligejerne, idet de ikke skal betale mere i samlet boligskat ved overgangen til de nye regler. Skatterabatten giver således boligkøbere et økonomisk incitament til at købe bolig inden udgangen af 2020, såfremt den nye bolig har udsigt til en skattestigning efter de nye regler, og boligkøberen forventer at blive boende længere end gennemsnittet. Dette trækker isoleret set i retning af lidt højere efterspørgsel inden udgangen af 2020, hvilket muligvis kan afspejle sig i prisudviklingen op til 2021.

Effekt på boligpriserne

De nye regler kombineret med nye ejendomsvurderinger betyder, at specielt en række ejerlejligheder i og omkring de store byer i en lang årrække efter omlægningen vil blive beskattet hårdere end efter gældende regler med nye vurderinger. Det trækker isoleret set i retning af en negativ effekt på boligens værdi. Ejere af disse boliger vil som udgangspunkt have en økonomisk fordel ved ikke at fraflytte deres bolig umiddelbart, idet skatterabatten derved bortfalder.

Det vil kunne påvirke udbuddet efter 2021 på disse markeder. Det kan isoleret set trække i retning af lidt højere priser i en periode. Den samlede effekt på boligpriserne vurderes dog overordnet at være mindre end betydningen af udviklingen i indkomster, renter mv. som også påvirker boligens værdi.

De nominelle indefrysninger forventes ikke at have direkte effekt på boligpriserne, da betalingerne ikke bliver aflyst, men i princippet blot skal betales på et senere tidspunkt.

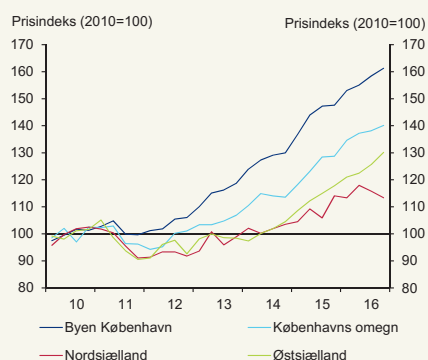
Overgangen til de nye regler ventes at betyde en lidt lavere gennemsnitlig boligskat for enfamiliehusene over landet som helhed, dog med stor variation landet over.

Fart over det københavnske boligmarked

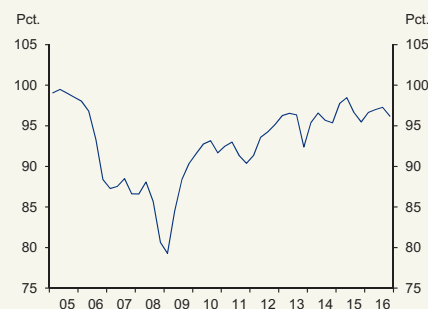
Prisstigningstakterne på det københavnske boligmarked har været relativt høje de senere år, specielt på ejerlejligheder, *jf. figur 3.10*. Samtidig er antallet af boliger udbudt til salg faldet til et lavt niveau, ligesom udbuds- og liggetiderne har været faldende.

Forholdet mellem den realiserede handelspris og den første udbudspris har været markant stigende for ejerlejligheder i København by siden 2009, *jf. figur 3.11*. På nuværende tidspunkt ligger den gennemsnitlige realiserede handelspris omkring 5 pct. under den første udbudspris. I 2008/2009 var handelsprisen i gennemsnit helt op til 20 pct. lavere end den første udbudspris.

Figur 3.10
Ejerlejlighedspriser i udvalgte landsdele

Figur 3.11
Forholdet mellem salgs- og udbudspris på ejerlejligheder i København by

Anm.: Figur 3.11 viser forholdet mellem den gennemsnitlige realiserede handelspris på ejerlejligheder og den gennemsnitlige første udbudspris i landsdelen København by.

Kilde: Danmarks Statistik, Realkreditrådet og egne beregninger.

Udviklingen har givet anledning til bekymring for, om prisudviklingen på ejerlejligheder i København i et vist omfang er drevet af selvpfyldende forventninger, som det i udbredt grad var tilfældet i perioden op til krisen. Dette er blevet understreget af Nationalbanken.¹ Samtidig kan det meget lave renteniveau kombineret med høje prisstigningstakter give anledning til, at husholdningerne bliver sårbare over for rentestigninger og/eller boligprisfald.

Det Systemiske Risikoråd har i det lys vedtaget en henstilling til regeringen om at begrænse mængden af risikable låntyper ved høj gældsætning, *jf. boks 3.2*.

Boks 3.2

Henstilling fra Det Systemiske Risikoråd om begrænsning af risikable låntyper ved gældsætning

Den 28. marts 2017 har Det Systemiske Risikoråd vedtaget en henstilling til regeringen om begrænsning af risikable låntyper ved høj gældsætning. Rådet henstiller konkret, at maksimalt 15 pct. af kreditinstitutternes nye belåning af boliger i København by og omegn samt Aarhus må bestå af lån med variabel rente og/eller afdragsfrihed, hvor låntagers samlede gæld overstiger 400 pct. af indkomsten før skat, eller at regeringen gennemfører et initiativ med tilsvarende effekter på boligmarkedet og långivningen.

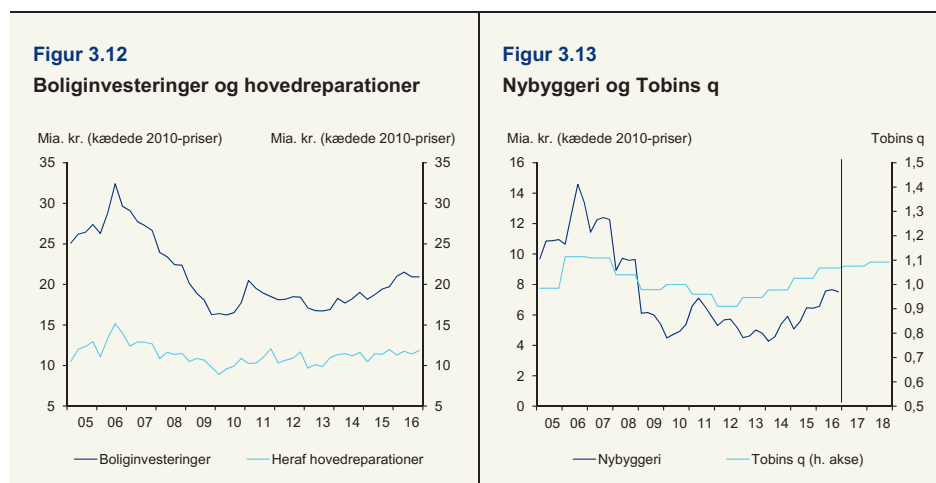
I henhold til lovgrundlaget for Det Systemiske Risikoråd er regeringen inden for en periode på tre måneder forpligtet til enten at gennemføre henstillingen eller at afgive en redegørelse, hvori det forklares og begrundes, hvorfor en henstilling i givet fald ikke gennemføres.

¹ Se eksempelvis ”Udsigter for dansk økonomi – balanceret fremgang i dansk økonomi”, Nationalbanken, marts 2017.

Høje boliginvesteringer for husholdningerne

Boliginvesteringer løjede lidt af i løbet af 2016 efter en høj vækst på 6,5 pct. i 1. kvartal. For året som helhed steg boliginvesteringerne med hele 11 pct., og set over en årrække har boliginvesteringerne været svagt stigende, *jf. figur 3.12*. Dette skal blandt andet ses i lyset af det stadig lave renteniveau og stigende boligpriser.

Specielt nybyggeriet har bidraget til boliginvesteringerne i løbet af de senere år, *jf. figur 3.13*. Hovedreparationerne har over en længere årrække ligget på et stabilt niveau med en svagt stigende udvikling siden 2012.

Anm.: Tobins q viser forholdet mellem prisen på eksisterende boliger og prisen ved at bygge nyt, *jf. boks 3.3*.

Kilde: Danmarks Statistik, ADAMs databank og egne beregninger.

Forventningen om fortsat tiltagende boliginvesteringer skal ses i sammenhæng med en skønnet positiv udvikling i forholdet mellem prisen på eksisterende boliger og prisen ved at bygge nyt, Tobins q, *jf. boks 3.3*. Historisk set har Tobins q fulgt udviklingen i boligbyggeriet relativt tæt, *jf. også figur 3.13*.

I takt med at priserne på eksisterende boliger stiger, bliver det mere fordelagtigt at bygge nyt. Dette øger mængden af boligbyggeri, hvilket over tid er med til at dæmpe prisudviklingen. Det ses især på det københavnske boligmarked, hvor der er blevet igangsat meget nybyggeri i løbet af de senere år, *jf. boks 3.1 i Økonomisk Redegørelse, december 2016*. Der er imidlertid endnu ikke tegn på, at tendensen har spredt sig til de øvrige regioner.

De stigende huspriser har betydet, at boligejerne har fået en større formue i form af øgede friværdier. Dette betyder således også, at husholdningernes belåningsgrader generelt har været faldende over de senere år, *jf. figur 3.14*. Det gælder på tværs af regionerne, men belåningsgraden er lavest i Region Hovedstaden, *jf. figur 3.15*. De lavere belåningsgrader skaber rum i husholdningernes økonomi, som eksempelvis kan blive omsat til et nyt tag eller lignende. Det kan sammen med det fortsat lave renteniveau være med til at skubbe til hovedreparationerne i prognoseperioden.

Der skønnes på den baggrund stigninger i boliginvesteringerne på henholdsvis 7 og 8 pct. i 2017 og 2018, jf. tabel 3.2.

Boks 3.3

Omkostningen ved at bygge nyt - Tobins q

Tobins q er beregnet som

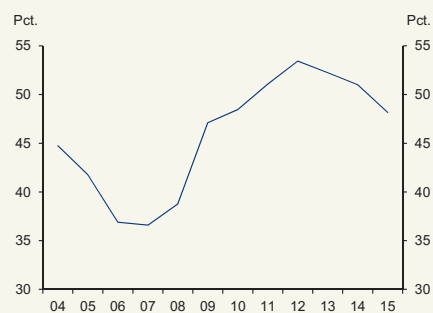
$$q = \frac{phk}{0,8 \cdot pibh + 0,2 \cdot phgk}$$

Hvor phk er kontantprisen på enfamiliehuse, $pibh$ er et prisindeks for flbh (investeringer i bolig) og $phgk$ er kontantprisen på grunde under 2000 kvadratmeter. Brøken angiver således forholdet mellem prisen på eksisterende boliger og prisen ved at bygge nyt, som baserer sig på prisen på boliginvesteringer ($pibh$) og prisen på grunde ($phgk$).

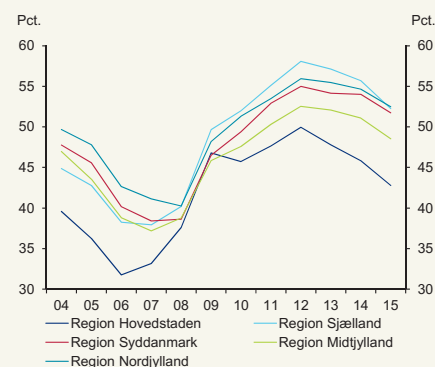
Bliver brøken større end ligevægtsværdien, betyder det, at prisen på eksisterende boliger er "for høj" i forhold til omkostningerne ved at bygge nyt. Det medfører, at der bliver igangsat mere byggeri, hvilket over tiden øger udbuddet af boliger. Dette presser priserne på eksisterende boliger ned, så brøken igen bevæger sig tilbage mod ligevægt. I den klassiske teori er ligevægtsværdien på 1, men det kan ikke overføres direkte til praksis, da priserne er indeks, som baserer sig på 2010-værdier. I stedet må laves en relativ betragtning.

Til sammenligning kan den nuværende værdi holdes op mod perioden op til krisen, hvor priserne på eksisterende boliger i vid udstrækning vurderes at have været så høje, at det kunne betale sig at bygge nyt. Den nuværende værdi ligger omtrent på samme niveau som i perioden op til krisen.

Figur 3.14
Belåningsgrader for hele landet

Figur 3.15
Belåningsgrader for regionerne

Anm.: Figurene viser den samlede realkreditgæld for familier med fast ejendom i forhold til den samlede formue i fast ejendom for boligejere for hhv. hele landet og regionerne.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

3.2 Erhvervsinvesteringer

Der ventes fortsat vækst i erhvervsinvesteringerne i 2017 og 2018. Det er primært drevet af tiltagende kapacitetsudnyttelse i den private sektor afledt af, at opsvinget i den internationale økonomi ventes at fortsætte, samtidig med at blandt andet det private forbrug tiltager yderligere.

Igen skub i erhvervsinvesteringerne

Efter en lang periode med lav investeringslyst er der i 2015 og 2016 kommet skub på erhvervsinvesteringerne. I 2016 steg erhvervsinvesteringerne med 4 pct., *jf. tabel 3.3*.

Tiltagende kapacitetsudnyttelse i den private sektor har øget behovet for investeringer i de seneste år. Samtidig synes efterspørgslen både fra Danmark og udlandet at vinde fodfæste. Det understøtter de danske erhvervsinvesteringer, som kom stærkt ud af 2016. I prognosen ventes yderligere efterspørgselsfremgang og indsnævring af produktionsgab. Blandt andet på baggrund heraf skønnes erhvervenes investeringer at vokse med 3,6 pct. og 3,9 pct. i 2017 og 2018.

Tabel 3.3
Erhvervsmæssige investeringer

	2015	Gns. 1995-2016	2015	2016	2017	2018
	Mia. kr.		Årlig realvækst i pct.			
Samlede erhvervsinvesteringer	234,7	2,8	4,1	4,0	3,6	3,9
Materielinvesteringer	185,1	3,8	4,8	3,8	4,0	4,0
Bygge- og anlægsinvesteringer	49,6	0,3	1,3	4,9	2,0	3,8

Anm.: De samlede erhvervsinvesteringer udgøres af de faste bruttoinvesteringer ekskl. offentlige (ikke erhvervsmæssige) investeringer og boliginvesteringer.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

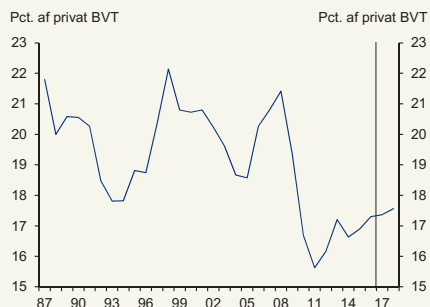
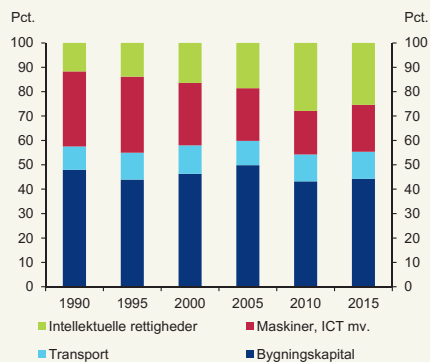
Investeringsomfanget i den private sektor i Danmark har været lavt i årene efter finanskrisen, også lavere end i andre lande. Det kan tilskrives både cykliske og strukturelle forhold, *jf. boks 3.4*. Det lave investeringsomfang er en medvirkende årsag til, at den danske produktivitetsvækst har været svag.

Boks 3.4**Erhvervsinvesteringerne i Danmark i årene efter krisen**

Investeringsomfanget i Danmark har været lavt i årene efter krisen, både i forhold til tidligere perioder og i forhold til andre lande. Det skyldes i høj grad konjunkturbetingede forhold. I forbindelse med krisen faldt beskæftigelsen i Danmark, hvilket bidrog til at øge kapitalmængden pr. beskæftiget betydeligt. Det skabte en overkapacitet i virksomhederne med dæmpet investeringsbehov i årene efter finanskrisen til følge. Endvidere var der et konsolideringsbehov blandt de danske virksomheder, som reducerede deres investeringer med henblik på at øge opsparingen og deres finansielle robusthed.

Den svage investeringsvækst afspejler dog også strukturelle forhold, herunder at produktiviteten i dansk økonomi er vokset langsomt siden midten af 1990'erne. Der er en gensidig vekselvirkning mellem investeringer og produktivitetsvækst. Et højt investeringsniveau understøtter produktiviteten. Samtidig indebærer en svag produktivitetsudvikling, at virksomhederne får mindre ud af at investere, idet afkastet af investeringen er mindre.

Samtidig afspejler det lave investeringsniveau i Danmark, målt som erhvervsinvesteringernes andel af privat BVT, i et vist omfang en faldende tendens i de seneste tre årtier, *jf. figur a*. Ændringer i erhvervsstrukturen betyder, at mindre kapitalintensive erhverv som fx service fylder mere i økonomien, mens mere kapitalintensive erhverv som fx landbrug fylder mindre. Avancerede økonomier som Danmark investerer i stigende grad i forskning og udvikling – blandt andet med henblik på at opnå patenter – *jf. figur b*. Investeringerne i intellektuelle rettigheder udgør en større andel af privat BVT, hvilket dog ikke opvejer en lavere investeringskvote for andre typer af investeringer.

Figur a**Investeringskvote****Figur b****Sammensætning af kapitalapparatet**

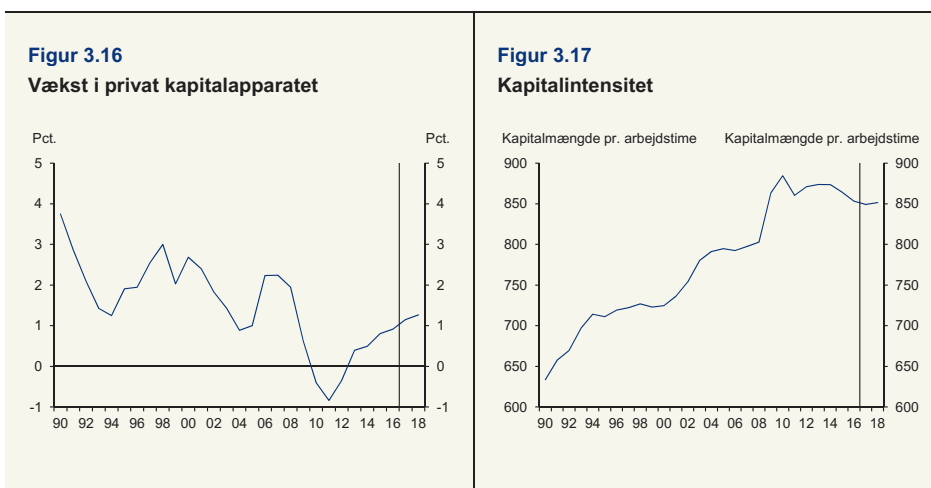
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Større kapitalapparat, men uændret kapitalintensitet

Ændringen i kapitalapparatet fra år til år – nettoinvesteringerne – afhænger både af bruttoinvesteringerne og afskrivningerne på det eksisterende kapitalapparat.

Nedslidningsraterne er steget betydeligt i de seneste årtier, og de er i dag mere end 2 pct.-point højere, end de var i midten af 1990'erne. De højere nedslidningsrater skyldes dels stigende nedslidningsrater på enkelte kapitaltyper, dels forskydninger i sammensætningen af kapitalen. Eksempelvis udgør software, der afskrives forholdsvis hurtigt, en større andel af kapitalapparatet end for 20 år siden.

Højere nedslidningsrater reducerer isoleret set væksten i kapitalapparatet, som kun er vokset i et behersket tempo de senere år, *jf. figur 3.16*. I prognosen ventes væksten i kapitalapparatet at tiltage yderligere, men væksten forventes at forblive behersket i en historisk sammenhæng.

Anm.: Kapitalmængden for den private sektor er opgjort i kædede 2010-priser. Beskæftigelsen i den private sektor er målt som antal præsterede timer.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

I forbindelse med krisen steg kapitalintensiteten, dvs. forholdet mellem kapitalmængden og beskæftigelsen (målt som antal præsterede timer), betydeligt. Det bidrog til, at det i årene efter krisen var mere attraktivt for virksomhederne at ansætte arbejdskraft frem for at investere i nyt kapitalapparat. Kapitalintensiteten er faldet siden 2014, i takt med at beskæftigelsesfremgangen har taget fart, *jf. figur 3.17*.

Erhvervsinvesteringerne forventes at stige de kommende år, men da beskæftigelsesfremgangen skønnes at fortsætte, vil kapitalintensiteten ikke stige, men forblive uændret i 2017 og 2018.

Størst fremgang i materielinvesteringerne

De samlede erhvervsinvesteringer udgøres af virksomhedernes investeringer i materiel og af bygge- og anlægsinvesteringerne, herunder også en række offentligt initierede investeringer, fx Femern-Bælt forbindelsen.

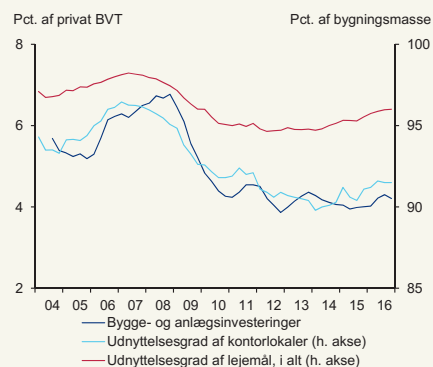
Bygge- og anlægsinvesteringerne steg med knap 5 pct. i 2016, men har udviklet sig svagt samlet set. investeringskvoten antager derfor fortsat et lavt niveau, *jf. figur 3.18*.

Der er fortsat en anseelig andel ledige erhvervslokaler, hvilket mindsker behovet for ny bygninger på helt kort sigt. Potentialet for væsentlig fremgang i bygge- og anlægsinvesteringerne på lidt længere sigt er dog til stede. Udnyttelsesgraden af erhvervslejemål har været stigende, hvilket historisk set har været ledsaget af en højere investeringskvote. Den tætte sammenhæng til investeringsaktiviteten gælder navnlig for kontorlokaler, der udgør omtrent en tredjedel af de ledige erhvervslokaler.

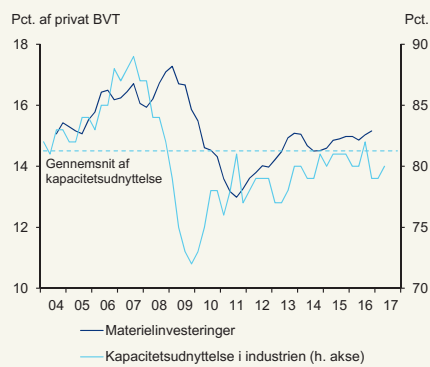
Samtidig ventes der at komme mere fart på en række offentlige erhvervmæssige anlægsinvesteringer i 2018. Det indebærer samlet set en forventning om fremgang i bygge- og anlægsinvesteringerne på 2 pct. i 2017 og 3¼ pct. i 2018.

Kapacitetsudnyttelsen i industrien har i de senere år ligget tæt på sit historiske gennemsnit, *jf. figur 3.19*. I takt hermed er materielinvesteringerne vokset. Opsvinget i den internationale økonomi ventes at fortsætte, hvilket har en afledt positiv effekt på navnlig materielinvesteringerne herhjemme via blandt andet industrieksporten. I prognosen ventes materielinvesteringerne at vokse med 4 pct. i både 2017 og 2018, hvilket også skal ses i sammenhæng med indsnævringen af produktionsgabets.

Figur 3.18
Udnyttelse af kontorlejemål og bygge- og anlægsinvesteringer som andel af BVT

Figur 3.19
Kapacitetsudnyttelse i industrien og materielinvesteringer som andel af BVT

Anm.: Investeringskvoterne er opgjort som et tre kvartalers glidende gennemsnit.

Kilde: Danmarks Statistik, Ejendomstørrets Udbudsindeks og egne beregninger.

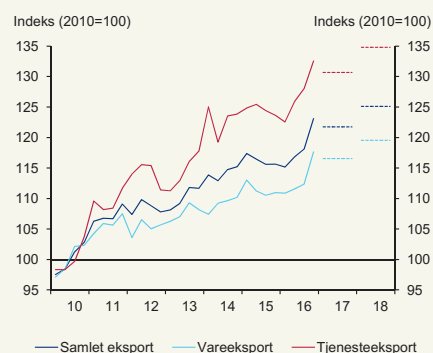
3.3 Eksport

Efter en afdæmpet udvikling i eksporten de senere år tegner 2017 og 2018 til at byde på højere eksportvækst. Eksportudviklingen vendte allerede i anden halvdel af 2016, hvor særligt tjenesteeksporten tog fart, *jf. figur 3.20*.

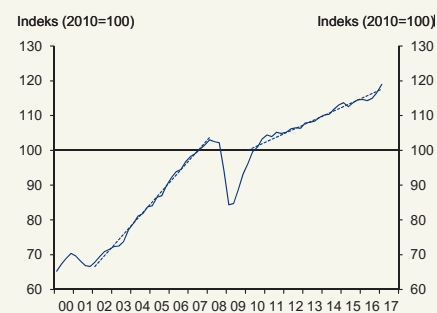
For 2016 som helhed var fremgangen i eksporten moderat og drevet af en række tjenester, herunder rådgivning, transport (ekskl. søtransport) samt finans- og forsikringsydelser. Vareeksporten gik også frem i 2016, særligt på grund af solid fremgang i eksporten af industrivarer, som udgør størstedelen af den samlede vareeksport.

De bedre eksportudsigter skyldes hovedsageligt, at der er kommet mere fart på flere af de økonomier, som Danmark eksporterer til, *jf. kapitel 2*. Det afspejles i verdenshandlen, som er begyndt at stige i et lidt højere tempo fra slutningen af 2016 og ind i 2017, *jf. figur 3.21*. Tempoet er imidlertid fortsat langsommere end før tilbageslaget i 2008.

Figur 3.20
Eksporten i nationalregnskabet

Figur 3.21
Verdenshandlen

Anm.: De stiplede linjer i figur 3.20 indikerer skønnene for eksporten. Verdenshandlen i figur 3.21 er opgjort i mængder.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

I 2017 skønnes eksporten at stige med knap 3 pct., og i 2018 med godt 2¾ pct. efter en vækst på 1,7 pct. i 2016, *jf. tabel 3.4*. Der er fortsat tale om relativt moderate stigningstakter. Det afspejler især, at tjenesteeksporten bliver holdt tilbage af en forventet langsom udvikling i eksporten af søtransport, som faldt skarpt i 2015 og kun langsomt er ved at vende tilbage til en positiv vækst.

Tabel 3.4
Hovedtal for eksporten

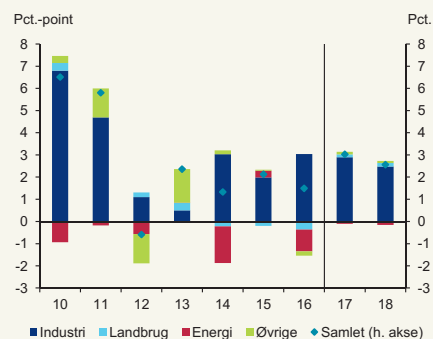
	Gns. årlig real- vækst 1995-2016	2015	2016	2017	2018
Eksport	3,9	1,8	1,7	2,9	2,8
Vareeksport	2,9	2,1	1,5	3,0	2,6
- Industri	4,4	2,8	4,2	3,9	3,4
Tjenesteeksport	5,9	1,4	2,1	2,7	3,2
- Søtransport	7,3	-6,3	0,5	1,5	3,0
- Øvrige tjenester	6,0	10,2	3,8	3,6	3,2

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

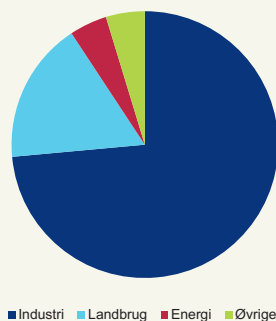
Industrieksporten driver væksten i eksporten af varer

Fremgangen i vareeksporten bæres i overvejende grad af eksporten af industrivarer, som udgør knap tre fjerdedele af vareeksporten, *jf. figur 3.22 og figur 3.23*. Energieksporten har samlet set trukket ned siden 2009, mens eksporten af landbrugsvarer har stået i stampe.

Figur 3.22
Bidrag til væksten i vareeksporten

Figur 3.23
Vareeksporten på underposter i 2016

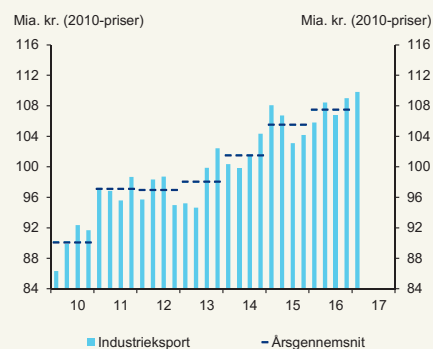

Anm.: Øvrige varer består af råvarer samt skibe og fly mv.

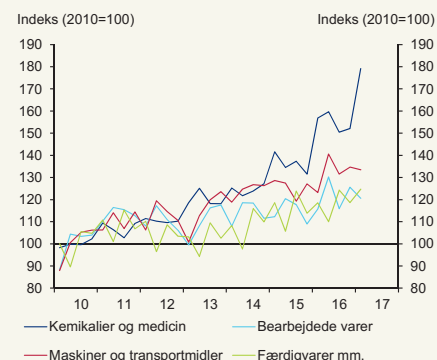
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Industrieksporten er gået jævnt frem i de seneste år, og udviklingen er fortsat ind i 2. kvartal 2017, *jf. figur 3.24*. Fremgangen i industrieksporten er især drevet af kemikalier og medicin, men også transportmidler og maskiner er steget pænt siden 2010, *jf. figur 3.25*.

Figur 3.24
Industrieksporten i mængder

Figur 3.25
Kvantumindeks for industrieksportens underposter

Anm.: I figur 3.24 er industrieksporten deflateret med producentprisindekset for fremstillingsvirksomheder for varer til eksportmarkedet.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Vækstudsigterne på Danmarks eksportmarkeder peger på fremgang

Industrieksporten afhænger i høj grad af den økonomiske aktivitet på Danmarks eksportmarkeder. Eksportmarkedsvæksten² var relativt afdæmpet sidste år, men ventes at tiltage i 2017 og 2018, jf. figur 3.26 og kapitel 2.

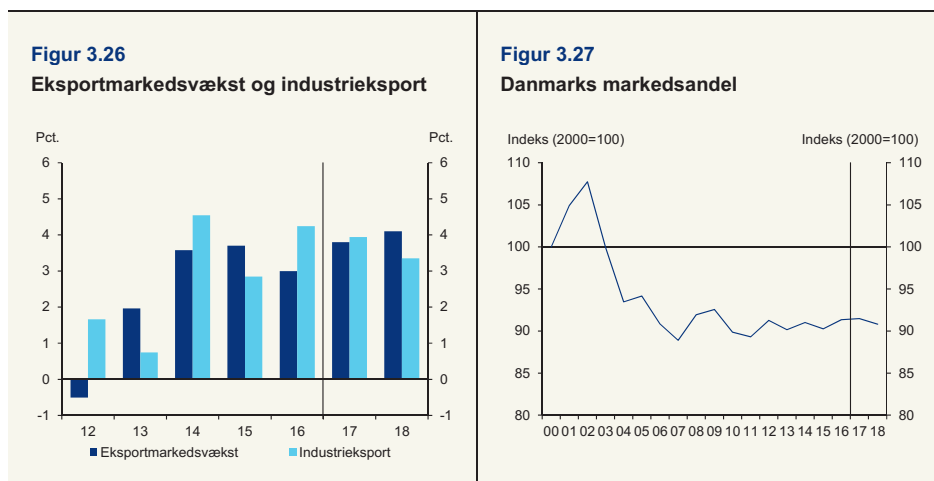
Ud over væksten på eksportmarkederne afhænger skønnet for industrieksporten også af den forventede udvikling i markedsandele. Her spiller navnlig tre forhold en rolle.

Overordnet set vil øget internationalisering og nye vækstøkonomiers deltagelse i verdenshandlen medføre, at avancerede økonomier som Danmark må forventes at have et vist, underliggende markedsandelstab. For dansk industrieksport har markedsandelen imidlertid ligget nogenlunde konstant siden 2007, jf. figur 3.27.

Lønkonkurrenceevnen påvirker ligeledes den danske markedsandel. Aktuelt vurderes Danmarks lønkonkurrenceevne at være god efter nogle år med markante forbedringer siden 2008, jf. afsnit 3.4. Det medvirker til en forventning om, at dansk industrieksport kun taber markedsandele i begrænset omfang i 2017-2018.

I prognoseårene skønnes efterspørgslen på eksportmarkederne i højere grad at være drevet af øget investeringsaktivitet. Det betyder typisk også et lidt større markedsandelstab for Danmark, da dansk industrieksport er relativt mere målrettet forbrug, mens andre lande er mere leveringsdygtige i investeringsgoder, herunder råmaterialer.

² Se boks 3.6 for uddybning af metoden bag udregningen af eksportmarkedsvæksten.

Anm.: I figur 3.27 er markedsandelen beregnet som forskellen mellem den reale vækst på Danmarks eksportmarkeder og den reale vækst i industrieksporten.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

På baggrund af højere vækst på eksportmarkederne og den ventede udvikling i markedsandelen skønnes industrieksporten samlet set at gå frem med 3,9 pct. i 2017 og med 3,4 pct. i 2018.

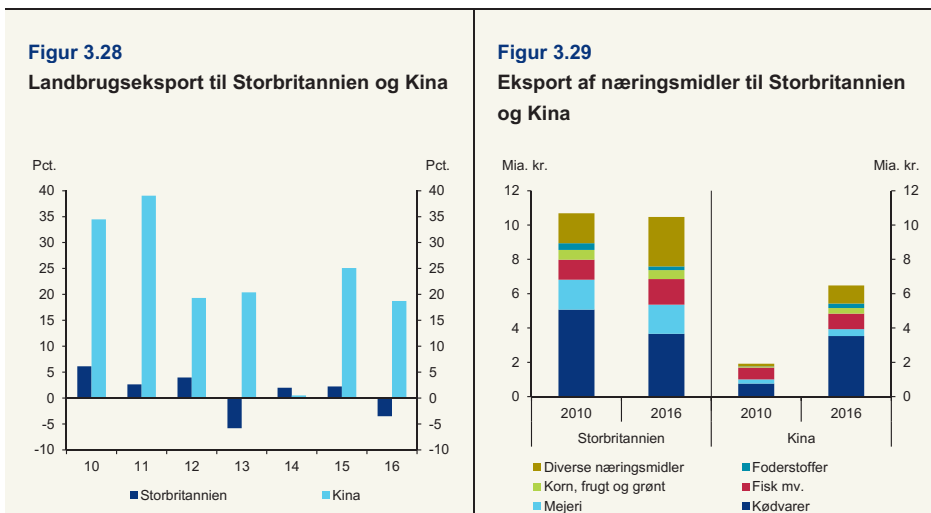
Fald i energiekporten og afdæmpet vækst i landbrugseksporten

Energiekporten faldt kraftigt i 2016 med godt 16 pct., hvilket trak ned i den samlede vareeksport, *jf. også figur 3.22*. Imidlertid udgør energi nu kun omtrent 3 pct. af den samlede eksport, så de markante fald betyder stadig mindre. Energiekporten skønnes at følge den faldende udvikling i råstofindvinding i Nordsøen i 2017-2018.

Landbrugseksporten faldt også moderat i 2016 med godt 2 pct., og de tilgængelige indikatorer peger på en afdæmpet start på 2017. På den baggrund skønnes kun svag vækst på $\frac{3}{4}$ pct. i 2017 og 1 pct. i 2018.

Landbrugseksporten til Storbritannien har udviklet sig afdæmpet siden 2011 og gik tilbage i 2016, muligvis påvirket af Brexit-afstemningen, *jf. figur 3.28*. Især sås en svækkelse af det britiske pund, som har gjort danske eksportvarer dertil dyrere. Omvendt er eksporten af næringsmidler til nye vækstøkonomier, herunder Kina, gået frem, *jf. figur 3.29*. Kina aftog i 2016 knap 6 pct. af landbrugseksporten til sammenligning med Storbritanniens knap 10 pct., og andelen ventes at tiltage. I perioden 2010-2016 er det især eksport af kødvarer til Kina, som er vokset kraftigt. Modsat er eksporten til Storbritannien af den varegruppe gået tilbage.

Den samlede basisvareeksport – som udgør vareeksporten ekskl. energi, skibe og fly mv. – skønnes at stige med 3,3 pct. i 2017 og med 2,9 pct. i 2018 (i kædede 2010-priser), *jf. boks 3.5*.

Anm.: I figur 3.28 er landbrugseksport i løbende priser deflateret med prisindekset for landbrugseksport. Landbrugseksport omfatter næringsmidler, drikkevarer og tobak, mens figur 3.29 kun fokuserer på næringsmidler.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

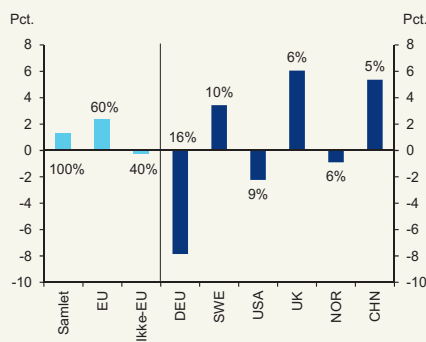
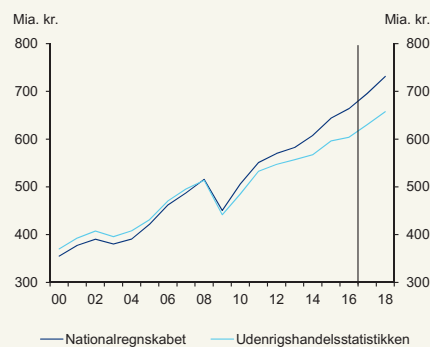
Boks 3.5**Fremgang i basisvareeksporten i 2017-2018**

Basisvareeksporten, som omfatter vareeksporten ekskl. energi, skibe og fly mv., voksede med 3,1 pct. opgjort i værdier i 2016. Dette er lavere end det historiske gennemsnit (2000-2016) på 4,6 pct. årligt, og skyldes fald i eksporten til flere af Danmarks traditionelle handelspartnere, herunder Norge, Tyskland og USA, *jf. figur a*. Til EU som helhed steg basisvareeksporten med 2,4 pct. i 2016. Eksporten til lande uden for EU var omtrent uændret i forhold til 2015.

Prognoseerne i *Økonomisk Redegørelse* baseres på eksporten ifølge nationalregnskabet, som opgøres efter ejerskifteprincippet, således at eksport af en vare registreres, når den går fra at være dansk ejet til at være på udenlandske hænder. Derimod opgøres Danmarks Statistiks udenrigshandelsstatistik efter et princip om grænsepassage, dvs. eksport af en vare registreres, når varen passerer den danske grænse.

De senere år er der opstået en voksende forskel på de to eksportbegreber, *jf. figur b*. Det skyldes især danske virksomheders *merchanting*. Merchanting betegner handel med varer, der købes og videresælges i udlandet og dermed ikke krydser Danmarks grænse i forbindelse med handlen, men udelukkende skifter ejer. Dermed indgår merchanting i eksporten ifølge nationalregnskabet, men ikke i udenrigshandelsstatistikken.

I prognosen for basisvareeksporten, hvor der ikke tages højde for merchanting mv. (dvs. som opgjort i udenrigshandelsstatistikken), ventes væksten at blive 4,3 pct. i både 2017 og 2018. Med merchanting inkluderet som i nationalregnskabets opgørelse er skønnet lidt højere med vækst på 4,8 pct. i 2017 og 5,1 pct. i 2018.

Figur a**Vækst i basisvareeksporten i 2016 til udvalgte lande og områder****Figur b****Basisvareeksport i nationalregnskabet og i udenrigshandelsstatistikken**

Anm.: I figur a angiver tallene ved søjlerne de forskellige lande eller regioners andel af den samlede basisvareeksport. Data til figur a stammer fra udenrigshandelsstatistikken.

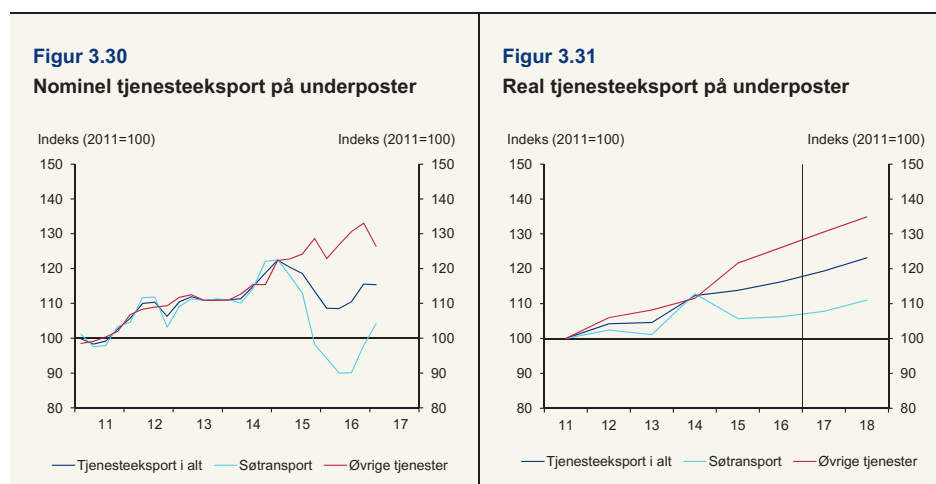
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Eksporten af tjenester i bedring med lysere udsigter for søtransport

Tjenesteeksporten er i bedring, hovedsageligt som følge af fremgang i eksporten af søtransport. Der ventes imidlertid fortsat ret beherskede vækstrater i tjenesteeksporten set i et historisk perspektiv på 2¾ pct. i 2017 og 3¼ pct. i 2018. De forholdsvist lave vækstskøn skyldes afdæmpede forventninger til eksporten af søtransport, som udgør godt 40 pct. af tjenesteeksporten.

Fragtraterne faldt betydeligt i 2015 og 2016, hvilket gav et bemærkelsesværdigt dyk i den nominelle eksport af søtransport, *jf. figur 3.30*. Renset for prisseffekten faldt eksporten af søtransport i 2015, mens den steg en smule i 2016. I 2017-2018 ventes en svagt positiv vækst, *jf. figur 3.31*. Det afspejler en forventet stigning i verdenshandlen, som trækker op, mens en fortsat betydelig overkapacitet på markedet for søfragt dæmper udsigterne.

Der er kun få beskæftigede i erhverv, som er direkte relateret til eksporten af søtransport. Desuden er importindholdet højt sammenlignet med andre typer af eksport, hvorved en nedgang i eksporten typisk også medfører en nedgang i importen. Beskæftigelse og BNP i Danmark er derfor ikke nævneværdigt påvirket af de store udsving i eksporten af søtransport.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

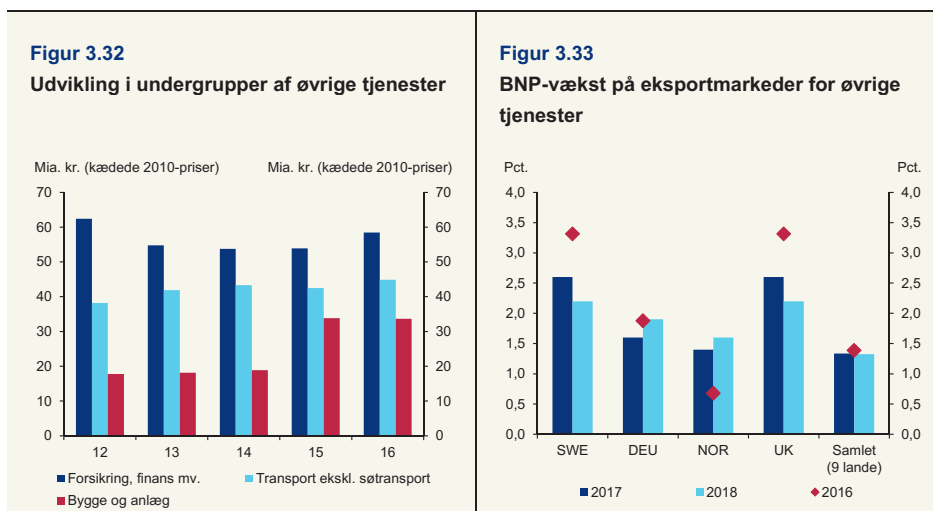
Fremgang i eksporten af tjenester som forretningsydelse

Ses der bort fra søtransport er de tre største underkomponenter af gruppen øvrige tjenester *forsikring, finans- og forretningsydelse, transport (ekskl. søtransport)* samt *bygge- og anlægstjenester*.

Særligt bygge- og anlægstjenester har været i fremgang de seneste år, men også transport har haft en generelt svagt stigende tendens, *jf. figur 3.32*. Aktiviteten i bygge- og anlægseksporten er hovedsageligt koncentreret i Europa, hvor danske virksomheder løser flere opgaver end tidligere, blandt andet i form af havneanlæg, veje og broer. Eksporten af ydelser inden for *forsikring, finans mv.* toppede i 2012, men steg sidste år relativt til 2013-2015.

Mens søtransport afsættes globalt, er eksporten af andre tjenester i høj grad regionalt orienteret. Sverige, Tyskland, Norge og Storbritannien aftager over halvdelen af den danske eksport af øvrige tjenester.

Der er forventning om fortsat økonomisk vækst i de fire lande i prognoseperioden, hvilket skaber grobund for yderligere stigning i eksporten af øvrige tjenester. Væksten på eksportmarkederne for øvrige tjenester ventes at være omtrent ensartet i 2017 og 2018, jf. figur 3.33. Skønnet for eksporten af øvrige tjenester reflekterer denne vækstprofil i de primære handelspartnere med ventet fremgang på 3½ pct. i 2017 og 3¼ pct. i 2018.

Anm.: Tjenestekategorierne i figur 3.32 er deflateret med det samlede prisindeks for øvrige tjenester. De fire udvalgte lande i figur 3.33 aftog tilsammen 55 pct. af eksporten af øvrige tjenester i 2016. De ni lande, der regnes som de væsentligste eksportmarkeder for øvrige tjenester, omfatter herudover også USA, Finland, Frankrig, Italien og Schweiz.

Kilde: Danmarks Statistik, EU-Kommissionens forårsprognose 2017 og egne beregninger.

Boks 3.6**Ændret metode til opgørelse af eksportmarkedsvæksten**

Skønnet for Danmarks eksportmarkedsvækst for industrivarer har hidtil været baseret på en historisk relation mellem BNP-væksten og importen af industrivarer hos Danmarks handelspartnere. Sammenhængen mellem væksten i globalt BNP og verdenshandel er imidlertid aftaget siden finanskrisen. Det peger i retning af, at et skøn for eksportmarkedsvæksten baseret på de seneste 20-30 års udvikling vil være for højt.

Den aktuelt lavere handelsintensitet afspejler blandt andet afdæmpede investeringer, som typisk er ret importintensive. De seneste tal peger dog på, at både investeringerne og verdenshandlen er på vej opad igen, i takt med opsvinget ikke mindst i Europa. Det trækker i retning af øget handelsintensitet.

Handelsintensiteten påvirkes imidlertid mere strukturelt af, at tempoet i handelsliberalisering generelt er gået ned, herunder også at effekten af Kinas indtræden på de globale markeder kun kan opnås én gang. I forbindelse med *Økonomisk Redegørelse*, december 2016 blev de historisk estimerede industriimportelasticiteter derfor nedjusteret manuelt for at tage højde for, at forholdet mellem BNP og verdenshandel er svækket.

Fra og med *Økonomisk Redegørelse*, maj 2017 baseres eksportmarkedsvækstskønnet for industrivarer på et vægtet gennemsnit af en prognose for danske handelspartnere samlede vare- og tjenesteimport, *jf. tabel a*. Der vil fortsat være tale om en approksimation, ikke mindst fordi den samlede import omfatter langt mere end blot industrivarer. Samtidig er skønnene for importvæksten i sig selv behæftet med usikkerhed.

I forhold til *Økonomisk Redegørelse*, december 2016 er eksportmarkedsvæksten opjusteret med 0,4 pct.-point i 2017 og med 0,2 pct.-point i 2018. Heraf kan omtrent halvdelen af opjusteringen i 2017 henføres til den nye metode, og den resterende opjustering er en konsekvens af højere skøn for vareimporten. For 2018 kan hele opjusteringen henføres til et højere importskøn.

Tabel a**Eksportmarkedsvækst for industrivarer – oversigt over data og metoder****Historisk periode**

Til og med 2014	For de historiske år frem til og med 2014 foreligger tal for industriimporten og dermed også opgørelsen af den faktiske eksportmarkedsvækst baseret herpå. Eksportmarkedsvæksten opgjort af Danmarks Statistik omfatter 19 lande. Ti lande tilføjes til sammenvejningen: Belgien, Brasilien, Hong Kong, Indien, Polen, Rusland, Sydkorea, Tjekkiet, Tyrkiet og Ungarn.
-----------------	--

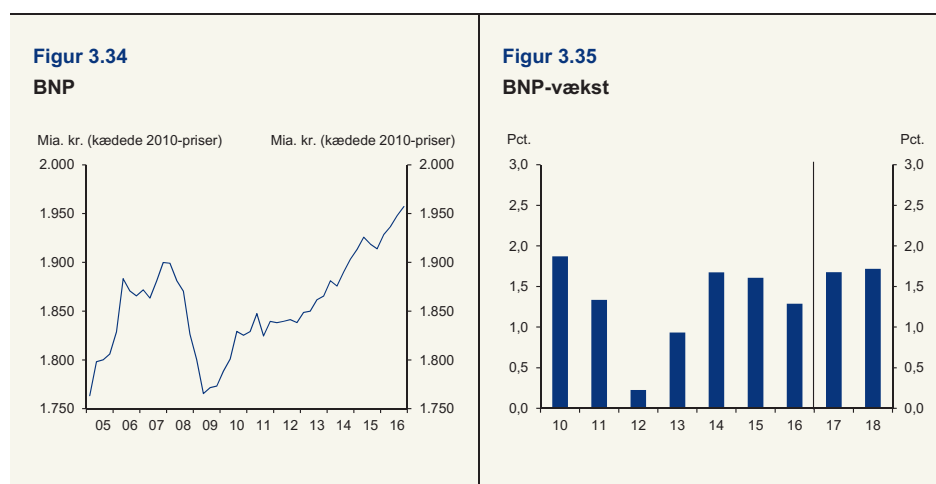
Skønsmetode

2015-2016	For de historiske år 2015 og 2016 benyttes en vægtet sammenvejning af væksten i vareimporten hos Danmarks samhandelspartnere som approksimation for eksportmarkedsvækst for industrivarer. Vareimporttallene er baseret på nationalregnskabsdata.
2017-2018	Skønnet er baseret på et vægtet gennemsnit af prognoser for Danmarks handelspartnere samlede vare- og tjenesteimport.

3.4 Produktion, import og betalingsbalance

Der var solid vækst igennem hele 2016, hvor BNP steg med 1,3 pct. for året som helhed, *jf. figur 3.34*. Det var syvende år i træk med fremgang.

Der skønnes en vækst i BNP på 1,7 pct. i både 2017 og 2018, *jf. figur 3.35*. Væksten ventes dermed at være stabil, omtrent på niveau med de seneste tre års fremgang. Set i et historisk perspektiv er der imidlertid tale om ret afdæmpet vækst. Eksempelvis voksede BNP i gennemsnit med 2,4 pct. om året i perioden 1980-2000. Det lavere væksttempo kan hovedsageligt henføres til en mere afdæmpet udvikling i produktiviteten.

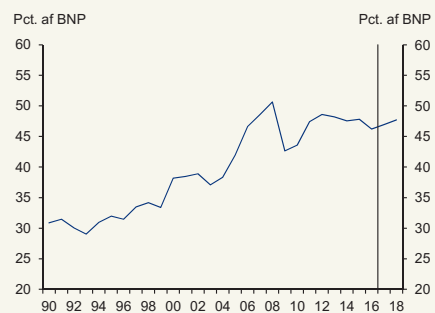
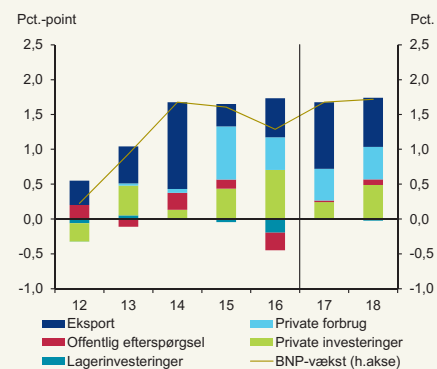
Anm.: Figur 3.34 viser annualiseret, kvartalsvis BNP.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Importen tiltager med stigende efterspørgsel

Vækstskønnet for 2017 og 2018 afspejler en forventet stigning i den samlede efterspørgsel – forbrug, investeringer og eksport – på 2¼ pct. om året i 2017-2018. Det er ca. ½ pct.-point hurtigere end i 2016. Importen ventes også at vokse hurtigere. I 2017 skønnes importvæksten at blive mere end fordoblet i forhold til året forinden til en vækst på 3½ pct., og til næste år ventes en importfremgang på 3¾ pct. Fremgangen i importen ventes at blive drevet omtrent ligeligt af vare- og tjenesteimport, *jf. tabel 3.5*.

Importkvoten (importen opgjort som andel af BNP) har været stagnerende eller let faldende siden 2011, *jf. figur 3.36*. Det er der flere grunde til. Blandt andet har den indenlandske efterspørgsel været svag siden finanskrisen, navnlig investeringerne, som er relativt importintensive. En kraftig nedgang i eksporten af søtransport, som har et højt importindhold i form af fx chartring af skibe og havneydelser, spiller også en rolle.

Disse faktorer vurderes at have nået et vendepunkt i 2016, og importkvoten skønnes at stige. Det er i forlængelse af den historiske tendens til stigende international arbejdsdeling og en højere fremgang i importen end i BNP.

Figur 3.36**Importkvoten****Figur 3.37****Vækstbidrag til BNP korrigeret for importindhold**

Anm.: Vækstbidragene i figur 3.37 er beregnet ved den såkaldt input-output baserede metode.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Korrigeres der for importindholdet i de enkelte efterspørgselskomponenter, var BNP-væksten i 2016 især drevet af et øget privatforbrug og højere investeringer. Det ventes at fortsætte i prognoseperioden, hvor øget eksport også trækker op, *jf. figur 3.37*.

Tabel 3.5**Import, samlet efterspørgsel og BNP**

Pct.	Gns. årlig realvækst, 1995-2016	2016	2017	2018
Samlet efterspørgsel	2,2	1,7	2,2	2,3
Import	4,6	2,4	3,4	3,7
Vareimport	4,1	1,9	3,5	3,7
Tjenesteimport	5,6	3,3	3,2	3,5
BNP	1,5	1,3	1,7	1,7

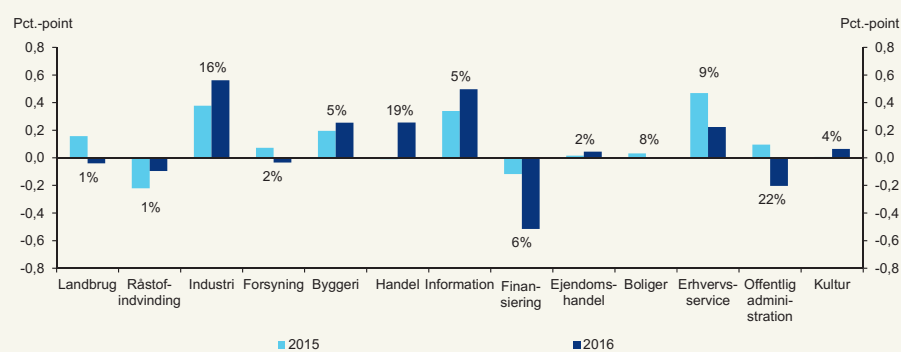
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Fremgang i værdiskabelsen

I 2016 steg den samlede bruttoværditilvækst med 1 pct. Værditilvæksten i de to største private brancher, *handel og transport* samt *industri*, steg med henholdsvis 1,3 og 3,8 pct.

Samtidig var der et fald i værditilvæksten i blandt andet *landbruget* samt *råstofindvinding og forsyningsbranchen*. Det største fald lå i finansierings- og forsikringsbranchen, hvor værditilvæksten faldt med 8,3 pct. Således var finansierings- og forsikringsbranchen den branche, som trak mest ned i den samlede værdiforøgelse i 2016, jf. figur 3.38 og boks 3.7.

Figur 3.38
Vækstbidrag til BVT fordelt på brancher

Anm.: Tallene ved hver søjle viser branchens andel af BVT i 2016 i løbende priser.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Boks 3.7**Finansiering og forsikring har reduceret væksten i privat BVT – og i produktiviteten**

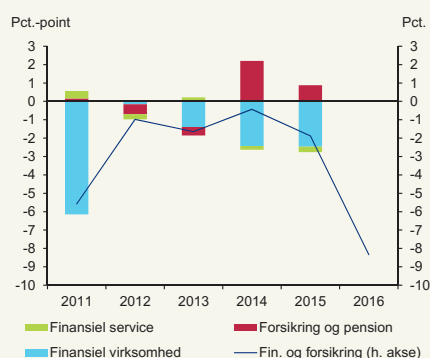
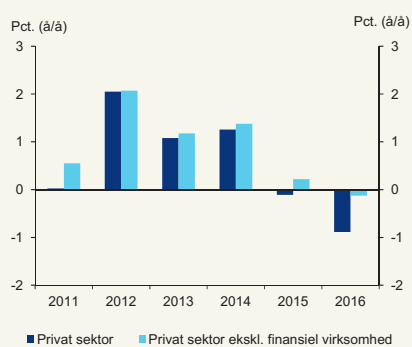
BVT i finansierings- og forsikringsbranchen er faldet gennem en årrække. Det store negative bidrag i 2016 er imidlertid bemærkelsesværdigt. Finansierings- og forsikringsbranchen består af underbrancherne *finansiell virksomhed*, *forsikring og pension* samt *finansiell service*. Heraf udgør *finansiell virksomhed* godt 75 pct. af branchen målt på nominelt BVT.

Historisk har det været underbranchen *finansiell virksomhed*, som har trukket ned i værdiforøgelsen, jf. figur a. *Finansiell virksomhed* består af penge- og realkreditinstitutterne. I 2016 har flere af de store banker imidlertid haft et øget overskud i forhold til 2015, og udlånet er vokset.

Det er vanskeligt at knytte et prisindeks til produktionen af tjenester i penge- og realkreditinstitutterne, da disse i vid udstrækning ikke bliver betalt direkte, men for en stor del finansieres gennem rentemarginalen. Hertil kommer direkte betalte ydelser som eksempelvis gebyrer ved forskellige services. BVT-deflatoren i finansierings- og forsikringsbranchen udviser historisk set relativt store udsving. Opgjort nominelt faldt BVT i finansierings- og forsikringsbranchen med godt 5 pct. i 2016, mens den steg med godt 2 pct. i 2015.

Finansiering og forsikring udgør kun omtrent 7 pct. af nominel BVT i den private sektor. Til trods herfor har den påvirket produktivitetsudviklingen i den private sektor relativt meget. Den negative vækst i produktiviteten i den private sektor i 2016 ville således have været stort set lig 0, såfremt finansiering- og forsikringsbranchen ikke var en del af den private sektor, jf. figur b. Også i de foregående år har finansiering og forsikring trukket ned i timeproduktiviteten, navnlig i 2011.

Tallene bør dog fortolkes med stor varsomhed. 2013 er således det seneste endelige år i nationalregnskabet, mens årene 2014-2016 fortsat er foreløbige. I takt med at nye oplysninger kommer til, bliver nationalregnskabet normalt revideret et antal gange inden den endelige opgørelse. Især opgørelsen for 2016 er usikker.

Figur a**Vækstbidrag til finansiering og forsikring****Figur b****Vækst i produktivitet med og uden finansiering og forsikring**

Anm.: Der foreligger ikke detaljerede oplysninger om underbrancherne inden for finansiering og forsikring i 2016.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

I 2017 og 2018 ventes fremgangen i produktionen (målt ved bruttoværditilvæksten) at fortsætte i omtrent samme tempo som BNP, *jf. tabel 3.6*.

Fremgangen i vores samhandelslande ventes at skubbe til eksporten og således give øget aktivitet specielt i industrien. Samtidig ventes det stigende private forbrug herhjemme også at smitte af på aktiviteten i serviceerhvervene. Højere boligpriser understøtter boliginvesteringerne, og således ventes også pæn aktivitet i bygge- og anlægsbranchen i løbet af prognoseperioden.

Tabel 3.6
Udvikling i BVT

	Andel 2016	1995-2016	2016	2017	2018
	Pct.	Gns. årlig vækst	Realvækst, pct.		
BVT i alt	100	1,5	1,0	1,9	1,6
Offentlig sektor	22	1,0	-0,9	0,2	0,4
Privat sektor	78	1,6	1,5	2,4	2,3
Privat sektor ekskl. råstof	77	1,8	1,7	2,5	2,4
Private byerhverv	66	1,8	1,9	2,5	2,0

Anm.: Private byerhverv omfatter fremstilling, byggeri og privat service ekskl. søtransport.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Fremgangen i produktionen i løbet af prognoseperioden ventes til dels at ske på baggrund af højere produktivitet. Udviklingen i produktiviteten har historisk set været en afgørende drivkraft bag velstandsforøgelsen herhjemme. I en årrække har dansk økonomi dog haft udfordringer med lav produktivitetsvækst, mens produktivetsniveauet fortsat ligger højt, *jf. boks 3.8*.

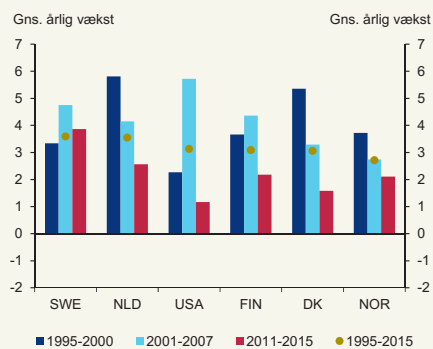
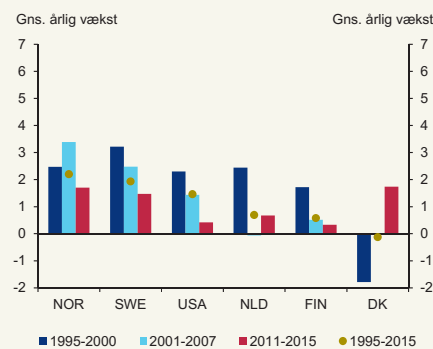
Boks 3.8**Har Danmark stadig en produktivitsudfordring?**

Danmark har et højt produktivitsniveau, men har haft en lav produktivitsvækst gennem en årrække. Produktivitskommissionen konkluderede i sin slutrapport i marts 2014, at der især var problemer med produktivitsudviklingen i de hjemmemarkedsorienterede serviceerhverv, mens de serviceerhverv, der er udsat for international konkurrence, i højere grad så ud til at klare sig godt.

Over perioden 1995-2015 set under ét har de internationalt orienterede serviceerhverv i Danmark klaret sig lidt bedre end i Norge, men udviklingen har ikke været ligeså gunstig som i Sverige, Finland, Nederlandene og USA, jf. figur a.

De hjemmemarkedsorienterede serviceerhverv i Danmark havde en markant negativ produktivitsvækst frem til 2000, mens andre lande, fx Norge, Sverige, Nederlandene og USA, var i stand til at løfte produktiviteten år for år. Siden krisen er der foreløbige tegn på en væsentlig bedring i produktiviteten for de danske hjemmemarkedsorienterede serviceerhverv, jf. figur b. Faktisk er Danmark det land i Norden, som har haft den største årlige fremgang i produktiviteten i 2011-2015, og fremgangen har også været større end i USA og Nederlandene.

Den gode udvikling de senere år ændrer imidlertid ikke ved, at produktivitsvæksten i disse erhverv har været lav over perioden 1995-2015 set under ét. Det gælder både relativt til de internationalt orienterede serviceerhverv og i forhold til de hjemmemarkedsorienterede serviceerhverv i andre lande.

Figur a**Produktivitsvækst i internationalt orienterede serviceerhverv****Figur b****Produktivitsvækst i hjemmemarkedsorienterede serviceerhverv**

Anm.: Produktiviteten er målt som BVT pr. arbejdstime. BVT er opgjort i kædede 2010-priser. Data fra Norge og Sverige går til og med 2014. Data fra Holland starter i 1996. Inddelingen af serviceerhvervene på henholdsvis hjemmemarkeds- og internationalt orienterede erhverv følger Produktivitskommissionen, dog med visse afvigelser for USA. Der ses ikke på udviklingen i 2008-2010, da den var præget af store konjunkturbetingede udsving som følge af finanskrisen.

Kilde: Økonomi- og Indenrigsministeriet, *Har Danmark stadig en produktivitsudfordring?*, april 2017.

I løbet af prognoseperioden ventes væksten i timeproduktiviteten generelt at tiltage, så den omtrent flugter med den gennemsnitlige årlige vækstrate siden 1995, *jf. tabel 3.7*.

Tabel 3.7
Timeproduktivitet i udvalgte erhverv

	1995-2016	2014	2015	2016	2017	2018
	Gns. årlig vækst, pct.	Realvækst, pct.				
Samlet	1,0	1,5	0,3	-0,5	0,7	0,8
Byggeriet	0,5	2,1	0,2	0,9	0,2	0,5
Industri	2,9	1,5	1,4	1,5	2,0	0,8
Private serviceerhverv	0,6	1,9	0,0	-1,2	0,7	1,2
Private byerhverv	1,0	1,4	0,3	-0,6	0,7	0,9

Anm.: Private serviceerhverv er ekskl. søtransport. Private byerhverv omfatter fremstilling, byggeri og privat service ekskl. søtransport.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Der ventes en pæn fremgang i timeproduktiviteten i industrien, der generelt er præget af højere produktivitsvækst end andre erhverv, blandt andet som følge af en højere kapitalintensitet og bedre muligheder for øget automatisering samt udpræget konkurrence. Også i de private serviceerhverv ventes produktivitsvæksten at tage til efter et par år med svag eller negativ udvikling. I byggeriet, der historisk set har haft en lav produktivitsvækst, ventes produktiviteten kun at stige i begrænset omfang i løbet af prognoseperioden.

De private byerhverv set over én kam ventes at have en produktivitsvækst omtrent på linje med udviklingen siden midten af 90'erne.

Outputgabets lukkes gradvist

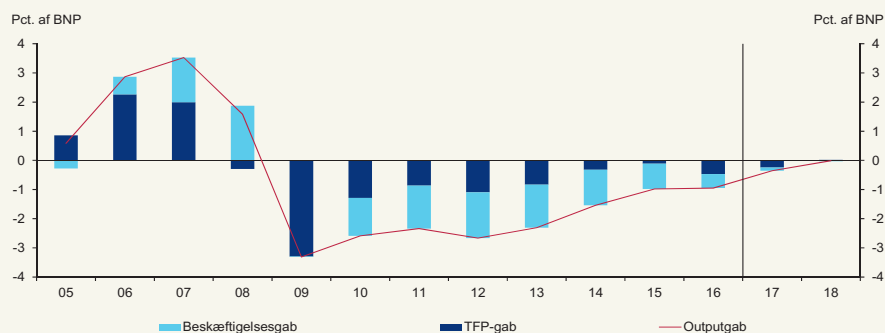
Dansk økonomi er i en situation med omtrent neutral kapacitetsudnyttelse, dvs. at outputgabets for alle praktiske formål er lukket.

Outputgabets udtrykker, hvor langt økonomien er fra en situation, hvor de tilgængelige ressourcer udnyttes på en måde, der er forenelig med en stabil løn- og prisudvikling. Outputgabets kan opdeles i et beskæftigelsesgab og et TFP-gab. Beskæftigelsesgabets måler afstanden mellem den faktisk opgjorte beskæftigelse og den estimerede strukturelle beskæftigelse, mens TFP-gabets måler de dele af outputgabets, der ikke direkte kan tilskrives udviklingen på arbejdsmarkedet, herunder produktivitet, kapitaludnyttelse og andre strukturelle forhold.

Over de senere år er både beskæftigelses- og TFP-gabets gradvist blevet indsnævret, og de befinder sig aktuelt meget tæt på nul, *jf. figur 3.39*. Genopretningen af beskæftigelsesgabets har været lidt mere træg end lukningen af TFP-gabets. Det er i overensstemmelse med det, der normalt observeres hen over en konjunkturcyklus, hvor virksomhederne i første omgang

reagerer på øget efterspørgsel ved at øge produktionen med den allerede eksisterende arbejdsmængde. Senere ansættes flere medarbejdere.

Figur 3.39
Outputgab

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

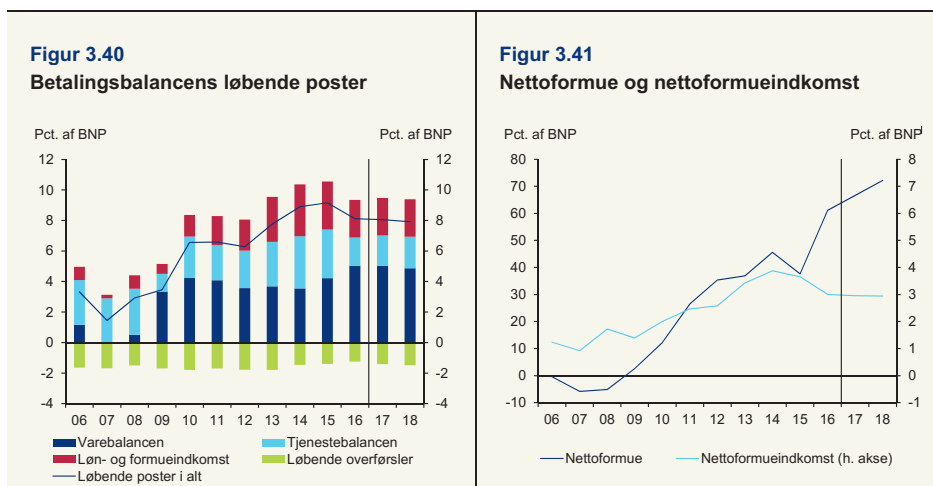
Fortsat stort overskud på betalingsbalancen

Overskuddet på betalingsbalancens løbende poster ventes at udgøre ca. 8 pct. af BNP i både 2017 og 2018, *jf. figur 3.40*. Det er omtrent samme niveau som i 2016.

Det uændrede overskud på betalingsbalancen i prognoseperioden dækker over små forskydninger på enkeltposter. Overskuddet på tjenestebalancen skønnes at tiltage lidt efter et fald i både 2015 og 2016, som skyldtes en svækket eksport af søtransport. Modsat var overskuddet på varebalancen markant højere i 2016 sammenlignet med de foregående år. Det skyldtes jævn fremgang i vareeksporten, mens vareimporten (nominelt) gik tilbage. I 2017 og 2018 er det forventningen, at både eksport og import af varer vil stige i omtrent samme tempo. På den baggrund vil overskuddet på varebalancen øges lidt.

Over halvdelen af overskuddet på vare- og tjenestebalancen i 2016 stammede fra danske virksomheders handelsaktiviteter, som ikke krydser Danmarks grænser (videresalg med og uden forarbejdning). Udenrigshandel uden for grænserne er steget markant de seneste ti år og har bidraget til et større overskud på betalingsbalancen.

Nettoformueindkomsten – som er afkastet af danske aktiver i udlandet fratrukket afkastet af udenlandske aktiver i Danmark – toppede i 2014 og er siden faldet i både 2015 og 2016, *jf. figur 3.41*. I 2017-2018 skønnes nettoformueindkomsten at være omtrent uændret i forhold til 2016. Det dækker over to modsatrettede effekter. På den ene side påvirkes formueindkomsten positivt af en fortsat stigende nettoformue. På den anden side dæmpes formueindkomsten af en gradvis rentenormalisering, som øger afkastet af udlandets investeringer i Danmark og ventes at dæmpe afkastet af Danmarks investeringer i udlandet. Det skyldes, at udlandets aktiver i Danmark i høj grad udgøres af obligationer, mens danske aktiver i udlandet i højere grad er placeret i direkte investeringer.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

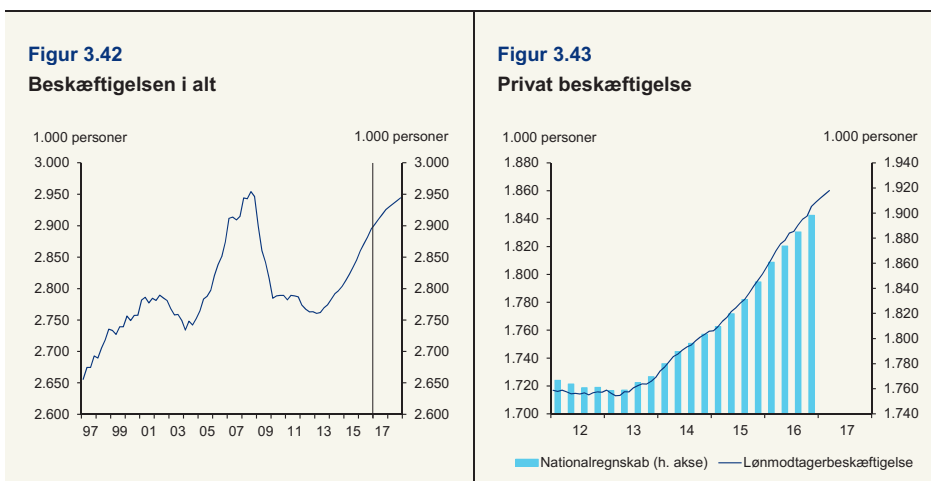
3.5 Arbejdsmarked, løn og priser

Udviklingen på arbejdsmarkedet vendte i 2013. Samlet set har mere end 134.000 personer fået et job siden starten af 2013, og alene sidste år kom næsten 50.000 personer mere i beskæftigelse. Ledigheden er faldet og var i 2016 på det laveste niveau i 40 år, når der ses bort fra årene 2007 og 2008, hvor overophedning havde bragt ledigheden ned på et meget lavt niveau.

I takt med fortsat fremgang i dansk økonomi ventes beskæftigelsen at stige yderligere. Det sker på baggrund af stigende strukturel arbejdsstyrke, idet beskæftigelsesgabene allerede vurderes at være omtrent lukket i 2017. Forventningen om fortsat stigende beskæftigelse og gradvist øget pres på arbejdsmarkedet giver anledning til moderat tiltagende pris- og lønstigningstakter.

Beskæftigelsen stiger fortsat

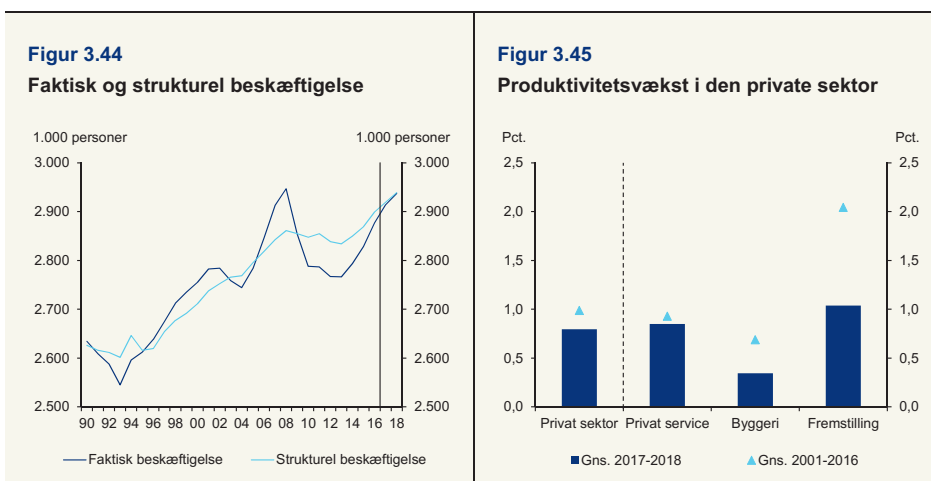
Beskæftigelsen steg med 48.000 personer i 2016, hvilket er den største beskæftigelsesfremgang siden 2007, jf. figur 3.42. Fremgangen var drevet af den private sektor, hvor beskæftigelsen steg med 54.000 personer, mens den offentlige beskæftigelse derimod faldt. Indikatorerne for 1. kvartal 2017 peger i retning af fortsat stigende privat beskæftigelse, jf. figur 3.43.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Med udsigt til fremgang i produktionen i 2017 og 2018 skønnes beskæftigelsen fortsat at stige, dog med gradvist mindre styrke. Det skal ses i sammenhæng med, at dansk økonomi nærmer sig en situation med normal kapacitetsudnyttelse, hvilket blandt andet kommer til udtryk ved, at beskæftigelsen allerede i 2017 omtrent svarer til den strukturelle beskæftigelse, jf. figur 3.44.

Den strukturelle beskæftigelse udtrykker den underliggende beskæftigelse rensset for fx konjunkturer og påvirkes blandt andet af reformer, som ændrer på strukturerne på arbejdsmarkedet. Den strukturelle beskæftigelse kan ikke observeres direkte, men beregnes på baggrund af en række økonomiske sammenhænge og statistiske oplysninger. Der knytter sig selvsagt usikkerhed til opgørelsen.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Den skønnede udvikling i beskæftigelsen skal ud over den forventede fremgang i produktionen også ses i sammenhæng med produktivitetsvæksten.

Der ventes en relativt afdæmpet, men tiltagende, produktivtetsudvikling i den private sektor i prognoseperioden, *jf. figur 3.45*. Det afspejler blandt andet, at en stor del af produktionsfremgangen (og stigningen i beskæftigelse) finder sted i serviceerhvervene. Serviceerhvervene er generelt kendetegnet ved at være arbejdskraftintensive sammenlignet med andre erhverv og have en relativt lav produktivitetsvækst. Fremgangen i produktionen i service sker derfor i høj grad via øget beskæftigelse.

I 2018 ventes produktionen i den private sektor i større grad at blive drevet af højere produktivitet, mens beskæftigelsen skønnes at vokse lidt mindre end året før.

Den private beskæftigelse ventes samlet set at stige med henholdsvis 36.000 personer og 21.000 personer i 2017 og 2018. Hovedparten af beskæftigelsesstigningen ventes at finde sted i serviceerhvervene, men der forventes også fremgang i beskæftigelsen i fremstilling og byggeriet, *jf. tabel 3.8*. Beskæftigelsen i den offentlige sektor ventes at være omtrent uændret.

Tabel 3.8
Udvikling i beskæftigelsen i udvalgte erhverv

	Andel 2016	Gns. 1995-2016	2016	2017	2018
	Pct.		Ændring, 1.000 personer		
Samlet	100	13	48	37	23
Privat sektor	72	10	54	36	21
- Privat service	52	18	37	27	16
- Byggeri	6	1	7	5	4
- Fremstilling	10	-7	6	4	2
Offentlig sektor	28	2	-6	1	2

Anm.: Tabellen viser beskæftigelsen inkl. personer på orlov fra beskæftigelse.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Status på kapacitetspres

Den markante beskæftigelsesstigning i 2016 og den forventede stigning på 58.000 personer i løbet af 2017 og 2018 vurderes at være holdbar og ikke føre til overophedning eller flaskehalse generelt på arbejdsmarkedet. Det skal især ses i lyset af tidligere reformer, som bidrager til at løfte arbejdsudbuddet, *jf. boks 3.9*. Uden de vedtagne reformer ville beskæftigelsen allerede have nået det strukturelle niveau, og der ville være risiko for, at opsvinget var blevet bremset, inden det for alvor kom i gang.

Frem mod 2018 er der lagt et aftagende tempo i jobskabelsen til grund i prognosen. Hvis beskæftigelsen stiger hurtigere end ventet, vil der imidlertid være risiko for kapacitetsbegrænsninger i økonomien.

Boks 3.9

Beskæftigelsesfremgang i forbindelse med vendinger i økonomien

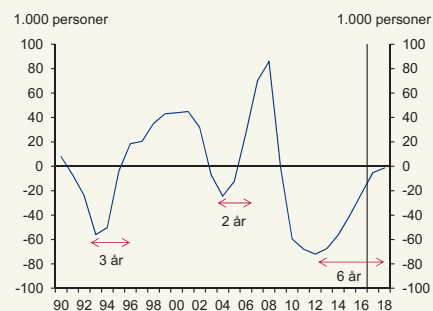
Perioden, siden den økonomiske krise satte ind i efteråret 2008, til økonomien vurderes at være vendt tilbage til en neutral konjunktursituation, har været langvarig. Med de nuværende udsigter vil output- og beskæftigelsesgab være omtrent lukket i 2017, og perioden med lav kapacitetsudnyttelse har således været ca. ni år.

Det er især genopretningsperioden siden bunden af lavkonjunkturen til normaliseringen af beskæftigelsen, som har taget længere tid end ved tidligere vendinger, *jf. figur a*. Ved bunden af konjunkturerne i starten af 1990'erne gik der omkring tre år, før konjunktursituationen var normaliseret, mens der denne gang vurderes at gå seks år. Den længere genopretningsperiode sammenlignet med 1990'erne kan tilskrives, at tilbageslaget denne gang var dybere.

Siden bunden af lavkonjunkturen i 2012/2013 til 2017 ventes beskæftigelsen samlet set at stige med 148.000 personer. Det er ca. 20.000 flere end ved vendingen i 1993-1997. Beskæftigelsesstigningen siden 2013 har især været muliggjort af en stigning i den strukturelle beskæftigelse, *jf. figur b*. Den strukturelle beskæftigelse er steget næsten dobbelt så meget i perioden 2013-2017 sammenlignet med 1993-1997. Der er således blevet skabt plads til en langvarig beskæftigelsesfremgang, uden at det har givet anledning til kapacitetspres.

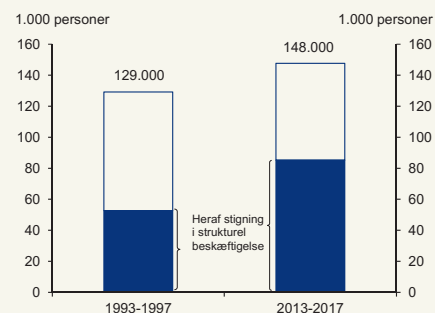
Figur a

Beskæftigelsesgab

Figur b

Stigning i beskæftigelsen

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

En række indikatorer for kapacitetspres på arbejdsmarkedet er steget det seneste år. Det er vurderingen, at presset på arbejdsmarkedet er taget til, om end der endnu ikke er tegn på udbredte flaskehalse.

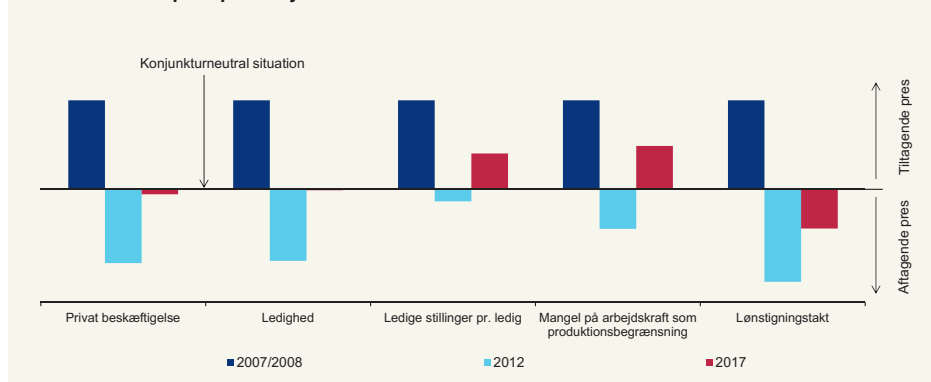
Der findes ikke én enkelt indikator, som dækkende sammenfatter kapacitetspresset på arbejdsmarkedet. Det er derfor nødvendigt at se på en række forskellige indikatorer, fx ledig-

heds- og beskæftigelsesgab, virksomhedernes vurdering af manglen på arbejdskraft, antallet af jobannoncer og lønpres.

Ledigheden vurderes at svare til det strukturelle niveau allerede i 2017, og flere virksomheder, særligt inden for byggeriet, melder om mangel på arbejdskraft som en produktionsbegrænsning. Samtidig er antallet af ledige, ubesatte stillinger stigende. I 2012 var der på en given dag i gennemsnit omkring 20.000 ledige stillinger, svarende til knap 9 ledige for hver ledig stilling. I 1. kvartal 2017 var antallet steget til ca. 30.000 eller 3 ledige pr. ledig stilling.

Lønstigningstakterne vurderes at være moderate, men tiltagende og tyder altså ikke i sig selv på udbredt kapacitetspres. Det bemærkes imidlertid, at udbredt lønpres først optræder relativt sent i et overophedningsforløb.

Figur 3.46
Indikatorer for pres på arbejdsmarkedet

Anm.: For privat beskæftigelse og ledighed svarer et lukket beskæftigelses- og ledighedsgab til en konjunkturneutral situation. For ledige stillinger pr. ledig samt mangel på arbejdskraft som produktionsbegrænsning er der beregnet et indeks i forhold til et gennemsnit for 2005, som betragtes som et konjunktur neutralt år. Der ses alene på industri og byggeri. Ledige er opgjort ekskl. jobparate og åbenlyst uddannelsesparate integrationsydelsesmodtagere. Lønnen vurderes i forhold til et historisk gennemsnit for den nominelle lønstigningstakt for perioden 2000-2016. Mangel på arbejdskraft som produktionsbegrænsning er opgjort for 2007, mens de øvrige indikatorer er opgjort for 2008. Indikatorerne er normeret således, at 2007/2008 har samme niveau på tværs af indikatorerne. Det gør det muligt at sammenligne den relative ændring på tværs af indikatorerne, men ikke deres niveauer.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

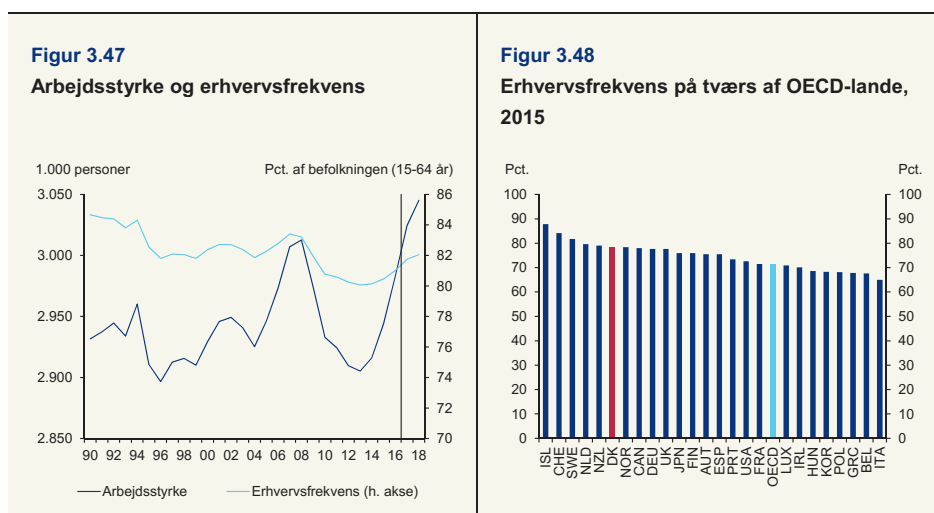
Der er samlet set et stykke vej til de omfattende rekrutteringsvanskeligheder og flaskehalse, som kendetegnede arbejdsmarkedet i årene op til den økonomiske krise, *jf. figur 3.46*. De opadgående tendenser fordrer dog skærpet opmærksomhed, ikke mindst fordi flaskehalse kan manifestere sig hurtigt og have afsmittende effekter på resten af økonomien.

Betydelig udvidelse af arbejdsstyrken

Arbejdsstyrken blev udvidet med ca. 39.000 personer i 2016 og ventes at vokse med godt 62.000 personer i løbet af 2017 og 2018. Arbejdsstyrken vil dermed være næsten 33.000 personer større end i 2008, hvor arbejdsmarkedet var mærkbart overophedet, *jf. figur 3.47*.

Den relativt store udvidelse af arbejdsstyrken skal ses i sammenhæng med en betydelig fremgang i beskæftigelsen kombineret med et lavt ledighedsniveau.

Siden 2008 er der blevet flere i den erhvervsaktive alder (15-64-årige). Betragtes erhvervsfrekvensen, som opgøres ved arbejdsstyrkens andel af personer i den erhvervsaktive alder, ligger den således fortsat lavere end i 2008. I sammenligning med andre lande er Danmark samtidig kendetegnet ved en erhvervsfrekvens, som ligger over OECD-gennemsnittet, men under lande som fx Sverige og Nederlandene, *jf. figur 3.48*. Det indikerer, at der fortsat er potentiale for, at arbejdsstyrken kan udvides.

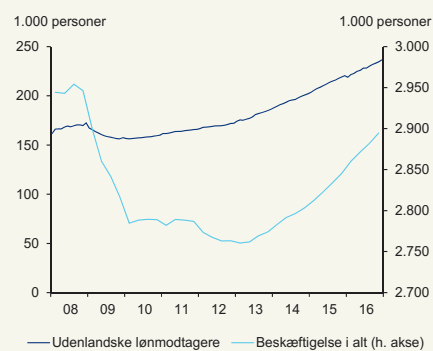
Anm.: Datakilder til de to figurer er forskellige og derfor ikke fuldt sammenlignelige.

Kilde: Danmarks Statistik, OECD og egne beregninger.

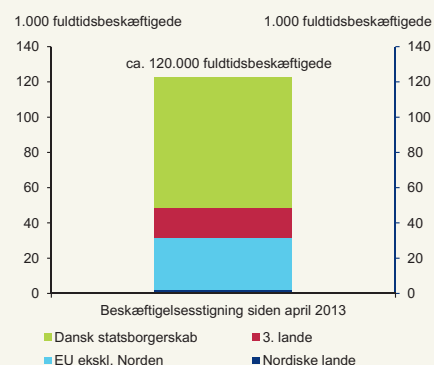
I de senere år har udenlandsk arbejdskraft i stigende grad bidraget til at øge arbejdsstyrken. Omfanget af udenlandsk arbejdskraft faldt kun i beskedent omfang under tilbageslaget og tog tidligt til igen. I 2016 udgjorde udenlandske lønmodtagere ca. 230.000 personer, svarende til ca. 8 pct. af beskæftigelsen, *jf. figur 3.49*.

Fremgangen på arbejdsmarkedet og den store stigning i beskæftigelsen er i høj grad muliggjort af, at flere udlændinge er kommet til Danmark for at arbejde. Det er fx sæsonarbejdere eller højt kvalificeret arbejdskraft. Siden foråret 2013 er lønmodtagerbeskæftigelsen steget med ca. 122.000 fuldtidsbeskæftigede, hvoraf ca. 48.500 job er blevet besat af udenlandsk arbejdskraft, *jf. figur 3.50*. Fremadrettet kan yderligere tilgang af udenlandsk arbejdskraft bidrage til at dæmpe risikoen for udbredt mangel på arbejdskraft.

Figur 3.49
Udenlandsk arbejdskraft

Figur 3.50
Stigning siden april 2013 blandt lønmodtagere fordelt på statsborgerskab

Anm.: Udenlandsk arbejdskraft i figur 3.49 og figur 3.50 er opgjort ekskl. personer i Registret for Udenlandske Tjenesteydere (RUT). Figur 3.50 viser beskæftigelsesstigningen fra april 2013 til december 2016. Ved årsskiftet er der sket ændringer i arbejdsgivernes adgang til indberetning af arbejdstid via eIndkomst, og det har betydning for niveauet for målingen af blandt andet antallet af fuldtidsbeskæftigede lønmodtagere og målingen af udenlandsk arbejdskraft. I juni 2017 offentliggøres en revision, som også kan påvirke niveauerne tilbage i tid.

Kilde: Jobindsats, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Ledigheden stiger, fordi flere integrationsydelsesmodtagere visiteres som jobparate

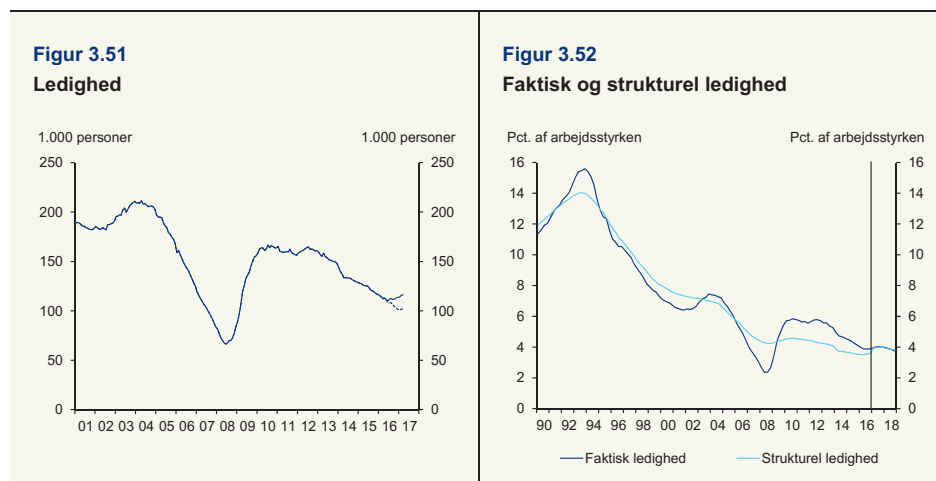
Bruttoledigheden har været faldende siden midten af 2012, men faldet er vendt til en lille stigning i de senere måneder, *jf. figur 3.51*. Det skyldes hovedsageligt, at integrationsydelsesmodtagere nu i langt højere grad indgår i bruttoledigheden.

Bruttoledighed opgøres som de ledige og aktiverede dagpenge- og kontanthjælpsmodtagere. I ledigheden indgår også integrationsydelsesmodtagere som en undergruppe af kontanthjælpsmodtagerne. Det afgørende for, om en modtager af fx integrationsydelse indgår i bruttoledigheden, er, om modtageren visiteres som jobparat eller åbenlyst uddannelsesparat – også kaldet for arbejdsmarkedsparat. Med trepartsaftalen fra foråret 2016 blev det besluttet, at integrationsydelsesmodtagere som udgangspunkt skal mødes som jobparate. Det betyder, at et større antal, som følge af regelændringen, nu tæller med i bruttoledigheden *jf. boks 3.10*.

Integrationsydelsesmodtagere ventes også at påvirke ledigheden i opadgående retning i 2017. Bruttoledigheden ventes at stige med 4.000 personer i 2017 (målt på årsniveau) og falde med 3.000 personer i 2018, *jf. tabel 3.9*. Ses der bort fra integrationsydelsesmodtagerne, forventes ledigheden imidlertid at falde i både 2017 og 2018.

Den strukturelle ledighed påvirkes – ligesom den faktiske – af det stigende antal af integrationsydelsesmodtagere. Med det nuværende niveau for ledigheden ventes ledighedsgabet,

som måler forskellen mellem den faktiske ledighed og det estimerede (strukturelle) ledighedsniveau, at være omtrent lukket, *jf. figur 3.52*.

Anm.: Den stiplede linje i figur 3.51 viser bruttoledigheden ekskl. jobparate og åbenlyst uddannelsesparate integrationsydelsesmodtagere.

Kilde: Danmarks Statistik, Jobindsats og egne beregninger.

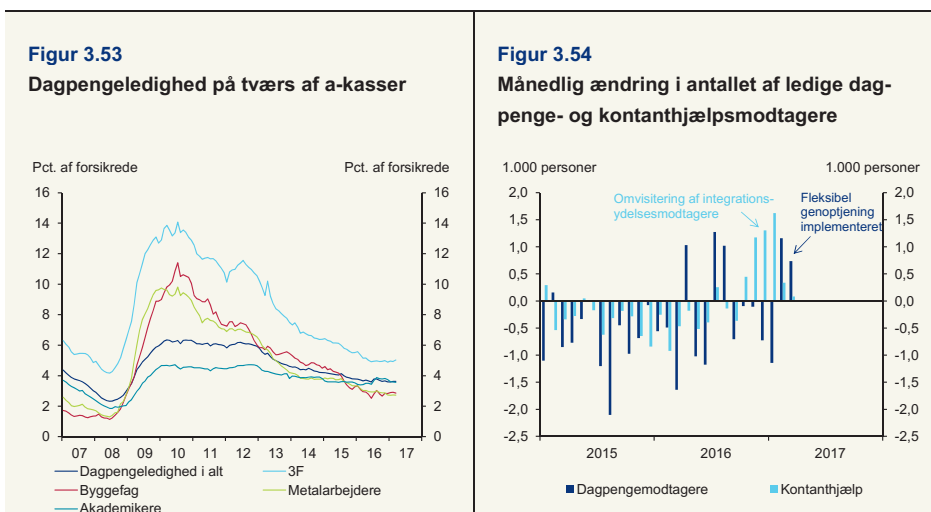
Tabel 3.9
Udviklingen i ledigheden

	2015	2016	2017	2018
1.000 personer				
Bruttoledighed	123	113	117	114
Nettoledighed	102	92	85	84
Antal aktiverede ledige	21	21	32	30
AKU-ledighed (pct. af arbejdsstyrken)	6,3	6,3	6,3	6,2
<i>Memopost: Bruttoledighed ekskl. jobparate og åbenlyst integrationsydelsesmodtagere</i>	123	109	102	100

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Det er især ledigheden blandt dagpengemodtagere, som påvirkes af udsving i konjunktursituationen. Siden 2012 har ledigheden blandt dagpengemodtagere været faldende, men gennem 2016 er tendensen taget af. Det skal ses i sammenhæng med, at dagpengeledigheden er faldet til et meget lavt niveau, *jf. figur 3.53*. Forskellen mellem ledighedsniveauerne i a-kasserne er generelt blevet indsnævret, og navnlig dagpengeledigheden for *3F* og *Metalarbejdere* nærmer sig det lave niveau i 2007/2008.

I starten af 2017 har dagpengeledigheden desuden været påvirket af regelændringer i forbindelse med dagpengeaftalen fra oktober 2015, der trådte i kraft ved årsskiftet 2016/2017, jf. figur 3.54. Aftalen betyder blandt andet, at dagpengemodtagere nu har mulighed for at forlænge deres dagpengeperiode ud over de to år via den fleksible genoptjening. Aftalen forventes dog kun at påvirke den samlede bruttoledighed i begrænset omfang i 2017 og 2018.

Anm.: Ledighedsprocenterne i figur 3.53 er beregnet som det samlede antal bruttoledige i de enkelte a-kasser set i forhold til det samlede antal forsikrede i a-kasserne. Der er anvendt egen sæsonkorrektur.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Boks 3.10**Integrationsydelsesmodtagere i opgørelsen af bruttoledigheden**

Modtagere af integrationsydelsesmodtagere påvirker bruttoledigheden ad to veje. For det første har der siden juli 2016 været betydeligt flere modtagere af integrationsydelse navnlig som følge af, at loven om udvidelsen af målgruppen for integrationsydelse trådte i kraft her. For det andet er andelen af integrationsydelsesmodtagere, som indgår i bruttoledigheden, steget, *jf. figur a*.

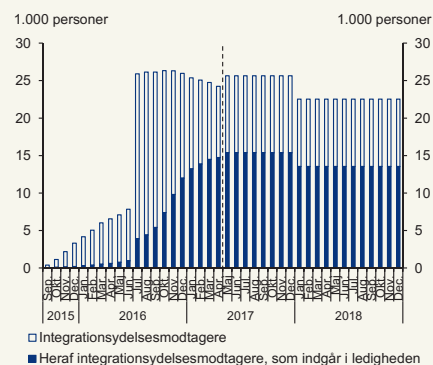
Andelen af integrationsydelsesmodtagere, der visiteres som jobparate eller åbenlyst uddannelsesparate og dermed indgår i bruttoledigheden, er steget betydeligt siden efteråret 2016. I april udgjorde de arbejdsmarkedsparate integrationsydelsesmodtagere ca. 60 pct. af alle integrationsydelsesmodtagere, *jf. figur b*. Stigningen skal ses i sammenhæng med, at flygtninge – med trepartsaftalen fra foråret 2016 – som udgangspunkt nu mødes som jobparate. Denne regelændring blev implementeret pr. 1. oktober 2016. Tidligere blev integrationsydelsesmodtagere i langt højere grad visiteret som aktivitetsparate, og denne gruppe indgår derimod ikke i opgørelsen af bruttoledigheden.

Det er vanskeligt at vurdere, om den stigende tendens i andelen af jobparate og åbenlyst uddannelsesparate vil fortsætte. Stigningen i andelen er aftaget lidt i de seneste måneder, *jf. også figur b*. Det peger i retning af, at tilpasningen til et nyt niveau er ved at være gennemført.

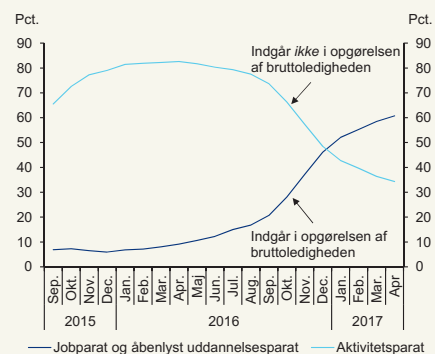
I skønnet for bruttoledigheden er det lagt til grund, at andelen af integrationsydelsesmodtagere, der visiteres som jobparate eller åbenlyst uddannelsesparate, udgør 60 pct. i 2017 og 2018. Det skal dog understreges, at der er betydelig usikkerhed forbundet med både skønnet for det samlede antal integrationsydelsesmodtagere og andelen af integrationsmodtagere, som indgår i bruttoledigheden.

Til illustration er der foretaget to alternative regneksempler. Hvis andelen af integrationsydelsesmodtagere, som indgår i bruttoledigheden, alternativt stiger til 70 pct. i 2017-2018, vil antallet af ledige integrationsydelsesmodtagere stige til knap 18.000 i 2017 og 16.000 personer i 2018, *jf. tabel a*. Hvis andelen af jobparate og åbenlyst uddannelsesparate integrationsydelsesmodtagere omvendt udgør ca. 10 pct., svarende til den gennemsnitlige andel fra september 2015 til september 2016, vil integrationsydelsesmodtagerne i bruttoledigheden udgøre ca. 2.500 personer i 2017 og 2018.

Figur a
Integrationsydelsesmodtagere

Figur b
Visitation af integrationsydelsesmodtagere

Boks 3.10 (fortsat)**Integrationsydelsesmodtagere i opgørelsen af bruttoledigheden****Tabel a****Forskellige scenarier for integrationsydelsesmodtagere i bruttoledigheden**

	2016	2017	2018
1.000 personer			
Samlet bruttoledighed i prognosen	113	117	114
Heraf arbejdsmarkedssparate integrationsydelsesmodtagere, svarende til 60 pct. andel	4	15	14
Regneeksempel 1: 70 pct. andel	4	18	16
- Forskel i forhold til ledighedsskønnet	-	+3	+2
Regneeksempel 2: 10 pct. andel	4	3	2
- Forskel i forhold til ledighedsskønnet	-	-13	-11

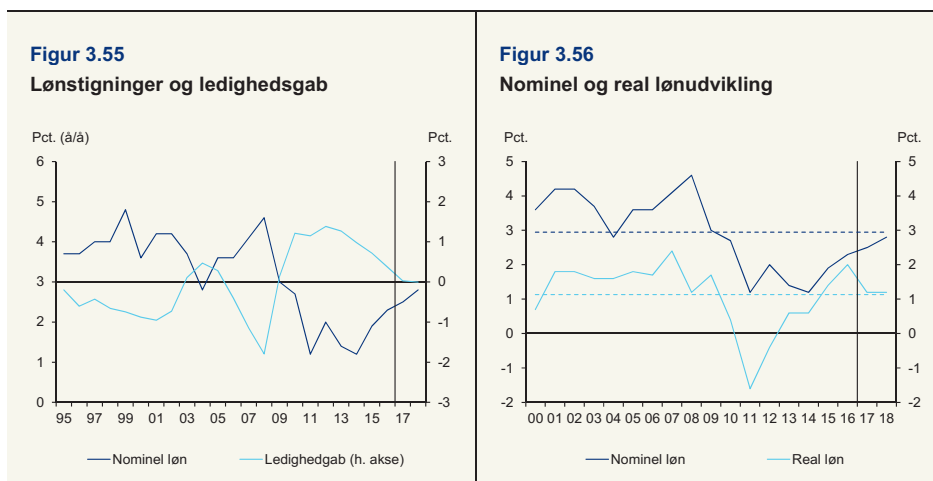
Anm.: Tallene i tabellen er afrundet. Antallet af integrationsydelsesmodtagere er opgjort inkl. integrationsydelsesmodtagere i jobtilskud.

Kilde: Jobindsats, Udlændinge- og Integrationsministeriet og egne beregninger.

Moderat lønudvikling

Den nominelle lønstigningstakt steg 0,4 pct.-point til 2,3 pct. i 2016. Dermed fortsatte den opadgående udvikling fra 2015 efter en årrække med meget afdæmpede lønstigningstakter, *jf. figur 3.55*.

Den faktiske beskæftigelse forventes i prognoseperioden at være meget tæt på sit strukturelle niveau, mens også ledighedsgabet forventes lukket. Historisk set er der en tæt sammenhæng mellem ledighedsgabet og de nominelle lønstigningstakter. Forventningen om fortsat stigende beskæftigelse og et lukket ledighedsgab i 2017 og 2018 giver derfor anledning til en forudsætning om en moderat tiltagende lønstigningstakt. De private lønstigningstakter skønnes til henholdsvis 2,5 pct. i 2017 og 2,8 pct. i 2018, hvilket fortsat er lavere end gennemsnittet siden årtusindskiftet, *jf. figur 3.56*.

Anm.: Den nominelle lønstigningstakt er beregnet på baggrund af DA's StrukturStatistik (timefortjeneste ekskl. genetillæg). Den reale lønstigningstakt svarer til den nominelle lønstigningstakt korrigeret for forbrugerprisinflationen. I figur 3.56 indikerer de stiplede linjer gennemsnittet for nominelle og reale lønstigningstakter i perioden 2000-2016.

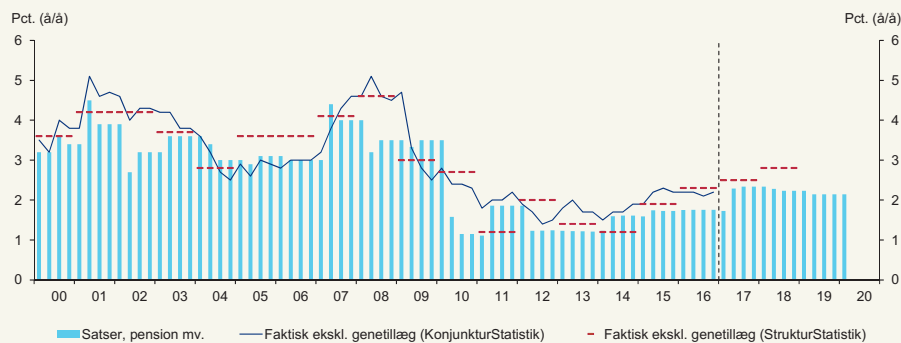
Kilde: DA's StrukturStatistik, Danmarks Statistik og egne beregninger.

De voksende nominelle lønstigningstakter udhules af en tiltagende forbrugerprisinflations, hvorfor stigningstakten i reallønnen forventes at aftage fra 2,0 pct. i 2016 til 1,2 pct. i 2017 og 2018. Det svarer omtrent til den gennemsnitlige årlige reallønsvækst siden årtusindskiftet.

Skønnet skal også ses i sammenhæng med forårets overenskomstforhandlinger for den private sektor, som har fundet sted i en mere positiv konjunktursituation end de foregående. Det har smittet af på de aftalte overenskomster, som dog fortsat er kendetegnet ved en vis løntilbageholdenhed. De indgåede aftaler inkluderer blandt andet moderat højere lønstigninger samt et betydeligt tillæg til *fritvalgskontoen*, jf. boks 3.11.

De centrale overenskomstaftaler dikterer generelt alene mindstebetaling og minimallønssatser, mens den faktiske lønregulering forhandles lokalt og blandt andet afhænger af den aktuelle konjunktursituation samt virksomhedernes mulighed for at tiltrække og fastholde kvalificeret arbejdskraft.

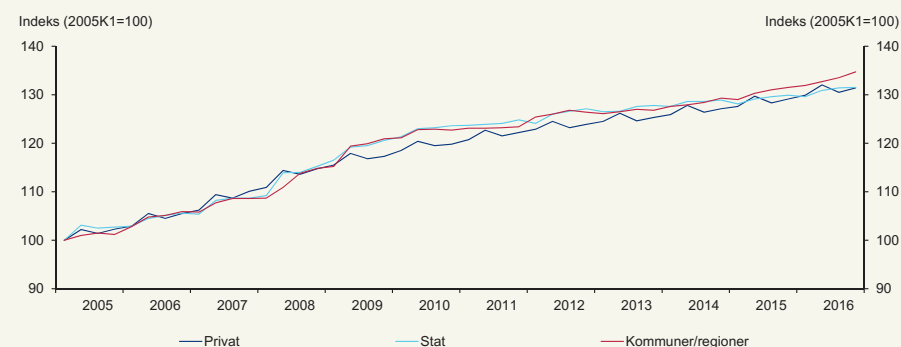
Det er lagt til grund, at afstanden mellem det overenskomstmæssige referenceforløb og den faktiske lønudvikling udvides lidt i skønsårene, jf. figur 3.57. Det skal ses som udtryk for en forventning om en styrket forhandlingssituation for arbejdstagerne ved de lokale lønforhandlinger.

Figur 3.57**Overenskomstmæssigt referenceforløb og faktisk lønstigning på DA/LO-området**

Anm.: De kvartalsvise stigninger i referenceforløbet er baseret på den midterste månedsobservation i kvartalet, hvilket omtrent svarer til måleperioden i KonjunkturStatistikken. Referenceforløbet er opgjort ekskl. genetillæg. For 2017 og 2018 indikerer den røde stiplede linje den skønnede nominelle lønstigning. Ud over satsen og pensioner inkluderer referenceforløbet blandt andet fritvalgskontoen og ændrede forhold for barsel og sygdom.

Kilde: DA's StrukturStatistik og KonjunkturStatistik og egne beregninger.

Set i et historisk perspektiv vokser de offentlige og private lønninger generelt i samme tempo, jf. figur 3.58. Finanskrisen medførte en årrække med svag lønudvikling i den private sektor, hvilket betød, at de offentlige lønninger steg hurtigere end de private. Forskellen mellem det private og statslige lønindeks er gradvist blevet lukket, mens lønindekset for ansatte i kommuner og regioner fortsat ligger højere.

Figur 3.58**Lønudvikling i offentlig og privat sektor**

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

De gældende offentlige overenskomster (OK15) dækker perioden 1. april 2015 til 31. marts 2018. Med afsæt i OK15 beregnes budgetvirkningen på det samlede offentlige område. Bud-

getvirkningen er opgjort til 1,4 pct. i 2016, mens den skønnes at udgøre 1,8 pct. i 2017 og 2,2 pct. i 2018, *jf. tabel 3.10*. Budgetvirkningen angiver årseffekten på de offentlige budgetter af de aftalte generelle lønstigninger, puljemidler mv. samt skøn for udmøntning af reguleringsordningen og er dermed afhængig af udmøntningstidspunktet. Det betyder, at en lønstigning, der fx udmøntes 1. oktober i et givent år, indgår med en vægt på en fjerdedel i det pågældende år og en vægt på tre fjerdedele i det efterfølgende år. I foråret 2018 skal der forhandles nye overenskomster på det offentlige område, hvilket indebærer, at skønnet for 2018 er baseret på beregningstekniske forudsætninger.

Boks 3.11

Overenskomst 2017 (OK17)

I foråret blev overenskomstaftalerne på DA/LO-området og i den finansielle sektor fornyet for perioden 1. marts 2017 til 29. februar 2020. Aftalerne dækker ca. 660.000 lønmodtagere og indeholder blandt andet bestemmelser om minimallønssatser og mindstebetaling og forventes ifølge LO at føre til en stigning i lønnen på 7 pct. over de næste tre år. Generelt har forårets overenskomstaftaler forhøjet den arbejdsgiverbetalte fritvalgskonto, sikret bedre mulighed for videreuddannelse samt fuld løn under barsel og øget frihed ved barns sygdom.

Hovedpunkter i overenskomstaftalerne på DA/LO-området

- Mindstelønnen stiger med to kroner i hvert af overenskomstårene.
- Genetillægget forhøjes med 1,6 pct. i hvert af overenskomstårene.
- Fritvalgskontoen, som er arbejdsgiverbetalt, forhøjes fra 2 pct. til 4 pct. i overenskomstperioden. Derudover er det blevet muligt at benytte fritvalgskontoen til køb af seniorfridage og børneomsorgsdage.
- Markant forbedrede muligheder for videreuddannelse.
- Arbejdsgivere kan varsle systematisk overarbejde, som maksimalt må udgøre en time pr. dag.
- Reglerne for barns første sygedag ændres, så medarbejdere får ret til frihed resten af den dag, forælderen modtager besked om barnets sygdom, samt den efterfølgende dag.
- Loftet over betalingen til forældreorlov ophæves, så der ydes fuld løn under forældreorlov.
- Lærlinge- og elevsatser stiger med 1,7 pct. i hvert af overenskomstårene.
- I byggeriet kan hovedentreprenører nu stilles til ansvar for, at underentreprenører overholder den gældende overenskomst.

Den finansielle sektor

- Samlet lønstigning på 6 pct. i overenskomstperioden.
- Uddannelsesbidraget forhøjes med 6 pct., mens kompetencepuljen udvides med 10 mio. kr. årligt.

Offentlige overenskomster

De offentlige overenskomster forhandles i 2018. De gældende overenskomster fra 2015 (OK15) dækker perioden fra 1. april 2015 til 31. marts 2018.

Kilde: Finansforbundet, Landsorganisationen i Danmark (LO), Dansk Arbejdsgiverforening (DA), Fagligt Fælles Forbund (3F), Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund (HK), Dansk Byggeri samt Centralorganisationen af industriansatte i Danmark (CO-industri).

Tabel 3.10
Lønudvikling

	2014	2015	2016	2017	2018
Stigning i pct.					
Timefortjeneste ekskl. genetillæg (privat sektor)	1,2	1,9	2,3	2,5	2,8
Budgetvirkning (offentlig sektor)	0,8	0,9	1,4	1,8	2,2
Satsreguleringsprocent	1,8	1,5	1,4	2,0	2,0

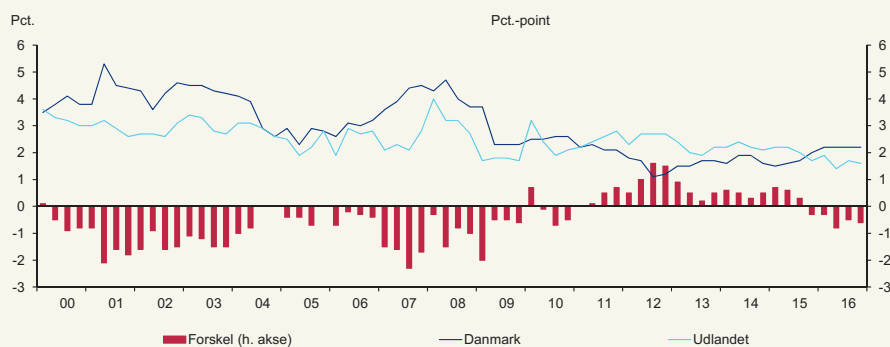
Anm.: For den private sektor fremgår lønstigningstakterne målt ved timefortjenesten ekskl. genetillæg ifølge Dansk Arbejdsgiverforenings StrukturStatistik. 2016 er offentliggjort efter fastlæggelsen af lønskønnene i 2017 og 2018. Budgetvirkningen er baseret på de overenskomstmæssigt aftalte lønstigninger inkl. bidrag fra reguleringsordning og privatlønsværnet, men ekskl. reststigning. Lønstigningstakterne for offentligt og privat ansatte kan ikke sammenlignes. For satsreguleringsprocenten er der for 2018 tale om et skøn med udgangspunkt i den forventede lønudvikling i 2016. For de øvrige år fremgår de bekendtgjorte satsreguleringsprocenter.

Kilde: Dansk Arbejdsgiverforening, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Lønkonkurrenceevnen har stabiliseret sig

Efter årtusindskiftet medførte et årti med højere lønstigningstakter i den danske fremstillingssektor end i udlandet en eroderet lønkonkurrenceevne. Efterdønningerne fra finanskrisen og den forudgående overophedning på arbejdsmarkedet medførte derimod lavere lønstigningstakter i Danmark, hvorved lønkonkurrencen siden 2008 er blevet markant forbedret, *jf. figur 3.59*. Ved udgangen af 2015 og gennem hele 2016 voksede de danske lønninger igen hurtigere end i udlandet, hvilket isoleret set lægger et nedadgående pres på lønkonkurrenceevnen.

Figur 3.59
Lønstigningstakter i Danmark og udlandet inden for fremstillingsvirksomhed

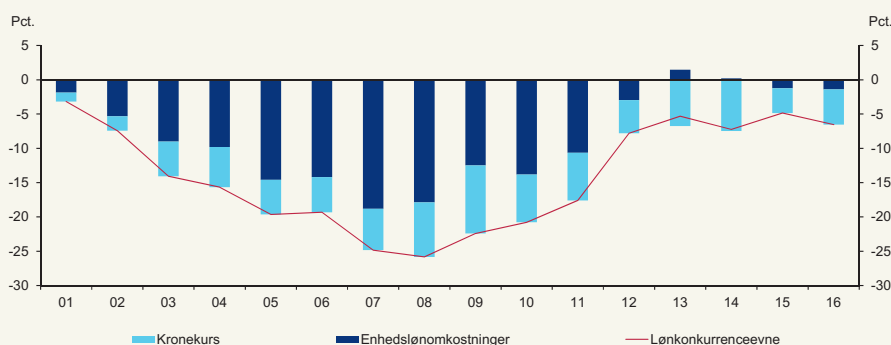
Anm.: Opgjort som udviklingen timefortjenesten inkl. genetillæg. En negativ forskel svarer til en forværring af lønkonkurrenceevnen.

Kilde: DA's Internationale Lønstatistik og egne beregninger.

Lønkonkurrenceevnen, målt ved enhedslønomkostningerne i industrien relativt til udlandet, har været omtrent uændret siden 2012, *jf. figur 3.60*. Det afspejler på den ene side en bedre udvikling i de danske enhedslønomkostninger i forhold til samhandelspartnere. På den anden side har en styrket effektiv dansk kronekurs siden 2012 isoleret set bidraget til at svække lønkonkurrenceevnen.

Figur 3.60

Relative enhedslønomkostninger i industrien set i forhold til 2000-niveaue

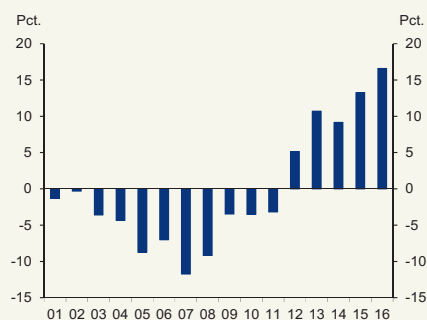

Anm.: Enhedslønomkostningerne er beregnet som forholdet mellem nominal lønsum og real bruttoværditilvækst. Udlandet er sammenvæjet med Nationalbankens vægte for det effektive kronekursindeks.

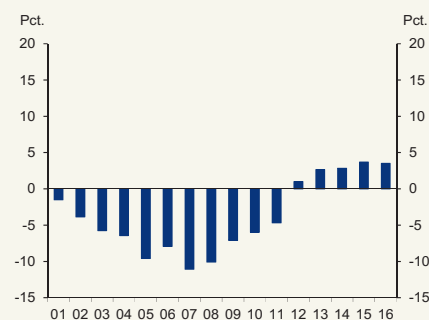
Kilde: Danmarks Statistik, Nationalbanken, EuroStat, OECD, BEA og egne beregninger.

Enhedslønomkostningerne tager ikke højde for bytteforholdet, som ikke desto mindre kan have stor betydning for lønkonkurrenceevnen. Et forbedret bytteforhold har gennem en årrække styrket den relative værdi af dansk eksport. Dette afspejles i lønvoten for industrien, som har været stærkt aftagende siden 2009, også i et hastigere tempo end i andre lande. I 2016 var lønvoten for industrien 18 pct. lavere end i 2000. Den relative lønvote er dermed forbedret betydeligt, hvilket indikerer væsentlige lønkonkurrenceevneforbedringer i industrien, *jf. figur 3.61*. Alene i 2016 er den relative lønvote forbedret 3,4 pct.-point.

Figur 3.61
Relativ lønkvote i industrien

Figur 3.62
Relativ lønkvote i den eksportorienterede private sektor

Anm.: I lønkvoten tages der højde for, at selvstændige bidrager til BVT, men ikke aflønnes af lønsummen.

Udlandet er sammenvejet med Nationalbankens vægte for det effektive kronekursindeks.

Kilde: Danmarks Statistik, Nationalbanken, EuroStat, OECD og egne beregninger.

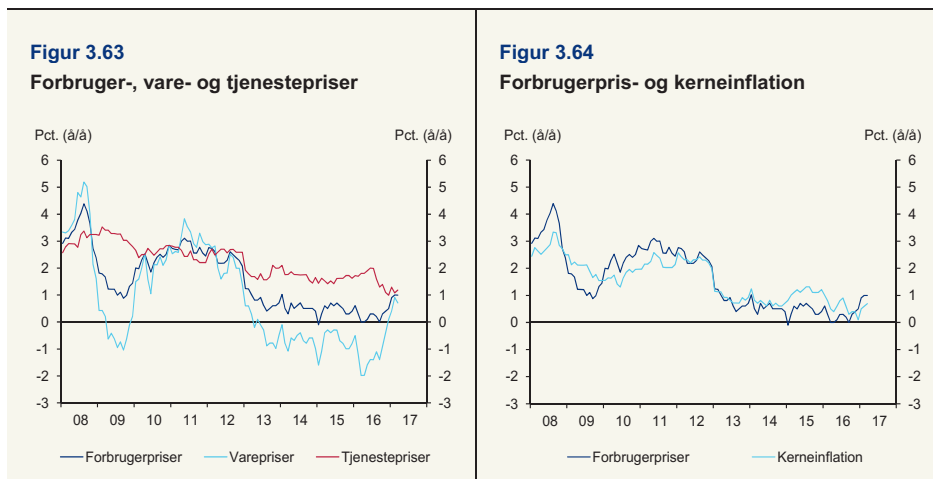
Det er imidlertid ikke kun industrien, som er i konkurrence med udenlandske virksomheder. Hvis lønkvoten opgøres for hele den eksportorienterede del af den private sektor, dvs. hvor der tages højde for alle branchers direkte og indirekte bidrag til eksporten, er lønkonkurrenceevnen, målt ved den relative lønkvote, faldet 0,2 pct.-point i 2016 og har kun været moderat stigende siden 2013, jf. figur 3.62.

Forbrugerprisinflationen genvinder momentum

Forbrugerprisinflationen har siden midten af 2016 været på vej op igen efter meget begrænsede forbrugerprisstigninger de seneste par år, figur 3.63. Det skyldes især, at inflationen ikke længere holdes nede af faldende energipriser.

Olieprisen dykkede markant i anden halvdel af 2015, blandt andet afledt af en svag udvikling i verdenshandlen. Olieprisen har været stigende det seneste år, hvilket igen har bidraget til en højere stigningstakt i forbrugerpriserne. Ud over den direkte effekt har den stigende oliepris også indirekte effekter på varepriserne, idet de stigende energipriser med en vis forsinkelse påvirker priserne på andre varer via øgede produktionsomkostninger.

Hjemlige faktorer medvirker også til en højere inflation. Reduktionen af roamingafgifter sidste sommer bidrog til, at tjenesteinflationen faldt til et historisk lavt niveau. Den isolerede effekt heraf ophører i 2017.

Anm.: I figur 3.64 er kerneinflationen opgjort som ændringer i forbrugerprisindekset ekskl. energi og ikke-forarbejdede fødevarer.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

I takt med stigningen i energipriserne er forskellen mellem forbrugerprisudviklingen og kerneinflationen, som er forbrugerprisinflationen rensset for priser på energi og ikke-forarbejdede, blevet indsnævret. Kerneinflationen ligger således ikke længere højere end forbrugerprisinflationen, *jf. figur 3.64*.

Forbrugerprisinflationen har fortsat den opadgående tendens ind i 2017, og inflationstakten skønnes at stige fra 0,3 pct. i 2016 til 1,3 pct. i 2017 og 1,6 pct. i 2018, *jf. tabel 3.11*. Den tiltagende stigningstakt afspejler ud over forventningen til fortsat stigende energipriser også udsigten til øget aktivitet og stigende kapacitetsudnyttelse.

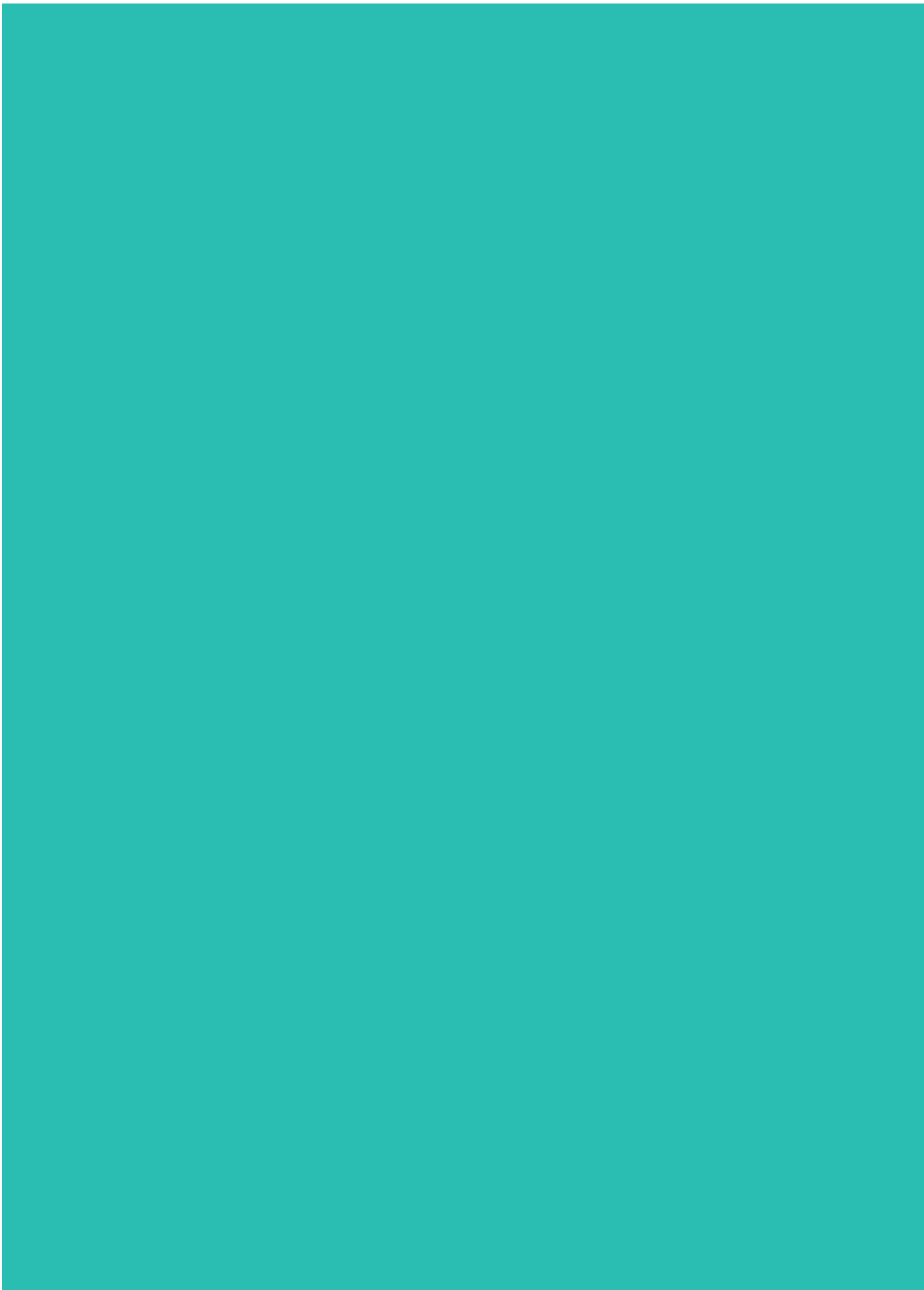
I takt med den forudsatte moderate opdrift i lønningerne, forventes priserne på tjenester at fortsætte den svagt stigende tendens i 2017 og 2018, idet servicesektoren generelt producerer ydelser med højt lønindhold. Forbrugerpriserne dæmpes isoleret set af reducerede afgifter, herunder nedsættelsen af registreringsafgiften i 2017 og afskaffelsen af PSO-afgiften fra 2017.

Tabel 3.11
Prisudvikling

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Stigning i pct.						
Nettoprisindeks	0,9	0,7	0,7	0,4	1,4	1,8
Afgifter og boligstøtte, bidrag	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	-0,1	-0,2
Forbrugerprisindeks	0,8	0,6	0,5	0,3	1,3	1,6
EU-harmoniseret forbrugerprisindeks (HICP)	0,6	0,4	0,3	0,0	1,2	1,6

Anm.: Bidraget fra afgifter og boligstøtte er opgjort som forskellen mellem forbruger- og nettoprisinflationen. Udviklingen i prisen på afgiftsbelagte varer som fx energi kan derfor påvirke det målte afgiftsbidrag, selv om afgiftsniveauet er uændret.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

4. Offentlige finanser og finanspolitik

4.1 Finanspolitik afstemt med konjunktursituationen

Med den fortsatte fremgang i vækst og beskæftigelse er dansk økonomi efterhånden tæt på en situation med normal kapacitetsudnyttelse. Det ventes nu, at både BNP og beskæftigelse når de strukturelle niveauer i 2018.

De senere års finanspolitik virker isoleret set dæmpende på efterspørgslen og stigningen i kapacitetspresset frem mod 2018. Samlet set ventes den førte finanspolitik i 2015 og frem at dæmpe BNP-niveauet med 0,5 pct. i 2018. Den ét-årige finanseffekt skønnes med de tekniske forudsætninger at dæmpe BNP-niveauet med ca. 0,1 pct. næste år.

For 2017 skønnes et underskud på den strukturelle saldo på 0,5 pct. af BNP, hvilket er uændret i forhold til vurderingen i december.

For 2018 skønnes et underskud på den strukturelle saldo på 0,3 pct. af BNP. Heri indgår en opjustering på 0,05 pct. af BNP i forhold til vurderingen i december, idet der er forudsat en mindredisponering under deloftet for drift på 1 mia. kr., mod 2 mia. kr. i decembervurderingen. Ændringen øger råderummet med 0,05 pct. af BNP og skal ses i lyset af regeringens 2025-plan, som blandt andet peger på en forbedring af de langsigtede offentlige finanser, samt regeringens ambition om at gennemføre reformer, der øger arbejdsudbuddet og således bidrager til, at kapacitetspresset ikke øges. Sådanne reformer vil bidrage til at forlænge opsvinget i dansk økonomi.

I hele prognoseperioden er der udsigt til, at den faktiske offentlige saldo holder en bred margin til EU's underskudsgrænse på 3 pct. af BNP. I 2017 skønnes det faktiske underskud til 1,5 pct. af BNP, mens underskuddet skønnes til 0,7 pct. af BNP i 2018.

4.2 Den faktiske offentlige saldo

Danmarks Statistik har opgjort et underskud på den faktiske offentlige saldo på 0,9 pct. af BNP i 2016. Det opgjorte underskud i 2016 er mindre end skønnet i december, hvilket især kan henføres til højere indtægter fra pensionsafkastskatten end ventet.

Med udgangspunkt i den aktuelle vurdering af konjunktursituationen og forudsætningerne om den økonomiske politik skønnes et offentligt underskud på 1,5 pct. af BNP i 2017, hvorefter det offentlige underskud forventes reduceret til ca. 0,7 pct. af BNP i 2018, *jf. tabel 4.1.*

Tabel 4.1
Oversigt over den offentlige saldo

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Offentlig saldo, pct. af BNP	-1,0	1,4	-1,3	-0,9	-1,5	-0,7
Offentlig saldo, mia. kr.	-19,3	28,2	-27,2	-18,6	-32,8	-15,5

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Trods forventet fremgang i både BNP og beskæftigelse skønnes det offentlige underskud øget med ca. ½ pct. af BNP fra 2016 til 2017. Det skal primært ses i lyset af, at de volatile indtægter fra pensionsafkastskatten skønnes at aftage med godt 1 pct. af BNP fra 2016 til 2017, mens konjunkturfremgangen trækker i modsat retning. Fra 2017 til 2018 forbedres saldoen i takt med blandt andet konjunkturfremgangen.

De overordnede forudsætninger bag skønnene for de offentlige finanser er beskrevet i boks 4.1. Skønnene for de offentlige udgifter og indtægter er nærmere beskrevet i bilag 4.1.

Boks 4.1
Forudsætninger for skønnene for de offentlige finanser i *Økonomisk Redegørelse*, maj 2017

Den aktuelle vurdering af den offentlige saldo i 2017-2018 er baseret på det opdaterede konjunkturgrundlag, som er beskrevet i kapitel 1-3.

For 2017 er skønnene for de offentlige finanser herudover baseret på finansloven for 2017, de kommunale og regionale budgetter for 2017 samt den statslige udgiftsopfølgning 1 for 2017, der blandt andet afspejler de udgiftsmæssige virkninger af en nedjustering af asylprognosen fra 10.000 flygtninge årligt til 5.000 flygtninge årligt. Hertil kommer virkningen af politiske aftaler mv., der er indgået siden aftalen om finansloven for 2017, herunder aftalen om afskaffelse af PSO-afgiften. Finanspolitikken i 2017 er fastlagt inden for rammerne af budgetloven og de gældende udgiftslofter for stat, kommuner og regioner.

I 2018 er skønnene for de offentlige finanser blandt andet baseret på de dele af finansloven for 2017, der bærer med over i 2018 samt beregningstekniske forudsætninger. De beregningstekniske forudsætninger tager, i overensstemmelse med EU-retningslinjer om retvisende fremskrivninger, blandt andet udgangspunkt i gældende skatteregler og gældende regler for overførsler mv. Det indebærer blandt andet, at råderummet i finanspolitikken i 2018, på linje med vanlig praksis, rent teknisk er regnet ind som realvækst i det offentlige forbrug. Hertil kommer virkningen af politiske aftaler mv., der er indgået siden aftalen om finansloven for 2017, herunder boligaftalen, aftalen om udvikling af Nordsøen og aftalen om udskydelse af stigninger i registreringsafgift på elbiler. Der er beregningsteknisk forudsat en mindre-disponering under det statslige delloft for driftsudgifter på 1 mia. kr. i 2018. Finanspolitikken for 2018 vil blive fastlagt i løbet af 2017 i forbindelse med finansloven for 2018, økonomaftalerne med kommunerne og regionerne samt regeringens øvrige politiske udspil.

Ændring af skønnene for den faktiske saldo i 2017-2018

I forhold til vurderingen i december er skønnet for den faktiske offentlige saldo svækket med ca. ¼ mia. kr. i 2017 og forbedret med ca. 5 mia. kr. i 2018, *jf. tabel 4.2*. Højere forventede indtægter fra navnlig pensionsafkastskat, selskabsskat og personskatter samt lavere forventede udgifter til offentligt forbrug bidrager i begge år til en forbedring af den offentlige saldo, mens ændrede beregningstekniske forudsætninger vedrørende nedskrivning af skatte- og afgiftsrestancer trækker i modsat retning.

Sammenlignet med vurderingen i december, er de forventede indtægter fra pensionsafkastskatten opjusteret med ca. ½ mia. kr. i 2017 og ca. 1½ mia. kr. i 2018. Opjusteringen i 2017 skal blandt andet ses i lyset af ændrede forudsætninger om renteutviklingen, der indebærer en lavere forventet rentestigning i løbet af 2017 end lagt til grund i december. Udviklingen i aktiekurserne i årets første måneder trækker ligeledes i retning af et højere skøn for indtægterne fra pensionsafkastskatten i 2017. I 2018 skal opjusteringen blandt andet ses i sammenhæng med, at der forventes mindre fremført negativt skat vedr. 2017.

Indtægterne fra selskabsskat er opjusteret med ca. ¾ mia. kr. i 2017 og ca. 1¼ mia. kr. i 2018 i forhold til skønnet i december. De højere forventede indtægter skal blandt andet ses i lyset af, at foreløbige regnskabsoplysninger for 2016 viser højere indtægter fra selskabsskat i 2016, der bærer med over i indtægtsskønnene for 2017-2018.

Indtægterne fra personskatter mv. er opjusteret med ca. 1 mia. kr. i 2017 og ca. 3 mia. kr. i 2018 sammenlignet med vurderingen i december. Opjusteringen skal primært ses i lyset af, at der på baggrund af nye oplysninger om udbytter i 2017 forventes højere indtægter fra aktieindkomstskat i både 2017 og 2018.

Tabel 4.2

Ændrede skøn for den offentlige saldo i 2017-2018 i forhold til decembervurderingen

Mia. kr.	2017	2018
Ændring af skøn for den offentlige saldo, mia. kr.	-0,3	5,0
Heraf:		
- Pensionsafkastskat	0,5	1,4
- Selskabsskat	0,7	1,3
- Personskatter (inkl. arbejdsmarkedsbidrag og aktieindkomstskat)	1,0	3,1
- Moms og punktafgifter	0,4	0,4
- Offentligt forbrug	2,4	1,3
- Nedskrivning af skatte- og afgiftsrestancer (beregningsteknisk)	-2,5	-2,5
- Øvrige udgifter og indtægter (residual)	-2,8	0,0

Anm.: Positive tal indikerer en forbedring af den offentlige saldo enten i form af højere offentlige indtægter eller lavere offentlige udgifter. Negative tal indikerer en forværring af den offentlige saldo enten i form af lavere indtægter eller i form af højere udgifter.

Kilde: Egne beregninger.

De forventede indtægter fra moms og punktafgifter er samlet set opjusteret med ca. ½ mia. kr. i 2017-2018. Opjusteringen kan henføres til højere skønnede momsindtægter, mens de skønnede indtægter fra punktafgifter er nedjusteret. De ændrede skøn skal blandt andet ses i lyset af, at ændrede provenuer ifølge foreløbige regnskabsoplysninger for 2016 bærer med over i indtægtsskønnene for 2017 og 2018.

På udgiftssiden er de skønnede udgifter til offentligt forbrug nedjusteret med knap 2½ mia. kr. i 2017 og ca. 1½ mia. kr. i 2018 sammenlignet med skønnet i december. Nedjusteringen afspejler blandt andet virkningen af lavere forventede pris- og lønstigninger på det offentlige område i 2017 og 2018. De offentlige budgetter tilpasses til en lavere forventet pris- og lønudvikling i forbindelse med pris- og lønreguleringen af de kommunale og regionale budgetter i 2017 og pris- og lønopregningen af de statslige, kommunale og regionale budgetter i 2018. Det offentlige forbrug er desuden nedjusteret som følge af forventede mindreudgifter på asylområdet i lyset af nedjusteringen af asylprognosen. I 2018 er der som nævnt beregningsteknisk forudsat en mindre-disponering under det statslige delloft for driftsudgifter på 1 mia. kr. Skønnene for det offentlige forbrug er nærmere beskrevet i afsnit 4.5.

Ændrede beregningstekniske forudsætninger vedrørende nedskrivning af skatte- og afgiftsrestancer indebærer en svækkelse af den faktiske offentlige saldo på 2½ mia. kr. i 2017 og 2018. Der er i tråd med Konvergensprogrammet 2017 således – blandt andet i lyset af den registrerede udvikling i nettotilgangen af skatte- og afgiftsrestancer – beregningsteknisk forudsat en større nedskrivning af skatte- og afgiftsrestancer i de kommende år end i decembervurderingen.

Øvrige udgifts- og indtægtsposter bidrager samlet set til en svækkelse af den faktiske offentlige saldo på ca. 2¾ mia. kr. i 2017, mens de er neutrale for den faktiske offentlige saldo i 2018. Ændringerne afspejler blandt andet ændrede forudsætninger om de offentlige netto-renteutgifter og beregningstekniske konsekvenser af den ændrede asylprognose.

4.3 Den strukturelle offentlige saldo

Den strukturelle saldo er et beregnet mål for den underliggende stilling på de offentlige finanser ved den givne finanspolitik og er det centrale styringsinstrument i tilrettelæggelsen af finanspolitikken. Den strukturelle saldo renses – i modsætning til den faktiske saldo – for konjunkturerne og en række andre midlertidige forhold og er derfor et mere robust mål for den reelle stilling på de offentlige finanser.

Saldokravet i budgetloven indebærer, at den strukturelle saldo ved fremsættelsen af finanslovsforslaget for et givet finansår højst må udvise et underskud på 0,5 pct. af BNP – medmindre der foreligger exceptionelle omstændigheder. I perioden efter fremlæggelsen af finanslovsforslaget kan der ikke gennemføres politiske beslutninger, som svækker den strukturelle saldo ud over underskudsgrænsen.

Den strukturelle saldo skønnes at udvise et underskud på 0,5 pct. af BNP i 2017. Dermed er den strukturelle saldo uændret i 2017 i forhold til decembervurderingen.

For 2018 skønnes et underskud på den strukturelle saldo på 0,3 pct. af BNP. Heri indgår en opjustering i forhold til vurderingen i december på 0,05 pct. af BNP gennem en reduktion af mindredisponeringen under delloftet for drift fra 2 mia. kr. til 1 mia. kr. Det skal som nævnt blandt andet ses i lyset af regeringens ambition om at gennemføre reformer, som øger beskæftigelsen og dermed bidrager til at forlænge opsvinget i dansk økonomi, *jf. regeringens 2025-plan*.

Strukturel versus faktisk offentlig saldo

Beregningen af den strukturelle saldo foretages ved, at den faktiske offentlige saldo korrigeres for de udsving, der vurderes at følge af konjunkturerne og en række andre midlertidige forhold, herunder de ofte store fluktuationer i indtægterne fra pensionsafkastskatten og Nord-søen. Den strukturelle saldo i et givet år er dermed et skøn for, hvor stort det offentlige over- eller underskud ville have været i en normal situation, dvs. en situation, hvor den økonomiske aktivitet hverken er særskilt høj eller lav, og hvor de offentlige finanser samtidig ikke påvirkes af andre midlertidige forhold.

Det strukturelle underskud på 0,5 pct. af BNP i 2017 beregnes eksempelvis med udgangspunkt i det skønnede faktiske underskud på 1,5 pct. af BNP, *jf. tabel 4.3 (pkt. 1)*. Da de aktuelle konjunkturer (målt ved et sammenvejet output- og beskæftigelsesgab) er en smule svagere end i en normalsituation, skal den faktiske saldo korrigeres for den svækkelse, som de svagere konjunkturer medfører. Den beregnede svækkelse herfra udgør ca. 0,2 pct. af BNP i 2017 (pkt. 2). Den negative effekt fra konjunkturerne er lavere i 2017 end i fx 2016, hvilket skyldes, at både beskæftigelsen og produktionen kommer tættere på deres strukturelle niveauer. I 2018 forventes både produktionen og beskæftigelsen at være omtrent normaliseret, og konjunkturgabet vil således være ca. nul.

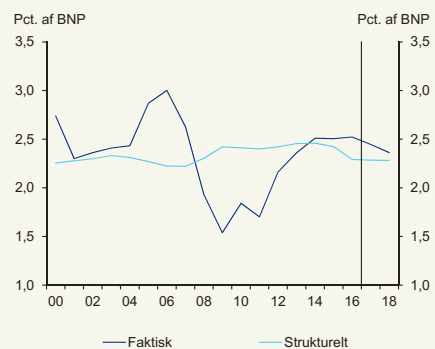
Ud over konjunkturbidraget korrigeres den faktiske offentlige saldo for udsving i en række særlige poster (pkt. 3-8), hvor nordsøindtægterne, pensionsafkastskatten, provenuet fra selskabsskat og registreringsafgift mv. samlet set vurderes at ligge ca. 0,8 pct. af BNP under det strukturelle niveau i 2017. Det er især drevet af, at de lave faktiske niveauer for pensionsafkastskatten samt nordsøindtægterne skønnes lavere end de strukturelle niveauer, *jf. figur 4.1-4.6*. Herudover korrigeres der for øvrige forhold (pkt. 9), som navnlig skal ses i lyset af, at der i nogle år kan være engangsforhold, dvs. særlige forhold af ikke-tilbagevendende karakter, som påvirker den faktiske saldo, uden at have særlig betydning for det finanspolitiske råderum.

Tabel 4.3
Fra faktisk til strukturel saldo

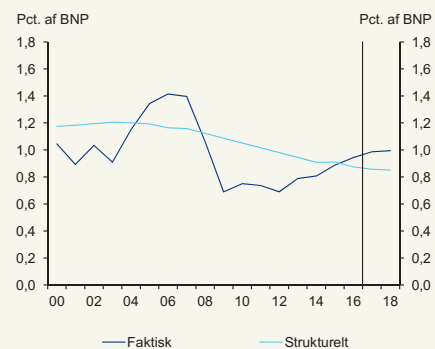
	2015	2016	2017	2018
Pct. af BNP				
1. Faktisk saldo	-1,3	-0,9	-1,5	-0,7
<i>Heraf bidrag til den faktiske saldo fra:</i>				
2. Konjunkturgab	-1,0	-0,7	-0,2	0,0
3. Selskabsskat ¹⁾	0,1	0,2	0,2	0,1
4. Registreringsafgift	0,0	0,1	0,1	0,1
5. Pensionsafkastskat	0,0	0,5	-0,6	-0,7
6. Nordsøindtægter ²⁾	-0,7	-0,7	-0,4	-0,1
7. Netto rentebetalinger og udbytter ¹⁾	-0,3	-0,1	0,0	0,2
8. Specielle budgetposter ³⁾	0,0	0,2	-0,1	0,0
9. Øvrige forhold ⁴⁾	1,0	-0,4	-0,1	-0,1
10. Strukturel saldo (1-2-3-4-5-6-7-8-9)⁵⁾	-0,5	-0,1	-0,5	-0,3
<i>Memopost: Sammenvejlet konjunkturgab</i>	<i>-1,3</i>	<i>-0,9</i>	<i>-0,3</i>	<i>0,0</i>

- 1) Ekskl. indtægter vedr. nordsøaktiviteter.
 - 2) Det strukturelle niveau for 2015-2018 korrigeres med ændringen i den varige virkning i forhold til den mellemfristede fremskrivning i forbindelse med *Opdateret 2020-forløb, september 2015, jf. notatet "Metodejustering for strukturelle indtægter fra Nordsøen" på www.fm.dk*. Korrektionen svarer til 0,06-0,09 pct. af BNP i 2015-2018. Herudover justeres provenuet for de direkte konsekvenser for nordsøindtægterne i 2017-2018 af den indgåede aftale om genopretning af Tyra-feltet.
 - 3) Indeholder diverse drifts- og kapitaloverførsler (netto) samt korrektion for ekstraordinære ned- og afskrivninger af skatterestancer i 2015 på ca. 22¼ mia. kr. fordelt over 2013-2015.
 - 4) Indeholder korrektion for PSO-afgiften, forskelle i tilsagnsniveau og afløb for udviklingsbistanden. Herudover korrigeres der for følgende engangsforhold: Afledt af skatterabatten vedrørende omlægning af eksisterende kapitalpensioner, anslås de ordinære indtægter at være fremrykket med hhv. godt 5 mia. kr. i 2013 og godt 2 mia. kr. i 2014 fra perioden 2015-2019. Herudover korrigeres der for ændret indfasning af EU-rabatten mellem 2015 og 2016 svarende til korrektionen af udgiftslofterne. Øvrige forhold omfatter desuden en omregning af strukturel saldo i pct. af faktisk BNP til pct. af strukturelt BNP. I 2015 og 2016 er der desuden korrigeret for nye oplysninger om de offentlige indtægter, som endnu ikke vurderes afspejlet i Danmarks Statistiks opgørelse af den faktiske offentlige saldo. I 2018 er der endvidere korrigeret for investeringen i kampfly, som planlægges i perioden 2021-2026, men påvirker den strukturelle saldo gennem et syvårs glidende gennemsnit.
 - 5) Strukturel saldo opgjort i pct. af strukturelt BNP.
- Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

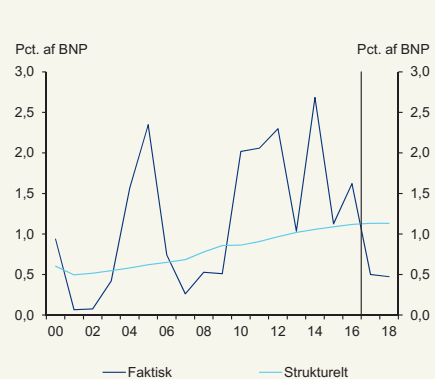
Figur 4.1
Selskabsskat (ekskl. kulbrinteskot mv.)

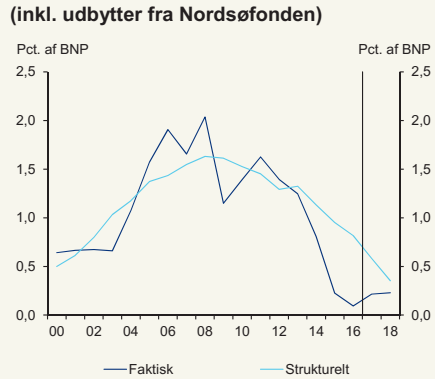
Figur 4.2
Registreringsafgift

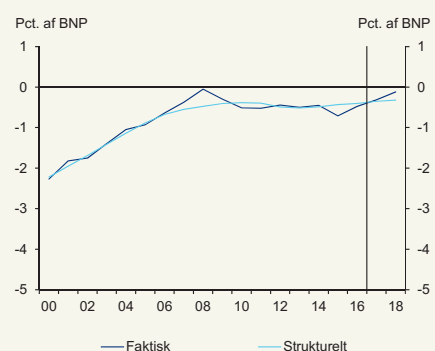
Figur 4.3
Pensionsafkastskat

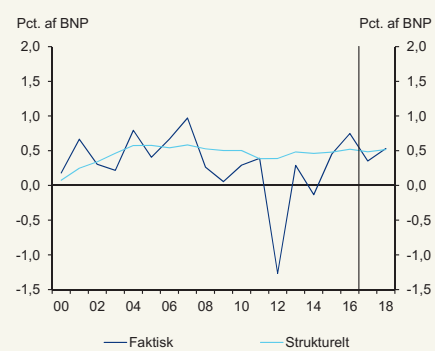
Figur 4.4
Nordsøindtægter (inkl. udbytter fra Nordsøfonden)

Figur 4.5
Nettorenter og udbytter

Figur 4.6
Specielle budgetposter

Anm: I figur 4.6 indgår der forhold af ekstraordinær karakter i det faktiske niveau, herunder tilbagebetaling af efterlønsbidrag på 28½ mia. kr. i 2012. Disse renses ud i beregningen af det strukturelle niveau.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

År til år-ændring i den strukturelle saldo

Der er usikkerhed forbundet med skønnet for både niveauet for den strukturelle saldo i et givet år samt ændringen i den strukturelle saldo fra år til år. For yderligere at understøtte beregningerne af den strukturelle saldo, udarbejdes der en skønsmæssig dekomponering af år til år-ændringerne baseret på separate "bottom-up"-bidrag til udviklingen i den strukturelle saldo. De beregnede bottom-up-bidrag omfatter navnlig bidrag fra ændringer i finanspolitikken (baseret på de direkte provenuer, der indgår i beregningen af finanseffekten) og ændringer i de strukturelle provenuer fra de særlige poster.

Tabel 4.4
År til år-ændring i den strukturelle offentlige saldo

Pct. af BNP	2015	2016	2017	2018
Strukturel saldo	-0,5	-0,1	-0,5	-0,3
Ændring i strukturel saldo		0,4	-0,4	0,2
Bidrag til ændring:				
Provenuer fra finanspolitikken ¹⁾		0,4	0,1	0,2
Strukturel beskæftigelse		0,2	0,2	0,2
Pensionsafkastskat		0,0	0,0	0,0
Nordsøindtægter		-0,1	-0,2	-0,2
Nettorentebetalinger		0,0	0,0	0,0
Specielle budgetposter		0,0	0,0	0,1
Overførsler til udlandet		0,1	-0,1	-0,1
Strukturel produktivitetsvækst ²⁾		-0,1	-0,1	0,0
Andre forhold (residual) ³⁾		-0,2	-0,2	0,1

1) Baseret på de direkte provenuer til finanseffektberegningen. Dog er de skattepligtige indkomstoverførsler her opgjort *efter* skat.

2) Provenuerne fra finanspolitikken er blandt andet opgjort i forhold til en forudsat produktivitetsvækst på 1/4 pct. årligt. I 2016-2017 er den underliggende produktivitetsvækst imidlertid svagere. Opgjort i forhold til den underliggende produktivitetsvækst svarer provenuvirkningerne af finanspolitikken til 0,2 pct. af BNP i 2016 og 0,0 pct. i 2017.

3) Kan blandt andet afspejle ændringer i efterspørgselssammensætningen, forskydninger i pensionsind- og udbetalinger samt husholdningernes nettokapitalindkomster mv.

Kilde: Egne beregninger.

Fra 2015 til 2016 blev den strukturelle saldo forbedret med 0,4 pct. af BNP, *jf. tabel 4.4*. Finanspolitikken bidrog isoleret set med en forbedring på 0,4 pct. af BNP, hvilket blandt andet skal ses i sammenhæng med et dæmpende bidrag fra offentligt forbrug. En stigende strukturel beskæftigelse, der i høj grad afspejler øget arbejdsudbud fra de senere års refor-

mer, bidrog også til forbedringen af den strukturelle saldo. I modsat retning trak et aftagende nordsøprovenu og en lav underliggende produktivitetsvækst.

Fra 2016 til 2017 skønnes den strukturelle saldo forværret med 0,4 pct. af BNP. Et aftagende nordsøprovenu og lav produktivitetsvækst svækker samlet set den strukturelle saldo, mens stramningen af finanspolitikken er mindre end det foregående år. I modsat retning trækker en stigende strukturel beskæftigelse, som isoleret set forbedrer saldoen.

Fra 2017 til 2018 skønnes den strukturelle saldo forbedret med 0,2 pct. af BNP, hvilket blandt andet afspejler konsolidering af finanspolitikken drevet af lav realvækst i de offentlige investeringer og et dæmpende bidrag fra indkomstoverførsler. På linje med de foregående år bidrager en stigning i den strukturelle beskæftigelse til en forbedring af de offentlige finanser, mens navnlig aftagende nordsøindtægter isoleret svækker den strukturelle saldo.

4.4 Udgiftslofter for stat, kommuner og regioner

Med budgetloven er der fra og med 2014 indført bindende udgiftslofter for stat, kommuner og regioner. Udgiftslofterne skal understøtte, at de offentlige finanser udvikler sig i overensstemmelse med de finanspolitiske målsætninger, og at udgifterne holder sig inden for de planlagte rammer. Udgiftslofterne fastlægger en øvre grænse for de omfattede udgifter i en periode på fire år fra det aktuelle år. Siden 2014 er finanspolitikken blevet fastsat i overensstemmelse med de gældende udgiftslofter.

Udgiftslofterne blev overholdt i 2016

Den efterfølgende udgiftskontrol for staten, der er baseret på statsregnskabet for 2016, og en opgørelsen af kommunernes og regionernes regnskaber for 2016 viser, at udgiftslofterne blev overholdt i 2016¹, jf. tabel 4.5.

For det statslige delloft for driftsudgifter er de opgjorte udgifter på statsregnskabet for 2016 ca. 5,5 mia. kr. lavere end det gældende udgiftsloft. Mindreudgifterne i forhold til budgetteringen på finansloven for 2016 – hvor udgifterne var budgetteret svarende til det gældende udgiftsloft – kan primært henføres til undervisningsområdet, transport- og bygningsområdet samt udlændingeområdet mv.

For det statslige delloft for indkomstoverførsler viser den efterfølgende udgiftskontrol samlede mindreudgifter på ca. 4½ mia. kr. i forhold til det gældende udgiftsloft i 2016, som blev fastsat med afsæt i udgiftsskøn i foråret 2013 i forbindelse med førstegangsfastsættelsen af udgiftslofter for 2014-2017 (inklusive en udsvingsbuffer på 1 mia. kr.). I forhold til bevillingerne på finansloven for 2016 er der tale om mindreudgifter på ca. 1½ mia. kr., der kan henføres til blandt andet integrationsydelse og godtgørelse vedr. voksen- og efteruddannelse.

¹ Danmarks Statistik har d. 27. april og 3. maj 2017 korrigeret regionernes regnskaber for 2016. Korrektionerne medfører, at der ikke længere er en mindre overskridelse i forhold til regionernes delloft for regional udvikling som anført i *Danmarks Konvergensprogram 2017*. Der er derfor intet grundlag for at sanktionere regionerne i henhold til sanktionsloven.

De loftbelagte udgifter i stat, kommuner og regioner udgør ca. ¾ pct. af de samlede offentlige udgifter, som sammen med de opgjorte offentlige indtægter indgår i opgørelsen af den offentlige saldo.

De opgjorte udgifter på statsregnskabet for 2016 indgår i Danmarks Statistiks foreløbige regnskabsopgørelse for 2016, hvor det faktiske offentlige underskud er opgjort til ca. 18½ mia. kr. (0,9 pct. af BNP). I den aktuelle vurdering, hvor Danmarks Statistiks foreløbige regnskabsopgørelse for 2016 ligger til grund, er den strukturelle saldo i 2016 opgjort til -0,1 pct. af BNP, mens der med afsæt i finansloven blev skønnet et strukturelt underskud på -0,4 pct. af BNP i december 2015.

Tabel 4.5
Loftbelagte udgifter i 2016

Mia. kr. (2016-priser)	Statslige dellofter		Kommunalt loft	Regionale dellofter	
	Driftsudgifter	Indkomstoverførsler	Serviceudgifter	Sundhedsudgifter	Udviklingsopgaver
Loft	181,5	257,7	237,5	107,7	3,0
Regnskab	176,0	253,1	234,5	107,4	3,0

Anm.: Udgiftslofterne i 2016 er korrigeret administrativt i henhold til budgetlovens § 8 og Lov om udgiftslofter for stat, kommuner og regioner for finansårene 2014-17 § 5. Korrektionerne er nærmere beskrevet i *Udgiftslofter og statens finanser*, maj 2017 (www.fm.dk)

Kilde: Statsregnskabet for 2016, Danmarks Statistik og Finansministeriets meropgaveopgørelse.

Udgiftslofterne forventes overholdt i 2017

Finanspolitikken i 2017 er med finansloven for 2017 og de kommunale og regionale budgetter for 2017 i overensstemmelse med udgiftslofterne for stat, kommuner og regioner i 2017, jf. tabel 4.6 samt beskrivelsen i *Økonomisk Redegørelse, december 2016*.

Tabel 4.6
Lofthelagte udgifter i 2017

Mia. kr. (2017-priser)	Statslige dellofter		Kommunalt loft	Regionale dellofter	
	Driftsudgifter	Indkomst- overførsler	Serviceudgifter	Sundheds- udgifter	Udviklings- opgaver
Loft	186,3	262,2	242,4	110,0	3,0
FL17 og kommunale og regionale budgetter	186,2	257,9	241,9	110,0	3,0
Skøn, maj 2017	183,1	257,9	-	-	-

Anm.: Udgiftslofterne i 2017 forventes korrigeret administrativt i henhold til budgetlovens § 8 og Lov om udgiftslofter for stat, kommuner og regioner for finansårene 2014-2017 § 5. Det statslige delloft forventes at blive korrigeret til 186,1 mia. kr., mens det statslige delloft for indkomstoverførsler forventes korrigeret til 262,5 mia. kr., *jf. aktstykket om den første forudgående udgiftskontrol for 2017.*

Kilde: Finansloven for 2017, de kommunale og regionale budgetter for 2017 samt *Udgiftslofter og statens finanser* (www.fm.dk).

I forbindelse med den første forudgående udgiftskontrol for staten, der er baseret på den statslige udgiftsopfølgning 1 for 2017, vurderes både det statslige delloft for driftsudgifter og det statslige delloft for indkomstoverførsler at blive overholdt i 2017, *jf. tabel 4.6.*

For det statslige delloft for driftsudgifter viser udgiftsopfølgning 1 for 2017 således mindredriftsudgifter på ca. 3 mia. kr. i forhold til de gældende udgiftslofter, mens udgifterne under det statslige delloft for indkomstoverførsler er på linje med budgetteringen på finansloven for 2017 og ligger ca. 4½ mia. kr. under det gældende udgiftsloft.

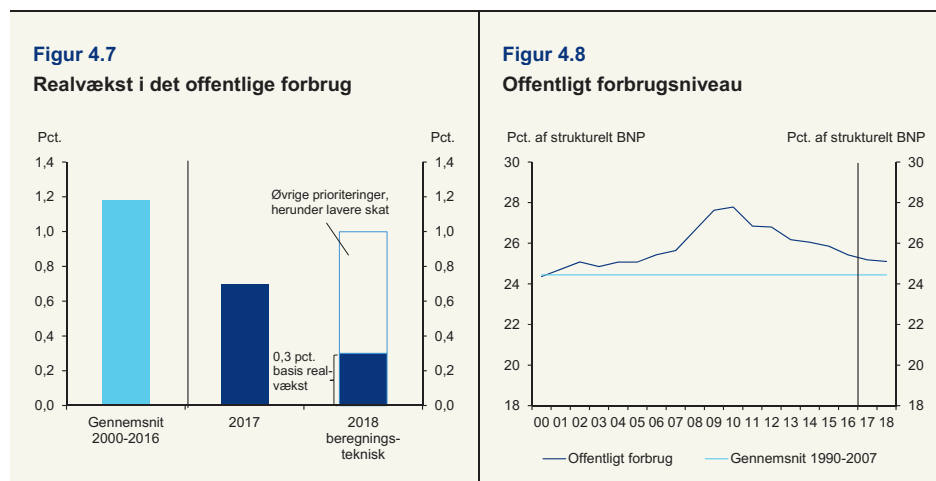
Opfølgningen på de gældende udgiftslofter er nærmere beskrevet i *Udgiftslofter og statens finanser* på www.fm.dk.

4.5 Offentligt forbrug, beskæftigelse og investeringer

For 2017 er skønnene for det offentlige forbrug og de offentlige investeringer mv. baseret på de offentlige budgetter, dvs. finansloven for 2017 samt de kommunale og regionale budgetter mv. I 2018 tager skønnene afsæt i beregningstekniske forudsætninger om finanspolitikken. En overordnet gennemgang af udviklingen i de offentlige udgiftsposter fremgår af bilag 4.1.

Det offentlige forbrug

Det reale offentlige forbrug skønnes som i decembervurderingen at vokse med 0,7 pct. i 2017. Med råderummet i finanspolitikken beregningsteknisk placeret som offentligt forbrug svarer realvæksten til 1,0 pct. i 2018, *jf. figur 4.7.* Antagelserne om finanspolitikken i 2018 er således baseret på gældende regler om skat og overførsler mv. samt beregningstekniske forudsætninger om blandt andet det offentlige forbrug.

Anm.: I figur 4.8 er realvæksten opgjort ved inputmetoden.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Regeringen har et mål om en årlig basis realvækst i det offentlige forbrug på 0,3 pct. Hertil kommer udgifter muliggjort af reformer, fx SU, samt øgede investeringer i danskernes sikkerhed. Regeringen ønsker således en basis realvækst på 0,3 pct., og at de resterende 0,7 pct.-point reserveres til andre prioriteringer, herunder lavere skat.

Niveauet for det offentlige forbrug som andel af den samlede økonomi er fortsat højt i et historisk perspektiv, *jf. figur 4.8*.

Med afsæt i de offentlige budgetter skønnes de offentlige forbrugsudgifter at udgøre ca. 538¼ mia. kr. i 2017, hvilket er knap 2½ mia. kr. lavere end skønnet i december, *jf. tabel 4.7*. Nedjusteringen af det offentlige forbrugsskøn afspejler primært, at de kommunale og regionale budgetter i 2017 forventes at blive korrigeret som følge af lavere forventede pris- og lønstigninger end lagt til grund i forbindelse med aftalerne om kommunernes og regionernes økonomi i 2017 (juni 2016). Dertil kommer, at der på baggrund af den statslige udgiftsopfølgning 1 for 2017 forventes mindreudgifter i staten, der reducerer det offentlige forbrug. Mindreudgifterne kan navnlig henføres til asylområdet og skal ses i lyset af nedjusteringen af asylprognosen fra 10.000 personer årligt til 5.000 personer årligt.

Foreløbige regnskabstal for 2016 viser, at de offentlige forbrugsudgifter i 2016 var knap 2½ mia. kr. lavere end skønnet i december. I forlængelse af de foreløbige regnskabstal for det (nominelle) offentlige forbrug i 2016 har Danmarks Statistik (i det foreløbige nationalregnskab for 2016) opgjort realvæksten i det offentlige forbrug til -0,1 pct. baseret på outputmetoden. Når der tages udgangspunkt i input-metoden, er realvæksten i det offentlige forbrug opgjort til 0,1 pct. i 2016.

Tabel 4.7
Skøn for det offentlige forbrug 2016-2018

	2016 ¹⁾	2017	2018
Realvækst (pct.)			
Decembervurdering	0,4	0,7	0,8
Majvurdering	0,1	0,7	1,0
- Ændring ift. december (pct.-point)	-0,3	0,0	0,2
Mia. kr., årets priser			
Decembervurdering	528,0	540,7	556,1
Majvurdering	525,6	538,3	554,8
- Ændring ift. december	-2,4	-2,4	-1,3

Anm.: Det forudsættes ved skøn for realvæksten i det offentlige forbrug fra 2017 og frem, at der ikke er nogen forskel på opgørelsen ifølge outputmetoden i nationalregnskabet og inputmetoden.

- 1) Realvæksten i det offentlige forbrug i 2016 er i tabel 4.7 baseret på inputmetoden, som afviger fra opgørelsen i nationalregnskabet, der er baseret på outputmetoden. Danmarks Statistik har opgjort realvæksten ved outputmetoden til -0,1 pct. i 2016.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Det reale offentlige forbrug opgjort ved inputmetoden er et udtryk for, hvor mange ressourcer (korrigeret for pris- og lønudviklingen), som anvendes til offentligt forbrug. Det reale offentlige forbrug opgjort ved outputmetoden søger at afspejle den reale udvikling i mængden af producerede ydelser, som kan henføres til offentligt forbrug.

Outputmetoden er imidlertid forbundet med stor usikkerhed og skal fortolkes varsomt, og realvæksten målt ved inputmetoden er fortsat den relevante opgørelse for udviklingen i de reale offentlige udgifter.

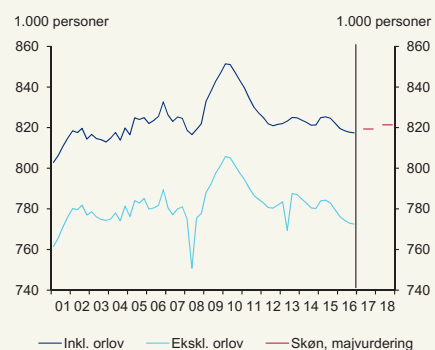
I 2018 indebærer de beregningstekniske forudsætninger nominelle offentlige forbrugsudgifter svarende til ca. 554¾ mia. kr., hvilket er en nedjustering på godt 1¼ mia. kr. i forhold til decembervurderingen. Nedjusteringen afspejler primært opdaterede skøn for pris- og lønudviklingen i 2017-2018. Dertil kommer beregningstekniske konsekvenser som følge af nedjusteringen af asylprognosen. Endvidere indgår som nævnt en mindredisponering under det statslige delloft for driftsudgifter på 1 mia. kr. Ændringen skal ses i lyset af regeringens ambition om at gennemføre reformer, herunder reformer, som øger arbejdsudbuddet, og derigennem bidrager til at forlænge opsvinget i dansk økonomi, *jf. regeringens 2025-plan*.

Den konkrete finanspolitik for 2018 fastlægges i forbindelse med kommune- og regionsaftalerne for 2018 og regeringens finanslovsforslag for 2018.

Stabil offentlig beskæftigelse i 2017 og 2018

Efter den offentlige beskæftigelse toppede på et historisk højt niveau på ca. 850.000 personer i midten af 2010, er beskæftigelsen aftaget til et niveau, der omtrent svarer til situationen før den offentlige beskæftigelse steg kraftigt i 2009-2010, *jf. figur 4.9*.

Figur 4.9
Offentlig beskæftigelse

Tabel 4.8
Skøn for offentlig beskæftigelse (inkl. orlov)

1.000 personer	2016	2017	2018
Ændring ift. året før			
December 2016	-4,0	1,0	2,0
Maj 2017	-6,0	1,0	2,0
- Ændring	-2,0	0,0	0,0
Niveau i maj 2017	818	819	821

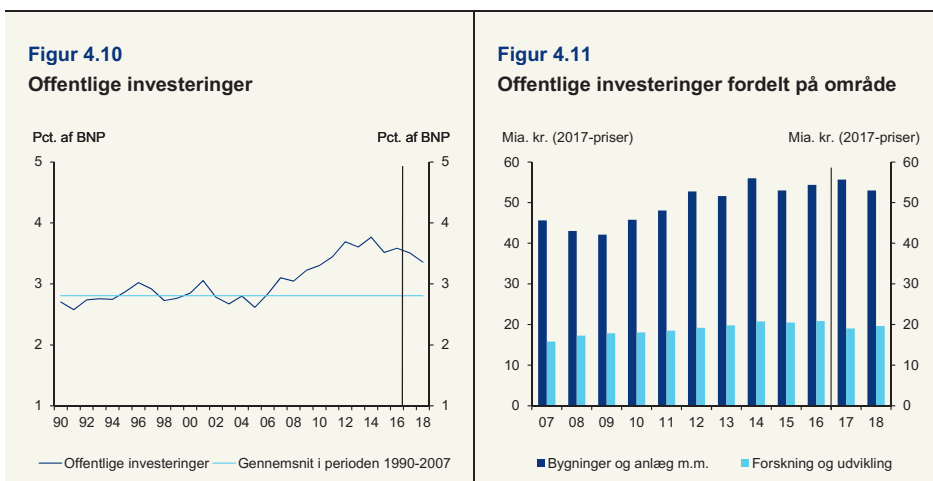
Anm.: Strejken i 2. kvartal 2008 og lockouten i 2. kvartal 2013 medfører et teknisk betinget fald i den offentlige beskæftigelse ekskl. orlov.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Den skønnede udvikling i den offentlige beskæftigelse i 2017-2018 er på linje med vurderingen i december, *jf. tabel 4.8*.

Offentlige investeringer

Det offentlige investeringsniveau forudsættes gradvist normaliseret. Således skønnes de offentlige investeringer uden nye tiltag (målt som andel af BNP) at blive reduceret fra 3,5 pct. af BNP i 2017 til 3,4 pct. af BNP i 2018, *jf. figur 4.10*.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Danmarks Statistik har foreløbigt opgjort de offentlige investeringer til 73,9 mia. kr. i 2016, hvoraf størstedelen udgøres af investeringer i bygninger og anlæg, *jf. figur 4.11*. Det svarer til en real stigning på 2,2 pct. i forhold til 2015, *jf. tabel 4.9*.

Med afsæt i finansloven for 2017 samt kommunernes og regionernes budgetter for 2017 skønnes de offentlige investeringsudgifter at udgøre 74,7 mia. kr. i 2017, svarende til et reelt fald på 0,6 pct. i forhold til 2016. Faldet i udgifterne til forskning og udvikling i 2017 skal blandt andet ses i lyset af, at de foreløbige nationalregnskabstal for 2016 er væsentligt højere end forudsat i december 2016.

Med udgangspunkt i det forudsatte niveau for de offentlige investeringer i 2018 skønnes der på det foreliggende grundlag et behov for at foretage tilpasninger af de offentlige investeringsniveauer til det finansierede niveau i regeringens 2025-plan i forbindelse med tilrettelæggelsen af finanspolitikken for 2018.

Skønnet for de offentlige investeringer i 2018 er behæftet med usikkerhed, blandt andet som følge af forskydninger i byggeaktiviteten mv. mellem de enkelte år på fx de store infrastrukturprojekter, sygehusbyggerier mv.

Tabel 4.9
Offentlige investeringer, 2015-2017

	2016	2017	2018
Nominelt investeringsniveau (mia. kr., årets priser)	73,9	74,7	74,2
- heraf bygninger og anlæg m.m.	53,4	55,7	54,2
- heraf forskning og udvikling ¹⁾	20,5	19,0	20,0
Realvækst i offentlige investeringer (pct.)	2,2	-0,6	-2,9
- heraf bygninger og anlæg m.m.	2,3	2,4	-4,9
- heraf forskning og udvikling ¹⁾	1,7	-8,6	3,2
Offentlige investeringer i pct. af BNP	3,6	3,5	3,4
- heraf bygninger og anlæg m.m.	2,6	2,6	2,5
- heraf forskning og udvikling ¹⁾	1,0	0,9	0,9

1) Baseret på nationalregnskabsopgørelsen af de offentlige udgifter til forskning og udvikling mv.
Opgørelsen er dermed ikke direkte sammenlignelig med det offentlige forskningsbudget.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

4.6 Finanspolitikkenes aktivitetsvirkning

Finanspolitikken skønnes at være svagt dæmpende for aktivitetsniveauet i de kommende år. Den tilbageholdende linje skal ses i sammenhæng med den konjunkturmæssige fremgang på arbejdsmarkedet, hvor dansk økonomi er kommet tættere på en situation med risici for kapacitetspres. Samtidig er pengepolitikken fortsat lempelig og understøtter den økonomiske aktivitet.

I 2015 og 2016 skønnes finanspolitikken – målt ved den etårige finanseffekt – at være svagt dæmpende på efterspørgslen, mens den etårige finanseffekt er omtrent neutral i 2017 og 2018, *jf. tabel 4.10*. Det negative bidrag til BNP-væksten i forhold til året før skyldes blandt andet en lav vækst i det offentlige forbrug og et lavere niveau for udgifter til indkomstoverførsler. Finanspolitikken har – inkl. flerårige virkninger – en dæmpende virkning på efterspørgslen. Finanspolitikken medvirker dermed til at reducere kapacitetspresset på arbejdsmarkedet.

Tabel 4.10
Finanspolitikens aktivitetsvirkning på BNP frem mod 2018

	2015	2016	2017	2018
Pct. af BNP				
Bidrag til BNP-niveau (inkl. flerårig virkning)	-0,1	-0,3	-0,4	-0,5
Bidrag til BNP-vækst (inkl. flerårig virkning)	-0,1	-0,2	-0,1	-0,1
- Heraf etårig finanseffekt	-0,1	-0,1	0,0	0,0

Anm.: I aktivitetsvirkninger indgår et merbidrag fra BoligJobordningen og selskabsskattelettelsen i forbindelse med Vækstplan DK, som ligger ud over den direkte provenuvirkning af ordningerne. Samtidig indgår et bidrag fra forlængelsen af BoligJobordningen i 2015 og ny BoligJobordning i 2016 og 2017.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Den samlede virkning af finanspolitikken i et givet år er opgjort ved den flerårige finanseffekt og den etårige finanseffekt. Den flerårige finanseffekt måler aktivitetsvirkningen af finanspolitiske ændringer i både det pågældende år og de forudgående år, aktuelt med 2014 som udgangspunktet. Dermed medtages virkningen af finanspolitiske ændringer i 2015 og frem i beregningen af den flerårige finanseffekt. Den etårige finanseffekt måler udelukkende ændringen af finanspolitikken fra et år til et andet. For begge beregninger af finanseffekten angiver en negativ finanseffekt en stramning af finanspolitikken.

Finanspolitikens aktivitetsvirkning er målt i forhold til såkaldte nulpunkter, der beskriver en neutral finanspolitik. Vurderingen af finanspolitikens aktivitetsvirkning vil således afhænge af de underliggende principper og metodevalg i forbindelse med fastsættelsen af nulpunkterne, jf. boks 4.2.

Boks 4.2**Finanspolitikens aktivitetsevirkning i 2015-2018**

Målt ved de direkte provenuer strammes finanspolitikken i gennemsnit med ca. 0,3 pct. af BNP om året i 2015-2018, og den gennemsnitlige årlige finanseffekt er ca. -0,1 pct. Målt ved de flerårige virkninger på BNP-niveauet reduceres efterspørgslen med ca. 0,4 pct. af BNP i 2018 og bidrager dermed til et output gab på 0. Dermed bidrager finanspolitikken isoleret set til at dæmpe risikoen for et for højt kapacitetspres i lyset af den underliggende fremgang i økonomien og fortsat yderst lempelig pengepolitik i euroområdet og Danmark.

Tabel a**Finanspolitikens virkning på den årlige efterspørgselsvækst**

	2015	2016	2017	2018
Pct. af BNP				
Direkte provenu, traditionel metode	0,5	0,4	0,1	0,2
Direkte provenu, alternativ metode	0,8	0,7	0,4	0,4
Étårig finanseffekt, traditionel metode	-0,1	-0,1	0,0	0,0
Étårig finanseffekt, alternativ metode	-0,3	-0,3	-0,2	-0,2

Finansministeriets definition af en neutral finanspolitik indebærer, at en neutral udgiftspolitik bl.a. svarer til et uændret antal offentligt ansatte. Når der tages udgangspunkt i en alternativ definition af neutral politik, som bl.a. er baseret på, at antallet af offentligt ansatte udgør en konstant andel af den strukturelle beskæftigelse (jf. blandt andet Finansredegørelse 2014 og De Økonomiske Råds definition), svarer den dæmpende virkning på BNP-væksten målt ved den ét-årige finanseffekt til ca. ¼ pct.point årligt i 2015-2018, jf. tabel a. Udgangspunktet for definitioner af neutral finanspolitik i forhold til påvirkningen af konjunkturudviklingen er, at skatterne og udgifterne skal udgøre en uændret andel af strukturelt BNP.

Stramningen af finanspolitikken afspejler især aftagende BNP-andele for offentligt forbrug, offentlige investeringer samt overførselsudgifter, herunder i kraft af *Tilbageføringsreformen* samt mindreregulering af overførselssatser mv. Den strukturelle saldo forbedres mindre end de finanspolitiske stramninger tilsiger i lyset af bl.a. aftagende nordsøprovenuer samt stigende renter, der bl.a. dæmper skatteindtægterne via øgede rentefradrag.

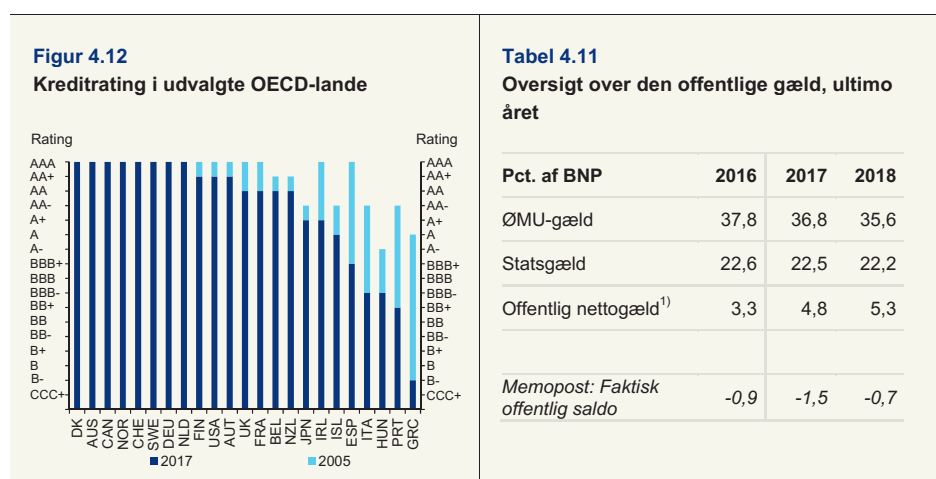
Anm.: Den ét-årige finanseffekt angiver virkningen på den årlige BNP-vækst af ændringer i finanspolitikken fra et år til det næste.

Kilde: Egne beregninger.

4.7 Offentlig gæld og statens nettofinansieringsbehov

Den ansvarlige økonomiske politik og et moderat gælds niveau medvirker til, at Danmark er et af relativt få lande med den højeste kreditvurdering (AAA) hos de tre store ratingbureauer Moody's, Standard & Poor's og Fitch, *jf. figur 4.12*. Den høje kreditvurdering afspejler, at der er stor tillid til dansk økonomi. Den høje rating er direkte medvirkende til lavere renteudgifter for den danske stat, danske boligejere og andre danske låntagere.

I hele prognoseperioden holder den offentlige bruttogæld – opgjort ved ØMU-gælden – en bred margin til kravet i EU's Stabilitets- og Vækstpagt på 60 pct. af BNP. Den offentlige ØMU-gæld ventes at udgøre ca. 37 pct. af BNP i 2017 for dernæst at falde til knap 36 pct. af BNP i 2018, *jf. tabel 4.11*.

Anm.: Figur 4.12 er baseret på Standard & Poor's kreditvurderinger.

1) Beregnings teknisk fremskrevet på baggrund af udviklingen i den offentlige saldo og BNP.

Kilde: Standard & Poor's, Danmarks Statistik, Danmarks Nationalbank og egne beregninger.

Som udgangspunkt medfører et underskud på den offentlige saldo – alt andet lige – en stigning i ØMU-gælden. Ændringer i indeståendet på statens konto i Nationalbanken samt ændringer i de statslige fondes beholdning af statsobligationer kan imidlertid medføre, at ØMU-gælden falder på trods af et offentligt underskud. Det skyldes, at statens konto i Nationalbanken ikke modregnes i opgørelsen af ØMU-gælden, mens fondenes beholdning af statsobligationer bliver modregnet, *jf. boks 4.3*.

ØMU-gælden forventes at falde fra 2016 til 2018, da indeståendet på statens konto i Nationalbanken nedbringes, og engangsindtægterne fra Nordsøaftalen sænker finansieringsbehovet. Herudover nedbringes EKF's indestående på statens konto i Nationalbanken, der ellers medregnes i ØMU-gælden.

Den offentlige nettogæld, hvor der også tages højde for de offentlige finansielle aktiver, forventes at stige svagt til ca. 5,3 pct. af BNP i 2018, *jf. også tabel 4.11*. Skønnene for netto-

gælden i prognoseperioden er særdeles usikre, idet udviklingen i nettogælden ud over stillingen på den offentlige saldo også afhænger af kursreguleringer på det offentlige aktiver og passiver. Den offentlige nettogæld opgøres således til markedsværdi, mens ØMU-gælden (og statsgælden) opgøres til nominel værdi. En rentestigning vil dermed medføre, at markedsværdien af statens passiver vil falde, mens ØMU-gælden er uændret. Den offentlige nettogæld er det centrale gældsbegreb i forbindelse med opgørelsen af finanspolitikens langsigtede holdbarhed.

Udviklingen i statsgælden fra år til år svarer – bortset fra kurseffekter ved lånoptagelse – til den såkaldte nettokassesaldo, dvs. likviditetseffekten af statens budget. Udviklingen afspejler forskellen mellem de faktiske indbetalinger af skatter, afgifter mv., som staten modtager, og de konkrete udbetalinger, som staten foretager i løbet af året, herunder også genudlån til statslige selskaber. Statsgælden skønnes at falde fra 22,6 pct. af BNP i 2016 til 22,2 pct. i 2018, *jf. tabel 4.11*.

Boks 4.3

Centrale opgørelser af den offentlige gæld

Der sondres normalt mellem tre opgørelser af den offentlige gæld: ØMU-gælden, statsgælden og den offentlige nettogæld. De forskellige gældsbegreber afviger fra hinanden med hensyn til opgørelsesmetoder og afgrænsningen af den offentlige sektor:

- *ØMU-gælden* – der dækker stat, kommuner, amter/regioner samt sociale kasser og fonde – bruges i forbindelse med EU's Stabilitets- og Vækstpagt. Gældskriteriet indebærer, at ØMU-gældens andel af BNP som udgangspunkt ikke må overstige 60 pct. Danmark overholder aktuelt dette mål med en bred sikkerhedsafstand. ØMU-gælden omfatter primært den udestående obligationsgæld. Det indebærer, at den del af de offentlige underskud, som dækkes ved træk på statens indestående i Nationalbanken i stedet for ved obligationsudstedelse, ikke påvirker ØMU-gælden. ØMU-gælden er en bruttogældsstørrelse, der primært omfatter den finansielle passivside.
- *Statsgælden* omfatter udelukkende statens gæld og dermed ikke gælden i de øvrige offentlige delsektorer. Forvaltningen af statens gæld varetages af Danmarks Nationalbank. Ændringer i statens indestående i Nationalbanken indgår direkte i opgørelsen af statsgælden. Det betyder – i modsætning til ØMU-gælden – at uanset om statens underskud finansieres via obligationsudstedelse eller træk på statens konto i Nationalbanken, så påvirkes statsgælden.
- *Nettogælden* inddrager – i modsætning til opgørelsen af fx ØMU-gælden – både finansielle aktiver og passiver. Nettogælden i stat, kommuner og regioner er udgangspunktet for beregningerne af de offentlige finansers langsigtede holdbarhed.

Finansieringsbehovet

Statens samlede finansieringsbehov svarer til nettofinansieringsbehovet samt afdrag på kort- og langfristet gæld. Finansieringsbehovet kan dækkes ved at optage lån eller ved at trække på statens konto i Nationalbanken. Nettofinansieringsbehovet afspejler DAU-saldoen korrigeret for genudlån og beholdningsbevægelser, *jf. tabel 4.12*.

Tabel 4.12
DAU-saldoen, 2016-2017

	2016	2017
Mia. kr.		
1. DAU-saldo	-8,5	-10,6
2. Genudlån mv. (§ 40)	-11,4	-5,7
3. Beholdningsbevægelser og periodiseringer mv. (§ 41)	-4,1	4,2
Nettokassesaldo (1+2+3)	-23,9	-12,2
Nettofinansieringsbehov (-nettokassesaldo)	23,9	12,2

Kilde: Egne beregninger.

Statens indenlandske finansieringsbehov skønnes til 93 mia. kr. i 2017 *jf. tabel 4.13*. Finansieringsbehovet er nedjusteret i forhold til skønnet på finansloven for 2017. Dette dækker over en forbedring af DAU-saldoen som følge af en højere realiseret pensionsafkastskat, samt et nedjusteret skøn for statens udgifter på især flygtningeområdet. Samtidig dækker det over et opjusteret skøn for afdrag på langfristet gæld, der skyldes et højere opkøb af danske statsobligationer.

Tabel 4.13
Indenlandsk finansieringsbehov, 2017

	FL17	Maj
Mia. kr.		
Indenlandsk nettofinansieringsbehov	27	13
Afdrag langfristet gæld mv. ¹⁾	41	52
Afdrag skatkammerbeviser ²⁾	30	27
Indenlandsk finansieringsbehov	98	93

1) Afdrag langfristet gæld er inkl. fondenes nettoobligationskøb, nettobetalingen fra valutaswaps og opkøb uden for året.

2) Afdrag skatkammerbeviser svarer til udestående skatkammerbeviser ultimo året inden.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

Det udenlandske finansieringsbehov for 2017 skønnes aktuelt til 7 mia. kr., *jf. tabel 4.14*. Finansieringsbehovet er nedjusteret ift. finansloven for 2017, primært pga. indregning af en gevinst på en valutaswap.

Tabel 4.14
Udenlandsk finansieringsbehov, 2017

	FL17	Maj
Mia. kr.		
Udenlandsk nettofinansieringsbehov	-1	-1
Afdrag langfristet gæld mv. ¹⁾	10	8
Afdrag commercial paper (CP) ²⁾	0	0
Udenlandsk finansieringsbehov	9	7

1) Afdrag langfristet gæld er inkl. nettobetalinger fra valutaswaps og opkøb uden for året.

2) Afdrag commercial paper svarer til udestændet i commercial paper ultimo året inden.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

Bilag 4.1 De offentlige udgifter og indtægter

De offentlige udgifter

De samlede offentlige udgifter som andel af BNP skønnes at blive reduceret fra ca. 52½ pct. af BNP i 2016 til ca. 50¾ pct. af BNP i 2018, jf. bilagstabel 4.1.

Bilagstabel 4.1
De offentlige udgifters sammensætning

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Pct. af BNP						
Offentlige udgifter ¹⁾	54,5	54,1	53,7	52,6	51,6	50,7
Primære udgifter	52,8	52,7	52,2	51,2	50,4	49,8
- Offentligt forbrug	26,0	25,9	25,7	25,5	25,3	25,1
- Offentlige investeringer ²⁾	3,6	3,8	3,5	3,6	3,5	3,4
- Indkomstoverførsler	17,8	17,6	17,4	17,3	17,0	16,7
- Subsidier	2,1	2,1	2,0	1,9	1,9	1,8
- Øvrige primære udgifter	3,3	3,3	3,6	3,0	2,8	2,8
Renteudgifter	1,7	1,5	1,6	1,3	1,2	0,9

1) Opgørelsen af de samlede offentlige udgifter (og indtægter) afviger fra Danmarks Statistiks opgørelse. Udgifterne som andel af BNP er her beregnet med afsæt i en opgørelse af de samlede udgifter, hvor alle delelementer af det offentlige forbrug – herunder fx imputerede udgifter i form af afskrivninger og indtægter i form af salg af varer og tjenesteydelser – henføres til udgiftssiden.

2) De offentlige investeringer er opgjort ekskl. nettokøb af bygninger mv. Med Danmarks Statistiks hovedrevision af nationalregnskabet i efteråret 2014 omfatter de offentlige investeringer også udgifter til forskning og udvikling.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

De offentlige forbrugsudgifter udgjorde 25½ pct. af BNP i 2016 og skønnes at aftage svagt i prognoseårene til ca. 25 pct. af BNP i 2018. Det skal ses i lyset af en moderat udvikling i det nominelle offentlige forbrug og den forventede stigning i nominelt BNP.

De offentlige investeringers andel af BNP skønnes at aftage svagt fra 3,6 pct. af BNP i 2016 til 3,4 pct. af BNP i 2018. I forlængelse af det ekstraordinært høje niveau i de foregående år er der forudsat en tilpasning af de offentlige investeringer (opgjort inkl. udgifter til forskning og udvikling) med en realvækst på -0,6 pct. i 2017 og -2,9 pct. i 2018.

De offentlige udgifter til indkomstoverførsler udgjorde ca. 17¼ pct. af BNP i 2016 og skønnes at blive reduceret til et niveau på ca. 16¾ pct. af BNP i 2018. Udviklingen afspejler blandt andet faldende udgifter til arbejdsløshedsdagpenge i lyset af den gradvise fremgang i konjunkturerne og faldende udgifter til efterløn i takt med den gradvise forhøjelse af efterlønsalderen, der blev påbegyndt i 2014. I modsat retning trækker blandt andet stigende udgifter til folkepension i lyset af den demografiske udvikling. De skønnede udgifter til indkomstoverførsler afspejler desuden virkningerne af en række politiske aftaler, herunder den mindreregulering, som indgår i *Aftale om skattereform* fra juni 2012.

Subsidierne udgjorde ca. 2 pct. af BNP i 2016 og forventes at udgøre en gradvist faldende andel af BNP frem mod 2018. Udviklingen i udgifterne til subsidier afspejler blandt andet udfasingen af den gamle fleksjobordning.¹

De offentlige renteudgifter skønnes at blive reduceret fra ca. 1¼ pct. af BNP i 2016 til ca. 1 pct. af BNP i 2018. Udviklingen i de offentlige renteudgifter skal blandt andet ses i sammenhæng med det lave renteniveau.

De offentlige indtægter

De samlede offentlige indtægter som andel af BNP er opgjort til knap 51¾ pct. af BNP i 2016 og skønnes at falde til ca. 50 pct. af BNP i 2018, *jf. bilagstabel 4.2*. Udviklingen dækker navnlig over et fald i det målte skattetryk som følge af et skønnet fald i indtægterne fra pensionsafkastskatten.

¹ Med hovedrevisionen af nationalregnskabet henregnes udgifterne på den nye fleksjobordning til de offentlige indkomstoverførsler, mens udgifterne på den gamle fleksjobordning fortsat kategoriseres som offentlige subsidier.

Bilagstabel 4.2**De offentlige indtægters sammensætning**

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Pct. af BNP						
Personskatter mv. ¹⁾	22,1	23,4	22,4	21,0	20,8	20,9
Arbejdsmarkedsbidrag	4,3	4,3	4,3	4,4	4,5	4,5
Pensionsafkastskat	1,0	2,7	1,1	1,6	0,5	0,5
Selskabsskatter	2,8	2,8	2,6	2,6	2,5	2,5
- selskabsskat af kulbrintevirksomhed	0,4	0,3	0,1	0,0	0,1	0,1
- øvrig selskabsskat	2,4	2,5	2,5	2,5	2,4	2,4
Moms	9,4	9,4	9,4	9,5	9,6	9,7
Øvrige indirekte skatter	7,2	7,0	7,1	6,9	6,7	6,7
Øvrige skatter ²⁾	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Skattetryk	47,1	49,9	47,2	46,3	44,9	44,9
Renteindtægter ³⁾	1,3	1,0	0,8	0,8	0,8	0,7
Øvrige indtægter ⁴⁾	5,3	4,8	4,6	4,7	4,5	4,5
Told mv. til EU ⁵⁾	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Offentlige indtægter⁶⁾	53,5	55,6	52,4	51,7	50,0	50,0
<i>Memopost: Nordsøindtægter⁷⁾</i>	<i>1,2</i>	<i>0,8</i>	<i>0,2</i>	<i>0,1</i>	<i>0,2</i>	<i>0,2</i>

Anm.: Den forventede udvikling i de offentlige indtægter opgjort i mia. kr. kan findes i bilagstabel B.25.

- 1) Personskatter mv. indeholder indkomstskat, ejendomsværdiskat, vægtafgift fra husholdninger, bo- og gaveafgift samt andre personlige skatter (herunder blandt andet ekstraordinære indtægter i 2013-2015 fra rabatordningerne vedrørende kapitalpensionsomlægninger og LD-udbetalinger).
- 2) Øvrige skatter indeholder medicinelicens (primært til DR) og obligatoriske pensionsbidrag for tjenestemænd i offentlige selskaber mv.
- 3) Inkl. udbytter og Nationalbankens overskud.
- 4) Øvrige indtægter indeholder blandt andet overskud af offentlig virksomhed, diverse drifts- og kapitaloverførsler fra andre indenlandske sektorer og EU samt imputerede (beregnete) indtægter i form af både bruttoestindkomst og bidrag til tjenestemandspensioner. Endvidere indgår statens indtægter fra overskudsdeling og statsdeltagelse i forbindelse med olie- og gasindvinding i Nordsøen, rørledningsafgiften (til og med 2013) samt kulbrinteskatten.
- 5) Ifølge nationalregnskabsprincipperne kategoriseres disse indtægter som skatter og indgår derfor i skattetrykket, men da indtægterne tilfalder EU, indgår de ikke i de offentlige indtægtstryk.
- 6) Opgørelsen af de samlede offentlige indtægter afviger fra Danmarks Statistiks opgørelse, der blandt andet henfører det offentlige salg af varer og tjenester til indtægtssiden og ikke, som her, til udgiftssiden som en del af de samlede forbrugsudgifter. De samlede indtægter er her desuden opgjort inkl. bruttoestindkomst, som er modsvaret til de imputerede afskrivningsudgifter, der indgår i opgørelsen af det offentlige forbrug. Der henvises i øvrigt til anmærkningerne til bilagstabel 4.1.
- 7) De samlede nordsøindtægter udgøres af kulbrinteskate, selskabsskat af kulbrintevirksomhed, rørledningsafgift mv. (til og med 2013), og udbytter fra Nordsøfonden (fra og med 2012). Nordsøindtægterne indgår i selskabsskatter, renteindtægter (fra og med 2012) og øvrige indtægter.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Personskatteindtægterne er opgjort til knap 432¼ mia. kr. svarende til ca. 21 pct. af BNP i 2016. Provenuet fra personskatterne ventes i 2017 at falde en smule til godt 20¼ pct. af BNP og derefter stige til knap 21 pct. i 2018.

Provenuet fra *arbejdsmarkedsbidrag* er opgjort til ca. 90¼ mia. kr. i 2016 svarende til 4,4 pct. af BNP. Provenuet skønnes at stige til 4,5 pct. af BNP 2017 og 2018.

Provenuet fra *pensionsafkastskatten* er opgjort til knap 33½ mia. kr. i 2016 svarende til 1,6 pct. af BNP. Indtægterne fra pensionsafkastskatten forventes at falde til 0,5 pct. af BNP i både 2017 og 2018. Gennemsnitligt ventes renterne at stige gennem 2017 og 2018. På denne baggrund skønnes afkastet fra pensionssekskabernes obligationer og afledte aktiver at være lavere i 2017 og 2018, end det har været de senere år.

En del af de senere års relativt høje provenuer fra pensionsafkastskatten er afledt af, at renterne er faldet til det nuværende historisk lave niveau. I takt med at renterne gradvist forudsættes normaliseret over de kommende år, vil der modsat være en periode med relativt lave provenuer fra pensionsafkastskatten. Udsving i renterne kan siges at "flytte" provener mellem årene. Det kan have relativt stor betydning for det målte skattetryk (og den offentlige saldo) i enkeltår. Det påvirker ikke den strukturelle saldo, ligesom de realøkonomiske konsekvenser er yderst begrænsede.

Provenuet fra *øvrige selskabsskatter* (dvs. ekskl. selskabsskat af kulbrintevirksomhed og kulbrinteskat, som indgår i nordsøindtægterne) er opgjort til ca. 52 mia. kr. i 2016 svarende til 2,5 pct. af BNP. Niveaulet forventes omtrent at være uændret i 2017. På denne baggrund skønnes indtægterne med betydelig usikkerhed at udgøre ca. 2,4 pct. af BNP i både 2017 og 2018.

Momsindtægterne er opgjort til ca. 196¼ mia. kr. i 2016 svarende til 9,5 pct. af BNP og skønnes at stige jævnt til at svare til 9,7 pct. af BNP i 2018.

Øvrige indirekte skatter omfatter primært punktafgifter i form af blandt andet energi- og miljøafgifter, afgifter på nydelsesmidler, spilafgifter samt PSO-indtægter.² PSO-indtægterne er nedjusteret i 2017 og 2018 som følge af aftalen om afskaffelsen af PSO-afgiften. Aftalen medfører, at PSO-afgiften gradvist afskaffes frem mod 2022, og at udgifterne til vedvarende energi gradvist flyttes over til finansloven fra 2017.

Øvrige indirekte skatter omfatter herudover blandt andet indtægterne fra registreringsafgiften, de kommunale ejendomsskatter (grundskyld mv.), erhvervenes motorafgifter, lønsumsafgiften og tinglysningsafgiften. Provenuet fra de øvrige indirekte skatter er opgjort til ca. 143½ mia. kr. i 2016 svarende til 6,9 pct. af BNP. Indtægterne skønnes at falde til 6,7 pct. af BNP i både 2017 og 2018. De lavere indtægter i 2017 og 2018 i forhold til BNP skyldes blandt andet lavere provener fra grundskylden, som kan henføres til en lempelse af beskætningen af ejerboliger besluttet med *Aftale om finansloven for 2016*, samt forliget *Tryghed om boligbeskatningen*, jf. kapitel 4.1.

² PSO-indtægterne følger bl.a. udviklingen i elpriserne og udbygningen af vedvarende energi (VE), idet PSO-tariffen justeres kvartalsvist for at svare til PSO-støtteudgifterne. Det indebærer, at skønnet for PSO-indtægterne er behæftet med betydelig usikkerhed og kan variere fra år til år.

Nordsøindtægterne er opgjort til godt 1,9 mia. kr. i 2016 svarende til 0,1 pct. af BNP. Indtægterne skønnes med betydelig usikkerhed til omtrent 0,2 pct. af BNP i både 2017 og 2018. Udviklingen i statens indtægter fra aktiviteterne i Nordsøen er i høj grad påvirket af ændringer i produktionen og i olieprisen (opgjort i kroner).³ Det relativt lave forventede provenu fra Nordsøen over perioden kan overvejende henføres til en lav forventet oliepris (opgjort i kroner). Med *Aftale mellem regeringen, Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Det Radikale Venstre og SF* af 22. marts 2017 (Aftale om udvikling af Nordsøen) er det endvidere besluttet, at indføre et investeringsvindue for kulbrinteindvinding i Nordsøen. Investeringsvinduet trækker isoleret set i retning af lidt lavere statslige indtægter fra Nordsøen i 2017 og 2018.

De offentlige renteindtægter er opgjort til knap 17¼ mia. kr. i 2016 svarende til 0,8 pct. af BNP. De offentlige renteindtægter skønnes at være omtrent uændrede i 2017, inden de skønnes at falde til 0,7 pct. af BNP i 2018. Udviklingen i de offentlige renteindtægter (inkl. udbytter) kan blandt andet henføres til et forventet fald i Den Sociale Pensionsfonds renteindtægter samt lavere udbytte fra Nordsøen.

³ Som en tommelfingerregel vil en stigning i olieprisen på 10 dollar pr. tønde (svarende til knap 70 kr. med den forventede gennemsnitlige dollarkurs i 2018) isoleret set indebære en stigning i statens indtægter fra Nordsøen på i størrelsesordenen 2½ mia. kr.

Bilag 4.2 Engangsforhold i 2013-2018

I de seneste år har den faktiske offentlige saldo været påvirket af betydelige engangsforhold:

- Med aftale om en skattereform (2012) blev der indført mulighed for at omlægge indeståender på eksisterende kapitalpensioner med en skatterabat i 2013. Med Vækstplan DK blev rabatperioden forlænget til også at omfatte 2014. Samlet set udgør engangsindtægterne herfra ca. 29 mia. kr. i 2013 og ca. 60 mia. kr. i 2014.
- I forbindelse med omlægningen af eksisterende kapitalpensioner skønnes der fremrykket ordinære indtægter fra kapitalpensioner på ca. 5 mia. kr. i 2013 og ca. 2 mia. kr. i 2014. Det afspejler, at personer over 60 år i højere grad vælger at få udbetalt kapitalpensionen i disse år, hvor skattebetalingen er lavere. Fremrykningen af de ordinære indtægter forudsættes at ske ligeligt i perioden 2015-2019.
- I forbindelse med pensionspakken (oktober 2014) blev muligheden for at omlægge kapitalpensioner til alderspensioner med en skatterabat forlænget til også at omfatte 2015. Samtidig fik personer over 60 år mulighed for at få udbetalt eller omlagt opsparede midler i Lønmodtagernes Dyrtidsfond (LD) med en skatterabat. Samlet set skønnes pensionspakken at indebære engangsindtægter på ca. 25½ mia. kr. i 2015, hvoraf 15½ mia. kr. kan henføres til omlægning af kapitalpensioner, mens de resterende ca. 10 mia. kr. kan henføres til engangsindtægter vedrørende LD.
- I 2013 og 2014 er indtægterne fra pensionsafkastskatten (PAL) desuden øget midlertidigt med 2 mia. kr. grundet omtegning af gennemsnitsrenteprodukter i pensionselskaberne. Det midlertidige merprovenu modsvares dog af et tilsvarende mindreprovenu over årene 2017-2019.
- I modsat retning af engangsindtægterne trækker en ekstraordinær ned- og afskrivning af skatte- og afgiftsrestancer på i størrelsesordenen 7,4 mia. kr. årligt i 2013-2015. Nedskrivningen skal ses i sammenhæng med en ændret behandling af offentlige skatte- og afgiftsrestancer i nationalregnskabet. Fremadrettet opgøres borgernes og virksomhedernes skatte- og afgiftsrestancer ud fra, hvor meget det reelt vurderes realistisk at kunne inddrive.

De beskrevne forhold er neutrale for den strukturelle saldo.

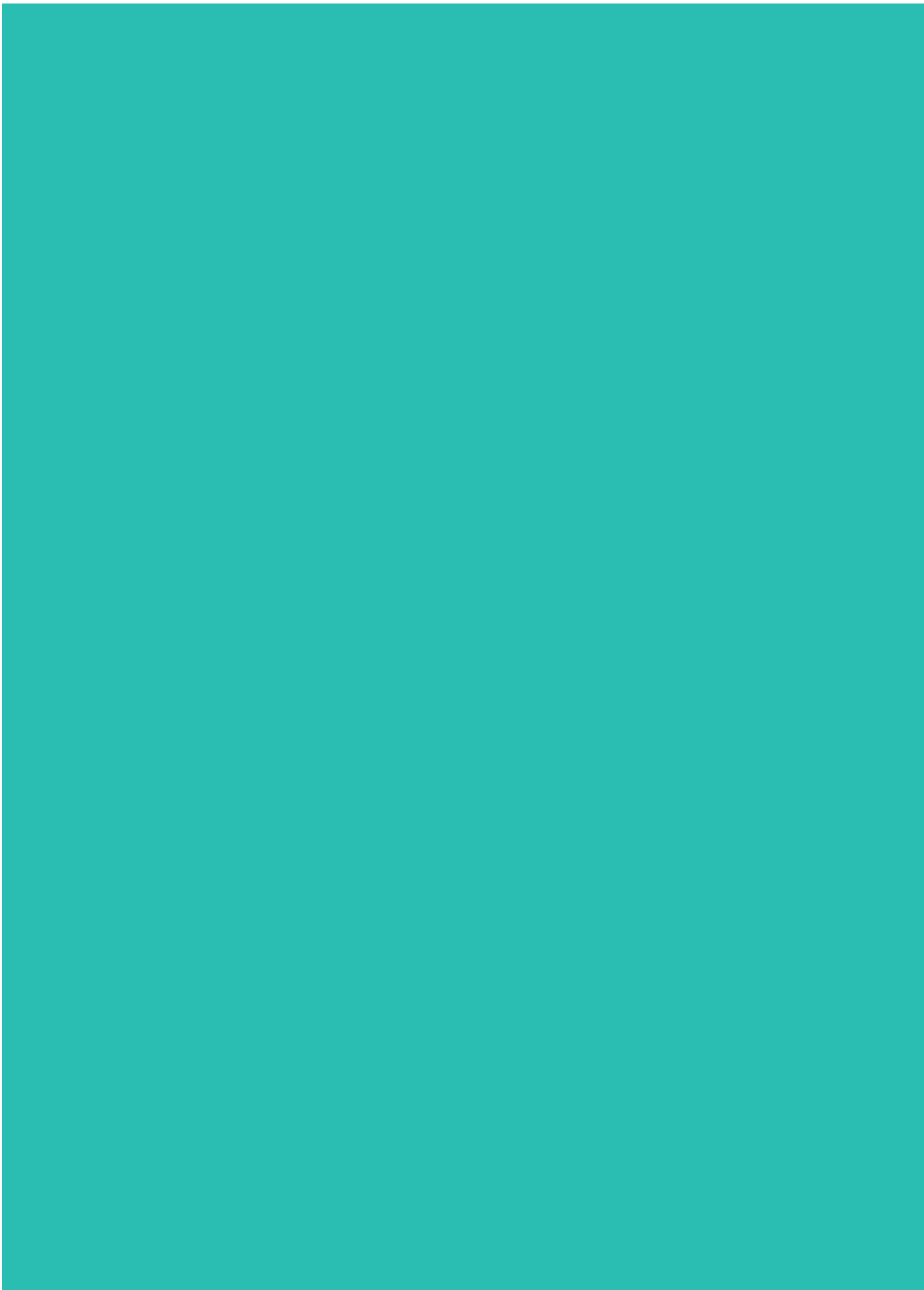
Bilagstabel 4.3**Engangsforhold, der påvirker den faktiske offentlige saldo i 2013-2018¹⁾**

Mia. kr.	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Engangsindtægter fra omlægning af kapitalpensionsordning	29½	59¾	15½	-	-	-
Fremrykkede ordinære indtægter fra kapitalpensionsafgiften ¹⁾	5¼	2¼	-1½	-1½	-1½	-1½
Engangsindtægter fra fremrykket beskatning af indestående i LD	-	-	10	-	-	-
Omtægning af gennemsnitsrenteprodukter ²⁾	2	2	-	-	-1	-2
Ekstraordinær ned- og afskrivning af skatte- og afgiftsrestancer ³⁾	-7,4	-7,4	-7,4	-	-	-
I alt i mia. kr.	29¼	56¾	16½	-1½	-2½	-3½
I alt i pct. af BNP	1,5	2,9	0,8	-0,1	-0,1	-0,2

1) Antages ligeligt fremrykket i 2015-2019.

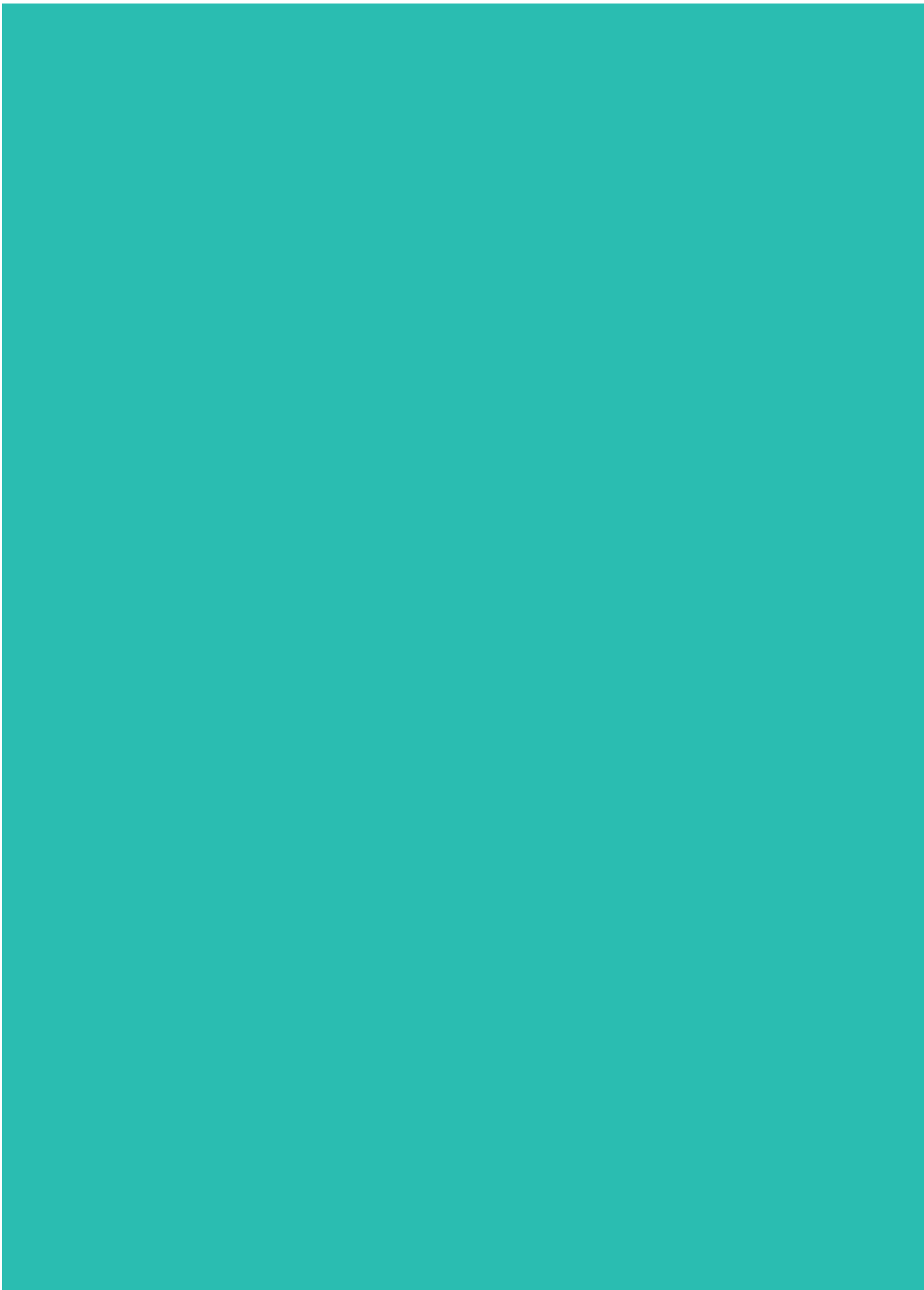
2) I forbindelse med at visse pensionsselskaber omtegner gennemsnitsrenteprodukter til markedsrenteprodukter, kan der opstå en tidsmæssig forskydning i forhold til PAL-provenuet.

3) Ud over engangsforholdet på 7,4 mia. kr. årligt i 2013-2015 er der i Danmarks Statistiks foreløbige regnskabsopgørelse for 2016 indregnet en nedskrivning af skatterestancer svarende til 3 mia. kr. i 2016, mens der i prognosen er indregnet beregningstekniske forudsætninger om ned- og afskrivninger af skatterestancer i 2017-2018. Begge forhold påvirker den strukturelle saldo.

Oversigt over bilagstabeller

B.1	Efterspørgsel, import og produktion	137
B.2	Nøgletal for den internationale økonomi – BNP og forbrugerpriser	138
B.3	Nøgletal for den internationale økonomi – løn og betalingsbalance	139
B.4	Nøgletal for den internationale økonomi – ledighed og beskæftigelse	140
B.5	Nøgletal for den internationale økonomi – offentlig saldo	141
B.6	Befolkning og arbejdsmarked	142
B.7	Personer på indkomstoverførsler mv.	143
B.8	Bruttoinvesteringer.....	144
B.9	Betalingsbalancens løbende poster	145
B.10	Eksport og import.....	146
B.11	Eksport- og importpriser	147
B.12	Det private forbrug fordelt på undergrupper	148
B.13	Nettofordringserhvervelse fordelt på sektorer	148
B.14	Bruttoværditilvækst (BVT)	149
B.15	Timeproduktivitet i udvalgte erhverv.....	149
B.16	Bidrag til stigningen i husholdningernes reale disponible indkomst.....	150
B.17	Husholdningernes nettofordringserhvervelse.....	151
B.18	Disponibel indkomst, privat forbrug og bruttoopsparing.....	152
B.19	Husholdningernes formue	154
B.20	Forbrugs- og bruttoopsparingskvoter	155
B.21	Lønkvoter	155
B.22	Ejendomsmarked og byggeri.....	156
B.23	Lønstigninger og beregningstekniske forudsætninger	157
B.24	Prisudvikling og forklarende faktorer	157
B.25	Offentlige finanser.....	158
B.26	Skatter og skattetryk.....	159
B.27	Udviklingen i skattegrundlaget for kommunerne	160
B.28	Indkomstoverførsler	161
B.29	Skøn på forskellige tidspunkter over centrale størrelser	162

Bilagstabeller

Tabel B.1
Efterspørgsel, import og produktion

	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
	Mia. kr.			Mængder, pct.			Priser, pct.		
Privatforbrug	979	1.011	1.048	1,9	2,0	2,0	0,5	1,3	1,6
Offentligt forbrug ¹⁾	526	538	555	-0,1	0,7	1,0	1,0	1,7	2,0
Offentlige investeringer ²⁾	74	75	74	2,2	-0,6	-2,9	1,5	1,7	2,3
Boliginvesteringer	91	100	110	11,0	7,0	8,0	0,6	2,1	2,2
Faste erhvervsinvesteringer	245	255	268	4,0	3,6	3,9	0,2	0,6	1,3
I alt indenlandsk efterspørgsel ekskl. lagerændringer	1.920	1.981	2.058	2,0	1,8	2,1	0,6	1,3	1,7
Lagerændringer ³⁾	-1,0	-0,8	-1,5	-0,4	0,0	0,0			
I alt indenlandsk efterspørgsel	1.919	1.980	2.057	1,6	1,8	2,1	0,6	1,3	1,7
Eksport af varer og tjenester	1.094	1.149	1.208	1,7	2,9	2,8	-3,9	2,1	2,2
Samlet efterspørgsel	3.013	3.130	3.265	1,7	2,2	2,3	-1,1	1,6	1,9
Import af varer og tjenester	953	1.000	1.054	2,4	3,4	3,7	-4,1	1,5	1,7
Bruttonationalprodukt	2.061	2.130	2.210	1,3	1,7	1,7	0,4	1,6	2,0
Produktskatter, netto	274	282	292						
Bruttoværditilvækst	1.787	1.848	1.918	1,0	1,9	1,6	0,5	1,7	2,1
Heraf i private byerhverv ⁴⁾	1.225	1.280	1.334	1,9	2,5	2,0	1,5	1,9	2,2
Bruttonationalindkomst	2.117	2.186	2.268						

Anm.: Opdelingen i mængde- og priskomponenter er foretaget på grundlag af en fastprisberegning i forudgående års priser. Tallene angiver den procentvise stigning i forhold til året før.

- 1) I den mængdemæssige opgørelse af det offentlige forbrug er beskæftigelsen baseret på antallet af udførte arbejdstimer.
- 2) De offentlige investeringer er ekskl. det offentlige nettokøb af bygninger, hvorfor tallet vil afvige fra opgørelsen af de offentlige investeringer i tabel B.8.
- 3) Mængdestørrelserne angiver ændringerne i lagerinvesteringerne i forhold til BNP.
- 4) Private byerhverv er fremstilling, byggeri samt private serviceerhverv ekskl. søtransport.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.2
Nøgletal for den internationale økonomi – BNP og forbrugerpriser

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
BNP							
Realvækst, pct.							
EU28	-0,5	0,2	1,6	2,2	1,9	1,9	1,9
Euroområdet	-0,9	-0,3	1,2	2,0	1,8	1,7	1,8
Tyskland	0,5	0,5	1,6	1,7	1,9	1,6	1,9
Frankrig	0,2	0,6	0,6	1,3	1,2	1,4	1,7
Italien	-2,8	-1,7	0,1	0,8	0,9	0,9	1,1
Spanien	-2,9	-1,7	1,4	3,2	3,2	2,8	2,4
Nederlandene	-1,1	-0,2	1,4	2,0	2,2	2,1	1,8
Belgien	0,1	-0,1	1,7	1,5	1,2	1,5	1,7
Østrig	0,7	0,1	0,6	1,0	1,5	1,7	1,7
Finland	-1,4	-0,8	-0,6	0,3	1,4	1,3	1,7
Danmark ¹⁾	0,2	0,9	1,7	1,6	1,3	1,7	1,7
Sverige	-0,3	1,2	2,6	4,1	3,3	2,6	2,2
Storbritannien	1,3	1,9	3,1	2,2	1,8	1,8	1,3
USA	2,2	1,7	2,4	2,6	1,6	2,2	2,3
Japan	1,5	2,0	0,3	1,2	1,0	1,2	0,6
Norge	2,7	1,0	1,9	1,6	1,0	1,4	1,6
Verden	3,3	3,2	3,3	3,1	3,0	3,4	3,6
Forbrugerpriser²⁾							
Vækst, pct.							
EU28	2,6	1,5	0,5	0,0	0,3	1,8	1,7
Euroområdet	2,5	1,3	0,4	0,0	0,2	1,6	1,3
Tyskland	2,1	1,6	0,8	0,1	0,4	1,7	1,4
Frankrig	2,2	1,0	0,6	0,1	0,3	1,4	1,3
Italien	3,3	1,2	0,2	0,1	-0,1	1,5	1,3
Spanien	2,4	1,5	-0,2	-0,6	-0,3	2,0	1,4
Nederlandene	2,8	2,6	0,3	0,2	0,1	1,6	1,3
Belgien	2,6	1,2	0,5	0,6	1,8	2,3	1,5
Østrig	2,6	2,1	1,5	0,8	1,0	1,8	1,6
Finland	3,2	2,2	1,2	-0,2	0,4	1,0	1,2
Danmark ¹⁾	2,4	0,6	0,4	0,3	0,0	1,2	1,6
Sverige	0,9	0,4	0,2	0,7	1,1	1,4	1,4
Storbritannien	2,8	2,6	1,5	0,0	0,6	2,6	2,6
USA	2,1	1,5	1,6	0,1	1,3	2,2	2,3
Japan	0,0	0,4	2,7	0,8	-0,1	0,4	1,0
Norge	0,4	2,0	1,9	2,0	3,9	2,1	2,0

1) Egne beregninger.

2) For EU-landene benyttes det harmoniserede forbrugerprisindeks (HICP), for andre lande benyttes nationale forbrugerprisindeks (CPI).

Kilde: EU-kommissionens forårsprognose, maj 2017, og egne beregninger.

Tabel B.3
Nøgletal for den internationale økonomi – løn og betalingsbalance

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Lønudvikling¹⁾							
Vækst, pct.							
EU28	2,0	1,7	1,2	1,2	1,7	2,2	2,4
Euroområdet	1,8	1,6	1,3	1,1	1,3	1,8	2,1
Tyskland	2,5	1,8	2,8	2,4	2,3	2,5	2,6
Frankrig	2,4	1,6	1,2	1,1	1,3	1,5	1,8
Italien	0,4	1,3	0,0	0,2	0,3	0,9	1,6
Spanien	-0,6	1,4	0,0	0,4	0,0	1,0	1,3
Nederlandene	2,5	2,2	1,6	0,4	1,3	2,8	2,8
Belgien	3,2	2,5	1,0	0,0	0,1	2,0	1,7
Østrig	2,7	2,1	1,9	1,9	1,3	1,9	1,9
Finland	2,8	1,3	1,0	1,6	1,0	-0,8	1,5
Danmark ^{2), 3)}	2,5	1,8	1,7	1,5	2,2	2,5	2,8
Sverige	3,1	1,9	2,2	3,5	2,5	2,5	2,6
Storbritannien	1,7	2,1	0,7	1,1	2,8	2,4	2,4
USA	2,2	1,5	2,9	3,0	2,3	3,5	4,0
Japan	-0,6	-0,1	1,1	0,7	0,1	0,7	0,5
Norge	4,5	4,5	3,2	2,7	1,7	2,1	2,4
Betalingsbalance							
Pct. af BNP							
EU28	0,9	1,4	1,4	1,9	2,1	1,9	1,9
Euroområdet	1,9	2,4	2,5	3,3	3,4	3,0	2,9
Tyskland	7,1	6,9	7,5	8,5	8,5	8,0	7,6
Frankrig	-2,9	-2,9	-3,2	-2,0	-2,3	-2,4	-2,5
Italien	-0,4	1,0	1,9	1,4	2,6	1,9	1,7
Spanien	-0,4	1,5	1,0	1,3	1,9	1,6	1,6
Nederlandene	10,2	10,2	8,5	8,5	7,9	7,4	7,1
Belgien	1,5	1,1	-0,1	0,2	1,2	1,5	1,7
Østrig	1,7	1,6	2,6	2,5	2,1	2,0	2,2
Finland	-1,9	-1,9	-1,3	-0,7	-1,3	-1,8	-1,6
Danmark ³⁾	6,3	7,8	8,9	9,2	8,1	8,1	7,9
Sverige	5,7	5,1	4,8	4,7	4,9	5,2	5,4
Storbritannien	-3,7	-4,4	-4,7	-4,3	-4,4	-3,9	-3,2
USA	2,8	-2,2	-2,3	-2,6	-2,5	-2,8	-3,3
Japan	1,0	0,9	0,8	3,2	3,9	4,1	4,2
Norge	12,4	10,2	11,0	8,7	4,9	4,6	4,3

- 1) Lønbegrebet anvendt i tabellen er de samlede lønomkostninger pr. beskæftiget for hele økonomien.
 - 2) For historiske år anvendes tal fra DA's Internationale Lønstatistik for fremstillingsvirksomhed. Skøn for 2017-2018 er for timefortjenesten ekskl. genetillæg for hele økonomien.
 - 3) Egne beregninger.
- Kilde: EU-kommissionens forårsprognose, maj 2017, DA's internationale lønstatistik samt egne beregninger.

Tabel B.4
Nøgletal for den internationale økonomi – ledighed og beskæftigelse

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ledighed¹⁾							
Pct. af arbejdsstyrken							
EU28	10,5	10,9	10,2	9,4	8,5	8,0	7,7
Euroområdet	11,4	12,0	11,6	10,9	10,0	9,4	8,9
Tyskland	5,4	5,2	5,0	4,6	4,1	4,0	3,9
Frankrig	9,8	10,3	10,3	10,4	10,1	9,9	9,6
Italien	10,7	12,1	12,7	11,9	11,7	11,5	11,3
Spanien	24,8	26,1	24,5	22,1	19,6	17,6	15,9
Nederlandene	5,8	7,3	7,4	6,9	6,0	4,9	4,4
Belgien	7,6	8,4	8,5	8,5	7,8	7,6	7,4
Østrig	4,9	5,4	5,6	5,7	6,0	5,9	5,9
Finland	7,7	8,2	8,7	9,4	8,8	8,6	8,2
Danmark ²⁾	7,7	7,1	6,8	6,3	6,3	6,3	6,2
Danmark ³⁾	5,6	5,3	4,6	4,2	3,8	3,9	3,7
Sverige	8,0	8,0	7,9	7,4	6,9	6,6	6,6
Storbritannien	7,9	7,6	6,1	5,3	4,8	5,0	5,4
USA	8,1	7,4	6,2	5,3	4,9	4,6	4,5
Japan	4,3	4,0	3,6	3,4	3,1	3,1	3,0
Norge	3,2	3,5	3,5	4,4	4,7	4,1	3,7
Beskæftigelse							
Vækst, pct.							
EU28	-0,4	-0,4	1,1	1,1	1,3	0,9	0,9
Euroområdet	-0,4	-0,8	0,7	1,0	1,4	1,1	1,1
Tyskland	1,1	0,6	0,8	0,9	1,2	1,0	1,0
Frankrig	0,1	0,1	0,2	0,4	1,1	0,7	0,9
Italien	-1,4	-2,4	0,3	0,8	1,2	0,7	0,7
Spanien	-4,9	-3,5	1,1	3,0	2,8	2,1	1,8
Nederlandene	-0,6	-1,2	-0,3	1,0	1,7	1,7	1,3
Belgien	0,4	-0,3	0,4	0,9	1,3	0,9	0,9
Østrig	0,8	-0,1	0,8	0,5	1,0	1,0	0,9
Finland	0,9	-0,7	-0,5	-0,3	0,6	0,5	0,7
Danmark ²⁾	-0,7	0,0	1,0	1,3	1,7	1,3	0,8
Sverige	0,7	1,0	1,4	1,5	1,7	1,5	1,2
Storbritannien	1,1	1,2	2,4	1,8	1,4	0,6	0,4
USA	1,8	1,0	1,6	1,7	1,7	1,1	0,7
Japan	0,0	0,6	0,6	0,4	0,8	0,3	0,2
Norge	2,1	1,1	1,2	0,3	0,1	0,3	0,8

1) Ledighedsbegrebet er sammenligneligt på tværs af lande, men afviger fra den danske registrerede ledighed. Ledigheden inkluderer en række andre grupper ud over dagpenge- og kontanthjælpsmodtagere, hvis de svarer, at de ønsker og kan tiltræde et job, og svarer til den danske AKU-opgørelse.

2) Egne beregninger.

3) Egne beregninger, den registrerede bruttoledighed.

Kilde: EU-kommissionens forårsprognose, maj 2017, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.5
Nøgletal for den internationale økonomi – offentlig saldo

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Offentlig saldo							
Pct. af BNP							
EU28	-4,3	-3,3	-3,0	-2,4	-1,7	-1,6	-1,5
Euroområdet	-3,6	-3,0	-2,6	-2,1	-1,5	-1,4	-1,3
Tyskland	0,0	-0,2	0,3	0,7	0,8	0,5	0,3
Frankrig	-4,8	-4,0	-3,9	-3,6	-3,4	-3,0	-3,2
Italien	-2,9	-2,9	-3,0	-2,7	-2,4	-2,2	-2,3
Spanien	-10,5	-7,0	-6,0	-5,1	-4,5	-3,2	-2,6
Nederlandene	-3,9	-2,4	-2,3	-2,1	0,4	0,5	0,8
Belgien	-4,2	-3,1	-3,1	-2,5	-2,6	-1,9	-2,0
Østrig	-2,2	-1,4	-2,7	-1,1	-1,6	-1,3	-1,0
Finland	-2,2	-2,6	-3,2	-2,7	-1,9	-2,2	-1,8
Danmark ¹⁾	-3,5	-1,0	1,4	-1,3	-0,9	-1,5	-0,7
Sverige	-1,0	-1,4	-1,5	0,3	0,9	0,4	0,7
Storbritannien	-8,2	-5,6	-5,7	-4,3	-3,0	-3,0	-2,3
USA	-8,9	-5,4	-4,8	-4,2	-4,8	-4,7	-5,2
Japan	-8,3	-7,6	-5,4	-3,5	-3,7	-4,2	-3,6
Norge	13,8	10,8	8,8	6,0	3,1	3,6	4,0
Strukturel offentlig saldo²⁾							
Pct. af BNP							
EU28	-2,7	-1,8	-1,8	-1,6	-1,3	-1,5	-1,5
Euroområdet	-2,1	-1,4	-1,0	-1,0	-1,0	-1,1	-1,3
Tyskland	-0,1	0,1	0,8	0,8	0,8	0,6	0,3
Frankrig	-4,2	-3,4	-2,9	-2,7	-2,5	-2,3	-2,8
Italien	-1,5	-0,9	-1,2	-1,0	-1,7	-2,0	-2,2
Spanien	-3,3	-1,9	-1,7	-2,5	-3,5	-3,4	-3,4
Nederlandene	-2,1	-0,9	-0,5	-1,0	0,7	0,2	0,4
Belgien	-3,4	-2,8	-2,8	-2,3	-2,2	-1,6	-2,0
Østrig	-1,9	-1,2	-0,8	-0,3	-1,0	-1,1	-0,9
Finland	-1,2	-1,2	-1,6	-1,1	-0,9	-1,3	-1,4
Danmark ¹⁾	-0,8	-0,5	-1,0	-0,5	-0,1	-0,5	-0,2
Sverige	0,2	0,1	-0,4	0,5	0,8	0,4	0,8
Storbritannien	-6,5	-4,4	-5,3	-4,5	-3,2	-3,4	-2,6
USA ³⁾	-7,4	-4,1	-4,0	-4,0	-4,4	-4,7	-6,0
Japan ³⁾	-8,1	-8,3	-6,6	-6,2	-5,6	-5,9	-5,2
Norge ^{3), 4)}	0,2	-0,4	-0,7	0,3	-0,6	-1,1	-1,3

1) Egne beregninger.

2) Den strukturelle saldo er den underliggende offentlige saldo, korrigeret for konjunktur og engangsudgifter.

3) OECD, *Economic Outlook 100*, november 2016. 2016-2018 er skøn for disse lande.

4) Kun Norges fastland, dvs. ekskl. aktiviteter direkte relateret til olieudvinding i Nordsoen.

Kilde: OECD, *Economic Outlook 100*, november 2016, EU-kommissionens forårsprognose, maj 2017, samt egne beregninger.

Tabel B.6
Befolkning og arbejdsmarked

	2014	2015	2016	2017	2018
1.000 personer					
Samlet befolkning	5.643	5.683	5.728	5.768	5.804
I arbejdsstyrken	2.916	2.944	2.983	3.025	3.045
Samlet beskæftigelse	2.794	2.829	2.877	2.914	2.937
- Beskæftigede på ordinært arbejdsmarked ¹⁾	2.718	2.755	2.800	2.872	2.898
- Støttet beskæftigelse ²⁾	75	74	109	80	84
Ledighed, netto	107	102	92	85	84
Ledighed, brutto (inkl. aktivering) ³⁾	134	123	113	117	114
Uden for arbejdsstyrken	2.727	2.739	2.745	2.744	2.759
Aktiverede dagpenge- og kontanthjælpsmodtagere ³⁾	27	21	21	32	30
Førtidspensionister uden for arbejdsstyrken	201	192	185	178	174
Efterlønsmodtagere	89	80	70	60	48
Personer under 15 år	966	961	961	963	965
Folkepensionister uden for arbejdsstyrken	913	940	958	976	995
Øvrige uden for arbejdsstyrken	531	545	549	536	547

Anm.: I opgørelsen af dagpengemodtagere inkluderes modtagere af den midlertidige arbejdsmarkedsydelse. Modtagere af uddannelseshjælp, særlig uddannelsesydelse og kontantydelse inkluderes i opgørelsen af kontanthjælpsmodtagere.

- 1) Opgjort som forskellen mellem beskæftigelsen, som opgjort i nationalregnskabet, og den støttede beskæftigelse, hvis grundkilde er AMFORA. Som følge af forskelle i afgrænsningen af beskæftigelsen i de to kilder er opgørelsen behæftet med en vis usikkerhed.
- 2) Omfatter personer i beskæftigelse med løntilskud (herunder fleksjob og skånejob). Antallet af personer i fleksjob er nedjusteret fra 2017 og frem som følge af en ændret fremskrivningsmetode.
- 3) Antallet af aktiverede dagpengemodtagere og arbejdsmarkedsparate kontanthjælpsmodtagere er opgjort inkl. personer i støttet beskæftigelse.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.7
Personer på indkomstoverførsler mv.

	2014	2015	2016	2017	2018
1.000 helårspersoner					
A-dagpenge (ekskl. aktiverede)	78	75	69	65	64
Kontanthjælp (ekskl. aktiverede)	123	121	106	102	100
Aktiverede dagpenge- og kontanthjælpsmodtagere ¹⁾	58	59	48	48	48
Feriedagpenge	5	5	4	4	3
Førtidspension ²⁾	223	216	208	200	196
Ressourceforløbsydelse	5	19	28	32	35
Efterløn	89	80	70	60	48
Fleksydelse	6	6	6	4	4
Revalideringsydelse ³⁾	8	7	6	5	5
Sygedagpenge ⁴⁾	73	68	67	68	68
Barselsdagpenge	45	46	48	49	50
Ledighedsydelse	16	15	15	16	15
Integrationsydelse ⁵⁾	3	6	23	25	22
I alt	731	723	698	679	659
SU	326	332	331	337	338
I alt, inkl. SU	1.057	1.054	1.030	1.016	997
Folkepensionister ²⁾	1.062	1.087	1.108	1.131	1.154
I alt, inkl. SU og folkepensionister	2.119	2.141	2.138	2.147	2.151
Støttet beskæftigelse ⁶⁾	75	74	77	80	84
I alt, inkl. SU, folkepensionister og støttet beskæftigelse	2.195	2.215	2.215	2.227	2.235

Anm.: I opgørelsen af dagpengemodtagere inkluderes modtagere af den midlertidige arbejdsmarkedsydelse. Modtagere af uddannelseshjælp og personer på den særlige uddannelsesordning inkluderes i opgørelsen af kontanthjælpsmodtagere.

- 1) Opgørelsen afviger fra andre registerbaserede opgørelser og tabel B.6, da personer i støttet beskæftigelse ikke er omfattet. Derudover omfattes både arbejdsmarkedsparate og ikke-arbejdsmarkedsparate kontanthjælpsmodtagere i gruppen af aktiverede dagpenge- og kontanthjælpsmodtagere.
- 2) Førtids- og folkepension er inkl. pensionister, der bor i udlandet, samt pensionister i beskæftigelse.
- 3) Ekskl. revalidering med løntilskud.
- 4) Antallet af sygedagpengemodtagere afspejler ikke det samlede sygefravær. Det er en opgørelse af den del af sygefraværet, som ikke er omfattet af arbejdsgiverperioden. Det drejer sig om beskæftigedes sygdomsforløb, der er længere end 30 dage samt sygdomsforløb blandt ledige (dog kun sygdomsforløb, der er længere end 14 dage i 2015)
- 5) Antallet af integrationsydelsesmodtagere er opgjort ekskl. integrationsydelsesmodtagere i jobtilskud.
- 6) Omfatter personer i beskæftigelse med løntilskud (herunder fleksjob og skånejob) samt aktiverede kontanthjælpsmodtagere. Antallet af personer i fleksjob er nedjusteret fra 2017 og frem som følge af en ændret fremskrivningsmetode.

Kilde: Danmarks Statistik, DREAM og egne beregninger.

Tabel B.8
Bruttoinvesteringer

	2016	2014	2015	2016	2017	2018
	Mia. kr.	Realvækst, pct.				
Faste bruttoinvesteringer	412	3,5	2,5	5,2	2,8	3,8
Heraf:						
- Bygninger og anlæg	187	5,2	3,2	6,9	0,3	4,6
- Maskiner og transport mv.	226	2,1	1,8	3,9	4,9	1,5
Heraf:						
- Boliginvesteringer	91	8,6	3,8	11,0	7,0	8,0
- Offentlige investeringer	76	8,9	-3,6	2,7	-4,7	-2,1
- Samlede erhvervsinvesteringer	245	0,1	4,1	4,0	3,6	3,9
Heraf:						
- Bygge- og anlægsinvesteringer	53	-3,2	1,3	4,9	2,0	3,8
- Materielinvesteringer	192	1,1	4,8	3,8	4,0	4,0

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.9
Betalingsbalancens løbende poster

	2014	2015	2016	2017	2018
Mia. kr.					
Industrieksport ekskl. skibe mv.	465	495	514	543	573
Landbrugseksport mv.	113	115	120	123	127
Øvrig vareeksport, ekskl. energi	36	38	33	33	33
Vareeksport ekskl. energi og skibe mv.	608	644	664	696	731
Vareimport ekskl. energi og skibe mv.	491	527	535	559	588
Nettoeksport af energi ¹⁾	-34	-21	-18	-22	-27
Varebalance ekskl. skibe mv.	83	96	111	115	116
Nettoeksport af skibe mv.	-13	-10	-7	-8	-9
Varebalance i alt	70	86	104	107	108
Turistindtægter, netto	4	6	6	8	9
Øvrige tjenester inkl. søtransport	64	59	32	35	37
Tjenestebalance i alt	68	64	38	43	46
Vare- og tjenestebalance	138	150	142	149	153
Do. i pct. af BNP	7,0	7,4	6,9	7,0	6,9
Formueindkomst fra udlandet, netto	77	74	62	63	65
Lønindkomst fra udlandet, netto	-9	-10	-11	-11	-11
EU-betalinger til Danmark, netto	-11	-12	-10	-12	-14
Andre løb. overførsler fra udlandet, netto	-18	-16	-16	-18	-19
Nettooverførsler fra udlandet, i alt	38	36	25	22	22
Løbende poster i alt	176	186	167	172	175
Do. i pct. af BNP	8,9	9,2	8,1	8,1	7,9
Danmarks nettoaktiver over for udlandet	902	762	1.259	1.420	1.596
Do. i pct. af BNP	45,6	37,6	61,1	66,7	72,2

1) Inkl. bunkring.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.10
Eksport og import

	2016	2015	2016	2017	2018
	Mia. kr.	Realvækst, pct.			
Eksport:					
Varer i alt	699	2,1	1,5	3,0	2,6
- Landbrugsvarer mv.	120	-1,2	-2,2	0,7	1,0
- Industrivarer	514	2,8	4,2	3,9	3,4
- Øvrige varer ¹⁾	65	2,6	-10,2	0,1	-0,8
Tjenester i alt	395	1,4	2,1	2,7	3,2
I alt	1.094	1,8	1,7	2,9	2,8
Import:					
Varer i alt	596	1,7	1,9	3,5	3,7
- Landbrugsvarer mv.	76	1,8	-0,1	1,8	1,9
- Industrivarer	403	2,9	4,8	4,0	3,8
- Øvrige varer ²⁾	117	-1,3	-5,6	3,0	4,6
Tjenester i alt	357	0,5	3,3	3,2	3,5
I alt	953	1,3	2,4	3,4	3,7
Memo					
Basisvareeksport ³⁾	664	5,9	3,1	4,8	5,1

1) Ubearbejdede varer, energi og skibe mv.

2) Ubearbejdede varer, energi, biler og skibe mv.

3) Basisvareeksporten består af vareeksporten ekskl. energi, skibe og fly mv.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.11
Eksport- og importpriser

	2016	2015	2016	2017	2018
	Mia. kr.	Ændring, pct.			
Eksportpriser:					
Varer i alt	699	1,5	-0,2	2,1	2,4
- Landbrugsvarer mv.	120	3,8	6,5	1,4	2,6
- Industrivarer (ekskl. skibe mv.)	514	3,7	-0,4	1,6	2,2
- Øvrige varer ¹⁾	65	-12,6	-9,2	7,8	4,3
Tjenester i alt	395	2,7	-9,9	2,0	1,9
I alt	1.094	2,0	-3,9	2,1	2,2
Importpriser:					
Varer i alt	596	-0,2	-3,4	2,0	2,0
- Landbrugsvarer mv.	76	4,3	-0,4	0,3	0,6
- Industrivarer (ekskl. skibe mv.)	403	3,7	-2,8	0,8	1,5
- Øvrige varer ²⁾	117	-12,0	-7,1	7,4	4,7
Tjenester i alt	357	5,3	-5,2	0,7	1,2
I alt	953	1,8	-4,1	1,5	1,7

1) Ubearbejdede varer, energi og skibe mv.

2) Ubearbejdede varer, energi, biler og skibe mv.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.12
Det private forbrug fordelt på undergrupper

	2016	2016	2017	2018	2016	2017	2018
	Mia. kr.	Realvækst, pct.			Bidrag, pct.-point		
Forbrug i alt	979	1,9	2,0	2,0	1,9	2,0	2,0
Detailomsætning	300	2,1	1,7	2,5	0,7	0,5	0,8
Heraf:							
- Fødevarer m.m.	142	1,5	1,3	2,0	0,2	0,2	0,3
- Øvrige varer	159	2,7	2,1	2,9	0,4	0,3	0,5
Bilkøb	36	4,5	5,4	4,0	0,2	0,2	0,2
Brændsel m.m.	55	-1,2	3,8	-1,0	-0,1	0,2	-0,1
Benzin og lignende	24	-0,6	-0,2	1,0	0,0	0,0	0,0
Boligbenyttelse	220	0,8	1,2	1,4	0,2	0,3	0,3
Øvrige tjenester	350	2,7	2,5	2,5	0,9	0,9	0,9
Turistudgifter	42	4,3	1,0	2,0	0,2	0,0	0,1
Turistindtægter ¹⁾	48	2,9	3,3	3,5	-0,1	-0,2	-0,2

1) Når en stigning (et fald) i turistindtægterne angives at yde et negativt (positivt) bidrag til ændringen af det samlede private forbrug, skyldes det, at turistindtægterne – udlændinges forbrug i Danmark – indgår i detailomsætningen mv.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.13
Nettofordringserhvervelse fordelt på sektorer

	2014	2015	2016	2017	2018
Mia. kr.					
Privat sektor i alt	144	206	186	205	191
- Husholdninger	-34	24	38	80	67
- Selskaber	177	181	148	125	124
- Ikke finansielle selskaber	120	128	96	93	93
- Finansielle selskaber	57	53	52	32	31
Offentlig forvaltning og service	28	-27	-19	-33	-15
I alt	172	178	168	172	176

Anm.: Nettofordringserhvervelsen for offentlig forvaltning og service svarer til den offentlige saldo. "I alt" svarer (bortset fra de normalt små nettokapitaloverførsler fra udlandet) til saldoen på betalingsbalancens løbende poster, jf. tabel B.9.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.14
Bruttoværditilvækst (BVT)

	Andel	Gns. årlig vækst		Realvækst, pct.			
	Pct.						
	2016	95-08	95-16	2015	2016	2017	2018
BVT i alt	100	2,0	1,5	1,4	1,0	1,9	1,6
Offentlig sektor	22	1,2	1,0	0,3	-0,9	0,2	0,4
Privat sektor	78	2,3	1,6	1,7	1,5	2,4	2,3
Privat sektor ekskl. råstof	77	2,3	1,8	2,1	1,7	2,5	2,4
Private byerhverv	66	2,4	1,8	2,3	1,9	2,5	2,0

Anm.: Private byerhverv består af fremstilling, byggeri og private serviceerhverv ekskl. søtransport.
 Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.15
Timeproduktivitet i udvalgte erhverv

Realvækst i pct.	Gns. årlig vækst		Realvækst, pct.			
	95-08	95-16	2015	2016	2017	2018
Samlet	1,0	1,0	0,3	-0,5	0,7	0,8
Byggeriet	0,2	0,5	0,2	0,9	0,2	0,5
Industri	2,3	2,9	1,4	1,5	2,0	0,8
Private serviceerhverv	0,6	0,6	-0,0	-1,2	0,7	1,2
Private byerhverv	0,9	1,0	0,3	-0,6	0,7	0,9

Anm.: Timeproduktiviteten er defineret som bruttoværditilvæksten i faste priser i forhold til det samlede antal præsterede timer. Private byerhverv består af fremstilling, byggeri og private serviceerhverv ekskl. søtransport.
 Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.16
Bidrag til stigningen i husholdningernes reale disponible indkomst¹⁾

	2014	2015	2016	2017	2018
Pct.-point					
Realindkomst før afgiftsbidrag	2,9	2,1	1,4	1,1	0,9
Afgiftsbidrag ²⁾	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2
Vækst i real disponibel indkomst i alt ³⁾	3,1	2,3	1,6	1,2	1,2
Bidrag					
- Lønsum ⁴⁾	1,2	1,5	1,9	1,6	1,3
- Pensionsbidrag ⁵⁾	0,5	-0,4	-1,3	0,0	-0,1
Lønsum ekskl. pensionsbidrag	1,7	1,2	0,6	1,6	1,2
Samlede offentlige indkomstoverførsler	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1
I alt lønindkomst (ekskl. pensionsbidrag) og overførsler	1,9	1,3	0,7	1,7	1,4
Nettorenteindkomst	0,1	0,3	0,2	0,1	0,0
Aktieudbytter mv. ⁶⁾	0,4	0,5	-0,4	0,2	0,2
Udbetalinger fra pensionsordninger ⁵⁾	0,2	1,5	-0,2	-0,7	0,0
Ændret beskatning ⁷⁾	0,2	-0,5	0,0	0,0	-0,1
Selvstændige og ejerboliger	0,3	-0,8	1,1	0,1	0,2
I øvrigt ⁸⁾	0,1	0,0	0,1	-0,1	-0,4
Udbetalinger af efterlønsbidrag ⁹⁾	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
I alt inkl. udbetalinger af efterlønsbidrag	3,1	2,3	1,6	1,2	1,2

- 1) Husholdninger er i Økonomisk Redegørelse opgjort inkl. NPISH-sektoren.
- 2) Afgiftsbidrag er defineret som forskellen på udviklingen i forbruger- og nettoprisindekset.
- 3) Den korrigerede indkomst, jf. figur 3.2.
- 4) Vedrørende lønmodtagere bosiddende i Danmark.
- 5) Arbejdsmarkedspensioner mv. (men ikke individuelle pensionsordninger i pengeinstitutter mv.).
- 6) Inkl. udlodninger fra investeringsforeninger.
- 7) Dækker alene over diskretionære personskatteændringer.
- 8) Vedrører blandt andet den automatiske opregulering af beløbsgrænserne på skatteskalaen i forhold til den nominelle indkomstudvikling samt strejkeunderstøttelse og -bidrag.
- 9) Tilbagebetaling af efterlønsbidrag i 2012 fratrukket en anslået stigning i bidrag til individuelle pensionsordninger.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.17
Husholdningernes nettofordringserhvervelse¹⁾

	2014	2015	2016	2017	2018
Mia. kr.					
Disponibel bruttoindkomst	957	992	1.018	1.076	1.106
Privat forbrug	932	956	979	1.011	1.048
Bruttoinvesteringer ²⁾	87	89	94	100	108
Nettokapitaloverførsler ³⁾	2	1	3	3	3
"Direkte" nettofordringserhvervelse	-60	-52	-52	-33	-48
Formuertilvækst i l&p ⁴⁾	27	76	90	119	117
Nettofordringserhvervelse⁵⁾	-34	24	38	86	70
Nettofordringserhvervelse (korrigeret) ⁶⁾	27	51	38	86	70
Pct. af disponibel bruttoindkomst					
"Direkte" nettofordringserhvervelse	-6,3	-5,3	-5,1	-3,1	-4,3
Nettofordringserhvervelse	-3,5	2,4	3,8	8,0	6,3
Nettofordringserhvervelse (korrigeret) ⁶⁾	2,9	5,2	3,8	8,0	6,3

- 1) Husholdninger er i *Økonomisk Redegørelse* opgjort inkl. NPISH-sektoren.
- 2) Husholdningernes bruttoinvesteringer består af byggeri af ejerboliger samt investeringer i bygninger og materiel mv. i enkeltmandsvirksomheder.
- 3) Nettokapitaloverførslerne i 2012 inkluderer tilbagebetaling af efterlønsbidrag.
- 4) Nettoindbetalinger til og forrentning (ekskl. pensionsafkastskat) af husholdningernes kapital i livsforsikringselskaber og pensionskasser (l&p).
- 5) Husholdningernes erhvervelse (netto) af finansielle fordringer (inkl. aktier) på andre sektorer.
- 6) Nettofordringserhvervelsen er korrigeret for udbetaling af efterlønstilbagebetalingen og skat knyttet til kapitalpensionsomlægning.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.18
Disponibel indkomst, privat forbrug og bruttoopsparing

	2015	2016	2017	2018
Mia. kr.				
Husholdninger¹⁾				
Bruttooverskud	153	171	174	180
Lønsum	1.039	1.073	1.112	1.151
Nettoformueindk. (inkl. bruttoafk. i l&p)	82	59	82	85
Primær bruttoindkomst	1.274	1.303	1.369	1.416
Indkomstoverførsler og pensionsudb. fra l&p	438	429	437	445
- Indkomstskatter mv. (inkl. pens.afkastskat)	554	548	539	561
- Sociale bidrag (inkl. nettoafkast i l&p)	166	166	193	196
Disponibel bruttoindkomst	992	1.018	1.073	1.103
- Privat forbrug	956	979	1.011	1.048
Formue tilvækst i l&p	76	90	115	117
Bruttoopsparing	112	129	178	172
- Bruttoinvesteringer	89	94	100	108
Nettokapitaloverførsler	1	3	3	3
Nettofordringserhvervelse	24	38	80	67
Selskaber				
Bruttooverskud	482	455	472	493
Nettoformueindkomst	5	12	-15	-20
Primær bruttoindkomst	486	466	456	474
Pensionsbidrag (inkl. nettoafkast i l&p) mv.	122	122	149	152
- Indkomstskatter mv.	53	53	55	56
- Pensionsudbetalinger	67	54	56	57
Disponibel bruttoindkomst	488	481	494	512
- Formue tilvækst i l&p	76	90	115	117
- Bruttoinvesteringer	242	246	260	275
Nettokapitaloverførsler	11	4	6	4
Nettofordringserhvervelse	181	148	125	124
Privat sektor (inkl. off. selskaber)				
Bruttooverskud	635	626	646	673
Lønsum	1.039	1.073	1.112	1.151
Nettoformueindkomst	86	71	67	65
Primær bruttoindkomst	1.760	1.770	1.825	1.889
Indkomstoverførsler fra det offentlige mv.	349	352	358	364
- Indkomstskatter mv.	607	601	594	616
- Sociale bidrag	22	22	22	22

Tabel B.18 (fortsat)
Disponibel indkomst, privat forbrug og bruttoopsparing

	2015	2016	2017	2018
Mia. kr.				
Disponibel bruttoindkomst	1.480	1.499	1.567	1.615
- Privatforbrug	956	979	1.011	1.048
Bruttoopsparing	524	520	556	568
- Bruttoinvesteringer	331	340	360	383
Nettokapitaloverførsler	12	7	9	6
Nettofordringserhvervelse	206	186	205	191

Anm.: Opstillingen svarer overordnet til nationalregnskabet opstilling. Visse af overførslerne er dog nettoficerede i forhold til nationalregnskabet. Husholdningernes nettoformueindkomst er inkl. bruttoafkast af pensionsformuer og aktieudbytter (der indgår negativt i selskabernes formueindkomst). Nettoformueafkastet i kollektive ordninger i livsforsikringsselskaber og pensionskasser (l&p) trækkes ud igen under husholdningernes sociale bidrag (hvorunder også pensionsbidragene fragår), og pensionsafkastskatten fragår under indkomstskatterne. Nettobidrag til og afkast af kollektive ordninger i l&p er indkomst for selskaberne. Formuetilvæksten i l&p indgår i husholdningernes opsparing og ikke i selskabernes.

1) Husholdninger er i *Økonomisk Redegørelse* opgjort inkl. NPISH-sektoren.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.19
Husholdningernes formue¹⁾

	Niveau ultimo 2016	Gns. 95-16	2014	2015	2016	2017	2018	
	Mia. kr.		Realvækst, pct.					
Boliger ²⁾	3.386	4,5	3,3	6,3	4,4	1,7	2,4	
Biler	278	1,6	2,0	4,5	4,4	5,0	4,1	
Finansiell formue "direkte ejet"	98							
Heraf: Gæld i realkredit mv. ³⁾	-1.750	4,3	-0,8	-1,4	1,5	3,9	0,5	
Aktier mv. ⁴⁾ og obligationer	1.848	5,2	11,5	13,3	-3,8	3,6	3,2	
I alt "direkte ejet"⁵⁾ nettoformue	3.736	4,9	10,6	15,3	4,8	3,3	4,0	
Pensionsformuer ⁶⁾	2.205	5,6	9,8	4,0	3,6	2,1	1,1	
I alt nettoformue ⁵⁾	5.968	5,1	10,3	10,8	4,4	2,9	2,9	
Heraf finansiell nettoformue	2.196							

Anm.: De finansielle størrelser er opgjort på grundlag af nationalregnskabets finansielle konti. Opgørelsen er til kursværdi. Fastprisberegningen bruger deflatoren for det private forbrug i nationalregnskabet.

- 1) Husholdninger er i *Økonomisk Redegørelse* opgjort inkl. NPISH-sektoren.
- 2) Boligformuen er inkl. grundværdier og omfatter alle boliger ejet af husholdningerne inkl. udlejnings-ejendomme. Stigningsprocenterne vedrører (som for de øvrige poster) boligformuens vækst gennem årene.
- 3) Husholdningernes mellemværende med pengeinstitutter er regnet netto.
- 4) Inkl. investeringsforeningsbeviser og unoterede aktier.
- 5) Opgørelsen er ikke total. Der mangler blandt andet husholdningernes andel af virksomhedernes kapital (i enkeltmandsvirksomheder, ekskl. privatejede lejeboliger som indgår i boligformuen).
- 6) Såvel kollektive som individuelle pensionsformuer (i fx pengeinstitutter). Skønsmæssigt korrigeret for udskudt skat.

Kilde: Danmarks Statistik, Nationalbanken og egne beregninger.

Tabel B.20
Forbrugs- og bruttoopsparingskvoter

	2014	2015	2016	2017	2018
Pct.					
Husholdninger¹⁾					
Forbrugskvoté (iht. NR) ²⁾	97,4	96,4	96,2	94,2	95,0
Forbrugskvoté (korrigeret) ³⁾	92,7	92,3	92,6	93,3	94,1
Opsparingskvoté (iht. NR) ²⁾	5,2	10,5	11,7	15,0	14,1
Do. korrigeret for afkast i l&p ⁴⁾	7,8	8,0	8,6	10,3	9,5
Hele den private sektor (iht. NR)					
Forbrugskvoté	67,4	64,6	65,3	64,5	64,9
Opsparingskvoté	32,6	35,4	34,7	35,5	35,1

- 1) Husholdninger er i *Økonomisk Redegørelse* opgjort inkl. NPISH-sektoren.
- 2) Husholdningernes forbrugskvoté ifølge nationalregnskabet (NR) er forbrugsudgift i forhold til husholdningernes disponible indkomst, mens opsparingskvotén er bruttoopsparing i forhold til husholdningernes disponible indkomst. Da husholdningernes bruttoopsparing, men ikke deres disponible bruttoindkomst, inkluderer tilvæksten i pensionsformuerne, er summen af husholdningernes forbrugs- og opsparingskvoté større end 100 pct.
- 3) Forbrugskvoté (korrigeret) er forbruget i forhold til den korrigerede disponible indkomst, *jf. figur 3.2*.
- 4) Opsparingen er fratrukket afkastet (efter pensionsafkastskat) af husholdningernes pensionsformuer i livsforsikringsselskaber og pensionskasser (l&p), der indgår i nationalregnskabets opgørelse af husholdningernes opsparing (men ikke indkomst), *jf. note 2*. Pensionsbidragene til l&p, netto for pensionsudbetalingerne, indgår her i såvel opsparingen som i indkomsten. I 2012 er tilbagebetalingerne af efterlønsbidrag inkluderet i indkomsten.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.21
Lønvoter

	2014	2015	2016	2017	2018
Pct.					
Private erhverv	57,3	57,6	59,1	59,3	59,2
Hele økonomien	63,5	63,7	64,7	64,8	64,6
Husholdningernes andel af privat disponibel indkomst ¹⁾	69,2	67,0	67,9	68,5	68,3

Anm.: Lønvoten er beregnet som lønsummen i forhold til bruttoværditilvæksten og korrigeret for antal selvstændige.

- 1) Husholdninger er i *Økonomisk Redegørelse* opgjort inkl. NPISH-sektoren.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.22
Ejendomsmarked og byggeri

	2014	2015	2016	2017	2018
Ejendomsmarked					
Stigning (pct.) i prisen for omsatte enfamiliehuse ¹⁾	3,4	6,0	3,9	3,0	4,0
Antal salg af enfamiliehuse (1.000) ²⁾	36,1	43,1	43,9	-	-
Stigning (pct.) i prisen for omsatte ejerlejligheder ¹⁾	8,5	10,2	8,4	-	-
Antal salg af ejerlejligheder (1.000) ²⁾	16,4	20,1	19,5	-	-
Boligbyggeri					
Bruttoinvesteringer (realvækst, pct.)	8,6	3,8	11,0	7,0	8,0
Påbegyndt (mio. kvadratmeter)	2,0	2,2	2,1	-	-
Fuldført (mio. kvadratmeter)	2,0	2,0	2,4	-	-
Erhvervsbyggeri					
Påbegyndt (mio. kvadratmeter)	2,2	2,0	1,5	-	-

- 1) Stigningen er korrigeret for udviklingen i antallet af bolighandler.
- 2) Danmarks Statistik offentliggør ikke antallet af salg, men i stedet beregnet antal salg i almindelig fri handel. Antallet af salg opgøres, fordi statistikken opgøres, før samtlige indberetninger for den pågældende periode er registreret.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.23
Lønstigninger og beregningstekniske forudsætninger

	2014	2015	2016	2017	2018
Stigning i pct.					
Privat sektor					
- Timefortjeneste (ekskl. genetillæg)	1,2	1,9	2,3	2,5	2,8
- Arbejdere	0,9	1,8	1,8	-	-
- Funktionærer	1,7	2,5	2,8	-	-
- Samlede medarbejderomkostninger (ekskl. genetillæg) pr. time	1,1	1,9	2,3	-	-
Offentlig sektor					
- Timefortjeneste (ekskl. genetillæg)	1,3	1,4	1,8	-	-
- Budgetvirkning	0,8	0,9	1,4	1,8	2,2
Satsreguleringsprocent	1,8	1,5	1,4	2,0	2,0

Anm.: For den private sektor er det stigningstakterne ifølge Dansk Arbejdsgiverforenings Strukturstatistik, der er angivet. Der udarbejdes ikke skøn for lønudviklingen fordelt på arbejdere og funktionærer. For den offentlige sektor er stigningstakterne i timefortjenesten baseret på en sammenvejning af Danmarks Statistiks lønindeks for henholdsvis stat, kommuner og regioner. Der udarbejdes ikke skøn for udviklingen i timefortjenesten i den offentlige sektor. Budgetvirkningen er baseret på de overenskomstmæssigt aftalte lønstigninger inkl. bidrag fra reguleringsordningen og privatlønsværnet, men ekskl. reststigning. Lønstigningstakterne for offentligt og privat ansatte kan ikke sammenlignes. For satsreguleringsprocenten er der for 2018 tale om et skøn med udgangspunkt i den forventede lønudvikling i 2016. For de øvrige år fremgår de bekendtgjorte satsreguleringsprocenter.

Kilde: Dansk Arbejdsgiverforening, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.24
Prisudvikling og forklarende faktorer

	2014	2015	2016	2017	2018
Stigning i pct.					
Nettoprisindeks	0,8	0,7	0,5	1,4	1,8
Afgifter og boligstøtte, bidrag	-0,2	-0,2	-0,2	-0,1	-0,2
Forbrugerprisindeks	0,6	0,5	0,3	1,3	1,6
HICP	0,4	0,2	0,0	1,2	1,6

Anm.: Bidraget fra afgifter og boligstøtte er opgjort som forskellen mellem forbruger- og nettoprisinflationen (med én decimal). Udviklingen i prisen på afgiftsbelagte varer som fx energi kan derfor påvirke det målte afgiftsbidrag, selv om afgiftsniveauet er uændret.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.25
Offentlige finanser

	2014	2015	2016	2017	2018
Mia. kr., løbende priser					
Forbrug	511,9	520,8	525,6	538,3	554,8
Overførsler	347,9	352,4	355,5	361,3	369,0
Investeringer	74,5	71,3	73,9	74,7	74,2
Renteudgifter	29,2	31,8	27,8	24,8	19,6
Subsidier	41,0	41,1	38,9	40,2	40,3
Øvrige udgifter ¹⁾	65,9	72,0	61,4	59,4	62,0
Udgifter i alt²⁾	1.070,3	1.089,5	1.083,1	1.098,7	1.120,0
Personskatter mv. ³⁾	461,9	454,1	432,2	443,2	460,9
Arbejdsmarkedsbidrag	84,7	87,2	90,8	95,0	99,1
Pensionsafkastskat	53,1	22,8	33,4	10,7	10,5
Selskabsskatter	55,8	53,1	53,0	54,1	54,5
Moms	186,0	190,0	196,2	204,9	213,6
Øvrige indirekte skatter	138,7	143,2	142,5	143,3	147,1
Øvrige skatter ⁴⁾	5,9	5,9	5,7	5,6	5,7
Renteindtægter	20,2	16,5	17,2	17,4	16,4
Øvrige indtægter ⁵⁾	95,3	92,7	96,5	94,9	100,1
Told mv. til EU	-3,0	-3,3	-3,1	-3,2	-3,3
Indtægter i alt⁶⁾	1.098,5	1.062,2	1.064,5	1.065,9	1.104,5
Offentlig saldo	28,2	-27,2	-18,6	-32,8	-15,5
Renter, netto	8,9	15,4	10,6	7,4	3,3
Offentlig primær saldo ⁷⁾	37,1	-11,8	-8,0	-25,5	-12,2

- 1) Øvrige udgifter indeholder blandt andet kapitaloverførsler, overførsler til Færøerne og Grønland samt bidrag til EU's budget.
- 2) Opgørelsen af de samlede offentlige udgifter afviger fra Danmarks Statistiks opgørelse. Udgiftstrykkeret er her beregnet med afsæt i en opgørelse af de samlede udgifter, hvor alle delelementer i det offentlige forbrug – herunder fx imputerede udgifter i form af afskrivninger og indtægter i form af salg af varer og tjenesteydelser – henføres til udgiftssiden.
- 3) Personskatter mv. indeholder indkomstskat, ejendomsværdiskat, vægtafgift fra husholdninger, bo- og gaveafgift samt andre personlige skatter.
- 4) Øvrige skatter indeholder medielicens og obligatoriske pensionsbidrag for tjenestemænd mv.
- 5) Øvrige indtægter indeholder blandt andet overskud af offentlig virksomhed, diverse drifts- og kapitaloverførsler fra andre indenlandske sektorer og EU samt imputerede (beregnete) indtægter i form af både bruttoestindkomst og bidrag til tjenestemandspensioner. Endvidere indgår statens indtægter fra overskudsdeling og statsdeltagelse i forbindelse med olie- og gasindvindingen i Nordsøen, rørdningsafgiften samt kulbrinteskatten.
- 6) Opgørelsen af de samlede offentlige indtægter afviger fra Danmarks Statistiks opgørelse, der blandt andet henfører det offentlige salg af varer og tjenester til indtægtssiden og ikke som her til udgiftssiden som en del af de samlede forbrugsudgifter. De samlede indtægter er her desuden opgjort inkl. bruttoestindkomst, som er modsvaret til de imputerede afskrivningsudgifter, der indgår i opgørelsen af det offentlige forbrug.
- 7) Den primære saldo angiver stillingen på de offentlige finanser før nettorenteudgifter.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.26
Skatter og skattetryk

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Mia. kr.						
Indirekte skatter	317,1	321,6	329,9	335,7	345,0	357,4
- Moms	181,4	186,0	190,0	196,2	204,9	213,5
- Registreringsafgift	15,2	16,0	18,0	19,4	21,0	22,0
- Punktafgifter	75,7	73,5	74,2	72,7	71,9	72,9
- Energi (inkl. PSO)	46,4	45,8	44,6	44,8	42,9	43,5
- Miljø	4,8	4,1	4,5	4,0	3,7	3,7
- Nydelsesmidler	12,3	11,0	11,7	11,1	11,0	11,1
- Øvrige	12,3	12,6	13,4	12,7	14,3	14,6
- Ejendomsskatter	26,4	27,2	28,1	28,4	28,2	29,4
- Vægtafgift på erhverv	3,3	3,2	3,3	3,4	3,4	3,5
- Øvrige indirekte skatter	15,1	15,8	16,3	15,5	15,6	16,1
Direkte skatter	582,7	656,0	616,6	609,7	603,4	625,3
- Kildeskatter ¹⁾	369,2	377,7	406,3	411,6	423,7	440,7
- Statsskat	126,4	129,4	138,4	144,7	151,2	158,8
- Bundskat	57,6	69,0	84,0	97,4	111,7	128,0
- Topskat	15,9	15,0	16,3	17,1	17,9	18,3
- Sundhedsbidrag	50,8	43,4	35,9	27,9	19,1	9,9
- Begrænset skattepligtige	2,0	2,0	2,2	2,3	2,5	2,6
- Kommuneskat i alt	209,3	214,1	220,9	229,3	235,5	243,8
- Ejendomsværdiskat	13,2	13,4	13,6	13,7	14,0	14,0
- Øvrige kildeskatter ²⁾	20,2	20,8	33,4	23,9	23,0	24,1
- Pensionsafkastbeskatning	20,0	53,1	22,8	33,4	10,7	10,5
- Selskabsskat	54,1	55,8	53,1	53,0	54,1	54,5
- Andre personlige skatter	44,4	72,3	34,3	8,4	7,6	7,9
- Medielicens	4,4	4,4	4,5	4,5	4,6	4,7
- Vægtafgifter fra husholdninger	8,1	8,0	8,3	8,0	7,9	8,1
- Arbejdsmarkedsbidrag	82,6	84,7	87,2	90,8	95,0	99,1
Obl. bidrag til sociale ordninger ³⁾	1,6	1,5	1,4	1,2	1,0	1,0
Kapitalskatter	3,9	3,9	5,2	4,2	4,1	4,3
Told og importafgifter (EU-ordninger)	2,9	3,0	3,3	3,1	3,2	3,3
Samtlige skatter	908,3	986,0	956,3	953,9	956,7	991,3
BNP	1.929,7	1.977,3	2.027,2	2.060,9	2.129,9	2.210,1
Samtlige skatter, pct. af BNP	47,1	49,9	47,2	46,3	44,9	44,9

1) Tal for fordeling af kildeskatter på stats- og kommuneskatter er fra Danmarks Statistik for 2013-2016. For 2017 og frem benyttes en opgørelse baseret på Finansministeriets udskrivningsgrundlag.

2) Indeholder blandt andet aktieindkomstskat, dødsboskat og provenu af virksomhedsordning.

3) Indeholder obligatoriske pensionsbidrag for tjenestemænd mv.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.27
Udviklingen i skattegrundlaget for kommunerne

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kommunalt skattegrundlag						
Majvurdering 2012 (mia. kr.)	876,7
Vækst (pct.)	5,7					
Revideret majvurdering 2012 (mia. kr.)	875,3
Vækst (pct.)	5,6					
Augustvurdering 2012 (mia. kr.)	886,9
Vækst (pct.)	8,1					
Decembervurdering 2012 (mia. kr.)	872,6	895,8
Vækst (pct.)	7,5	2,7				
Majvurdering 2013 (mia. kr.)	861,8	889,7
Vækst (pct.)	6,3	3,2				
Revideret majvurdering 2013 (mia. kr.)	861,8	890,2
Vækst (pct.)	6,3	3,3				
Augustvurdering 2013 (mia. kr.)	865,1	891,0
Vækst (pct.)	5,4	3,0				
Decembervurdering 2013 (mia. kr.)	862,6	887,3	919,1	.	.	.
Vækst (pct.)	4,9	2,9	3,6			
Majvurdering 2014 (mia. kr.)	851,0	877,0	906,5	.	.	.
Vækst (pct.)	3,3	3,1	3,4			
Augustvurdering 2014 (mia. kr.)	845,1	869,7	896,6	.	.	.
Vækst (pct.)	2,6	2,9	3,1			
Decembervurdering 2014 (mia. kr.)	849,7	868,9	896,3	930,5	.	.
Vækst (pct.)	3,2	2,3	3,1	3,8		
Majvurdering 2015 (mia. kr.)	848,6	867,1	897,7	930,5	.	.
Vækst (pct.)	3,0	2,2	3,5	3,6		
Augustvurdering 2015 (mia. kr.)	848,6	863,0	895,8	929,7	.	.
Vækst (pct.)	3,0	1,7	3,8	3,8		
Decembervurdering 2015 (mia. kr.)	847,9	863,7	889,2	928,0	953,3	.
Vækst (pct.)	3,0	1,9	2,9	4,4	2,7	
Majvurdering 2016 (mia. kr.)	847,9	864,3	892,7	927,7	951,2	.
Vækst (pct.)	2,9	1,9	3,3	3,9	2,5	
Augustvurdering 2016 (mia. kr.)	847,9	864,3	894,7	934,3	958,4	.
Vækst (pct.)	2,9	1,9	3,5	4,4	2,6	
Decembervurdering 2016 (mia. kr.)	847,9	864,3	894,3	930,2	957,1	989,3
Vækst (pct.)	2,9	1,9	3,5	4,0	2,9	3,4
Majvurdering 2017 (mia. kr.)	847,9	864,3	894,9	928,7	954,3	988,0
Vækst i pct.	2,9	1,9	3,5	3,8	2,8	3,5

Anm.: Rækkerne angiver tidspunkt for budgettering af det kommunale skattegrundlag angivet i mia. kr. samt vækstrater. Søjlerne angiver det pågældende års skattegrundlag.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.28
Indkomstoverførsler

	2014	2015	2016	2017	2018
Mia. kr.					
A-dagpenge (ekskl. aktiverede)	15,4	14,5	14,5	13,3	13,4
Kontanthjælp ¹⁾ (ekskl. aktiverede)	20,3	22,5	23,2	26,4	27,7
Feriedagpenge	0,9	0,8	0,8	0,8	0,7
Førtidspension ²⁾	42,0	41,2	40,5	39,4	39,2
Ressourceforløb	0,9	3,2	4,9	5,7	6,3
Efterløn	16,1	14,4	12,8	11,2	9,0
Revalideringsydelse	1,7	1,4	1,3	1,1	1,0
Sygedagpenge	12,5	11,9	11,7	12,6	12,8
Barselsdagpenge	9,5	9,5	10,5	10,8	11,2
Boligyldelse og boligsikring	13,8	14,2	14,3	14,9	15,5
Børne- og ungeydelse	14,5	14,5	14,6	14,7	14,8
Øvrige overførsler ³⁾	34,1	32,6	31,1	29,8	30,8
SU	20,2	20,5	20,3	20,6	20,8
Folkepension ⁴⁾	119,4	124,0	127,7	132,8	138,2
Øvrige pensioner ⁵⁾	28,4	28,8	29,4	29,3	29,8
I alt	347,9	352,4	355,5	361,3	369,0
<i>-ekskl. folkepension og øvrige pensioner</i>	<i>201,9</i>	<i>201,5</i>	<i>200,5</i>	<i>201,4</i>	<i>203,3</i>
<i>-ekskl. SU, folkepension og øvrige pensioner</i>	<i>181,8</i>	<i>181,0</i>	<i>180,1</i>	<i>180,7</i>	<i>182,5</i>

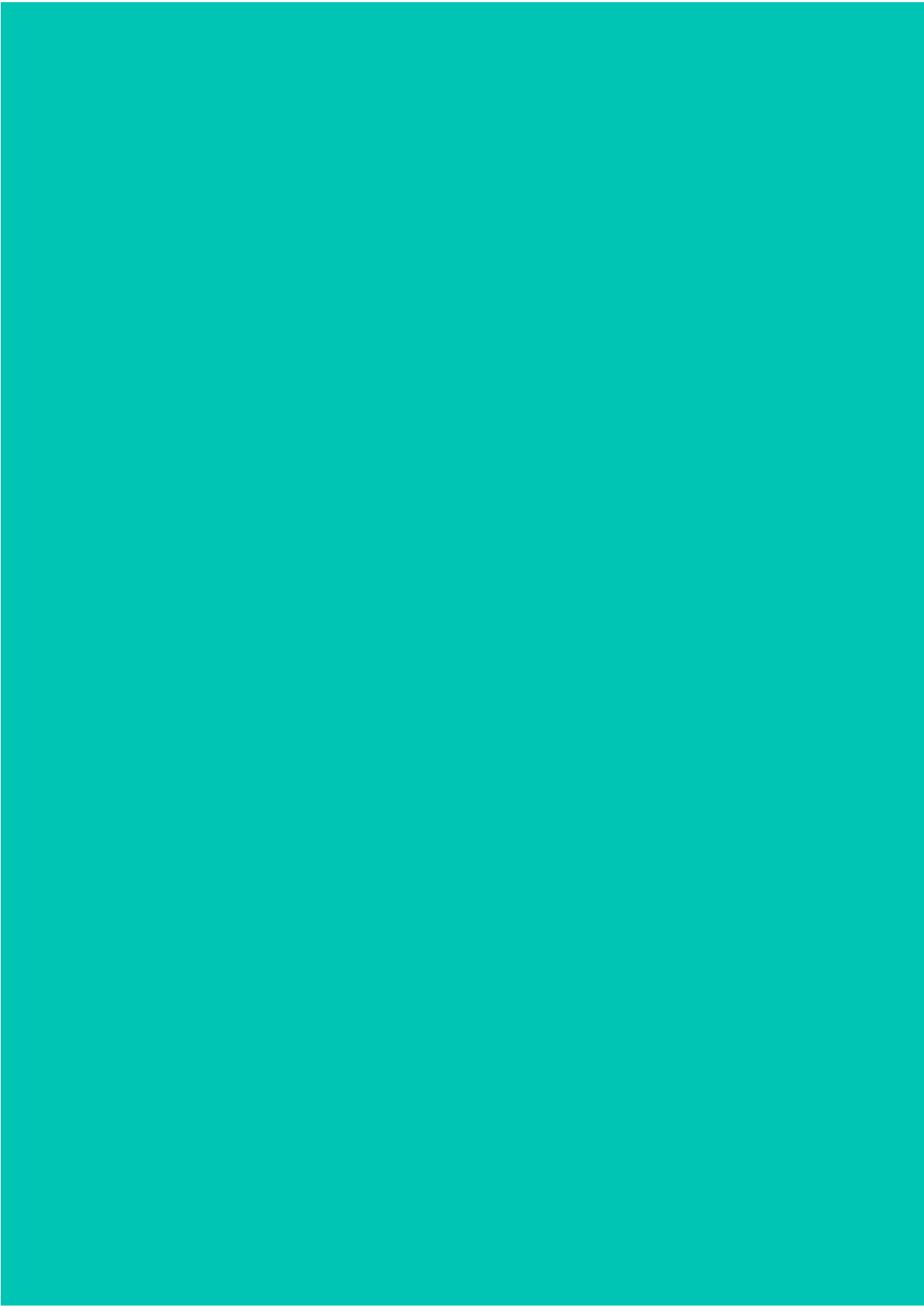
- 1) Skattepligtige og ikke-skattepligtige ydelser, herunder integrationsydelse.
- 2) Inkl. førtidspension til pensionister i udlandet.
- 3) Arbejdsmarkedsydelse, ydelser til aktiverede, børnetilskud, tilskud til friplads i daginstitutioner, ledighedsydelse, særlig uddannelsesydelse, grøn check og fleksydelse mv.
- 4) Inkl. personlige tillæg og varmetillæg til pensionister samt pensioner til pensionister i udlandet.
- 5) Tjenestemandspensioner, indekstillaeg, delpension mv.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Tabel B.29
Skøn på forskellige tidspunkter over centrale størrelser

	Maj	Aug.	Sep.	Dec.	Maj	Aug.	Dec.	Maj
	2015	2015	2015	2015	2016	2016	2016	2017
2015								
BNP (realvækst, pct.)	1,7	1,5	1,5	1,4	1,2	1,0	1,6	1,6
Nettoledighed (1.000 personer)	101	101	101	104	102	102	102	102
Bruttoledighed (1.000 personer)	128	128	128	124	124	123	123	123
Forbrugerpriser (pct. stigning)	0,8	0,7	0,7	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Betalingsbalancesaldo (mia. kr.)	139,4	139,4	141,3	155,1	138,5	138,8	185,6	185,6
Samlet offentlig saldo (mia. kr.)	-26,3	-53,9	-59,6	-39,8	-41,1	-34,3	-27,2	-27,2
BNP i EU28 (procentvis stigning)	1,8	1,9	1,8	1,9	2,0	2,0	2,2	2,2
2016								
BNP (realvækst, pct.)	2,0	1,9	1,9	1,9	1,1	0,9	0,8	1,3
Nettoledighed (1.000 personer)	93	94	94	98	90	91	90	92
Bruttoledighed (1.000 personer)	121	123	123	118	112	113	111	113
Forbrugerpriser (pct. stigning)	1,5	1,5	1,5	1,1	0,6	0,5	0,2	0,3
Betalingsbalancesaldo (mia. kr.)	147,7	153,4	154,4	178,9	150,6	136,7	156,3	167,2
Samlet offentlig saldo (mia. kr.)	-50,3	-56,9	-56,6	-56,6	-40,8	-19,1	-29,3	-18,6
BNP i EU28 (procentvis stigning)	2,1	2,1	2,1	2,0	1,8	1,7	1,8	1,9
2017								
BNP (realvækst, pct.)	-	-	-	2,0	1,7	1,5	1,5	1,7
Nettoledighed (1.000 personer)	-	-	-	94	85	87	87	85
Bruttoledighed (1.000 personer)	-	-	-	113	107	109	117	117
Forbrugerpriser (pct. stigning)	-	-	-	1,7	1,5	1,4	1,2	1,3
Betalingsbalancesaldo (mia. kr.)	-	-	-	181,0	158,6	137,2	158,1	171,6
Samlet offentlig saldo (mia. kr.)	-	-	-	-41,7	-38,2	-39,1	-32,6	-32,8
BNP i EU28 (procentvis stigning)	-	-	-	2,1	1,9	1,4	1,6	1,9
2018								
BNP (realvækst, pct.)	-	-	-	-	-	-	1,7	1,7
Nettoledighed (1.000 personer)	-	-	-	-	-	-	86	84
Bruttoledighed (1.000 personer)	-	-	-	-	-	-	106	114
Forbrugerpriser (pct. stigning)	-	-	-	-	-	-	1,5	1,6
Betalingsbalancesaldo (mia. kr.)	-	-	-	-	-	-	161,7	174,9
Samlet offentlig saldo (mia. kr.)	-	-	-	-	-	-	-20,5	-15,5
BNP i EU28 (procentvis stigning)	-	-	-	-	-	-	1,8	1,9

Kilde: Danmarks Statistik, EU-Kommissionen, IMF og egne beregninger.

**Økonomi- og indenrigsminister
Simon Emil Ammitzbøll**

Denne *Økonomisk Redegørelse* tegner et positivt billede af udsigterne for dansk økonomi. Vi er inde i ottende år i træk med fremgang. Mange er i job, flere kommer ind på arbejdsmarkedet, og ledigheden er lav. Samtidig vokser forbruget, og virksomhederne investerer mere. Selv eksporten, som var nede i en bakkedal sidste år, har genvundet pusten. Prognosen peger på en pæn vækst og beskæftigelsesfremgang i 2017 og 2018.

Vi skal gennemføre reformer, der får endnu flere i arbejde og samtidigt styrker rammevilkårene for, at der kan skabes højproduktive arbejdspladser. På den måde vil danske familier opleve, at de får flere muligheder, og flere kan få fast tilknytning til arbejdsmarkedet – også dem, der ikke har fået chancen indtil nu. Gennem reformer kan vi skabe grundlaget for endnu større velstand og endnu flere valgmuligheder for den enkelte.